Ketabton.com

د اقتصاد لکچرنوټونې

د هغو کسانو لپاره بنه لاربنود چې غواړي، په ماسترۍ امتحان کې کامیاب او یا د اقتصاد په یو څه ماهیت ځان پوهول غواړي.

JULY 28, 2022

WWW.YAREDUCATIONALCOMPANY.COM
Afghanistan,Nangarhar,Chaparhar,Dawlatzai

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

http://photoshop20.ir

(c) ketabton.com: The Digital Library

فهرست

فهرست............ 2
د پیل خبري............ 3
ډالی............ 4
مننلیک............ 5
د اقتصاد عمومي معلومات............ 6
کاروبار پیژندنه............ 7
کوچنی اقتصاد............ 7
لوی اقتصاد............ 22
عامه اقتصاد............ 29
احتمالات............ 34
د بشري منابعو مدیریت............ 35
منطقوي (سیمیز)اقتصاد............ 51
تهیه او تدارکات............ 58
بررسي او کنټرول............ 62
ستراتیژیک مدیریت............ 68
تمویل............ 75
مالي محاسبه............ 82
مالي مدیریت............ 103
کویک بوکسquick books............ 109
د مصارفو سنجش............ 110
اقتصادي سیاستونه............ 113
د عامه مالي چارو بنسټونه............ 125
احصایه............ 137
نړیوال اقتصاد............ 142
د نړیوال اقتصاد دوهمه برخه............ 147
اسلامي اقتصاد............ 156
بریښنایي تجارت............ 156
عامه بودجه............ 166
بودجوي سیاست............ 180
بودجوي سیاست بله یعني دوهمه برخه په لنډه توګه............ 186
مارکیټینګ (بازارموندنه)............ 190
پولي(پیسو) اقتصاد............ 200
سټندرډ............ 206
د اقتصادي پرمختیا تیوري............ 211
پانګه اچونه............ 221
منجمنټ(مدیریت)............ 223
اداره............ 234
بانکداري............ 236
د تشبثاتو مدیریت............ 242
د څیړنې میتودولوژي............ 251

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پیل خبرې

ددې لیکنې لیکل مې د شوق او ضرورت له امله وه په دې معنا چې شوق مې داوه غوښتل مې یو اثر ولیکم او ضرورت مې داوه چې هیله مې درلوده چې کله مې اړتیا پیداشي چې زه په خپل بخش کې یو موضوع وپلټم نو باید چې نژدې او په خپل موبایل یا کمپیوټر کې په اسانۍ سره یې پیداکړم ، انګیزه یې داوه چې یوه ورځ ما یو امتحان لپاره څه خلص نقاط د کتاب نه راټول کړې وه ، نو هغه مې یو ټولګیوال ته وښودل هغه راته وویل دا د ځان سره ساته په راتلونکې کې به دې په کار شي نوماهم داسې وکړل او د هرکتاب نه به مې چې خلص نقاط اخیستل هغه به مې په یو څو ورقو کې رالنډول او دامتحان لپاره به مې لوستل او ددې کتاب نوم ځکه (د اقتصاد لکچر نوټې) اېښودل شوی دی چې ددې کتاب زیاتره برخې د استادانو لکچرنوټې دي . هره لیکنه کمی لري دا چې انسان فطرتا کمزوری پیدا شوی دی نو له مخکې یې بخښنه غواړم او له تاسو هیله چې د لاښه والي لپاره یې رانه مشورې ونه سپموی.

په درنښت یارمحمد شیرزی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډالۍ

ګرانې نيا جانې، او خپلو خوږو زيارکښو، مينه پالو ، او مهربانه والدينو(مور او پلار) ته مې چې د ژوند په هيڅ سختۍ کې يې يواځې نه يم پرېښې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مننلیک

مننه کوم له درنو: ورونو، خویندو، ملګرو او دوستانو چې د کتاب چمتو کولو په وخت کې يې لازمې لارښوونې رانه ونه سپمولې .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اقتصاد عمومي معلومات

اقتصاد د انساني ژوند سره سم رامنځ ته شوی دی که وګورو هيڅ انسان حتی حيوان هم نه شي کولای بغير د غذا څخه ژوندی پاتې شي، نو کله چې غذا (خواړه) ترلاسه کوو نو کار ته اړتيا لرو او کار د اقتصاد د علم يوه اهمه موضوع ده، نو ويلای شو چې اقتصاد د ژوند سره سم پيدا شوی .د اقتصاد علم په ټوله کې په دې بحث کوي چې څنګه د محدودو منابعو ځينې لامحدودې اړتياوې پوره کړو او څنګه کولای شو په ټولنه کې ټولنيزه رفاه، مساوات، د عايد عادلانه ويش، اوداسې نور په درست ډول برابرکړو .

لاندې د ځينو مشهورو اقتصاد پوهانو نومونه ذکر کوم :

Warlus, Karl Markx, J.S. Mill, malthus, Ricardo, Pigou, Jevons, pareto, Marshal, Bawerk, Tinbergen, Hicks, Robbins, Keynes, Schumpeter, Artherlewis, Tobin, Leontief, Kuzentes, Kindle Berger Milton Friedman, Rabertlucas, Stiglitz, Solow, Samuelson, Robert aumann, J. Stigler Nash, Stiglitz, Vernon smith, Amartyakumarsen, todaro, Granger, M.S. Sholes. Paul Krugman Robert Mundell, Schelling.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاروبار پيژندنه

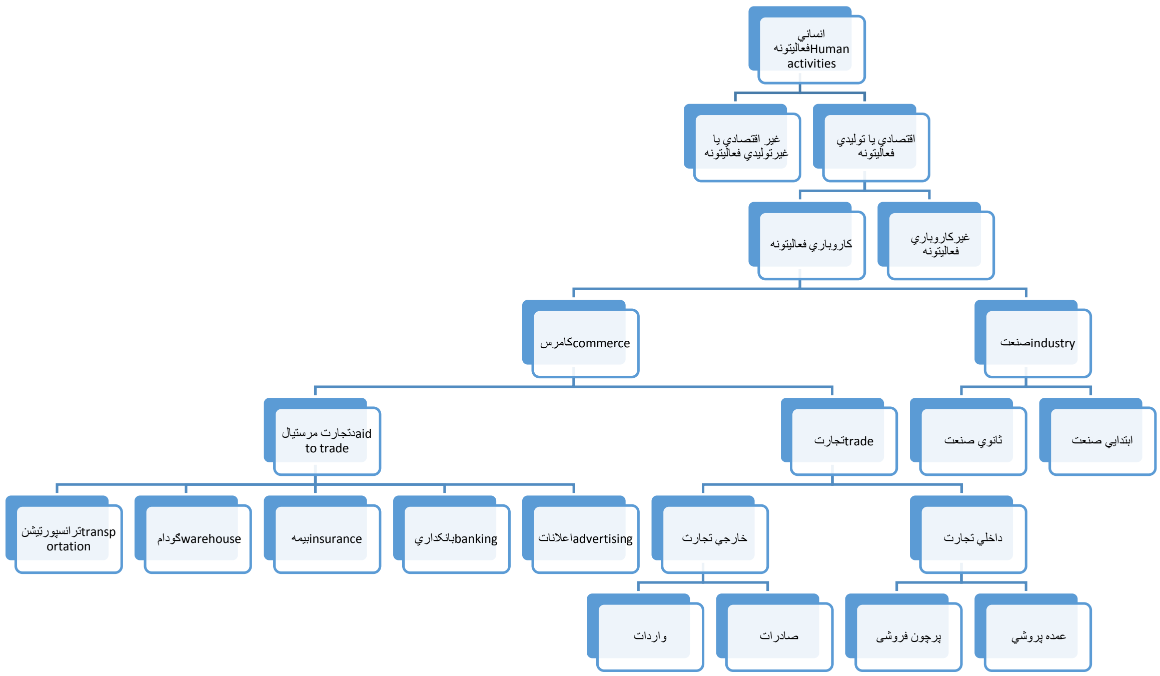

په کاروبار پيژندنه کې په دغه پورته مسايلو بحث کيږي چې دا ټول بيا په راتلونکو مضامينو کې راځي دلته يې نه ذکر کوم .

کوچنی اقتصاد

کوچني اقتصاد د کوچنيو مسايلو په اړه څيړنه کوي لکه د افرادو، د تصديو او کورنيو په اړ وند. تقاضا اوعرضه : تقاضا د يوجنس دغوښتلو او د هغه د تاديي له توانايي څخه عبارت ده په عادي ډول کله چې قيمت ټيټ وي خلک زيات شيان اخلي او کله چې قيمت لوړوي خلک لږ شـــيان اخلي په دې خاطر د قيمت او تقاضـــا دمقدار ترمنځ معکوســـه رابطه ليدله کيږي اودغه ارتباط ته د تقاضـــا قانون وايي .عرضـــه د يو جنس هغه مقدار چې توليدونکي يا خرڅونکي ددې رضـــايت ولري چې په مختلفو قيمتونو يې په خرڅلاو ورســـوي. په عادي توګه که قيمتونه پورته لاړشـــي توليدونکي غواړي چې زيات شـــيان خرڅ کړي عرضـــه له قيمت سره مثبت ارتباط لري.اقتصادي ماډل: اقتصاد پوهان خپل مطالعات داقتصادي ماډلونو په واسطه تنظيموي، اقتصادي ماډل ديو حقيقي حالت څرګند تصوير دی په کوم کې چې ډير مهم عوامل يامتحولين د مطالعې لپاره انتخابيږي .،اوله نورو څخه صـــرف نظر کوو.لکه په بازار کې دجنس لپاره تقاضا شايد دډيرو عواملو په واسطه متاثره شي (په زياته يا کمه اندازه متاثره شـــي)خو دځيلي مطالعې دممکن کيدو په خاطر دافرض کوو چې قيمت ډير مهم عامل دی چې تقاضـــا مقدار تعينوي . نور عوامل لکه عايد ثابت پاتې کيږي يا کم تاثيرات لري چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دصـــــرف نظر وړ وي،دبـازارد تقـاضـــــا دغـه څرګنـد تصـــوير تـه دتقـاضـــــا مـاډل وايي.Abstractionخيالات: اقتصــــادي تيوريګاني ټول خيالات دي ، فکري وجود لري او دژوند مکمل واقعي حالات نه ښــيي، خيالات تيوريګاني نه اغيزمنوي.حقيقت ډيرپيچلى دى معنا لرونکې نتايج تري ترلاســـه کړو . دخيالاتو په مرســـته دغير اقتصـــادي او نامربوطه حقايقو دلري کولو په واسطه تشريحات کموو. اوپه دې توانيږو چې دژواندانه له مغلقو حقيقي حالاتو څخه له مانا ډکه پوهه حاصـله کړو.فرضـيات : داقتصـاد دعلم دمطالعې يو مهم بخش دى .دحالاتو داســانۍ اوپوهې په خاطر اقتصـــاد پوهان ځينې فرضـــيات رامنځ ته کوي چې عوامل داســـې فرض کيږي چې نه خو تغيريږي اويا دمطالعې لاندې مســـلط باندې کم تاثير لري. همدارنګه شامل عوامل داسې فرض کيږى چې په مشخصه لاره کې رفتار وکړي.مثلا ديوجنس لپاره تقاضـا دزياتو عواملو په واسـطه متاثره کيږي، مګر دمطالعې دممکن کيدو په خاطر داسې عوامل فرض کووچې تقاضا په مقدار کې تغييرات يواځې دقيمت له وجې رامنځ تــه کيږي او نورعوامــل ثــابــت او يــا کم تــاثيرلرونکي فرض کيږي. کلي نتيجــه : Generalizationکلي نتيجه هغه بيان يا وضعيت څخه عبارت دى چې يوه مشخصه مطالعه په عامه اصـطلاحاتو کې وښـودله شـي. نودغه داسـې نورو ورته حالاتو ته هم تطبيق کيداى شـــي. زمونږ دژوند دزياتو مشــکلاتو لپاره په انســاني ډول ناممکنه ده چې په هغه وخت کې چې حادثه پيښــيږي مطالعه او مشــاهده شــي. نو يواځې څو حالتونه (چې نمونه ورته ويلاى شـو)وروسته بيا دغه اصـول په عامه بيانيو کې تنظيم کيږي، چې ټولو داسـې ورته حالاتو ته تطبيق کيداى شي.اقتصادeconomyيا اقتصادي وضعيت:اقتصاديو توليز سيستم دى چې په کې اقتصــادي فعاليتونه په کارلويدلي وي . همدارنګه په يوې مشــخصــي ســاحې يا هيواد کې داقتصـادي فعاليتونو مجموعي سره تړاولري.اقتصـادي فعاليتونه د اجناسو اوخدماتو توليدولو او مصـــرفولو پورې مرتبط دي.کله چې اقتصـــاد په خراب يا ښـــه حالت کې توضـــيح کوو داداقتصـادي حالت مفهوم ارايه کوي يعنې ښـه يا بد اقتصـادي حالت.دغه سـاحه شـايد په هره اندازه وي او هرڅومره خلک په کې شــامل وي په دې اســاس دمحلي اقتصـــاد ،(کلي)يا ملي چې ټول هيواد احاطه کوي(دافغانستان اقتصاد) يا دنړۍ اقتصاد چې دنړۍ اقتصاد چې دنړۍ ټول هيوادونــه پــه کې شـــــامل دي،څخـه خبره کوي.چې نورشـــيـان ثـابـت وي ceteris paribus:اقتصـــــاد پوهان دنورو ســـــاينس پوهانو په څير غواړي چې مطالعات يي ســـــاده اودکنترول وړواوســـې دوى غواړي چې له اشـــتباهاتو څخه مخنيوى وکړي او ګټوره پوهه حاصـــله کړي . دوى په يو څو شـــيانو تمرکز کوي او د other things being equal يا ceteris paribusيا other things constantفرضـيه قبلوي چې مفهوم يي که نور شـيان ثابت پاتې شــي يانورشـيان ثابت وي څخه عبارت دى.داپه دې معنا چې اقتصـــاد پوهان ټول متحولين لـه هغـه يوڅخـه پرتـه چې ترمطـالعې لانـدې وي ثـابـت فرض کوي. مثلا،کلـه چې دخلکو داخيستلو دسلوک په باره کې حالات تحليلوي داسـې فرض کوي چې يواځې قيمت او

(c) ketabton.com: The Digital Library

مقدار تغییر کوي په داســي حال کې چې مســتهلک عاید، ذوقونه اودنوروشــیانو قیمتونه چې نورشـــیان ورته ویل کیږي تغییرنه کوي. په یاد ولرئ چې ســـاینس پوهان په فزیک،کیمیا، اوداســې نورکې نورعوامل ثابت ســاتي، مګر اقتصــاد پوهان یواځې نورعوامل ثابت فرض کوي کله چې یو فزیک پوه وغواړي چې دګاز په اندازه باندې دحرارت تاثیر مطالعه کړي فشـار ثابت سـاتي .غوښـتنې wants:داقتصـاد دعلم شـروع کیدونکې نقطه دانسـاني غوښـتنو مفهوم دی او دهغو شـــیانو او خدماتو دحاصـــلو څخه عبارت ده چې افاده ولري. غوښـــتنې مختلف اقسام لري لکه دغذا، سرپناه، کالیو او داسې نورولري،دغوښتنو دتسکین لپاره خلک باید کوښـــښ وکړی او یو څه فزیکي یا دماغي کاروکړي . دغوښـــتنو ډیره مهمه برخه ځانګړنه داده چې لامحدوده وي.مســـتهلکconsumer:هغه شـــخص چې دخپلو غوښـــتنو دمسـتقیم رضـایت لپاره اجناس یا خدمات اخلي مسـتهلک ورته ویل کیږي، کله چې په هیواد کې داجنـاســـولپـاره دتقـاضـــا څخـه خبره کیږي مســـتهلیکینو تـه کورنۍ هم ویلـه کیږي.firmتصدی(فابریکه)یو اقتصادي واحد دی چې دګټې دلاسته راوړلو په خاطر اجناس او خدمات تولیدوي اودتولید اوداجناسو دبازارموندنې په باره کې په کارکولو او تصمیم نیولو کې مستقل دی.قلت(کمبود)scarcity:قلت داقتصـاد دعلم یوه بنسـټیزه اصـطلاح ده او له هغه حالت څخه عبارت ده ، په کوم کې چې انســـاني غوښـــتنې ترموجوده منابعو زیاتې وي . دمنابعو قلت زمونږ دژوند یو تریخ حقیقت دی . ډیرکم شـیان چې خلک یې غواړي وړیا دي (لکه هوا). متداومه هڅو ته ضــرورت دی چې منابع پیدا او غوښـتنې پرې تســکین شــي . داقتصـــاعلم داســي یوه مطالعه ده چې څرنګه خلک دکمو منابعودمؤثر اســتعمال په واســطه لامحدوده غوښتنې تسکین کړي.منابع resources:منابع هغه عوامل دي چې دهغو شیانو او خدماتو دتولید لپاره اســـتعمالیږي چې خلک یې غواړي. شـــیان او خدمات کم دي ځکه چې منابع کمې دي. منابع په څلوربخشونو ویشلې کیږي.۱-ځمکه : چې ټولې طبیعي منابع په کې شاملې دي لکه هوا، اوبه ،نباتات، اومنرالونه.۲-کار: چې انساني هڅې او ضروري مهارتونه په کې شامل دي چې دعملي استعمال لپاره په کې طبیعي منابع په کاریږي. ۳-پانګه : مخکې تولید شـوي شـیان: په کې شـامل دي چې(دنوروشـیانو دتولید لپاره اسـتعمالیږي)لکه تعمیرات وســـایل ، او انســـاني مهارتونه.۴-دخلکو تشـــبثاتي توانایي او مدیریتي مهارتونه: دکومو په واســـطه چې دوی نورې منابع ترکیبوي چې ګټور اجناس تولید کړي .همدارنګه منابعو ته دتولید عوامل هم وایي.دمنابعو تخصیصallocation of resourcesدمختلفو مقاصدو لپاره دمنابعو اسـتعمال او توزیع ده . دبازار لوړ قیمت منابع دکم ارزښـت له اسـتعمال څخه دلوړ ارزښـت اسـتعمال ته جذبوي.اجناس اوخدماتGoods and services:هرهغه فزیکي شـــي چې خلک یې غواړي اسـتعمال کړي دجنس څخه عبارت دی. خدمات هغه انسـاني فعالیتونه دي چې دنورو خلکو غوښـتنې تسـکین کوي. کله چې خلک کارکوي دوی اجناس او خدمات تولیدوي.ثروتWealthهغه شیان یامنابع چې دانساني غوښتنو دتسکین لپاره ضروري مګر

(c) ketabton.com: The Digital Library

وړيا نه وي ثروت بلل کيږي.تعادل equilibrium:ديوشـــــي تعادل په دې معنا دی چې په اوســــني حالت کې يا خو تغير نه کوي اويا په يوه مقداراواندازه تغيير کوي په اقتصـــــاد کې مونږ دغه لفظ بيابيا اســــتعمالوو .دبازار تعادل څخه مونږ هغه وخت خبري کوو کله چې دعرضــې او تقاضــا څواکونه سـره مسـاوي او يو متعادل قيمت رامنځ ته شـي. اودمسـتهلک دتعادل څخه هغه وخت خبري کيږي کله چې مســـتهلک دخپل عايد څخه اعظمي تســــکين حاصــــل کړي او دخپل داخيســــتني دپلان دتغيير غوښــتنه ونه لري. همدارنګه دfirmتعادل دملي عايد تعادل دپيسو بازار تعادل اونورتعادلونه وجود لري.فرصـتي مصـارف : داقتصـاد دعلم مرکزي اصـل: دمصــارفو دسـنجولو په وخت کې اقتصـاد پوهان دفرصـتي مصـرف مفهوم اســتعمالوي ديو شــــي فرصــــتي مصــــرف عبارت له هغه څه څخه دی چې ديو شـــي دحاصلولو په خاطر يي له لاسه ورکړي وي. دمنابعو دقلت له وجې خلک هرڅه چې غواړي لاس ته يي نه شـي راوړی ، نودوی بايد دانتخاب ياد تصـاميمو معامله وکړي چې يو مقصـد لاسته راوړي اوبل له لاسه ورکړي.که يو شخص په تعليم زياتې پيسې مصرفوي هغه بايد په کاليو لږې پيسې مصرف کړي اوهمدارنګه ټولنه هم داسې انتخاب کوي.په انګليسي ژبې کې اجناسو ته commodities هم استعماليږي اومختلف طبقه بندي لري دمثال په ډول داستعمال مطابق او دقلت مطابق وغيره.اســـتهلاکي اجناس: هغه اجناس دي چې دانســــاني غوښـــتنو دتسکين لپاره په مستقيم ډول استعماليږي. دغه اجناس افاده لري او ډوډۍ ، موټر ، قلم اونور په کې شــــامليږي.توليدي يا ســـرمايوي اجناس: هغه اجناس دي چې دنورو اجناســـو دتوليد يادعايد دلاسـته راوړلو لپاره اسـتعماليږي . دسـرمايوي اجناسـو پرته کارګر ډيره لږه اندازه اجناس توليدولای شـــــي دغه اجناس په درې ډوله دي ۱-خام مواد لکه فلزات لرګي نفت وغيره۲-نيمه توليد شوي اجناس(نيم کاره)لکه فولاد ، اوبدل شوي وړۍ اونور۳-توليد شوي اجناس(کارتمامه اجناس)لکه ماشـينري ، کمپيوټرونه اونور. اجناس دقلت په مفهوم سـره په لاندې ډول تقسيم شوي ۱-وړيا۲-اقتصادي. عامه اجناس او خصوصـي اجناس: عامه چې ټول خلک ورنه استفاده کولای شي او خصوصي چې څوک تاديه کوي ورنه استفاده کولای شي او که نه ،نه شـي کولای چې اسـتفاده ترې وکړي.افاده: افاده ديو جنس يا خدمت هغه توانايي ده چې انســاني غوښــتنې ته تســکين ورکوي.لکه کله چې ترږی وي اوبه وڅکي تنده دي(يي) ماته شــــي دي ته افاده وايي يعنې دده لپاره افاده لري او قلم دهغه چا لپاره افاد ه لري چې دليکلو غوښتنه ولري .اقتصـاد تعريفات:کلاسيکه نظريه ...دثروت علم بنسټګر ددي علم ادم سميت دی۲-نيوکلاسيکه ....دمادي سوکالۍ علم نظريي يا علم بنسټګر الفرد مارشال دی۳ - اوســــنۍ نظريه... دقلت علم.دغه نظريه درابنز ده.هغه وايي((اقتصـــــاد هغه علم دی چې انسـاني رويه دغوښـتنو اوکمو منابعو ترمنځ ديوې رابطې په څير چې متبادل اسـتعمال ولري مطالعه کوي)) اقتصاد علم يو لوی علم دی چې زياتې څانګې لري په هرحال اقتصاد په دوو اســاســي برخو ويشـل شـوی چې جزوي (کوچنی اقتصــاد)او لوی اقتصــاد(کلي اقتصــاد)څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

عبارت دي. جزوي اقتصـاد: داقتصـادي سيستم دبرخو تحليل اوارزونه كوي. جزوي اقتصـاد داقتصادي كوچنيو برخو مطالعه اوارزونه كوي چې دمستهلک ، تصدۍ او کاريګرانو درويو ســـره په انفرادي يا ګروپي شـــكل ســـروكار لري . دغه واضـــح كوي چې هغوی څرنګه اقتصادي تصاميم نيسي او څنګه په ماركيټ كي متقابل عمل ترسره كوي اودځنګل په شان نه بلكه دونو په شـــان مطالعه ده. دپروفيســـور بولډينګ bouldingله نظره جزوي اقتصـــاد ديوې مشخصـې كارخانې ، مشخصـې كورنۍ ، انفرادي قيمت، مزد، عايد اوصنعت مطالعه ده . جزوي اقتصـــاد دقيمت تيوري په نوم هم ياديږي داځكه دبحث موضـــوع يي داجناســـوپه قيمت پورې اوهمدارنګه مولدو منابعو پورې چې په ماركيت كې عمل ترســـره كوي اړه لري.په كوچني اقتصـــاد كې لاندې موضـــوعات شـــامل دي.۱-دمســـتهلک درويي تيوري:لكه دانســاني غوښــتنو ماهيت، دافادې قوانين ، اومصــرف كوونكي تقاضــا. ۲-دقيمت تيوري : په دې موضـوع كې دعرضـې اوتقاضـا دځواكونو متقابل اثر داجناسـو او عامليـنوپه ماركيټ كې اودقيمت مشـــخص كول په رقابتي اوانحصـــاري ماركيټونو كې شـــامل دي.۳-دتوليد تيوري : دتوليد مفهوم ، دتوليد عاملين ، دبيرته راګرځيدو قانون اودپانګې اودكارســـتونزې په كې شـــامليږي.۴-دتصـــدۍ تيوري: دتصـــديو انواع ، دتوليد مصـــرف، عايد اود تصـــدۍ دقيمت ستراتيژي ترڅو خپله ګټه اعظمي حد ته ورسوي په كې شـامل دي.۵-دعايد دويش تيوري : په دې كې دتوليد دعواملو دقيمت ټاكلو اســاســات ، دكرايي مشــخص كول ، مزد ســود او ګټه شــامليږي.كلي اقتصــاد : اقتصــادي ســيســتم په كلي شــكل يا مجموعي مقدار ســره ترمطالعې لاندې نيســـي لكه ملي عوايد، مصـــارف، داســـتخدام مجموعي ســـطحه په يو هيواد كې او دقيمتونو مجموعي سطحه . په خلاصه ډول كلي اقتصاد لكه دځنګل څيړنه ده نه دونې . كلي اقتصاد دعايد تيوري په نوم هم ياديږي، په دې علت چې دكلي اقتصاد يوه لويه برخه په عايد كې تغيير اومشـخصـاتو سـره اړيكه لري . لاندې برخې په كلي اقتصـاد كې ترڅيړنې لاندې نيول كيږي. ۱-دعايد او اســتخدام تيوري:دمثال په ډول دملي عايد دســطحې مشــخص كول، اســـتخدام ، ملي پس انداز اوپانګه اچونه،كاروباري دوران اواقتصـــادي وده. ۲-پيســـې او بانكداري : دمثال په ډول دپيسو دندې ، دپيسو عرضه اوتقاضا، دپيسو ارزښت، دسوداګريزو بانكونو دندې او دمركزي بانک پولي پاليســـي . ۳-عامه تمويل : لكه دحكومتي عوايدو اومصـــارفو پاليســـي ، دمالياتو اســـاســـات، عامه قرضـــونه او دحكومت بوديجه. ۴-نړيوال تجارت: لكه دنړيوال تجارت تيوريګاني ، دتجارت ګټې اوزيانونه، ديوهيواد دتادياتو بيلانس ، دپيسو دتبادلې نرخ، نړيوال سازمانونه لكه دپيسو وجهي صندوق، نړيوال بانک.داقتصاد دعلم په مطالعه كې قياسي او استقرايي ميتودونه:ددوو طريقو داستعمال په واسطه يو اقتصاد پوه داقتصاد ځيني اړخونه مطالعه اوبنسټيز اقتصادي اصول اوقوانين رامنځ ته كولای شي. ۱-قياســـي طريقه : په دې طريقه كې دقاعدې په څير ځينې اصـــول وجود لري اودمنطقي دلايلو په واســـطه ځيني غير امتحان شـــوي اصـــول(چې فرضـــيي ورته ويل كيږي) تري

(c) ketabton.com: The Digital Library

استخراجیږي. دغي پروسي ته ماډل جوړونه وايي دمثال په ډول داسي يو عام اوبنسټيز اصل دی چې خلک غواړي چې پيسي په ښه ډول استعمال کړي. له دې څخه دانتيجه اخيستلي (قياس کولای) شو کله چې قيمت ټيټ وي خلک دمجموعي افادې دزياتوالي په خاطر دهمدغه جنس زياته اندازه اخلي.دغه استنباط شوي اصل ته دتقاضا قانون ويل کيږي. غيري امتحان شوي اصل(فرضيه)مخکې تردې چې اقتصادي قانون وبلل شي بايد په تکراري او سيستماتيک ډول امتحان شي.۲-استقرايي ميتوديا inductive method: دغه ميتود له حقيقت څخه دتيوري په طرف انتقاليږي کله چې حقايق جمع او په سيستماتيک ډول تنظيم شی نوداممکن کيږي چې دمشاهده شويو حقايقو ترشا ځينې اصول وپيژندل شي دغو اصول ته په حقيقت کې عموميات ويل کيږي چې دمشاهدې شويو حقايقو ترمنځ دموجوده ارتباطاتو په اساس رامنځ ته شوي وي . کله چې يو اقتصادي اصل دټولو په واسطه ومنل شي او دحقايقو په مقابل کې وازمويل شي نوبيا ورته اقتصادي قانون ويل کيږيږ. دمثال په ډول کله چې دتوليد په پروسه کې کاريګر زيات شي مجموعي توليد په کميدونکې نرخ باندې زياتيږي نو دنهايي توليد په اړه په عمومي عبارت کې په دې ډول غږيږو چې که له يو مشخصي نقطې وروسته په کاروبار کې زيات کاريګر و؟؟؟نهايي توليد کميږي او دغه عبارت ته داقتصاد دعلم قانون ويل کيږي.دغه دواړه ميتودونه دپلټنې (څيړنې) تکميلوونکې تخنيکونه دي هغه فرضيي چې دقياسي ميتود په واسطه ترتيب شوي دي داقتصاد پوه لپاره دارقامو په جمع اوري اوددوی په سيستماتيک ترتيب تنظيم کې مرسته کوي له بل اړخه په حقيقي نړۍ کې دمشاهده شويو حقايقو لپاره په کارده چې په يوه تيوري کې تنظيم شي اوهغه تيوريګانې چې له حقيقت سره تړاوو ونه لري ښې تيوريګانې نه بلل کيږی.مثبت(حقيقي)اودستوري(هدايتي)اقتصاد: اقتصادي مطالعات مثبت اودستوري دوه اړخه لري مثبت اقتصاد له حقايقو اوددوی ترمنځ له ارتباطاتوسره لکه څرنګه چې وجود لري سروکارلري . دعلم الحقيقت په څير اقتصاد يواځې چې شيان څرنګه دي واضح کوي.مثبت(حقيقي)عبارتونه يواځې حقيقي معلومات ذکر کوي اودارزښتي تفاوتونو مخه نيسي لکه په افغانستان کې دکرنې په سکتور دبوختو کسانو فيصدي مخه په کميدو ده چې يو مثبت عبارت دی اوحقيقت ښايي.دستوري اقتصاد دارزښتي قضاوتونه اواقتصاد بايد داسي وي په باره کې شخصي نظريات استعمالوي يا دکومې مشخصې پاليسي سپارښتنه بايد وشي. چې دښه اويا بد اخلاقي پوښتني په کې شاملي دي . کله چې له داسي پوښتنو لکه څه شی بايد ارومرو وشي، سره سروکارولري دغه ته دستوري ياهدايتي اقتصاد ويل کيږي. دمثال په ډول داپوښتنه چې داريي باندې ماليه وضع شي او که نه ددستوري اقتصاد لاندې راځي چې ترزياته حده پورې په ارزښتي قضاوت اوشخصي نظرياتو پورې تړاوولري.درابنز په څير اقتصاد پوهان اقتصاد ته يواځې دعلم الحقيقت ښه ورکوي چې څرنګه ددغه کمي منابع دانفرادي اشخاصو اوټولنو په واسطه دتخصيص سره ارتباط لري. که څه هم زيات

(c) ketabton.com: The Digital Library

اقتصادپوهان له دې محدودې نظريي سره اختلاف لري دوی وايي چې اقتصاد دعلم الحقيقت او علم الهدايت دواړه بڼې لري. دوی په دې فکر دي چې اقتصاد پوهان دانفرادي اشخاصو او دولتونو لپاره بايد دښې پاليسي توصيه او رهنمايي وکړي. دمثال په ډول اقتصاد په يواځې بايد دامطالعه نه کړي چې په خلکو باندې دماليي بار څرنګه کميږي بلکې له ده څخه ددې توقع هم کيږي چې ددې پيشنهاد وکړي چې په ثروتمندو باندې بايد دماليي لوړه اندازه وضع شي.په خلص ډول ويلای شو چې : مثبت اقتصاد له مشاهده شوي اقتصاد سره سروکار لري اودستوري اقتصاد له مطلوب اقتصاد سره سروکارلري.مثبت اودستوري عبارتونه:مثبت عبارتونه دااقتصادي اړخونو په باره کې ليدونکې او دتايد اودرسيده ګی وړ حقايق دی هغه که صحيح اويا غلط هم وي. مثلا په افغانستان کې ١٠٪ وزګارتيا وجود لري دايو مثبت عبارت دی ، دا کيدای شي چې صحيح او يا غلط وي مګر وزګارتيا ١٠٪ ته درسيدلو وړده . دستوري اقتصاد ذهني او ارزښتي قضاوتونه ښايي. دغه عبارتونو ته رسيده ګي په ځينو حالاتو کې ناممکنه وي اوهمدارنګه دتايد وړ هم نه وي .تيوريکي اوعملي اقتصاد : بعضې وخت اقتصاد په نظري يا تيوريکې اوعملي دوو برخو ويشل کيږی کله چې حقايق دمشخص شکل دحلولو په ځای په اقتصاد کې دفعاله بنسټيزو اصولو دمطالعې لپاره جمع اوري او تحليل شي تيوريکې اقتصاد بلل کيږي. له بلې خوا که يو مشخص اقتصادي مشکل وجود ولري او دپاليسي دجوړولواو دمشکل دحل لپاره معلومات جمع اوري شي نودي ته عملي اقتصاد ويل کيږي.تجربوي مطالعه: تجربوي مطالعې څخه مرام، داحصايوي ميتودونو دتطبيق په واسطه دمشکل په باره کې دحقايقو او معلوماتو جمع اوري دی. وروسته له ساحې څخه دحقيقي ارقامو په اساس دمنطقي دلايلودتطبيق په واسطه نتايج ترلاسه کيږي. اقتصادي بنسټونه: اقتصادي بنسټونه څخه مفهوم دقوانينو تاسيس يا اقتصادي موضوعاتو په باره کې دتمرين کولو څخه عبارت دی. بازارونه. بانکونه، کمپنۍ، کرنيز فارمونه،دمالي سيستم ، کارګرې اتحاديي ،دفابريکو سيستم، کورنۍ، زکات، اونور دااقتصادي موسساتو (بنسټونو) مثالونه دي.کورنۍ ډيره مهمه اقتصادي او ټولنيزه موسسه(بنسټ)ده. اقتصادي بنسټونه دهراقتصادي سيستم يو بخش تشکيلوي.عملي طريقه: اقتصاد ته ځکه عمل ويل کيږي چې دمطالعې علمي طريقه تعقيبوي دغه طريقه په يو تعداد مراحلوباندې مشتمله ده:١-دځينو بسکارندو (پديدو)په باره کې دحقايقو مشاهده او دارقامو راټولونه٢-حقايق تحليل کيږی اوبيانيه ورته جوړيږي چې په ممکنه ډول دعلت اوتاثير ترمنځ دمشاهده شويو حقايقو ترمنځ اړيکه تشريح کوي. ٣-دځينو وړاندويونې رامنځ ته کيږي اودپيښو دپرتلې په اساس دغه فرضيي منل کيږي، رد کيږي او يا بدلون په کې راوستل کيږي. آقتصاد دعلم او هنر په توګه : علم دپوهې سيستماتيکه تنه(وجود) دی. که اقتصاد له دې تعريف سره پرتله کړو نوبې له شکه چې اقتصاد علم دی . اقتصاد پوهان هم علمي طريقې استعمالوي لکه څرنګه چې په فزيک ، کيميا، اونورو علومو کې استعماليږي. دوی يو له بل سره په ارتباط کې حقايق

(c) ketabton.com: The Digital Library

مطالعه کوي او کوښــــښ کوي چې ددوي ترمنځ دعلت اوتاثير اړيکه وپيژني اواقتصــــادي قوانين تنظيم کړي. که څه هم اقتصــــاد دراتلونکو پيښــــو په باره کې په خپلو قوانينو او وړاندوينو کې ځينې محدوديتونه لري . قوانين يې دقيق نه دي او وړاندوينې يې دکيميا، فزيک اونورو طبيعي علومو په څير صحيح نه وي اودغه اشتباه هم هغه وخت له منځه تللى شي که دغه په ياد ولرو چې علوم په دوه ډوله دي.طبيعي علوم ۲-ټولنيز علوم علوم په لاندې ډول هم طبقه بندي کيږي علم الحقيقت او علم الهدايت:علم الحقيقت يواځې(څه دي) واضـــح کوي يعنې په بې طرفه ډول حقايق لکه څرنګه چې وجود لري مطالعه کوي مثلاشـــايد دمختلفو اجناســـو اومختلفو خلکو لپاره دماليي دنرخ يو جدول وجودولري . او علم الهدايت وايي : چې څه شـى بايد څرنګه وي. يعنې په اقتصـادي حالاتو کې دصـحيح او غلط په باره کې قضاوت کوي . که په هيواد کې دماليي دنرخ په باره کې معلومات ولرو شايد په ضعيفو نقاطو کې يي بحث وکړو اوديرمختګ لپاره يي ورته وړانديز وکړو. اقتصـــاد دهنر په توګه: هنر ديو مضـمون عملي اړخ دی. لکه څرنګه چې په اقتصــاد کې هم اوس اقتصــاد پوهان په دې موافق دي چې دهنراړخ لري، اقتصــاد دقلت دســتونزې په شــاوخوا راڅرخي . کله چې خلک هرهغه څه چې غواړي ترلاســه نه کړي نو انتخاب کوي اوتراوســه خلک تصــميم ته درسيدلو په خاطر شخصـي قضاوت استعمالوي . نواقتصـاد هنر هم ګرځي. په همدې خاطر اقتصاد له طب سره پرتله کولای شو دطب يو شاګرد دامراضو اوددرملو په باره کې بنسټيز حقايق ذده کوي اووروســـته دډاکټر په څير دناروغانو په علاج کې خپله طبي پوهه په کاراچوي. همدارنګه اقتصـاد پوه هم لومړی داقتصـاد دعلم اصـول ذده کوي او وروسته خپله ذده کړه دخلکو داقتصــــادي ســــتونزو دحل دپيداکولو لپاره په کاراچوي. وزګارتيا، غربت ، انفلاسيون، وروسته پاتې والی ، او نورې هغه ستونزې دي چې اقتصاد پوه بايد ورته حلونه وړاندې کړي نوځکه اقتصــاد يواځې علم نه بلکې هنر هم دی . کله چې اقتصــاد ته دعلم په نظر کتل کيږي نونســـبتا يو لږ تعداد اصـــول لري او که دهنرله اړخه ورته وکتل شـــي نوبيادېرمغلق دی. او ښــــه تصــــور ، توجه، اودنوروانســـاني علومو لکه ســـايکولوجي ، سـوسـيالوجي پوهې ته ضـرورت لري چې اقتصـادي اصـول په کاميابه ډول تطبيق اودعملي سـتونزو لپارحلونه پيداکړي . مګر دايو مشــکل هنر دی چې داټول شـيان په صـحيح نسـبت استعمال او يوه ښه اقتصادي پاليسي تنظيم کړي نو اقتصاد پوهان يواځې دهنرپه اړخ کې يوله بل سره زيات اختلافونه لري. لکه څرنګه چې دډرامې يو ليکوال نادرشاه وايي چې که ټول اقتصـاد پوهان په څنګ په څنګ کيښـني بيا به هم يوې نتيجې ته ونه رسيږي.اقتصـاد دعلم دڅيړنې ســـاحه : داقتصــــاد ماهيت په باره کې دپوهې دزياتوالي لپاره بايد ددې مضــــمون دڅيړنې ساحه وپيژنو . اصلي موضوع: اقتصاددانساني رويي مشخص اړخ چې دمنابعو له کمبود اونامحدوده غوښــتنو څخه راولاړيږي مطالعه کوي. اقتصـــاد دمطلوب حد مطالعه ده جې دبهتر امکان په مانا ده. دمطلوب حد لپاره غوښتنه اقتصادي حالت بلل کيږي په لنډ ډول

(c) ketabton.com: The Digital Library

ويلاى شو چې اقتصاد له هغو تصميمونو سره سروكار لري چې كوم اجناس بايد توليد شي څرنګه په ډير اقتصــــادي ډول توليد شـــي اودچا لپاره توليد شـــي(يعنې څرنګه توزيع شــى)داقتصــادي مطالعاتو لويې ســاحې : پيســې اوبانكداري، داخلي اوبهرنى ســوداګري ، وزګارتيا، او انفلاسـيون، قيمتونه، بازارونه، ملي عايد ، اقتصــادي وده اوپرمختيا، دتصـدى عوايد اومصــارف اوملي بوديجه داقتصــاد برخې دي داقتصــاد دعلم دڅيرنې ســاحه دهميشــه لپاره ثابته نه وي، دوخت په تيريدو اودخلكو دټولنيز ژوند په بدلون ســـره نوې ســـاحې او موضوعات په اقتصاد كې شامليږي.داقتصاد د مطالعې مرحلې : هغه ميتودونه چې اقتصاد يي په خپلو مطالعاتو كې استعمالوي درې مرحلې لري.١-داقتصادي ستونزو په هكله دحقايقو وضــاحت٢-دحقايقو تحليل چې اســاســي اصــول رامنځ ته كړي٣-دســتونزې دحلولو لپاره دپاليســيو وړاندې كول له دغو دريو اقتصــادي فعاليتونو څخه داقتصــاد درې څانګې ظهور كوي.١-تشريحي اقتصاد:٢-اقتصادي شننه يا اقتصادي تيوري٣-اقتصادي پاليسي (سياست). تشـريحي اقتصــاد: اوسـنى نظريه داقتصــاد په اړه داده چې علم دى او ټول علوم عملي اړخ لري يعنې په حقايقو باندې بناوي. مګر اقتصـــاد يو ټولنيز علم دى او دانفرادي اشـــخاصـــو اوټولنو درويي سره چې داجناسو په توليد، تبادلې ، او مصـرف كې بوخت وي ارتباط لري. لكه څرنګه چې اقتصـــاد پوهان دغه انســـاني فعاليتونه واضـــح كوي په حقيقت كې ورته ضـــروت لرو . مګر هرمشـــكل په هكله دمعلوماتو رايوځاى كولو او هغه څه چې غواړو مطالعه يي كړو يو اســـانه كار نه دى. حقيقي نړۍ ډيره پيچلې ده چې ديو بل ســـره په تړلي شــكل ډيرې پيښــې په كې وجود لري . اقتصــاد پوهان بايد ډير محتاط وسـي او يوازې هغه حقايق انتخاب كړي چې ډير مهم او تربحث لاندې مشـــكل ســـره ارتباط ولري لږ مهم اوغيرمربوطه معلومات بايد له نظره وغورځوي ، كله چې حقايق دمخكې ټاكل شوي مقصد لپاره راټول او په سيستماتيكه طريقه يي مواد وړاندې شي نودامعنې وركوي چې بايد ويل شى چې دي ته تشريحې اقتصاد ويل كيږي.اقتصادي تيوري يا اقتصادي اصول: تيوريګانې او اصـــول حقايق مرتب اومعنا داره كوي. داقتصـــادي ســـتونزې په هكله يوازې دحقايقو راټولول اووړاندې كول كافي نه دي ،ددې په خاطر چې وګورو چې ددوي معنا څه ده اوددوي ترمنځ صـــحيح ارتباط وپيژنو نوتيوريګانو ته ضـــرورت پيښـــيږي. Boulding له نظره ((تيوريګانې له حقايقو پرته بې ډوله اوبې ګټې وي او حقايق له تيوريګانو پرته بې مفهومه اوبې معنا وي)) لومړى اقتصـاد پوه په مشـاهد ه شويو حقايقو كې موجوده مشخصـه نمونه يا اصل له ځان سره يادابښت كوي وروسته دنوروومشابه مشكلاتو دمطالعې په واسطه كله جې مطمين شــي چې مشــخص متحولين هميشــه په اټكل شــوې لاره عمل كوي. نوبيا دمتحولينو ترمنځ خپل ارتباط ديوې اقتصــادي تيوري يا اصــل په شــكل وړاندې كوي. اقتصــادي تيوري داقتصــادي متحولينو دارتباط په هكله يوه عامه بيانيه ده.اقتصــادى سياســت: اقتصــادي حقايقو او ارقامو له مونږ سره داقتصـادي اصـولو او تيوريګانو په جوړولو كې مرسـته كړي ده چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمختلفو متحولينو ترمنځ دارتباط ماهيت واضـح کوي او اوس په داسـي حالت کې قرار لرو چې دغې پوهې په استعمال سره داقتصادي ستونزو دحل لپاره مناسب سياستونه وړاندې کړو . داقتصاد دغه بخش چې دعملي اقتصادي ستونزو لپاره ځواب برابروي داقتصادي سياست په نوم ياديږي. مثال : فرض کړئ چې په افغانستان کې وزګارتيا ستونزه مطالعه کوو، نو په ښـاري او اطرافي او همدارنګه په مختلفو زونو کې دوزګارو نارينه او ښـځينه تعداد په باره کې ارقام راټولوو اووړاندې کوو يی. چې دې ته تشريحي اقتصاد وايي . وروسته دغه ارقام تحليلوو اوممکنه عواملو ترمنځ چې دوزګارتيا لامل شـــوي ارتباط رامنځ ته کوو. فرض کړئ چې وزګارتيا ډيرمهم عامل چې ددولت دمصـــارفو کموالی دی پيداکوو، چې اقتصـــادي تيوري ورته ويل کيږي. په اخر کې دوزګارتيا دستونزې دحل لپاره مشخص مراحل وړاندې کوو .نو دابيا داقتصادي سياست په نوم ياديږي. داقتصاد دغه درې بحثونه له يوبل سره نږدې اړيکې لري اوديوشـــان اهميت څخه برخورداره دي. که حقايق راټول نه شـــي نوددې لپاره دتيوري رامنخ ته کول چې داقتصـــادي متحولين څرنګه يو له بل ســـره ارتباط ولي مشـــکله کږي. همدارنګه که داقتصـــادي تيوري يا اصـــل باندې چې دمختلفو متحولينو ترمنځ ارتباط ښايي ونه پوهيږو. نويو ښه اقتصادي سياست به رامنځته نه کړای شو . شاته په کتلو سره داهم بايد په نظر کې ونيسـو چې اقتصـادي اصـل چې په متحولينو کې تغييرات واضـح کوي په نظر کې نيولو پرته معلومات او حقايق په صحيح ډول راټولولی شي.دددغو دريو بخشونو ترمنځ ارتباط په لاندې ډول ښودلای شو.

تشريحي اقتصاد تيوريکي اقتصاد اقتصادي سياست

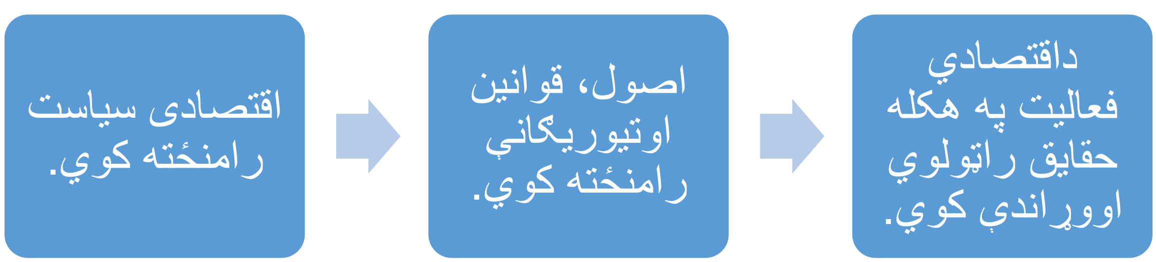

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځرنګه چې په اقتصادي تيوري پورې مربوط ده ، اقتصادي پوهان يو له بل سره په اسانۍ موافق کيږي. خوکله چې داقتصادي سياست ساحې ته داخل شي ډير و لږ يو له بل سره موافق کيږي.که څّه هم دوی ملامت نه دي ځکه يوه اقتصادي ستونزه دډيرو علتونو له وجې رامنځته کيږي. دسياست درامنځ ته کولو په وخت کې شايد يو اقتصاد پوه يوه مهم عامل ته اوبل يوه بل مهم عامل ته ډير اهميت ورکړي نوددوي وړانديزونه بايد يوله بل سره متفاوت وي.مطلوبيت هغه درضايت درجه ده چې اشخاص يې داجناسو اوخدماتو دمصرف څخه ترلاسه کوي. يو تږی شخص داوبو څخه ارضا ترلاسه کوي نووايو چې اوبه ددې شخص لپاره مطلوبيت لري.قيمت کله چې ديو جنس ارزښت په پولي توګه وښودل شي همدغه پولي ارزښت ته ددغه جنس قيمت ويل کيږي. عايد : دبدلې يا معاوضې هغه مقدار دی چې يو شخص يي ديوخدمت اويا دخپل ملکيت دخدمت په مقابل کې ترلاسه کوی. عايد په دوو برخو تقسيميږي١-دکارپه واسطه ترلاسه شوی عايد: دهغه مقدار پيسو څخه عبارت دی چې خلک يی دکار په مقابل کې ترلاسه کوي لکه ديوه کاريګر مزد٢--Unearned incomeدهغه مقدار پيسو څخه عبارت دی چې ديو شخص يي له خپلې دارېې او ثروت څخه ترلاسه کوي کله دتعمير کاريه ، دبانکي حساب سود او نور.عايد اوانتقالي تاديات : عايد دهغه تاديي څخه عبارت دی چې داجناسو اوخدماتو په توليد کې دبرخې اخيستلو په مقابل کې ترلاسه کيږي. که يوشخص له کوم توليدي خدمت پرته تاديات ترلاسه کړي په اقتصاد کې ورته عايد نه بلکې انتقالي تاديات ويل کيږی. زکات ، تحفي اوداسې نور. ملي عايد : ديو ممکلت دټولو افرادو مجموعي کلني عايد ته ملي عايد ويل کيږي. پوهيږو چې دعايد پيدايښت داجناسو او خدماتو په توليد پورې تړلی وي، نودتوليد شويو اجناسو ارزښت او دهغو خلکو عايد چې داجناسو په توليد کې مرسته کوي دهميشه لپاره مساوي وي.ملي عايد په بل ډول هم تعريفولای شو . په يوممملکت کې دټولو نهايي توليد شويو اجناسو اوخدماتو پولي ارزښت ديوکال په جريان کې ملي عايد دی.ثروتwealth:هرهغه څه چې خلک يي استعمالوي او په وړيا ډول نه پيداکيږي ثروت نومول کيږي. په عاميانه ژبه کې ثروت دپيسو ، سروزرو ، سپينو زرو په معنا استعماليږي. مګر په اقتصاد کې ثروت يوه پراخه معنا لري ، په ثروت کې ټول شيان لکه کور، ځمکه ، ماشين الات، سره زر ، پيسې ، جامې و کتابونه اوديو کمپنۍ سهم اوداسې نورشامليږي.ثروت په څلور ډوله دی١-انفرادي يا شخصي ثروت٢-عامه يا ټولنيزثروت : دا هغه شتمني دي چې دعامه خلکو دګټولپاره رامنځته شوي وي اودټولې ټولنې عامه داريي ده لکه دولتي تعميرات، سرکونه، دولتي پارکونه، اوداسې نورپه کې شامل دي٣-ملي ثروت ديو ملک طبيعي منابع لکه سيندونه ځنګلات اونور۴-نړيوال ثروت : په دې ډول ثروت کې ټول هغه اجناس ياطبيعي منابع شامليږي چې په ټول بشريت پورې اړيکه نيسي اودټولو ملکونو په واسطه استعماليدی شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکه: هوا،بحرونه، اونور.مترقي ماليه : په دې مانا چې دزيات عايد لرونکو دماليي ورکړې اندازه زياته وي. کله چې ديو شخص عايد لوړيږي دپيسو نهايي مطلوبيت يې کميږي ، که يو لوړ عايد لرونکې شـخص ديوه غريب شـخص په څير يوشـان ماليه تاديه کړي هغه لږ بار احساسوي نو ددې په خاطر چې عدالت رامنځته شوي وي، دثروتمنده خلکو لپاره بايد دماليي اندازه لوړه وي.مارکيټ ټوکرئ اصطلاح ددې لپاره استعمالوو چې داجناسو ګروپونه يوپه بل برتر و بنودل شي . مارکيټ ټوکرئ ديوه يا ډيرو اجناسو دمقدارونو يو خاص لست دی . مارکيټ ټوکرئ کې کيدای شـي داجناسـو مختلف ډولونه شـامل وي. دبيلګې په توګه ديوې مياشـتې په دوران کې هغه اجناس چې يو مسـتهلک يې پيري لکه غذايي مواد، کالي، اونور دضـروت وړ مواد.دکارخوځښـت: عبارت له پورته دډيروسـتونزو دکارګرانو نوي دندو موقفونو او ځايونو بدلولو توانايي او ظرفيت ته دکارخوځښـت وايي په ۴ ډوله دی۱- دکارجغرافيوي خوځښـت۲-دکارمسـلکي خوځښـت۳-دکارافقي خوځښـت۴-دکارعمودي خوځښت. دکاردخوځښت عوامل عبارت له:دمزد دکچو توپير۲-دکارشرايط۳-جاه طلبي ۴- صلحه او امنيت۵دترانسپورت او اړيکو مسايل۶-تعليم . دکارمفهوم : عبارت په اقتصاد کې دکارويش څخه مقصد داسې يو ترتيب دی چې دهغې په وسيله يو وخت کې دبيلابيلو افرادو بيلابيلې دندې سـرته رسـوي۱-سـاده يا وظيفوي يا ټولنيز دکارويش۲-دکارتخنيکي ويش ۳- دکارارضـعي ارضـي ويش.دکارويش دتصـدئ په مولديت کې زياتوالی راولي۲-دتصـدئ دوسايلو او تجهيزاتو په سم ساتلو کې مرسته کوي۳-دتصدئ په توليدي مهارت کې زياتوالی راولي۴-دتصدئ په وخت کې سپما رامنځ ته کوي۵-دتصدئ په اختراعاتو چانس زياتوي۶- دتصدئ په مشـغوليت کې تنوع رامنځ ته کوي۷-دتصـدئ سـره دسم تشـخيص په ټاکنه کې مرسته کوي. پانګه : عبارت دځمکې نه بغير ټولې هغه شتمنئ چې عايد لاسته راوړي پانګه ده او ځانګړتياوې:۱-پانګه دکار په پايله کې رامنځ ته شوی۲-پانګه يو غيرفعال عامل دی۳- پانګه په توليد کې مرسـته کوي۴-پانګه فرسـايش کيږي۵-پانګه دليږد وړتيا لري۶-پانګيزه توکو نه په مسـتقيمه توګه ګټه اخيسـتل کيږي. دپانګې شـکلونه عبارت دي له :ثابته پانګه۲- دوراني پانګه۳-خاصـه پانګه۴-لامبووهونکې پانګه۵-فردي پانګه۶-ملي پانګه۷کورنئ پانګه۸-بهرنئ پانګه۹-مادي يا حقيقي پانګه۱۰-انسـاني پانګه۱۱-پولي يا مالي پانګه.دپانګې جوړښـت پروسـه عبارت د په جزوي کچه ديوې تصـدئ له جهته دپانګې جوړښـت څخه مقصد ديوې تصدئ دحقيقي يا فزيکي پانګې مقدار کې زياتوالی دی. اداره يا تشبث: دمتشبث دندې دخطراتو زغمل دمالي سـرچينو تهيه دابتکاراتو کې رامنځ ته کول دکاروباراداره . اداره دتوليد څلوم عامل دی چې دمتشـبث په وسـيله عرضـه کيږي. توليد په عاميانه ژبه کې ورڅخه مقصـد دتوکو رامنځ ته کول دي خوبيا په علمي ادبياتو کې دانسـاني غوښـتنې دپوره کولو او ارضا لپاره ټولې هغه کړنې چې دتوکو او خدماتو رامنځ ته کولو لپاره سرته رسيږي او انسـانان هغوی ته ديو قيمت دتاديي اراده ولري توليد دی. توليد په دوو شـکلونو سـره

(c) ketabton.com: The Digital Library

صورت نیسي :۱-دتوکو تولید۲-دخدماتو تولید . تولید له درې برخو څخه جوړشوی دی ۱-لومړي صنایع۲-دوهمي صنایع۳-دریمې صنایع . دتولید عوامل عبارت له ټولې هغه تولیدي منابع چې دیوې ټاکلې محصـــول تولید یا رامنځ ته کولو لپاره اړینې وي دتولید عوامل بلل کیږي.په څلورو برخو ویشـــل کیږي۱-ځمکه۲-کار۳-پانګه۴-اداره یا تشـــبث.ځمکه مفهوم عبارت له : له ټولې هغه بهرنۍ طبیعي سـرچینې چې دیو انسـان په خدمت کې وي ځمکه ده یعنې هغه طبیعي منابع چې انســـان ورته لاس رســـی لري . ځمکه یا طبیعي ســـرچینو کې شـامليږي۱-ځانګړتیاوې عبارت له ۱-ځمکه دطبیعت یوه مفته ډالۍ ده۲-دځمکې اندازه ثابته ده ۳-ځمکه متنوعه ده ۴-په جغرافیوي مانا سره غیر قابل یي لیږد ده۵-ځمکه یو دایمې تولید عـامـل دی۶-ځمکـه یو غیرفعـالـه تولیـدي عـامـل دی۶-دځمکې مولـدیـت ارتجـاعي دی . دکارمولدیت نه هدف دیو کارګر تولیدي ظرفیت دی یعنې دکارګر په وسیله په اوسطه توګه په فی واحد دوخت کې دتولید اندازې ته دکارمولدیت وایي.

په عمومي ډول هغه مقدار پیسې چې ددغه عواملو دلاس ته راوړلو لپاره مصرف شوي وي دتولید دمصـــــارفو په نوم یادیږي. حقیقي مصـــــارف : عبارت ذهني او بدني کارونه چې دیو جنس دتولید لپاره قرباني کیږي دجنس دحقیقي مصارفو په نوم یادیږي. محاسبوي مصارف : هغه تتادیات دي چې تصدیو کې دبشري یا غیرې بشري عواملو لپاره ترسره شوي. فرصتي مصـارف: دهغه تبادلوی جنس له ارزښـت څخه عبارت دي چې ددغه جنس دتولید له امله له لاسه وځي. اقتصادي مصارف : عبارت له هغه مصارفو څخه دي چې دیو اقتصادي فعالیت درامنځ ته کولو له وچې پرې ټولنې ته اوړي. دمصـــــارفو تیوریګانې : په دوه برخو ویشـــل شوي ۱-عنعنوي تیوري یاړه تیوري۲-دمصادفو نوي تیوري. دbrowningپه اند مجموعي مصـارف دیو ټاکلې اندازې دتولید لپاره دثابتو او متغییرو مصـارفو له مجموعي څخه عبارت دي . ثابت مصارف : دتولید دثابتو عواملو مصارفو ته ثابت مصارف وایی. دفرګوسن په اند مجموعي ثابت مصـارف په یو تصـدۍ کې ښـکاره او پټو دواړه مصـارفو له مجموعي څخه عبارت دی . داوسـط مصـارفو مفهوم عبارت دتولید دیو واحد مصـرف ته اوسـط مصـارف وایی . په لنډه موده کې داوسط مصارفو منحني مفهوم عبارت دي له په یو ټاکلې نقطې څخه مخ په ښـکته راځي یو اصـغري نقطې ته رسـیږي او بیا پورته ځي داچې دuشـکل منحني لري چې په لنډه موده کې داوســط مصـــارفو منحني لاندې شـــي؟؟؟دمؤثر اعظمي تولید هغه تولید ته ویل کیږ ی دتولید هغه اندازې ته ویل کیږي چې دفي واحد تولید مصرف په اصغري اندازه کې وي. نهایی مصـــارف عبارت له مجموعي مصـــارفو کې زیاتوالی کله په تولید کې دیو واحد په اندازه کې زیا توالی راشـي. اوسـط او نهایي مصـارفو ترمنځ اړیکه عبارت دي له۱-په اقتصادي تحلیطونو او بلخصوص دتولید لپاره دقیمت په ټاکلو کې داوسط مصارفو او نهایي مصـارفو ترمنځ تفصـیلي اړیکې لري څېړل ډیرداهمیت وړدي. داوړدې مودې اوسـط مصـارف : هغه ممکنه اصـغري مصـارف دي چې دفي واحد تولید لپاره په مختلفو مقدارونو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دتولید کې په اوږده موده کې ټاکل کیږي. داوږدې مودې اوسط مصـارفو لپاره لاندې نومونه یادیږي. ۱-چاپیرونکې منحنې ۲-دپلان جوړونې منحنې . دمصـارفو دمنحنې ګانو اهمیت ۱- دتولید په اړه تصـــمیم نیول۲-دصــــنعتونو انتخاب۳-دتولید لپاره تعادل ټاکل۴-دګټې او تاوان اټکل کول. دبازار دکومې مهمې ځانګړتیاوې لري ۱-یو ســـطحه۲-یو جنس ۳-اخیســـتونکې اوخرڅونکي۴-داخیســتونکو اوخرڅوونکو ترمنځ ارتباط. دوخت په اســاس بازارونه عبارت دي له۱-ورځني بازار۲-دلنډې مودې بازار۳-اوږدمهاله بازار. دموقیعت په اســـاس بازارونه عبارت دي له :محلي بازار۲-سیمه ایز بازار۳-ملي بازار۴-نړیوال بازار. دجنس دماهیت په اســـاس بازارونه په دوه ډوله دي ۱-عام بازار۲-خاص بازار. عام بازار هغه بازار ته ویل کیږي چې هرډول اجناس په کې پلورل او پیرودل کیږي.خاص بازار: هغه بازار ته ویل کړي چې مشــخص اجناس او خدمات په کې پلورل او پیرودل کیږي. خاص بازار په لاندې بازارونو ویشل کړی۱-عامل بازار۲-دپانګې بازار۳دپیسو بازار۴-دخارجي اسعارو بازرا۵- دنمونې بازار۶-ددرجو بازار. دبازارجوړښـــــت یا کوونکي عوامل ۱-دخرڅونکو ماهیت تعداد۲-داخیســتونکو دتعدادماهیت ۳-دتولید ماهیت۴-ددخول او خروج شــرایط۵-دمقیاســونو اقتصادیت. درقابت په اساس بازارونه عبارت دي له ۱-مکمل رقابتي بازار۲-نامکمل رقابتي بازار۳-انحصـــــاري بازار۴-دمکمل رقابتي بازار ځانګړتیاوېعبارت دی۱-داخیســــتونکو او خرڅونکو زیات شـــمیر۲-دتصـــدیو دخول اوخروح ازادي۳-همجنســه تولید۴-دمصـــنوعي بندیزونو عدم موجودیت دګټې اعظمي کول۵-داجناســـو او عواملو مکمل انتقال۷-دبازار دشرایطو په هکله پوره معلومات۸-دترانسپورت دمصارفو نشتوالی۹-دخرڅلاوو دمصارفو نشتوالی.

دتولید دمقیاس مفهوم عبارت دی له داقتصـــــاد په علم کې دتولید دپیمانې نه هدف دتولید داندازې اعظمي حد دی. دتولید مقیاس ټاکونکې عوامل عبارت له ۱-مالي سرچینې ۲-دتولید تخنیک۳-دترانسپورت او اړیکو وسایل۴-دبازاروسعت۵-دتشبث استعدادونه. دتولید مقیاس په دوه ډوله دی ۱-دتولید کوچنی پیمانه ۲-دتولید لویه پیمانه. دتولید دکوچنی پیمانې (مقیاس)ګټې اوزیانونه عبارت دي له۱-شـخصـي دلچسپي او سم نظارت ۲-دمسـتهلیکینو سـره مسـتقیمه اړیکه۳-کارګرانو سره اړیکه۴-فوري پریکړه۵-د تقاضا دبدلون په مقابل فوري عکس العمل او زیانونه۱-تمویلي سرچینې ۲-دتولیدي تخنیکونو وروسته پاتې والی۳-ضـمني تولیداتو کې ســـتونزې ۴-ناســـم حالات ۵-پیرودلو او پلورلو لوړلګښـــت . دتولید دلوی مقیاس(پیمانې) زیانونه عبارت دي له۱-دځانګړو غوراویو له نظره غورځول۲-په شـــخصـــي نظارت کې ســتونزې ۳-دزاید تولید امکانات ۴-کارکوونکو ســره نږدې شــخصـــي اړیکې ۵-دتقاضـــا دتغییراتو په مقابل کې بطي عکس العمل۶-دانحصاراتو درامنځ ته کیدل۷-په بهرنیو بازارونو کې انکار. دمقیاس صـــرفه جویانې :هغه حالت ته ویل کیږي چې یوه تصـــدۍ په کې خپل محصول ددوه چندو نه لږ مصـرف په وسیله دوه چنده کولای شـي . دپیمانې صرفه جویانې

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دوه برخو ويشـل کيږی۱-دپيماني دا صـرفه جوياني ۲-دپيماني خارجي صـرفه جوياني . دمقياس داخلي صرفه جوي عبارت له هغه حالت څخه دی چې ديوې تصدۍ خپل دتوليد کچه کې ددوه چندو نه لږ مصـــارفو په وســـيله دخپل توليد دپيماني دپراخوالي له امله دوه چنده کولای شـي او نومونه يی عبارت دي له ۱-تخنيکي صـرفه جوياني ۲-اداري صـرفه جوياني ۳-مالي صـرفه جوياني ۴-دبازارموندني صـرفه جوياني ۵-سـوداګريز صـرفه جوياني ۶-دخطرزغملو صـرفه جوياني. دمقياس دعدم صـرفه جوياني هغه حالت دی چې ديو تصـدۍ توليد دوه چنده کول په کې دوه چنده نه زيات مصـارف غواړي او داهم په دوه برخو ويشـل کيږي. دتوليد تابع عبارت داوږدې مودې دتوليد تابع او دلنډې مودې دتوليد تابع سـره لري دتوليد تابع عوامل دهرټاکلي ترکيب لپاره حاصـــل تمرين مقدار څرګندوي. په لنډه موده کې ځکه دکارعوامل په زياتولو سـره په شـروع کې دمحصـول په زياتيدووي ځکه په لنډه موده کې دتوليدي عواملو يو عامل ثابت او بل عامل متحول يادبدلون وړدی.څرنګه چې پانګه په مادي اومالي شـکلونو پيژندل کيږي. ۱-کله چې مونږ دپانګې فزيکي يا مادي شـکل په نظر کې ونيسـو نو دپانګې مولديت څخه هدف دتوکو او خدماتو هغه مجموعي مقداروي چې ديو واحد پانګې په مرسـته لاسـته راوړل کيږي.کله چې مونږ دپانګې مالي شـکل په نظر کې ونيسو نو دپانګې مولديت څخه هدف به دپه کاروړل شوي مالي پانګې دبيا اعادې نرخ وي . ايزو کوانټ: دتوليد دعواملو دمختلفو ترکيبونو له يو ځای والي څخه لاســـته راغلی هغه منحني ده چې په مساوي تعداد محصـول ورڅخه لاسته راځي. کله چې په يو ګراف کې څو ايزو کوانټونه يو ځای ښـودل شـوي وي دي ګراف ته دايزوکوانټ نقشـه وايی. دپيسـو هغه مقدار چې دپيسو په شکل ديو جنس په توليد کې په مصرف رسيږي دپيسو په واسطه دټاکل کيدونکو مصارفو په نوم ياديږي. دپيسو په واسطه ټاکل کيدونکي مصارف عبارت دي له ۱-مزدورانو لپاره دمعاش تاديه۲-پرقرض باندې سـود۳-په ثابتو شـتمنيو کرايه ۴-دخامو موادو او ماشـينونو مصـارف۵-بيمه۶-ماليات۷-دبريښـنا انرژۍ او تيلو مصـارف ۸-دترانسـپورت مصـارف او داسـې نور. دمصـرف تابع ديوې تصـدۍ دتوليد دتابع او هغو قيمتونو چې دغه تصدۍ يي دتوليد لپاره يي تاديه کوي دمصارفو دتاديې په نوم ياديږی. اوسط ثابت مصارف : دفي واحد ثابت مصـــارف څخه عبارت دی . مؤثر توليد دتوليد دهغه اندازې ته ويل کيږي چې دفي واحد توليد مصارف په اصغري اندازه وي .اوږده موده هغه دوران دی چې په کې توليد ټول عوامل متحول په دې جريان کې تصـــدۍ کافي اندازه وخت لري يا په بل عبارت داوږدې مودې مفهوم دپلان جوړونې لپاره يو ه سـطحه ده . انحصـــاري بازار هغه حالت ته ويل کيږي چې دتوليد يواځې يو خرڅونکی په کې وجودلري اودنورو دخرڅونکو بازار ته دخول په وړاندې خنډونه پراته وي.دانحصـــار درامنځ ته کيدو علتونه: انحصـــار هغه وخت رامنځ ته کيږي کله چې يوه تصدۍ په مشـخصـو موادو لکه تيل برونز طلا اونورو کنترول ولري . انحصـــار هغه وخت هم رامنځ ته کيږي کله چې يوه تصـدۍ دمشـخص جنس دتوليد

(c) ketabton.com: The Digital Library

لپاره خاص تخنیکونه له ځان ســره ولري. انحصـــار هغه وخت ممکن کیږي کله چې دولت دخلکو درفاه په خاطر دتولید حق یوې مشخصـي تصدۍ ته ورکړي چې دانحصـار دې ډول ته طبیعي انحصار ویل کیږي. کله دولت یو شخص یا تصدۍ ته دهغه داختراع حق ورکړي په دې اســاس هم انحصـــار رامنځ ته کیږي . دانحصـــاري بازار ځانګړتیاوي. په انحصـــاري بازار کې دمشـــخص جنس یو تولیدونکی یا خرڅوونکی وجودلري او دتصـــدۍ او صـــنعت ترمنځ توپیر موجود وي په انحصـــاري بازار کې تصـدۍ چې خپله یو صـنعت وي . دمکمل رقابت او انحصـار پرتله۱-درقابتي او انحصـاري دواړو تصدیو هدف داوي چې ګټه اعظمي کړي ۲-ددواړو لپاره دتعادل یو شـــرط یو ډول دیMR=MC۳-په دواړو حالتونو کې قیمت بازار دعرضــــې او تقاضــــا دتقاطع په واســـطه ټاکل کیږي۴-دواړه رقابتي او انحصـــاري تصدیګاني دمصارفو یو شان منحني ګاني لري۶-توپیرونه ۱-دمکمل رقابت په صورت کې په صــنعت کې زیاتې تصــدۍ شــاملې وي او قیمت ددوی دمجموعي عمل په واسـطه ټاکل کیږي.انحصـــاري رقابت دبازار هغه جوړښـــت دی چې زیات تولیدونکي انحصـــار کوونکي تولیداتو کې دفرق په اساس یو له بل سره رقابت کوي او تولیدات لږوي مګر مکمل تعویضي نه دي. دانحصاري رقابت ځانګړتیاوي. ۱-دخرڅوونکو زیات تعداد۲-دتولید توپیر۳-دتصدۍ اختیاري ځواک ۴-دتولید ګروپ ۵-انحصـاري ځواک ۶-دتصـدیو دخول او خروج ازادي ۷-مسـتقله رویه ۸-خرڅلاو مصـارف۹-په بیو کې دسـیالیو نه شـتون۱۰-اشـتهارات . دمکملو رقابتي او انحصـــاري رقابتي بازارونو پرتله ۱-دتصـــدیګانو تعداد۲-دتولید ماهیت۳-درقابت ماهیت۴-دوه اړخیزه او څو اړخیزه انحصـــار. څو اړخیزه انحصـــاردبازار دجوړښـــت هغه شـــکل دی چې یو څو خرڅوونکي په بازار کې همجنســـه یا توپیر لرونکې تولیدات خرڅوي په دې بازار کې دتصـــدیو تعداد؟په شـــاوخوا کې وي او که یواځې دوه تصـــدیګانې په بازار کې وجود لري نوبیا ددې بازار یو خاص شکل ددوه اړخیزه انحصار په نوم رامنځ ته کیږي. په څو اړخیزه کې تصـــــدیګانې همجنســـــه تولیدات خرڅوي دخالص یاهمجنســـــه څواړخیز انحصار په نوم یادیږي.دڅو اړخیز انحصار درامنځ ته کیدوعوامل : ۱-زیاته پانګه اچونه۲-داندازې صــرفه جویانې ۳-دمشــخصــو خامو موادو مالکیت۴-دکوچنیو تصــدیو ادغام. دڅو اړخیز انحصـــــار ځانګړتیاوي. ۱-کم تعداد خرڅونکي ۲-په تصـــــمیم نیونه کې تړلتیا۳-اشتهارات۴-ددخول خنډونه۵-دتصدیو په اندازه کې تغیر.

لوی اقتصاد

اقتصـاد هغه علم دی چې د شتمنیو پیداښت،دشتمنیومصرف،دشتمنیوویش او دشتمنیو تبادله ترڅیړنې لاندې نیسي. نوی کلاسیک وایې اقتصاددمادي خوشالې علم دی دلندن مکتب بنسټ ایښـــودونکی(رابنز)وایی اقتصـــاد دمحدودیتونو او انتخاب علم دی او اقتصـــاد دری مکتبونه لري.۱-نیوکلاســیک۲-کلاســیک۳-دلندن مکتب:دلندن په مکتب کې لاندې خصـــوصـــیتونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ذکرشـــوي.۱-نـامحـدودضـــرورتونـه۲-ضـــرورتونوکي داهميـت لـه نظره تفـاوت۳-دوســـايلومحدودوالی۴-دوســـايلو متبادل اســـتعمال.پروفيســـور رابنز اقتصـــاد په لاندې ډول تعريفوي: اقتصـــاد علم دضـــرورتونو او محدوديتونو متبادل اســـتعماليدونکو وســـايلو ترمنځ انساني روش د ارتباط په توګه ځيرې.۱- کلاسيک مکتب بنسټ ايښودونکی ادم سميت دی۲-دنيوکلاسـيک بنسـټ ايښـودونکی الفردمارشـال دی.۳- او دلندن مکتب بنسـټ ايښـودونکی رابنزدی. ټول هغه وسايل چې په مستقيم او غيرمستقيم ډول سره ضرورتونو په پوره کيدو کې مرســـته کوي توکي او خدمات بلل کيږي. توکي په عمومي ډول په دوو ډولو ويشـــل شوي۱-وړيا توکي۲-اقتصادي توکي.۱-هغه توکي چې د انسان له خوا پرې کارنه دی ترسره شـوی او په پريمانه توګه په طبيعت کې د خدای تعالی له خوا پيداشـوی او دهرچا په اختيار کې قرار لري.لکه هوا لمر رڼا اوداســـي نور.۲- هغه توکي چې په پريمانه اندازه نه دي او دهرچا لپاره په اختيار کې قرارنه لري همدارنګه درامنځ ته کيدلو په خاطر يې فعاليت ته ضرورت ليدل کيږي اقتصادي توکي بلل کيږي. داقتصادي توکو ډولونه۱- مادي او غيرمادي توکي (خدمات)۲-مادي توکي هغه توکي دي چې دلمس او ليدل کيږي لکه موټر ډوډۍ او وغيره۲-مادي توکي هغه دي چې مستقل وجود نه لري خو نتايج يې احساسيږي. لکه دانسان کار،بيمه بانکي خدمات او نور۲-لګښـتي او پانګه ايز توکي ۱-لګښـتي توکي هغه دي چې په مستقيم ډول په مصرف رسيږي لکه غذايي مواد ميوه جات او نور۲-پانګه ايز توکي ياتوليدي توکي هغه توکي دي چې په مستقيم مصرف نه رسيږي بلکه دنورو توکو دتوليد لپاره کارول کيږي. او په غيري مسـتقيم ډول په مصـرف رسـيږي .په عمومي توګه هغه څه چې د کار د اچولو په نتيجه کې يو انسـان ګټه ترلاسـه کوي اقتصـادي سـرچينو کې شـامليږي. ټولې هغه ســرچيني چې دلاســته راوړلو لپاره يې بايد قيمت ادا شـــي اقتصـــادي ســرچيني بلل کيږي. اقتصــادي ســرچيني په دوو برخو ويشـل شـوي۱-وړيا۲-قيمت لرونکي سـرچيني.اقتصــادي سرچيني دلاندې برخو څخه تشکيل شوې دي.ـــ بشري سرچيني :-- دانسان دماغ او فزيکي فعاليت په دې ډول ســـرچينو کې شـــامليږي او په عمومي توګه کارنومول کيږي.طبيعي سـرچيني: د ځمکې په مخ او دننه په ځمکې کې موجود شـيان او طبيعي منابع او په عمومي توګه د ځمکې په نامه يادول کيږي. فزيکي منابع: هغه څه چې انسـان يې په مرسـته توکي او خدمات توليدوي لکه سـامان الات ماشـينونه سـرکونه او نوراو په عموم کې ورته پانګه ويل کيږي او دا دري ډولـه دتوليـد عوامـل ګڼـل کيږي. قـانون پـه عمومي توګـه ديو دولـت لخوا صادرشو ي حکمونه دي چې منل يې په ټولو لازم او سرغړونه ترې جرم ګڼل کيږي او سزا لري په علمي اصطلاح سره هغه عمل چې په تکرارولو سره يې واحده نتيجه ترلاسه کيږي او په هر حال کې دتطبيق وړاوسې قانون ګڼل کيږي.اقتصادي قانون په عمومي توګه د خلکو اقتصــادي روش باندې دلالت کوي اقتصــادي قانون په ټولنه کې داوسـيدونکو ټول اقتصــادي فعاليتونه پيشبيني او رهنما او روښانه کوي. د (نيوينnevin) له قوله اقتصادي قانون د ټاکلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاملونو اسـباب په نتیجه کې رامنځ ته کیدونکو تمایلاتو څرګندونکی دی. دډاکټر مارشـال په قول اقتصادي قانون د ځینې ټاکلو شرایطو لاندې په ټولنه کې داوسیدونکو د عمل خاص ډول دی. د نورو قوانینو سره اقتصادي قوانینو پرتله ---الف درسمي دولتي قوانینو سره : رسمي قوانین د خلکو لخوا ترتیب کیږي دا قوانین د کـاغذ پـه مخ لیکل کیږي او دهغې پـابندې دهیوادوالو مکلفیت او نه پابندې یې جرم ګڼل کیږي ولې اقتصـــادي قوانین دخلکو اقتصـــادي تمایلات څرګندوي. ب د طبیعي علومو ســـره داقتصـــادي قوانینو پرتله :---د طبیعي علومو سـره لکه د کیمیا او فزیک قوانین د بې روحه شـیانو یعنې مادیاتو خصـوصـیات او حالتونه بیانوي کوم چې په لابراتوار کې تجربه شــوي او همیشـــه ثابت ګڼل کیږي مثلاّ که هروزن لرونکی جسم په هوا کې خوشـې شـي نو دځمکې جاذبې قوي له اثر ځمکې ته راغورځیږي یا(ایچ دوه او)فورمول همیشـــه اوبه دي او داســـي نور ولې اقتصـــادي قوانین دانســـانانو داقتصـــادي فکرونو او تمایلاتو څرګندونه کوي او دبې روحه مادې سـره سـراو کارنه لري. داخلاقو دقوانینو سره :ـــــ اخلاقي قوانین عمدتاّ په مذهبي قوانین په برکې نیسي.په ټولنه کې خلکو تـه دځینې کړنو دکولو او دځینو دنـه کولو لارښـــوونـه کوي څوک چې پـه ټولنـه کې اخلاقي قوانین مراعات کړي په ټولنه کې دقدر وړ ځای لري او څوک چې اخلاقي قوانین ترک کړي نو په ټولنه کې خپل ځای له لاســـه ورکوي اقتصـــادي قوانین دانســـانانو روش څرګندوي دکوم عمل دکولو او منع کولو هدایت نه کوي. اقتصـادي قوانینو خصـوصـیات: ۱- اقتصادي قوانین شرطیه شکل لري ۲-عمومي شکل نه لري داقتصاد ځینې اساسي څانګې :- ----۱-مثبـت یـا علمي اقتصـــادpositive economics or scientific economics ۲- سهولت یا رهنما اقتصادwelfare or normative economics.په مثبت او رهنما اقتصاد داقتصـــادي نظریې عمده برخې تشـــکیلوي دڅیړنې په وخت کې د هغوي ترمنځ فرق کول ضــروري بریښــي چې مونږ یې دلته لنډ ډول روښـانه کوو:په لوی اقتصـاد کې اقتصـاد په مجموعي توګه سره مطالعه کیږي .لوی اقتصـاد دټول اقتصـاد عمومي اوسطونواو مجموعو سره سروکارلري. په لوی اقتصاد کې دڅیړنې مهم مسایل عبارت دي۱-دملي عاید او کسب کار نظریه ۲-داقتصـادي فعالیتونو دنوسـان نظریه ۳-دپیسـو نظریه۴-دنړیوال تجارت نظریه ۵-داقتصـــادي پرمختیا نظریه کوم قوانین او نظریات چې د نظریاتي برخې له خوا وړاندې کیږي د یو معلوم هیواد په حالتو کې دهغې تطبیق کول عملي اقتصاددی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

داقتصاد گروپ بندي

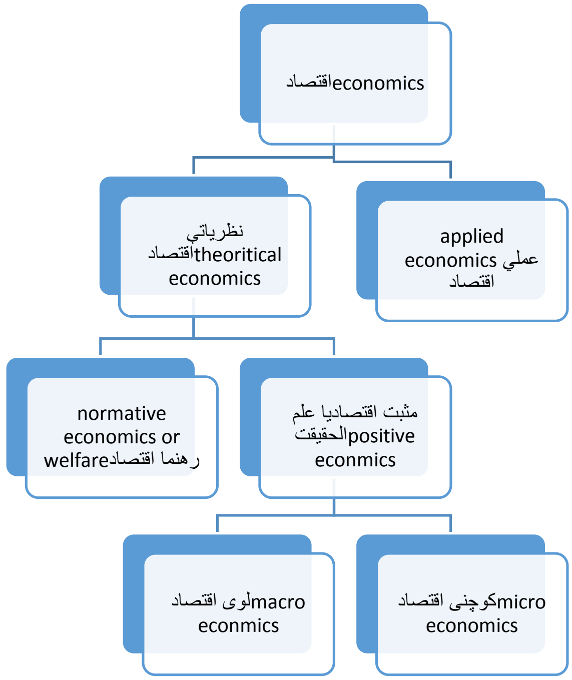

داقتصاددري اساسي مسايل ۱-دتوليد دمقدارتاکل يعني څه شی بايد توليد شي۲-دوسايلو تاکل او دتوليد منظم کول يا څه ډول بايد توليد شي۳-دحاصلاتو ويش،او دچا لپاره بايد توليد شي . داقتصادي سيستم مفهوم: څخه هدف ټول هغه قوانين ،اداري رواجونه او روايتونه دي چي دهغي په رڼا کي يوه ټولنه داقتصادي اساسي ستونزو حل پريکړه کوي۱- دبازار اقتصاد يا پانګوال نظام داسې نظام دی چي هغي کي ځانګړي مصرف کوونکي او کاروباري ادراې داساسي اقتصادي مسايلو دحل لپاره د بازار له لارې اريکه ټينګوي. دبازار اقتصاد عمده خصوصيات په لاندې ډول دي ۱-شخصي مالکيت۲-دانتخاب ازادي۳-شخصي ګټې رول۴-سيالي۵-دقيمت نظام۶-دحکومت درول کموالی.اشتراکي يارهبري شوی اقتصاديه دې نظام کې دتوليد په وسايلو باندې خصوصي ملکيت له منځه ځي او ټول وسايل د خلکو په نماينده ګی د دولت په ملکيت کې قرار نيسي څرنګه چي په وسايلو ټولنيز ملکيت وجود لري نو ټول وسايل د ټولنيزي پرمختيا او ټولنيزو ضرورتونو ديوره کولو لپاره تخصيص کيږي. رهبري شوي اقتصاد عمده خصوصيات۱-دتوليد په وسايلو دحکومت ملکيت۲-دمرکزي پلان کميټه۳-دعوايدو بهترويش۴-پوښان امکانات او ټولنيز مصونيت۵-دخلکو په عايداتو کې افراطي تفاوت له منځه ځي او په محدودولاسونو کې ددولت جمع کول چې دپانګه وال نظام خصوصيت دی له منځه ځي.مخلوط اقتصادي نظام دپانګه وال او اشتراکي نظام خصوصياتو درلودونکي نظام ته مخلوط نظام ويل کيږي او په دوه عمده برخو باندې تکيه لري۱-عمومي سکتور۲-خصوصي سکتور:ـــــــ-----داسلام اقتصادي نظام اسلام دژواندانه موخې روښانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي اوددې موخو دترلاسه کولو لارې چارې انسانانو ته ښايي دشخصي او ټولنيز ژوندانه دټولوخواوو په مکمله لارښوونه کوي داسلام داقتصادي نظام خصوصيات:---۱-دحلالو او حرامو فرق کول۲-دشخصي ملکيت حق۳-درزق دوسايلو پيدايښت ۴-فطري غيرې مساوات ۵-ددولت مصرف کولو اصول ۶-ددولت تمرکزممانعت۷-دضرورت لرونکو لپاره اسانتياوې برابرول. ددولت دمصرف کولو په برخه کې اسلام په لاندې ډول لارښوونه کوي ۱-په ساده ګی،پاکۍ او پرهيزګارۍ سره ژوند تيرول۲-په جايزو ضــرورتونو باندې لګښــت کول ۳-دبخل،پيسـو او زرو جمع کول او پرســتش منع کول۴-دضــرورت څخه دزيات لګښــت او اســراف څخه ډډه کول .اقتصــــاد په يوه ټولنه کې دمحدودومنابعو دمديريت زده کړه ده. د اقتصاد څلور اصله ۱-هيڅ شی مفت نه ترلاسه کيږي۲-دهرشي تمام شوی قيمت له هغه څه ســره برابر دی چې دهغې دلاســته راوړلو لپاره پريکړه کوو۳-عاقل خلک په اخرو(نتيجو) فکر کوي۴-خلک تحرک په نظرکې لري۵-دســوداګرۍ څخه هر يو ګټه پورته کوي۶-داقتصــادي فعاليتونو دسازمدندهۍ لپاره ښه لاره مارکيټ ده ۷- ځينې وختونه دولت د بازار په نتيجه کې ښه والی راولي۸-په يو هيواد کې دژوندانه کچې اندازه دتوکو او خدماتو دتوليد په برخه کې دهغوی توانايي پورې اړه لري ۹-کله چې حکومت زياتې پيســـې نشـــر کړې قيمتونه پورته ځي ۱۰- ټولنه دلنډې مودې لپاره دانفلاسيون او وزګارتيا ترمنځ انتخاب کوي. په ازاد بازار باندې متکي اقتصـــاد کې دخلکو اقتصـــادي عملونه داســـې منســـجم کيږي چې داجناســـو او خدماتو له درکه دملي اقتصـــاد دټولو منســـوبينو دضـــرورتونو رفعه کيدو ســـبب ګرځي. په هيواد کې ديو کال په جريان کې رامنځ ته شـــوي عوايدو ته ملي عوايدو وايي. دملي عايد مفهومونه ۱-ناخالص ملي توليد۲-خالص ملي توليد۳-ناخالص داخلي توليد ۴ملي عايد يا دعواملو تمام شوی قيمت۵-داشخاصو عايد ۶-داشخاصو دتعرف وړ عايد۷-سړي سر عـايد.نـاخـالص ملي توليديـا(جې اين پي) ديوکـال پـه جريـان کې د هيواد دتوليد دعواملو پـه مرسته دنورو توليد شوو نهايي اجناسو او خدماتو پولي ارزښت څخه عبارت دی. په تعريف کې درې مهم ټکي ۱-وخت۲-پولي ارزښـــت۳نهايي اجناس اوخدمات.هغه توکي او خدمات چې ګټه اخيستني ته اماده او دخرڅلاوپه خاطر بازار ته عرضـه کيږي.خالص ملي توليد(اين اين پي):يادبازار په قيمت ملي عايد هم ورته ويل کيږي دتوليد په جريان کې کاريدونکي ثابتې شـتمنۍ داسـتعمال په اثر اسـتهلاک کيږي او په ارزښـت کې يې کموالی راځي کله چې داکموالي يا داســـتهلاک اندازه (جي اين پي) نه ليري شـــي نو (اين آين پي)لاس ته راځي (ډيپريسيشن) څخه هدف د فرسايش څخه ساتل شوي پيسي دي چې د ماشين مکمل استهلاک په صـورت کې پرې ماشـين نوی کيږي دلته يوازې داسـتعمال له نظره اسـتهلاک په نظر کې نيول کيږي.ناخالص داخلي توليد:--په ټاکلي وخت کي په هيواد دننه توليد شوو نهايي اجناسو او خدمـاتو لـه بـازار قيمـت څخـه عبـارت دی. ملي عـايد :-- ديوکـال پـه جريـان کې دتوليد دعواملو له خوا ترلاسـه شـوي عوايدو مجموعي ته ملي عايد وايي.داشـخاصـو عايد :---د يو

(c) ketabton.com: The Digital Library

هیواد اوسیدونکو له خوا دټولو منابعو څخه ترلاسه شوو عوایدو څخه عبارت دی.داشخاصو دتصرف وړ عواید: کله چې د اشخاصو دعوایدو څخه په اشخاصو باندې وضع شوي ټکسونه لرې کړای شي نو پاتې مبلغ دتصرف وړ ګڼل کیږي چې لرونکی يې په مستقيم ډول سره کارولی شی دتصرف وړ عواید دشخص د غوښتنې مطابق په مصرف رسول کيږي دعاید کومه برخه چې مصرف نه شي سپما کيږي.سړي سرعاید کله چې ملي عاید دنفوسو په تعداد وویشل شي سړي سر عاید لاسته راځي. دتولید طریقه په دې طریقه کې ملي عاید دیو کال په جریان کې د نورو تولیدشوي نهایي اجناسو او خدماتو پولي ارزښت په توګه سنجول کيږي۲-دعوایدو طریقه په دې طریقه کې دیو کال په جریان کې د تولید دعواملوله خوا ترلاسه شوي بدله په نظر کې نیول کیږي دلګښتونو طریقه: دلګښت په طریقه کې ملي عایدپه یوکال کې دنهایي اجناسو او خدماتو په خریدارۍ باندې شوي لګښت په توګه په نظر کې نیول کیږي. د یو هیواد په کچه دلګښت ۴ عمده ډولونه۱-په لمړنيو ضرورتونو لګښت۲-پانګه اچونه۲-ددولت له خوا داجناسو او خدماتو خریداري ۴-داجناسو او خدماتو صادرات.دهر اقتصادي واحد سپما دهغویي دجارې عوایدو څخه په جارې ضرورتونو باندې شوو لګښتونو په لري کولو سره لاسته راځي. دملي اقتصاد دسپما درې عمده اندازه ګیري شتون لري۱-شخصي سپما۲-ددولت سپما۳ ملي سپما.انفلاسیون په اقتصاد کې د قیمتونو په عمومي کچه کې زیاتوالی دی . وخت دملي تولیداتو لپاره باید وخت معلوم وي چې عموما یوکال په نظر کې نیسي. پولي ارزښت ټول توکي او خدمات دي چې ګټې اخیستنې ته اماده او دخرڅلاو په خاطر بازار ته عرضه کیږي.داجناسو او خدماتو مجموعي قیمت دهغوی دمقدار او قیمت دضرب کولو په وسیله لاسته راوړو یوازې د نهایي توکو او خدماتو دقیمت دسنجولو سره ددوه ځل حساب مخنیوی کیږي چې دا طریقه د پاینل ګوډز میتود په نوم یادیږي. دملي عاید په سنجولو کې ستونزې ۱-احصایوي اصلي ډیټا معلوماتو ارقامو نشتوالی۲-دیو شي تکرارحساب۳-ددوستې او ثواب په نظر کې نیولو سره خدمات۳-دفرسایش لپاره دقيق ارزښت نه موجودیت ۵-دخدماتو څخه پرته عاید ترلاسه کول لکه تقاعد ، تحفه خیرات۶-جنس په جنس تبادله ۷-دتوراوغیري قانوني بازارونو شتوالی . سپما په خالصه شتمنې کې د زیاتوالی سبب ګرځي خصوصي سکتور سپما ته خصوصي سپما ویل کیږي۲کله چې دولت خالصو عوایدو څخه ددولت له خواداجناسو او خدماتو خریداري منفي شي نو ددولت سپما لاسته راځي۳-دملت په کچه مجموعي ملي سپما دخصوصي او دولتي سپما مجموعی ته ویل کیږي. په ملي عاید باندې زیات عوامل اثر کوي۱- دتولید دعواملو ذخیره ۲-طبیعي منابع۳-بشري منابع چې د رهبري کولو مهارت یا استعداد ده جاري عاید :--- کله .مصرف ته متوسط المیلان دعوایدو هغه برخه ده چې داجناسو او خدماتوپه خریداري باندې مصرف کیږي مصرف لپاره متوسط میلان ګڼل کیږي.مصرف ته متوسط میلان د عاید او مصرف دنسبت څخه عبارت ده ۳- راتلونکی عاید خالصه شتمني :--- لکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې مخکې وويل شول دمجموعي شتمنيو څخه دپورونو په لرې کولو سره خالصه شتمني لاسته راځي ۴-دسود په اندازه کې دزياتوالي انتظار پانګه اچونه دلګښت اساسي عنصر دی دپانګې داستعمال لګښت په يوه معلومه زمانه کې دپانګې دواحد داستعمال حقيقي پيښيدونکې مصارف ديعمده برخې ۱-استهلاک۲ سود . دپانګې اچونې او ملي عايد نسبت ته دپانګې اچوني متوسط ميلان وايي پانګې اچونی ته نهايي ميلان په پانګه اچونه او ملي عايد کې دتغيراتو نسبت ته د پانګې اچونې نهايی ميلان ويل کيږي. د کنز په نظر کې د پانګې اچونی عوامل دوه دي۱-دپانګې نهايې استعداد۲-دسود اندازه .دپانګې په نهايي استعداد باندې دوه لاملونه اثر کوي۱- لاسته راتلونکی عايد ۲ دشتمني دتهيې قيمت. دلوی او کوچني اقتصاد ترمنځ توپيرونه کوچنی اقتصاد دافرادو کورنيو او تصديو په وړاندې داړونده اقتصادي مسايل او تقسيمات تر څيړنې لاندې نيسي. دبيلګې په توګه په کوچني اقتصاد کې دغوښې وريجو ماشين الاتو او داسې نورو په څير دځانګړو توکو بازار ترکتني لاندې نيول کيږي په بل عبارت کوچنی اقتصاد دکورنيو تصديو په څير د اقتصاد د کوچنيو واحداتو فعاليتونه او اقتصادي سلوک تر کتنې لاندې نيسي او يا کوچنی اقتصاد په يوه شرکت کې دتو ليد د بيلابيلو بازارونو کې د تو کو دنرخونو دثبات په يوه کارځای کې د کارګرانو دمزد او معاش ديوي کورنې دعايد او مصرف درقابتي او انحصاري هغو په څير دبازارونو د مختلفو ډولونو عرضې او تقاض او داسې نورو په څيرمسايل څيړي او لوی اقتصاد داقتصادي کړنلارې له مخې په عمومي کچه اقتصادي قوانين او مسايل ترڅيړنې لاندې نيسي.په لوی اقتصاد کې دنرخونودتورم يا انفلاسيون بيکاري دکچې ملي توليدلو مصرف سرمايه ګذارۍ سپما او داسې نورو مسايلو شننه څيړنه په ټوليزه توګه تر بحث لاندې نيسي چې ځينې خلک يې د ملي اقتصاد په نوم يادوې ماخذ پو هاند ډاکټر جورج ژباړونکی دوديال اونورمل کوچنی اقتصادملي اقتصاد له هغه علم څخه عبارت چې د يو هيواد دسياسي قلمرو په ساحه کې تر مطالعې لاندې نيول کيږي او اقتصادي عمده مسايل ترارزيابي او مطالعې لاندې نيول کيږي.په اقتصادي دوران کې تصدۍ او کورنۍ مستقيمه اړيکه لري مثلاً کورنۍ خپل توليدي عوامل او خدمات تصديو ته ورکوي او تصدۍ بيا په خپل وارسره خپل توليدي شوي اجناس او خدمات بيرته دتوليدي عواملو په بدل کورنيو تع ورکوي همدارنګه کورنۍ دتوليد عوامل دولت ته سپارياو دولت ته په سيده توګه ماليه ورکوی دولت دکورنيودتوليد عوامل په وړاندې هغه ته عايد ورکوي او له پرته يو شمير بلاعوضه مرستې هم ورسره کوي او دټولنيزواو فاميلې کومکونو په بڼه ورته مرسته کوي. کورنی خپل يو اندازه عايد سپما کو ي چې دغه پاتې شوي عايد له ټولې کورنۍ څخه دپانګې دجوړيدو په موخه راټوليږي تصدۍ هم دولت ته سيده ماليات (پرمفادو ماليات)ناسيده ماليات(په توليد او خرڅلاوپه دوران باندې ماليات)ورکوي.دولت تصديو ته څخه دخپلې اړتيا وړاجناس او هدمات پيري او له دې پرته دوي ته سيده او ناسيده مرستې رسوي. دتصديو پس اندازونه او استهلاکات دپانګې دجوړيدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

لپاره کارول کیږي . ددولت فرسایشات داستهلاک او پس اندازونه هم دپانګې جوړیدو خوا ته لیږدول کیږي. له جوړې شوي پانګې څخه بیا دوباره دتصدیو او دولتي موسساتو دتمویل لپاره کاراخیستل کیږي . کورنۍ خپل دتولید عوامل دتصدیو په واک کې ورکوي. کورنې دخپلو تولیدي عواملو د عرضې په بدل کې دتصدیو څخه د عوایدو په بڼه عوض یا جبران ترلاسه کوي.

عامه اقتصاد

دعامه اقتصاد دلوستلو موخې : دمضمون دمطالعې څخه وروسته باید محصلین په دې وتوانیږي چې ۱-عامه سکتور۲-عامه اقتصاد۳-دعامه اقتصاد پیدایښت۴-دعامه اقتصاد موضوع او ماهیت۵-دمعاصر دولت دندې۶-ولې عامه سکتور ته اړتیا لرو۷-دمؤثریت څخه اوښتون یا انحراف.،دولت مالي او پولي وسایلو په کاراچونه اداره او تهیه د دولت داقتصادي فعالیتونو تحلیل او تشریح دعامه مصارفو تاثیرات او بررسې په اقتصاد کې دمالیاتو انواع او دمصرف کوونکو او تولید کوونکي درفاه سطحه دعامه اقتصاد دبحث موضوعات تشکیلوي. ددولت دعایداتي سرچینو او لګښتونو په اړه مالي سیاستونه دعامه اقتصاد دوسایلو څخه شمیرل کیږي چې دانکشافي او دټولني درفاه دسطحې دلوړوالي په خاطر په کاروړل کیږي. په ۱۸۶۰ م لسیزه کې عامه اقتصاد دکلي اقتصاد څخه خپل جهت جداکړ او داقتصاد دعمومي بخش په نوم مطرح شو. د۲۰ قرن په ۸۰ لسیزه کې دغه عمل په نوي شکل انکشاف وموند او هغه نظریې چې په هغه وخت کې یې په دې اړه انکشاف وموند دعامه اقتصاد په نوم ونومول شوه. په ۱۹۲۴ م کال کې دلومړي ځل لپاره (کوبرټ)یو کتاب داقتصاد دعمومي بخش په نامه ولیکه او عامه اقتصاد یې په داسې شکل تعریف کړ: ټول خدمات او تولیدات چې دهیواد غړي یې په بشپړه توګه دحکومت دفعالیتونو او کړنو څخه لاسته راوړي عامه اقتصاد بلل کیږي. دعامه اقتصاد دموضوع ماهیت: عامه اقتصاد هغه علم دی چې ددولت دمالي او پولي وسایلو په کاراچولو اداري اوتهیې څخه بحث کوي . عامه تمویل کارل فیلهیم(karlphellem)وایی عامه تمویل هغه فعالیتونه او کړنې څیړي چې په ترڅ کې یې ددولت داړینو او مهمو دندو دترسره کولو په خاطر وسایل راجمع کیږي. Herlylostعامه تمویل: ددولتي دندو دترسره کولو په خاطر دوسایلو تهیه ویش اواداره ده. دعامه تمویل او خصوصي تمویل ترمنځ فرق: دلګښتونو اوعواید تنظیم۲-دوخت واحد ۳-ذاتي تمویلي منبع۴-دپیسو نشر۵-دراتلونکې لپاره دتصامیمو تهیه کول(نیول)۶-په عامه تمویل کې لوی قصدي تغییرات۷-دبودجې تعامل. دعامه تمویل ماهیت: عامه تمویل ساینس وي ځکه دلته دحکومت عواید او لګښتونه عموما په برکې نیسي کوم چې حقیقت دی او ساینس په تجربو او حقیقت ولاړدی.ساینس په دوه ډوله دی علم الحقیقت او علم الهدایت . علم الحقیقت په حقیقت ولاړوي او علم الهدایت نظریات څیړي او دهغه څخه په خپل روزمره کارونو کې کې کاراخلي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دعامه تمويل اصـول: دټولنې داعظمي مفيديت اصـل۱-دمتوازنې بودجې اصـل۲-دارتجاعيت اصـل۳-داقتصـاديت او تصـويب اصـل۴-داقتصـاديت او تصـويب اصـل. دمعاصـر دولت دندې :۱-خارجي يرغل اوتاوتريخوالي په مقابل کې دخپلو وګړو دفاع، حمايت او ساتنه ۲-دداسې اداري تاسـيسـول يا رامنځ ته کول چې کولای شـي په ټولنه کې عدالت رامنځته کړي ۳-درسـمي اوعامه کارونو دپروګرامونو دپيل کول کوم چې په ټوليزه توګه دټولنې لپاره ګټور وي .عامه سکتور ته ددې اړتياو له مخې ضـرورت لرو ۱-دټولنې داړتيا وړشيانو او خدماتو په عرضې کې دمارکيټ پاتيوالی۲-دعايد توزيع کې مارکيټ پاتې راتلل۳-په عمومي استخدام کې او قيمتونو ثبات په لاسـته راوړنه کې دمارکيټ پاتې راتلل. داجناسـو او خدماتو پولي ارزښـت تـه چې پـه يوکـال کې پـه يو هيواد کې توليديږي ملي عـايد وايی. دولتونـه هغـه سـازمانونه دي چې په باصـلاحيته توګه دټولنې دوګړو سـره يوځای ژوند کوي فعاليتونه او کړنې ترسـره کوي او اړين او لازم خدمات چمتو او تمويلوي. سياسـي اداري ياسـازمانونه قوانين او عمومي منل شوي پروسيجرونه ته پراختيا ورکوي ترڅو دامعلومه کړي چې دولت څه کوي او دولت دخپلو لګښتونو دتمويل لپاره دکومو لاروچارو څخه استفاده کوي . مثالونه دسياسي ادارو ۱-داکثريت رايي اچونې ورکول۲-دولتي نماينده the allocation between government and private useشـخصـي (p):غذا۲-هوسـينګhousing۳-موټرونه۴-جامې Government.clothing: ملي دفاع عامه سـکول(مکتبونه)؟فوليس. مخلوط اقتصـاد بازاراوسياسـتونه. خاص يا فيور مارکيټ ايکونومي ،ورچولې ال کورډنس اينډ سـرويس ار سـفليډ بای فارفرايبټ فراويټ فيرم-سـفلي اينډ ډيمانډ . ډيټرمين فرايټ: عامه اجناس : هغه اجناس دي چې دهغې څخه منع کيدل ناممکن يا ناشـونې وي. ددې ډول اجناسـو مثال ملي دفاع ده . ديو هيواد پوځ چې خارجي هيواد يرغل په مقابل کې دخپلو وګړو دفاع او سـاتنه کوي او همدا دملي دفاع په دندو کې يوه دنده ده ،کله چې يو جنس دمنع کيدو لپاره هيڅ درجه ونه لري نوهمدې اجناسـو ته عامه اجناس وايي دعامه اجناسـو ځانګړتياوې.۱-غيرسـياليز: ددې خاصـيت څخه موخه داده چې که چيرې يو شـخص يو جنس اسـتعمالوي نو دانه شـي کولای چې ديوبل شخص په خوشحالۍ او افاده کې کموالی راولي.۲-نه منع کيدونکې : هيڅ شـخص نه شـي کولای چې ديو جنس داسـتعمال څخه بل شـخص منع کړي حتی که چيرې نوموړي شـخص دهغه توکي په مقابل کې تاديه هم نه وي کړي. عامه اجناس : هغه اجناس دي چې دبازار اقتصاد دعدم علاقمندۍ او نورو دلايلو په نسبت او دټولنې نيازمندۍ له مخې يې دولت توليد او عرضـه په غاړه لري. لکه ملي دفاع ، قضـايي نظام او داسـې نور. Samuelsson: عامه اجناس داسـې تعريفوي: عامه اجناس هغه اجناس دي چې خلک ورنه په عام ډول اسـتفاده وکړي اوديو نفر لګښـت دبل نفر لګښـت کې کموالی رانه ولي. عامه اوخصـوصـي اجناس ددوه خصـوصـياتو په اساس سره بيلولای شو . غيري سياليز۲-نه منع کيدونکي. سوچه عامه اجناس : دلته هيڅ دمنع کيدلو توانمندې شتون نه لري او نه دده دګټو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دترلاسه کولو لپاره کوم سیالیز حالت شتون لري. ۲-سوچه خصوصي اجناس: په دې حالت کې په واضیح ډول دعدم ممانعت درجه یا دنه منع کولو درجه شتون ولري او سربیره پردې رقابتي یا ســـیالیز حالت هم وجودلري.دچمتو کولو نهایي لګښـــتونه : دیو بل کس نهایی لګښتونه دسوچه عامه اجناسو څخه دګټې اخیستنې لپاره صفردی ددې څخه وروسته دنورو وګړو دعامه اســتفادي لپاره شــتون لري یعنې نوروګړي هم کولای شــي چې دیو عامه جنس څخه اسـتفاده وکړي ځکه دهغې نهایي لګښـتونه صـفر یا ثابت وي په داسـې حال کې چې په لوړه کچه دعامه اجناســو مقدار دزیاتوالی لپاره اضــافي ســرچینو ته اړتیا ده یعنې که چیرې وغواړو چې په لوړه کچه عامه اجناس تولید کړو نوباید چې اضافي سرچینې په کار واچوو . مثال ډوډۍ دتودوخې په مقابل کې ډوډۍ په بشــپړه توګه خصـــوصـــي جنس دی ځکه دلته دسوچه خصـوصـي اجناسو دوه حالته شتون لري. ۱-الف دمنع کیدو درجه شتون لري ۲-ب سیالیز حالت شتون لري . تودوخه په بشپړه توګه سوچه عامه جنس دی ځکه دلته دسوچه عامه اجناســو دوه حالتونه شــتون لري. الف دنه منع کیدوب-غیرســیالیز حالت. هم شــتون لري.price excludableعامه اجناس هغه عامه اجناس دي چې دقیمت په وضـع کولو سـره وګړي دهغې داستفادې څخه منع کیږي. او په ډیرې اسانۍ سره تري وګړي منع کیږي لکه . ټلویزون کیبل، دتفریح او ورزش ځایونه. Congestible: عامه اجناس سیالیز وي مګر دمنع کیدلو وړنه وي. دلته دعامه اجناسـو یو بل ډول هم شـته چیرې چې دیو مودې یا وخت څخه وروسته دلګښت کوونکو لخوا ترلاسه شوي ګټه دګټه ګونې له امله کمه شي.دې ډول اجناسو ته congestibleعامه اجناس وایي. بیلګې : سړکونه، پارکونه.دسوچه خصـوصـي او عامه اجناسـو تقاضـا : دسـوچه خصـوصـي اجناسـو لپاره تقاضـا دمقدارونو په جمع کولو سـره په هرقیمت کې ترلاسه کیږي یا پیداکیږي.دسوچه خصوصي اجناسو په صورت کې مقدارونه په افقي محور جمع کوو ددې لپاره چې مجموعي یا دبازار تقاضـــا پیداکړو. دســـوچه عامه اجناسو لپاره دمؤثر یا مساعد مقدار پیداکول: دعامه اجناسو لپاره مساعد یا مؤثر مقدار دهغه مقدار څخـه عبـارت دی چیرتـه چې تولنیزي نهـایي لاســـتـه راوړنـي دګټې دټولنیزو نهـایي لګښتونو سر ه برابروي msb=mscلینډال وایي چې وګړي دعامه اجناسو دعین مقدار لپاره مختلف قیمتونه تادیه کوي دلینډال دقیمتونو مجموعه(p) باید دعرضـــه شـــویو عامه اجناســـو دلګښــت ســره مســاوي وي . باندېنې اغیز کوونکي هغه وخت رامنځ ته کیږي کله چې دیوه اقتصادي عامل پریکړه اوتصمیم دبل اقتصادي عامل په ګټه مستقیم اغیز ولري اودخپل نفوذ لاندې یي راولې . مالي باندېنې اغیزې دغیرې مالي باندینې اغیزو په مقابل کې ځینې وخت اقتصـــادپوهان دمالي باندېنې اغیزو او غیرې مالي باندېنې اغیزو ترمنځ توپیر کوي او وایي چې دمالي باندېنې اغیزکوونکو او غیرې مالي باندېنې اغیزکوونکو ترمنځ توپیر شـــته په مالي باندېنې اغیز کوونکي یو اقتصــادي عامل دبازار دنرخونو په بدلولو سـره نوراقتصــادي عاملین او وګړي ترخپل اغیز لاندې راولې . ددې برعکس که چیرې یو اقتصـــادي عامل یا

(c) ketabton.com: The Digital Library

وګړی نوراقتصـــــادي عـاملين يـا وګړي دقيمـت دبـدلون داغيزو څخـه پرتـه دنورو تـاثيراتو اواغيزو له امله ترخپل نفوذ لاندې شــو؟نو په دې صــورت کې بيامونږ دغيرې مالي باندېني اغيز کوونکو څخه خبري کوو.اقتصــادي ســيتمونه په ۴ ډوله دي ۱-دازاد بازار اقتصـــادي ســيسـتم۲-مرکزي پلان جوړونې اقتصــادي ســيسـتم۳-مخلوط اقتصــادي ســيسـتم ۴-اســلامي اقتصادي سيستم. ازاد بازار اقتصادي سيستم دا نظام په شخصي ګټو زيات پوکس کوي چې په دې نظام کې قيمتونه دبازار دعرضې اوتقاضا په اساس ټاکل کيږي چې ددولت مداخلي ته په کې اړتيا نـه ليدل کيږي. او يواځې دڅارونکي رول لوبوي . ۲-مرکزي پلان جوړونې سيستم: په دې نظام کې هرڅه په دولت پورې اړه لري حتې واده کول هم په دولت پورې اړه لري چې دانظام زيات عمومي ګټو ته ژمن دی . دعامه اقتصـــاد وســـايل: ددولت عايداتي ســرچينو او لګښــتونو په اړه مالي سـياسـتونه دعامه اقتصـاد دوسـايلو څخه ګڼل کيږي.دمفت خور مشکل اکثره دعامه اجناسو په وجه منځ ته راځي . دايجورت بکس په طريقه اوددې په مرســـته باندې مونږ دوه اشـــخاص او يا هم دوه هيوادونو ترمنځ دتوکو تبادله په خاطر دايجورت بکس څخه اسـتفاده کوو. ايجورت بکس دوه اسـاسـي عناصـر يا اجزاووي لري نوددې نه معلوميږي چې دايجورت بکس دوه مختلفي منحني ګانې لري البته بې تفاوته منحني ګانې لري. دپريټو ايفيشـنسـي : څخه مطلب داده چې ديو کس بايد ګټه ترلاسـه کړي خوبيدون ددې چې بل کس ته تاوان ورســيږي. دپريټو دتبادله مؤثريت نقطه هغه نقطه ده چې په هغې کې دوه مختلفي منحني ګانې سـره يو ځای شـوي وي . غيرمؤثره تبادله دا دتوکو مشـخصـه اندازه ده مګر دتجارت څخه وروســـته ده نو په دې حالت کې يو زياته اندازه افاده ترلاســـه کوي او بل شـــخص کمه افاده ترلاســـه کوي .intial endowment:داهغه حالت دی چې دتجارت څخه مخکې وجود لري اودلته دتوکو مشخصه اندازه راښيي . پريټو داسې وضعيت ته اشـاره کوي چې يوکس رفاه داعظمي کيدو لپاره نشـي کولای چې دبل چا څخه ناوړه ګټه ترلاسه کړي. په ښه ډول دمنابعو استعمال ته اقتصاد وايی. دليندال تعادل څه ته وايي: دايوه نظريه ده کوم چې مونږ ته تشـــريح کوي چې انفرادي اشـــخاص دخپلو نهايي ګټو په خاطر دعامه اجناسو دتوليد يادتهيې لپاره تاديه کوي. ددې لپاره چې مونږ دعامه اجناسو دتوليد او دتهيې لپاره مســـاعد او مطلوب مقدار پيداکړو دتعادل په حالت کې ټول وګړي عينې مقدار عامه اجناس په لګښت رسوي مګر امکان لري چې دوی دمختلفو قيمتونو سره مخامخ شـي. دليندال تعادل دسويډنې عالم : ايريک ليندال لخوا وړاندې شوی دليندال قيمت: نهايي نتيجه ده کوم چې دانفرادي اشـخاصـو په واسـطه تاديه کيږي دعامه اجناسـو دلاسـته راوړلو لپاره دليندال قيمت دي داهغه قيمت دی کوم چې دانفرادي اشـخاصـو لخوا دعامه اجناسـو دترلاسـه کولو په خاطر تاديه کيږي. دليندال دقيمتونو مجموعه بايد دعامه اجناسـو دعرضـې دلګښـت سـره مسـاوي وي .لکه ملي دفاع. دليندال دتعادل يو بنسـټيزه سـتونزه داده چې مونږ په دقيقه نه پوهيږو چې هرشـــخص څومره ارزښـــت دعامه جنس څخه ترلاســـه کړی کوم چې ددې

(c) ketabton.com: The Digital Library

نظريي تطبيق په حقيقي نړۍ کې ســتونزمن کاردی. مفت خور مشــکل هغه وخت رامنځ ته کيږيکله چې يو کس يا ګروپ ګټه لاســته راوړي بلکې مانع ماليه وي او تاديه دماليې نه کوي.عامه اقتصـاد دوه اساسـي دلايل وړاندې کيدلای شـي چې دعامه سـکتور رول اصـلاح کوي چې دا دوو عنوانونو دمؤثريت او تعادل لاندې ګروپ بندي کيدلای شــي . مؤثريت په هغو دلايلو پوري ارتباط پيداکوي چې دلويو اقتصـادي فعاليتونو دکچې سره ارتباط لري حال داچې تعادل يا مساوات اقتصادي ګټو ويش ته اشاره کوي اود هغې څخه بحث کوي . دملکيت دحق پرته دجانبينو يا قرارداد کوونکو ترمنځ دتوکو تبادله په باورې ډول او داعتماد په فضا کې نشي ترسره کيدلی. هرکله چې افراد دخپلو ګټو لپاره يو دبل سره په جګړه اخته شي نودامسـله بيا دHobbesپه نوم پيژندل کيږي نو په داسـې حالاتو کې کاروباري افراد دولت ديو ټولنيز قرارداد په حيث رامنځ ته کوي ترڅو دولت خلک له انارشۍ يا خپل سرۍ څخه خلاص يا تيښــتې ته مجبور کړي. هغه حالت چې مداخلې ته په کې ممکن اجازه ورکول شـوي وي په دوو ډولونو ويشـل کيږی. ١-هغه حالت دی چې مارکيټ په کې بريالی وي٢-هغه حالت دی چې مارکيټ په کې بريالی نه وي. دبازار دناکامی څخه علاوه ددولت مداخله دمشــاهدې او نظارت له مخې هم رامنځ ته کيږي دامداخله کيدای شــي چې په مختلفو برخو کې لکه دعوايدو ناانډولي په شــتمنيو کې ناانډولي او نورو کې وي . دپورته ســتونزو دله منځه وړلو په خاطر دولت په اقتصـــاد کې مداخله کوي او دولت مداخله خورا اړينه او ضـروري ده حتی که اقتصـادي ګټورتوب يي هم کم وي په داسـې حالتونو کې داقتصــادي رفاه اود دولت په واسـطه رامنځ ته کيږي.، او د جوړشـويو او وضـع شـويو سياسـتونو په مرسته هڅه کوي ترڅو دا ناانډولي راکمه کړي. ګټورتوب او مساوات...

واګنر دحکومتي لګښـــتونو دزياتوالي په پديده باندې خبرې کړي . همدارنګه واګنر په دې عقيده وه چې ددولت دکړنو دوام بايد په ملي عايد کې زياتوالی راولي ځکه دملي عايد په زياتوالي سـره داقتصــادي ودې او ترقۍ لپاره لاره هواريږي. اګر چې دواګنر نظريه يواځې دانه تصــدۍ قوي چې دعامه لګښــت زياتوالی دملي عايد په فيصــدۍ ســره دی . واګنر په ١٩پيړۍ کې يو اقتصـــاد پوه وه نوموړي خپلې څيړنې ددولتي لګښـــتونو په برخه کې دځو اروپايي هيوادونو جاپان او دامريکا متحده ايالاتو څخه په راټول شـــوي معلوماتو باندې بشپړې کړي نوموړي وويل چې دعامه سکتور ونډه په GDPډيره لوړه ده اودوخت په اوږدو کې په کې خورا ډير زياتوالی راغلی دی دواګنر دقانون محتويات ددې تمايلاتو تشـــريح وه اووړانديز يي وکړ دابه دوام وکړي٢-پروفيســـورفيګو وايی چې دولتي لګښـــتونه عامه سـکتورونو بايد ملی عايد په زياتوالی سره وده وکړي اوده خپل دلايل په لاندې توګه وړاندې کړي دي١-که يو ه ټولنه غواړي چې واقعا پرمختګ وکړي نوبايد چې وګړي يی دولت سره اوږه په اوږه خپل لګښـتونه دخپلو اړتياو اوضـرورتونو له مخې ترتيب کړي يا په بل عبارت دوی بايد خپلې پيسـې داسـې په لګښـت ورسـوي لکه چې مخکې به قانوني پيسـې په لګښـت

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسیدلي.ځیني وختونه دګټورتوب دپالیسی په نسبت دمساوات پالیسي مهم بلل کیږي ترڅو داقتصادي کړنو په وړاندې کوم خنډونه او موانع موجود وي هغه لري کړي داستدلال لپاره اخري دلیل به داوي چي دبیلګې په توګه دمساوات په سیاست کې یو یا څو لګښت کوونکي یو شان رول لوبوي په داسي حال کي چي دویش مسله په کې نه رامنځته کیږي چې همدغه سیاست یواځې او یواځې دمساوات څخه پرته ګټورتوب په نظر کې نیسي نودنوموړي سیاست پورې اړوند ټول وسایل دقیق تحلیل او مطالعې ته اړتیا لري. بازار دناکامی څخه علاوه ددولت مداخله دمشاهدې او نظارت له مخې هم رامنځ ته کیږي دامداخله کیدای شي چې په مختلفو برخو کي لکه عوایدو ناانډولي په شتمنیو کې ناانډوالي او نورو کې وي نو دپورته ستونزو دله منځه وړلوپه خاطر دولت په اقتصاد کې مداخله کوي اوددولت مداخله خورا اړینه او ضروري ده حتی که اقتصادي ګټورتوب یي هم کم وي . دعامه سکتور دودې تشریح کولو فرضیه : لکه څنګه چې ددولت کړنې ورځ په ورځ پراخوالی مومي نوپه دې توګه ددولت په لګښتونو کې هم زیاتوالی راغلی دی پروفیسور پیګوPigouوایي چې دولتي یاعامه سکتوررونه باید ملي عاید په زیاتوالی سره وده وکړي.

احتمالات

احتمالات: احتمال په لغت کي د ممکن یا شوني په معنا ده. داحتمالاتو په هندسي مفهوم کې دوه شرطه ډیر ضروري دي۱-باید (سطحې) یو دبل مساوي وي۲-تعداد باید سره مساوې وي.کلاسیک نظر په ۱۷ م پیړۍ کې یوعالم چې لاپلاس نومیده داحتمالاتو لپاره نظر وړاندې کړو.هغه ویل چې ټول انساني فعالیتونه په ټولنه کې د بعضي فکتورونو له امله متاثر کیږي او ثابت نه شي پاتې کیدای یعنې ټولې هغه پیښې چې په کمي ډول رامنځ ته کیږي. داحتمالاتو مشخصات ۱- دیوې اتفاقي حادثې دظهور چانس د همیش لپاره دیو څخه کوچنی او دصفر څخه لوی دی۲-دیوې یقیني حادثې دظهور چانس دهمیش لپاره د یو سره برابر وي ۳-دیوې اتفاقي حادثه ظهوراونه ظهور مجموعه مساوي دیو سره ده ۴-که چیرې (ای) اتفاقي حادثه د(بي)اتفاقي حادثې یوه برخه وي نو (بي) اتفاقي حادثه هم د(ای) اتفاقي حادثې دظهوریوه برخه ده. داحتمالاتو دسنجش قواعد یامیتودونه ۱-وي اور یو(اتحاد)چې دیا په معنا ده ۲-سرچپه وي عدد یعنې پښتو ۸ عدد غوندې یا یا سرچپه یویا تقاطع د او په معنا ده . اتفاقي حادثه په دوو برخو ویشل شوي کیږي۱- مستقله اتفاقي حادثه ۲- غیرمستقله اتفاقي حادثه.مستقله اتفاقي حادثه عبارت له هغې اتفاقي حادثې څخه ده چې دیوې اتفاقي حادثې په ظهور سره دسیټ دنورو عناصرودظهور چانس تغیر ونه ښورې یعنې دټولو دظهور چانس ۱۰/۱ (یوپه لس وي).غیر مستقله اتفاقي حادثه عبارت دهغې حادثې څخه د ه چې دسیټ دیوې اتفاقي حادثې په ظهور سره د سیټ دنورو عناصرو د ظهور چانس تغیر وښوري. دمستقله اتفاقي حادثاتو داتحاد قانون:کله چې په یو سیټ کې ددوه یا څو اتفاقي حادثاتو هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

زمان ظهور امکان ونه لري او يوائې دوه يه څو اتفاقي په منځ کې د يوي اتفاقي حادثې دظهور امکان برابروي نو ددې ډول اتفاقي حادثې د چانس معلوملو لپاره مونږ دمســـتقله اتفاقي حادثاتو داتحاد دقانون څخه اســتفاده کوو. د مســتقله اتفاقي حادثاتو د تقاطع قانون کله چې په يو ســـيټ کې ددوو يا څو اتفاقي حادثاتو هم زمان ظهور امکان برابر وي او غواړو چې په هکله يې د باور درجه پيداکړو نو ديته د تقاطع قانون يا ميتود وايي.توزيع تابع: که چيرې ايکس يو اتفـاقي متحول وي او ايکس۱،ايکس۲، ايکس۳،.....ايکس اين د نومورړي اتفاقي متحول ممکنه قيمتونه وي د ايکس اتفاقي متحول احتمال چې د يو معين ايکس اې څخه کوچنی او مساوي(ايکس لوی مساوی د ايکس اې)قيمتونه واخلي عبارت دتوزيع تابع څخه ده.متمادي اتفاقي متحولين: هغه متحولين دي چې په داخل ديو انتروال يا معلومه ساحه کې نهايت زيات تام او کســـري اعدادو قيمتونه اخيســـتلای شـــي. لکه دحرارت درجه ۲- غيرمتمادي يا مجزا اتفاقي متحولين: هغه متحولين دي چې په يوه معلومه ســـاحه کې يوائې دتام اعدادو قيمتونه اخسـتلای شـي: لکه دکورنۍ دغړو تعداد.احتمالاتو تابع که چيرې ايکس يواتفاقي متحول وي او (ای بي سـي) يي دتحول سـاحه وي نو دتحول سـاحې د ظهورچانس عبارت داحتمالاتو تابع څخه ده.يا په بل عبارت که چيرې ايکس يو اتفاقي متحول وي او يوه معلومه د تحول ســـاحه ولري داچې دتحول په ســـاحه کې کوم قيمت اخلي دنومورړي قيمت دظهور چانس عبارت داحتمالاتو د تابع څخه ده.هرهغه انساني فعاليت چې نتيجه يې دمحيطي عواملو د اغيزو له پلوه په دقيق ډول سره دسنجش وړ نه وي يوه اتفاقي تجربه چې لږ تر لږه ممکنـه نتـايج لري.لاپلاس پـه نظريو اتفـاقي تجربې هر ممکنـه نتيجـه داتفـاقي حـادثـه ده چې دهغې ظهور او نه ظهور په مطمين ډول سـره سـنجش کيدای نه شـي خو دهغې دظهوراو نه ظهورپه هکله دباور درجه دسنجش وړده.

د بشري منابعو مديريت

د بشري منابعو پيژندنه : ټولي انسانان ، دهغوی استعداد، مهارت،کاري ځواک او داسې نور د بشري منابعو څخه عبارت دي. دبشري منابعو مديريت عبارت له هغه پروسې دی چې د۴ عمده او مهمو فعاليتونو څخه تشکيل شوی چې عبارت له (بشري منابعولاسته راوړل،دهغوی پرمختګ،دهغوی تشـــويقونه،او همدارنګه دهغوی دســـاتنې څخه ده. ديوې ادارې لپاره کارکوونکي تر ټولو بنـــه شـــتمني ده ديوې ادارې کيفيت او اغيزمنتوب د هغه د وګړيو په واســـطه تعينيږي چې په کارګمارل کيږي. داکثرو ادرارو بريا دمهارت لرونکو کارکوونکو په پيداکولو باندې اتکا لري چې ترڅو غوښـــتل شـــوي دندې په برياليتوب ســـره ترســـره او دکمپنۍ (ادارې) اوږدمهاله موخې ترلاســـه کړې. دبشـــري منابعو مديريت پيژندنه: ســـکاټ کلوتيير او سپريګل (scott clothier and sprigel) دبشري منابعو مديريت دارنګه تعريف کړی دی:---- دمديريت هغه برخه چې په کارکوونکو (سټاف) باندې مسوله وي اوده عملياتو

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه اړخونه چې دمديريت اړيکې دکارکوونکو ســـره او دکارکوونکو اړيکې دکارکوونکو سره او همدارنګه دفردي او ګروپي پرمختګ سره تړاو لري بنسټيزه توجه کوي. (دبشري منابعو مديريت په کارکې دبوختو وګړيو او يوې ادارې ســـره دهغوی اړيکو ته توجه کول دي.دبرطانيه داړيکو مديريت آداره)دفرينچ ويندل(French wendel) له نظره : دبشـــري منابعو مديريت ديوې ادارې پواسطه د بشري منابعو ګمارنه،انتخاب،پرمختګ،ګټه اخيستنه مزدورکونه چې دکاري قوې په ارتباط سرته ورسيږي ترڅو وکولای شي لاندې درې ډوله اهداف ترلاسه کړي ۱-شخصي موخې ۲-اداري موخې ۳-ټولنيزي موخې او همدا درې ډوله موخې لرې هم ۱- شخصي اهداف : داشخاصو حقوق ساتل او دهغوی دتربيې څخه عبارت ده ۲اداري اهداف : د ادارې اهداف څه دي ؟ او د څه لپاره جوړه شوي ده؟ د ادارې يواځينی موخه ګټه لاســته راوړل دي ۳-اجتماعي اهداف: په ټولنيز او اجتماعي ډول اداره مســوليت لري هغه ضـــرورتونه چې يوه ټولنه يې لري دهغې په رڼا کې بايد خپل فعاليتونه ســرته ورسوي او جامعه بايد متضرره نه شي.شخصـي اهداف: دکارمندانو څخه اعظمي استفاده کول۲-دکارمندانو دضروررياتو معلومول او دهغوی د ضرورياتو مطابق دهغوی تشويق کول ترڅو د اداري کارخپل مسوليت وګڼي او په مؤثر ډول کارسرته ورسوي داد کارمندانو په ذهني تقويت پورې اړه لري مثلا هغوی تـه احترام کول پـه هغوی بـاور کول او دهغوی نظرياتو او خبرو ته غوږ کيښـــودل دخپل توليد دمؤثريت دزياتوالي په خاطر کارمندانو ته ټريننګونه ورکول لارښـونه اومعلومات ورکول او دهغوی سـره مشـوره کول. او ټولې هغه لارې چارې چې د کارمندانو روحيه تقويه کوي په کاراچول دکارمندانو دشـخصـی اهدافو څخه شميرل کيږي . دبشري منابعو دمديريت ځانګړنې ۱- ذاتي يا ارثي ځانګه دمنجمنټ ده ۲- دټولو وظيفوي ســاحو بنســټ۳-په وګړو تمرکز۴-شــخصـــي فعاليتونه يادندې۵-دوامداره پروســـه ۶-په بشـــري روابطو اتکا. دبشـــري منابعو دمديريت وظايف۱-مديريتي ۲-عملياتي دمديريتي او عملياتي ترمنځ فرق په دوو نقطو کې دی چې مديريتی مفهومي وظايف دي او لوړې ســطحي منيجرانوکاردی او عملياتي وظايف فزيکي دي او دټيټي ســطحي مديرانو په واســطه ســرته رســيږي.لاندې ۴ ډوله وظايف د مديريتي وظايف له جملې څخه شــميرل کيږي۱-پلان جوړونه۲-تنظيمونه۳-لارښــونه۴-کنټرولونه پلان دراتلونکې کارونو لپاره يوه پيش بيني ده پلان جوړونه يوه پروســـه ده چې د هغې په پايله کې پلان جوړيږي. دبشـــري منابعو پلان جوړونه: هغه پروســـه ده چې په هغه کې دبشـــري منابعو (قوي) ضـــرورتونه مشـخص او بيا دهغې دترلاســه کولو لپاره وســايل يا لارې چارې په کاراچول کيږي ترڅود ادارې جامع(مرتبط) پلان مخ په وړاندې لاړشـــي پلان جوړونه دمديريتي وظايفو لومړی دنده پلان جوړونه ده چې په دې کې دا مشخص کيږي چې اداره په کومه اندازه دکارمندانو ضرورت لرې بيا دهغوي لپاره پروګرامونه او پاليسي ګانې جوړيږي چې څومره او څه ډول مهارت لرونکې کارمندان بايد استخدام شي . تنظيمونه : داهم دمديريتي وظايفو څخه ده چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کارمندان په کې په عملي ډول تنظيميږي يا دلته دپرسونل تنظيمول دی چې په خپلو خاصو ساحو يا د عملياتي دندو داسې ترتيب کول دی ترڅو د هر شخص ونډه د ادارې په اهدافو کې په اعظمي ډول وي او داد پرسونل او کمپنۍ دفزيکي کاروبار ترمنځ ارتباط دی او لاندې فعاليتونه په تنظيم کې ضرورور دي ۱- ددندې لپاره دکاري قوې اماده کول ۲-دهريو شخص ته دکار دساحې معلومول۳- integration of the effort of the task force ودوظيفي ځواک دهڅو انضمام.۴- ديو فرد همغږي دهغه د مربوطه ډيپارتمنټ سره.۳-لارښوونه:---رهنمايي کول د تنظيم کړای شو فعاليتونو په تحرک او لاسته راوړنه کې مرسته کوي۴-کنترولونه:---دا هم مديريتي دندو څخه ده چې دلته د هغه معيارونو په اساس چې په پلان کې ټاکل شوي دي کنټرول سرته رسيږي او ددندو تحليل او اجراتو کنترول لپاره چې تر څو مؤثر کيفيت رامنځ ته شي دمختلف تخنيکونو څخه استفاده کيږي يا هم کنترول دپلان دوامداره څارنه دکنټرول په معنا ده ۲- عملياتي وظايف: په لاندې برخو کې شاملې دي ۱-دپرسونل اماده کول۲-پرمختګ ورکول۳-تشويقونه۴-ساتنه دکارمندانو۵-ثبت يا ريکارډساتل ۶-دپرسونل پلان جوړونه او د هغوی ارزونه. دپرسونل اماده کول : دادعملياتي وظايفو لومړۍ دنده ده چې مناسب کارمندان په مناسب شمير چې اداره ورته داهدافو په لاسته راوړلو کې ضرورت لري ولرو.۲-پرمختګ ورکول: داعملياتي وظايفو څخه شميرل کيږي چې لاندې څلورفعاليتونه په بر کې نيسي کارمند ته پرمختګ ورکول: دلته دکارمند مهارتونو ته پرمختګ ورکول کيږي. لکه ادراکي تخنيکي ارتباطي اونور۲مديريت ته پرمختګ ورکول: دلته د ادراکي توانايي لاښه کول دي او دهغې د ارزښت لوړول دي او پراختيا ورکول دي او کارمند تعليمي کچې لوړول دي ادارې ته پرمختګ ورکول او دلته په پلان کې جوړونه او تنظيمونه کې نوې پرمختګونه رامنځ ته کول دي او په هغې کې تغير راوستل دي ۴-مسلک ته پرمختګ ورکول:--- دلته بلاخره اوږدمهاله لاسته راوړل دي يعنې داهدافو پرمختګ رامينځ ته کيږي چې دا ټولې لاسته راوړنې د ادارې کارمندانو په وسيله ترسره کيږي ۳- تشويقونه: دکارمند تشويقونه داهم دعملياتي وظايفو له جملې څخه ده او دلته کيدای شي کارمند دلاندې دوو لارو څخه تشويق شي ۱-مادي۲-معنوي.مادي: په معنا چې کارمند ته دڅوند ښه سهولت برابرول او معنوي تشويقونه: په دي معنا چې کارمند ته په داخل داداره کې تشويق ورکول لکه د هغه رتبې لوړول معاش زياتول او داسې نور.۴-دکارمند ساتنه :---داهم دعملياتي دنده چې دلته دکارمندانو دکاري حالت په نظرکې نيولو او معلومولو سره دهغوی لپاره خدمات برابرول او هغوی ته ګټه ورکول ترڅو هغوی تشويق شي او اداره ترک نه کړې.۵-ثبت يا ريکارډ کول:---داهم دعملياتي دندو څخه ده چې دلته کارمندانو په هکله ريکارډ برابريږي او دکارمندانو او کارونو په هکله يې معلومات ثبتيږي چې په ارزيابي کې مرسته کوي۶-دپرسونل پلان جوړونه او دهغوی ارزيابي : داهم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دعملياتي دندو ځخه ده چې په اداره کې سرته رسيږي.په دې کې دکارمندانو ارزيابي ترسره کيږي او دغه ارزيابي عموما دلوړې سطحې مدير په واسطه سرته رسيږي.

دبشري منابعومديريت اهميت :

1-it helps management in the preparation adoption and continuing evaluation of personal program and policies2-it supplies skilled workers through scientific selection process3-it ensures maximum benefit out of the expenditure on training and development and appreciate the human assets4-it prepares workers according to the changing needs of industry and environment5-it motivates workers and upgrades them so as to enable them to accomplish the organization goals6-through innovation and experimentation in the fields of personal ,it helps in reducing costs and helps in increasing productivity7-it contribute a lot in restoring the industrial harmony and healthy employer –employee relation8-it establishes mechanism of the administration of personnel services that are delegated to the personnel departments.

بشري منابعو مديريت خنډونه يا ننګوني١-محيطي ننګوني ٢اداري ننګوني٣-انفرادي ننګوني نوټ په ځينو کتابونو کې دغه خنډونه يا ننګوني دوه ډوله هم راغلي(راتلی) شي چې عبارت ده ١-خارجي ٢-داخلي ١-محيطي ننګونه : داهغه ننګوني دي چې دکمپنۍ خارجي ځواکونو ته راجع کيږي چې د ادارې دکنترول نه بهردې مګر د ادارې په اجراتو باندې مستقيما مثبت يا منفي تاثير اچولای شی او په لاندې ډول دي.::ـــ----١-نړيوال توب ٢-دکارګرانو اتحاديه ٣- دولتي قوانين ۴-اقتصـــادي حالت ياشـــرايط ۵-د ادارې موقيعت ۶- دکاري قوې نه ورته والې يا ډيورسيټي ٧- ټکنالوژي٢- د ادارې په وړاندې ننګونه :دا هغه اخطارونه دې چې په اداره کې داخل کې ورســـره مخامخ کيږي او کنټروليدونکي دي چې په لاندې ډول دي١-ستراتيژي٢-د ادارې کلتور٢-دکاري قوې ګروپ۴-د ادارې په کاميابۍ کې مرستندويه ونډه ۵-رقابتي حالت ۶ عدم مرکزيت٧-دکارکوونکو راکمول٨د ادارې دوباره جوړښـــت٩-تکنالوژي٣-انفرادي ننګونې :---- داهم دافرادو په وړاندې د ايچ ار ايم يو چيلينج دی چې دلته بايد دوی ته توجه ورکړل شي ترڅو پرمختګ رامنځ ته شي او بلې ادارې ته لاړنه شي او اداره دناکامۍ ســـره مخ نه کړې نو دايو چيلينج ده چې بايد قبول شـــي. دبشـــري منابعو دمديريت مهارتونه:-- ١-دبشري منابعو مدير بايد روښانه فکر ولري(as intellectual) چې حالت تحليل کړيcommunicate,articulate,understand٢-دبشـــري منابعو مدير بايد

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو مدرس وي۳-دبشـــري منابعو مدير بايد توپير كوونكي وي۴-بشـــري منابعو مدير بايد داجراتو توانايي ولري۵-دبشـري منابعو مدير بايد واقعي رهبر وي۶-بايد بشـردوسـت وي۷-بايد لرليد لرونكې وي. دبشري منابعو دپلان جوړونې اهميت او ضرورت:--په دې معنا چې يوه اداره كې كوم ډول خلک او په څومره تعداد په كوم ځای او په كوم وخت كې دځان سره ولري. اهميت دبشري منابع دادی چې صحيح تعداد خلک په مناسب وخت او ځای كې ولري . دبشري منابعو دپلان جوړونې موخې ۱-دبشري منابعو څخه اعظمي استفاده ۲ – په دې باور ترلاســه كول چې بشـري منابع په مناســب ځای كې تخصـيص او ځای په ځای شـوي دي۳-ددې په وسـيله پيش بيني په بنــه ډول ترسـره كول۴-دكنترول لپاره معيارونه تعينول۵-دبشـــري منابعو دتولواړخونو دمصـــارفو كنترول۶-دتبديلۍ او ارتقا دپاليســيو فورمول بندي كول.

دبشري منابعو پلان جوړونې مراحل:--

human resource planning: is a process by which an organization ensure that it has the right number and kinds of people at the right place right time capable of effectively and efficiently completing those tasks that will help the organization achieve its overall strategic objectives. Coleman: has defined HR planning as the process of determining manpower requirement s and the means for meeting that requirement s in order to carry out the integrated plan of the organization. Needs and importance of HR planning ? objectives of HR planning: the major objectives of human resource planning in an organization are to 1-ensure optimum use of human resource currently employed2-avoid balances in the distribution and allocation of human resources3-assess or forecast future skill requirements of the organization overall objectives4povide control measure to ensure availability of necessary resources when required 5-control the cost aspects of human resource6-formulate transfer and promotion policies.

دوه مراحل لرې چې دغه مراحل په خپل وارسره زياتو برخو ته شامل دی په لاندې ډول سره دي ۱-موجوده بشري منابع ارزول يا تحليل ۲-دبشري منابعو راتلونكې ضرورتونه پوره كول يا دهغې پيش بيني.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Assessing current human resources: 1-HR planning starts with determining the current status of human resource. this is an internal analysis of the manpower available within the organization. it includes an inventory of the people and the skills available. A comprehensive job analysis is mandatory to understand the jobs and the skills required for each 2-the inventory includes a list of names of employees on the rolls, their education, training, prior employment, capabilities, and special skills. 3-this inventory is use full in determining (skills available, new opportunities, selection, training and executive development. transfers, promotion, career planning and management. 3-the human resource inventory provides crucial information for identifying current and future manpower problems.

Job Analysis: a start point for identifying manpower is to first understand what are all the jobs available in the organization and the knowledge, skills and ability of required for each. This is possible through a good job analysis. let us see what it is?

Job Analysis: job analysis defines clearly the job within the organization. the behavior needed to perform these Job is also identified. job analysis obtains information about all jobs in the organization. this information is used to develop job description, job specifications and to conduct job evaluation. these are useful to identify individuals suitable for recruitment. it also provides information about training needs of employees. it is valuable for performance appraisal, career development and compensation administration. a good job analysis provides up to date, accurate information on the tasks, duties, scope and position of employees.

Job Description: job description is a written record of the duties, responsibilities and requirements of a particular job, it is concerned with the job itself and not. With the work. It is a statement describing the job

(c) ketabton.com: The Digital Library

in such terms as its title. Location, duties, working conditions and hazards. in other words, it tells us what is to be done and how it is to be done and why. It is a standard of function, in that it defines the appropriate and authorized contents of a job

1-job identification (job title, alternative title, department, division. plant and code number of the job)2-job summary3-job duties4-relation to other jobs 5-supervison 6-working conditions (cold, heat, dust, wetness, moisture, fumes, odor, oily condition)

Job specification: the job specification indicates the minimum qualification s that the jobholder must possess to perform the job well. it identifies the knowledge, skill, and abilities needed to do the jo effectively.

A:physical characteristics , which includes health strength endurance, age-range, body size height, weight , voice, eye, hand and foot co-ordination.B:psychological characteristics or special aptitudes which include such qualities as manual dexterity mechanical aptitude , ingenuity, judgment, resourcefulness ,analytical ability and mental concentration C:personel characteristics trait of temperament such as personal appearance good and pleasing manners emotional ability , leadership, cooperativeness, initiatives and drive skill in dealing with others. D: responsibilities which include supervision of others responsibility for production, process and equipment responsibility for the safety of others responsibility for generating confidence and trust responsibility for preventing monetary loss. E-other features of a demographic nature which are age, sex education experience and language ability.

موجوده حالت داده چې مونږ باید دادرک کړو چې مونږ اوس وخت په کومه اندازه بشري منابع لرو او په کومه ساحه کې دغه بشري منابع موجودې دي او دکوم مسلک لرونکې دي یعنې دلته مونږ ته بشري منابعو ذخیره ښایې چې په کوم اندازه یا څومره مسلکي دي څومره

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهارت لرونکي دي او څومره تعليم يافته دي چې دلته ددې درک او تحليل کيږي او داهم تحليل کيږي چې وظيفه څه شـــی دی او دوظيفي د ترســــره کولو لپاره کوم قســـم خلکو ته(مهارت لرونکې ليســانس،ماسټر،دوکتور) ضــرورت دی او دکارمندانو په اړه بايد خبرې وکړو چې په وظيفه کې کوم قســم کارمندانو او نورو ته ضـــرورت دی نو مونږ بايد دلته د جاب انلايســيس څخه اســتفاده وکړو ددندې په تحليل کې دوه شــيان ډيرمهم دي ۱-دوظيفي معلومول (لايحه)۲-دوظيفي ســرته رســونکي مشــخصـــات معلومول.ددندو په لايحه کې دا معلوميږي چې د وظيفي عنوان څه شی ده کوم کارونه په دغه وظيفه کې سرته رسيږي مثلا د محصلانو معاونيت، دوظيفي دعنوان په معنا ده او په دې کې بيا نورکارونه سرته رسيږي لکه دپوهنتون ريس ته دمحصــلانو په اړه مشــورې ورکول دکانکوردکامیابانو لیســتونه لیږل مربوطه پوهنځيو ته . ياهم دمحصــيلينو ســهولتونه برابرول.جاب ســپســيفيکيشــن يا دوظيفي ترســـره کونکي توانايي او نورخصـــوصـــيات په نظرکي نيول کيږي مثلا فزيکي،روحي،او همدارنګه دسلوک دلحاظه.۲-دراتلونکي لپاره پيشبيني کول :

Meeting future human resource

future human resource needs are determined by organization’s mission, goals and strategies. demand for employees is a result of demand for the organization’s products or services.

کله چې لومړې مرحله پاې ته ورســيږي نو دوهمه مرحله دبشــري منابعو پلان جوړونه کې منځ ته راځي چې هغه هم (دراتلونکي لپاره پيش بيني ده)په دغه مرحله کې داتخمين کيږي چې مونږ بـايد څرنګه ؟ دچـاپه واســـطـه؟ اوچيرتـه ؟ څـه کـار وکړو. دپيش بيني لپـاره د؛ګولز،ويژن،ميشن او ستراتيژيانو په نظرکې نيولو سره لاندې ۵ طريقي کارو.

۱-تاريخي مقايسهhistorical comparison

in this technique. past trends are used to project the future. trends are meaningful when organizations are exposed to stable conditions. yet. in a dynamic competitive environment past trends may not provide an accurate prediction of the future.

۲-دماهرخلکو څخه جوړه کميټه

Experts committee: in this approach, experts familiar with employment trends estimate the organization’s future needs. these estimates are

(c) ketabton.com: The Digital Library

based on their experience and judgment of the future prospects of the organization.

۳-رابطه

Correlation: human resource requirement is observed to fluctuate I the same pattern as some other variable (for example demand).it is possible to forecast the human resource requirement by correlating it to demand

۴-ماډل جوړونه:

deciscion model: More particularly quantities ones, can be used for demand forecasting linear programming are used widely to predict human resource requirements these models consider the relationship between a number of variable.

۵-دوظيفي تحليل

Task analysis: each job is analyzed to determine tasks or duties expected of it. It clearly identifies what needs to be done on the job. this method is tedious, takes time and is costly .it useful to identify shortage of skills required within the organization.

دبشـــري منابع جلبول يا ريکروټمنټ او انتخاب: کله چې د ســـازمان ايچ ار دخپل ســـازمان دبشري منابعو دموجوده حالت او اړتيا معلومې کړي نو بيا کولای شي ايچ ارمنابعو دکموالي او زياتوالي په اړه تصميم ونيسي که چيرې په يوسازمان کې يو خالي بست رامنځ ته شي نو ريکروټمنټ له لارې کولای شو ددې بست لپاره مناسب اشخاص تشويق وپلټي او جذب کړي برعکس کـه چيرې ايچ ار پلانينـګ پـه بشـــري قوه کې مـازاد وښـــيي نو مـديربـه ددې ريکروټمنټ له لارې دهغه دکمولو لپاره هڅه وکړي. له تخنيکي لحاظه جلبول هغه پروســـه ده چې د هغې په واسطه ديوې دندې لپاره وړ اشخاص ورته وهڅول شي چې نوموړي دندې لپاره درخواست وکړي. ايډوين بي پليفو له نظره جلبول هغه پروسه ده چې دهغې په واسطه اشخاص ديوې دندې دترلاسه کولو لپاره تشويق او اګاه کړی يعني له تيوريکي له نظره خلک ديته هڅول چې ددي پوسـت لپاره داخلي وکړې يا په سـاده الفاظو داسـتخدام لپاره کواليفيډ يا وړ نوماندانو دموندلو او جذبولو پروســـه ده پدې برخه کې ديوې دندې دخلکو پلټنه ترســـره کيږي چې له دغه نوماندانو څخه داســتخدام لپاره انتخاب ترســره کيږي او ځيني ممکن چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددندې دغوښتنو سره برابر نه وي رد شي . دجلبولو اهداف:۱-دپوه او وړ نوماندانو جذبول: له دې څخه هدف دادی چې داسې اشخاص چې مربوطه بست سره مطابقت ولري پیداکول ترڅو وهڅیږي ددندې لپاره درخواست وکړي۲-هغه نوماندان چه دې بست سره برابر نه وي دهغوي ردول. دریکروټمنټ لپاره منابع په دوه ډوله دي۱-داخلي ۲-خارجي.داخلي منابعو په طریقه کې دسازمان له داخل څخه خپل پخواني کارمند ته ترفیع ورکوي او په وړ بست یې ګماري چې په نتیجه کې دکارکوونکو مورال هم لوړیږي داطریقه دمنځنۍ سطحې او لوړې سطحې منیجرانو لپاره ډیره مؤثره ده. ددې طریقې نیمګرتیا:لکه سازمان ممکن دشخص کیفیت ډیرپه پام کې ونه نیسي او یو شخص ته په داخل کې پرمختګ ورکړي . دداخلي ریکروټمنټ ډیرې مهمې او عمده سرچینې په لاندې ډول دي۱-په داخل کې پرمختګ ورکول۲-دنوي پوست رامنځ ته کول۳-دکارمندانو رجوع کول employee referrals اداري ته. ګټې یې ۱-لږ مصرف۲-سازمان دداخلي خلکو په اړه او خلک دسازمان په اړه ښه معلومات لري۳- -داخلي کارمندانوته دپرمختګ په واسطه هغوی تشویقیږي چه په راتلونکې کې ډیر ښه کارونه وکړي۴-دسازمان وفاداري خپل کارګرو ته او دکارګرو وفاداري خپل سازمان ته زیاتیږي-.تاوانونه : ۱- زړه پدیده دکارونو د کولو۲-تنګ نظري رامنځ ته کوي (هغه خلک چې فروموټ شوي نه وی) ۳-دکاندید اوسنی کارکیدای شي مؤثر یا اغیزمن شي (ځکه هغه ددې نوي بست کې دځّان راوستلو لپاره خواري کوي)۴-په دې کې سیاست(سیاست مداران) غټ رول لوبوي ۵-دروحیې دلاسه ورکولو مشکل هغه خلک چې نه دي فروموټ شوي۶-دنوي استعداد لرونکو خلکو دنه مقررولو له امله چانس له لاسه ورکول ځکه هغوی نوو مفکورو سره یوې اداري ته راځي او غواړي چې په اداره یا ادارو کې دوظایفو او کارونو دانجامولو په وخت کې دنویو طریقو څخه استفاده وکړي. ۲-خارجي منابع:له هغو منابعو څخه عبارت دي چه دسازمان پورې اړه نلري . پدې طریقه کې دسازمان څخه بیرون وړاشخاص استخدام پروسې ته راوستل کیږي بهرني محیط څخه ریکروټمنټ ځینې مهمې طریقې په لاندې ډول دي۱-مستقیم جلبولو طریقه۲-پخوانیو سي وي ګانو ته کتنه۳-درسنیو له لارې اعلانات۴-کارګرې اتحادي۵-دمنجمنټ مرستته کوونکي۶-دتعلیمې ادارو څخه جلبول۷-انټرن شیپ: هغه طریقې څخه عبارت دی چې زده کوونکي دیوې موقتې دندې لپاره یوې ادارې ته معرفي کیږي۸-سپارښتنه۹-دکارګرو تړون. دخارجي استخدام ګټې:دخارجي استخدام په نتیجه کې نوي مهارت لرونکې او نوي تجربه لرونکې د ادارې لپاره ترلاسه کیږي۲-کافي تجربه لرونکې شخص د ادارې لپاره استخدامیږي یا جلبیږي۳-compliance with reservation policy become easy ریزرویشن دپالیسی اسانتیا۴- scope for resentment ,jealousies and heartburn are avoided.دخارجي ریکروټ منټ نواقص۱- په دې کې دسازمان داخلي افرادو ته توجه نه کیږی نو دداخلي خلکو عدم تشویق سبب ګرځي۲-دخارجي استخدام پروسه پرمصرفه پروسه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده۳-دلته کیدای شـي صـحیح کې غلط یاغلط کې صـحیح راشـي)۴-دنویو مامورینو د اداري سره(قوانیو،ماحول، خلکو،وسایلو...)برابرښت یا اشنایې ډیر وخت غواړي.دریکروټ منټ په وړاندې چیلینجونه۱-حداقلیت اسـتخدام۲-دټولو خلکو لپاره داسـتخدام مسـاویانه شـرایط۳-داستخدام دصحیح طریقې څخه استفاده۴-دصحیح کاندید انتخابول.

Definition of selection: to select means to choose selection is a part of the recruitment function. it is the process of choosing people by obtaining and assessing information about the applicants (age, qualification, experience, and qualities) with a view of matching these with the job requirements and picking up the most suitable candidates. the choices are made by elimination of the unsuitable at successive stages of the selection process.

Purpose of selection

1-to pick up the most suitable person who would match the requirements of the job and the organization 2-a secondary objective in selection could be to choose the best person available.

Criteria of selection

1-selection decisions are usually based on how an applicant is rated (rather, predicted) in terms of the likelihood of success on the job2-job analysis and job description provides the basis for determining relevant criteria3-frequently educational qualifications, technical skills and achievements4-integrity loyalty, initiative/drive. Resourcefulness and intelligence/mental alertness.

Selection process: the selection process covers the period from the job specification and initial contact with the applicant to his final acceptance or rejection.

Key steps in selection process: 1-completion of application form2-initial screeining3-employment test A-written tests B-performance stimulation tests C-work sampling D-assessment centers4-comprehensive

(c) ketabton.com: The Digital Library

interview5-background investigation 6-physical examination7-final job offer.

Socialization: it is a process of adaption. The socialization process1-prearrival 2-encounter3-metamorphos: positive outcomes, productivity, commitment, loyalty, low turnover.

Training: Definition of training: Edwin B. Filippo: training is the act of increasing the knowledge and skills of an employee for doing a particular job training involves changing knowledge. Skills and attitudes it also involves changing social skills to suit organizational needs training is confined to operatives.

Objectives of training: the primary objective of training is 1-to prepare employees –both new and old, for promotions to positions which require added skill and knowledge2-to bridge the gap between existing performance ability and desired performance.

Need and Importance of traning1-increasing productivity 2-improving quality3-helping a company fulfill its future personnel needs4-improving organizational climate5-improving health and safety 6-obsolescence prevention 7-personel growth

Training methods1-on-the-job training2-off-the-job training. On the job training: this is perhaps one of the most popular methods of training. the employee observes other at their job the employee then learns by doing the job. Two popular on the job training techniques are: 1-apprenticeship programs2-job instruction training.

On the job training 1-apprenticeship programs: learning of skilled trades is facilitated through apprenticeship training the apprenticeship period usually extends to a year. For more complex trades the periods may have extended longer the apprentices are usually paid a stipend which is much lower than the pay of a regular employee at the end of the

(c) ketabton.com: The Digital Library

apprenticeship they may be absorbed into a regular post during the period of apprenticeship. The apprentice trains under the guidance of a superior.

On the job training: job instruction training: this is a systematic on the job training developed during the world war2nd. It facilitated training of operatives by their supervisor. it consists of four steps they are 1-familiarizing the trainee about the job this reduces anxiety about uncertainties2-giving key information about the job and clear instruction about doing it 3-prcatice sessions to ensure that the trainee has understood the job.4-working on the actual job. In case there is a problem a pre-designed superior helps out. This method is found to improve productivity and reduce risk of rejects. it also improves the quality of the output. Even today. It is used in the manufacturing organization as an effective method to train workers.

Off-the-job training: in this method, the training is done always from the workplace. there are a number of techniques used in this method of training. while some are very easy and use simple equipment some other are complex and require sophisticated equipment. Four popular off-the-job training techniques are 1-lecutre 2-films3simulation.case exercise, experiential learning, vestibule training, complex computer modeling

Process of designing a training program

Process of designing a training program: training programs are costly propositions. they are time and energy consuming too. Hence the training program s should be framed with great care and caution. the following steps should be take while developing a training program these steps usually involve a considerable amount of dialogues between personnel department professional and other supervisors and managers. 1-determining the need and priority for training. Mc.Guhee and Thayer have recommended the following three-steps approach in

(c) ketabton.com: The Digital Library

order to determine training need A-organizational Analysis-B-man analysis-c-operational analysis

Process of designing a training programs: 2translating needs into objectives and establishing training goals and objective: once the training needs have determined, the next important step is to translate the skills needed into specific training objectives or desired outcomes of training objectives. these training objectives or goals are then used to determine the specific courses that will be offered. training objectives should include such matters as specific skills to be taught, the number of people to be trained and from which units, and the period within which such training should take place.3-selecting trainees: selecting individuals or groups for training is A very complex decision for the firm and the individuals chosen. form the firm's perspective. Providing the right training to the right people can help to create and maintain a well-trained and stable work force.4-making the curriculum and choosing training methods after-deeming training objectives and translating into specific course areas, the trainees are identified and evaluated management will be in in a position to decide the overall curriculum I.E. the arrangement of courses to be offered. the curriculum is a sort of grand plan of what training is to be presented and with what frequency. however, apart which must be added to this grand plan is the matter of training method will the training be on the job. Off the job, prior to employment, or prior to a formal assignment? will it be done by lecture computer assisted, or carried out by some other method? will it be long-term or short-term? 5-preparation of training budget6-selecting trainers and providing training to trainers7-using selected training technique8-evaluation system of training program1-determining whether a program meets its objectives or goals 2-identify strengths and weakness in the training process 3-caculate the cost-benefit ration of a program4-

(c) ketabton.com: The Digital Library

determine who benefited the most from a program and why 5-establish a data base for further decision about the program.

Development:

Management or executive development is an educational process utilizing a systematic and organized procedure by which managerial learn conceptual and theoretical knowledge for general purposes.

Training and development compared

No	Point of distinction	Training	Development
1	Contents	Technical and mechanical operation	Conceptual and philosophical concepts
2	Participants	Non managerial personnel	Managerial personnel
3	Time period	Short one short affair	Long-term continuous process
4	Purpose	Specific –job related skill	Total personality
5	Initiative	From management – external motivation	From individual himself-internal motivation
6	Nature of the process	Reactive process to meet current need	Proactive process to meet future needs

Performance appraisal

Definition of performance appraisal

(c) ketabton.com: The Digital Library

Performance evaluation, progress rating, merit evaluation

According to yorder

Performance appraisal refers to all formal procedure used in working organization to evaluate contributions and potential members

Performance appraisal is the systematic evaluation of each employee with respect to his performance on the job and his potential for development

Performance appraisal

Definition of performance appraisal

Various name of PE: performance evaluation, progress rating merit rating, merit evaluation

According to Yorder

Performance appraisal refers to all formal procedures used in working organization to evaluate contributions and potential of group members.

Performance appraisal is the systematic evaluation of each employee with respect to his performance on the job and his potential for development

Nature of performance appraisal

1-it is a process of evaluating the performance of employees 2-it is the systematic examination of an employee's strength and weakness in terms of the job requirement3-it is an ongoing or continuous process wherein the appraisal is done periodically according to a definite plan4-criteria 1-knowledge of work2-ability to do the work3-qulaity and quantity of output4-relations with superior's peers and junior 5-personneel qualities like dependability adaptability, initiative, leadership, etc.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Objective of performance appraisal

1-to provide a record of each employee’s performance for the purpose of determining wages and incentive pay. 2-to identify the employees who have been placed on wrong jobs to transfer them to the job for which they are better suited3-to know the quality of performance of each employee and identify their strength and weakness4-to design training program for the improvement the quality of personnel 5-to facilitate the employee to know his performance level and take steps to develop himself6-to locate employees who have adequate potential for promotion and devolvement 7-to serve as the basis of personnel decisions like transfer and promotion.

Significance of performance appraisal

1-it provide data about past present, and expected performance of the employees which is helpful in taking decision on selection, training and development, increase in pay, promotion, transfers etc.

2-benefits of performance appraisal are as follows

1-it helps the supervisor to evaluate the performance of his employees systematically and periodically. it also helps s him to assign that work to individuals for which they are best suited 2-it helps in guiding and correction of employees 3-it can be used as a basis of sound personnel policy in relation transfer and promotion

4-it can be used to evaluate the effectiveness of training program5-it will prevent grievances and develop a confidence among the employees.

منطقوي (سيميز)اقتصاد

سـيمه ايز اقتصـاد: تعريف داقتصـاد دعلم يوه څانګه ده چې ديو اقتصـاد جغرافيي سـاختار(بنه)ترځيرنې لاندې نيسـي په تيره بيا په سـيمه کې صـنعتي موقيعت(industrial

(c) ketabton.com: The Digital Library

location)،سـيمه ايز پرمختيا،ښـاريتوب، مهاجرتونه(migration)اودځمکې څخه ګټه اخيستنه. سيمه (region)څه ته وايي؟

دځمکې يا اوبو يوه متوسطه پيمانه ساحه ده چې دفزيکي ، انساني، او وظيفوي مشخصاتو پربنياد سره بېلېږي. فزيکي مشخصات : په دغه مشخصاتو کې ځنګلونه ،سطحې(ځمکې)، منرالي سرچينې او اقليمي فکتورونه ګډون لري. انساني مشخصات: په دغه مشخصاتو کې تاريخې ، توريستي او مذهبي سيمې ګډون لري. وظيفوي مشخصات: په دغه مشخصاتو کې دکاروبار جريانات ، ميډيا ، او داسې نورفکتورونه ګډون لري.ولې سيمه ايز اقتصاد مطالعه کېږي؟ لکه څرنګه چې پوهېږو هره سيمه بيلابيلې ځانګړنې لري پس دهرې سيمې اقتصادي او سيمه ايز مشکلات هم سره توپيرلري پس نو سيمه ايز اقتصاد ته اړتيا ليدل کېږي ترڅو چې دنوموړي علم څخه په ګټه اخيستنې سـره دهرې منطقې لپاره پلان جوړ او داسې نوراړين کړنې ترسره شي. بيلابيلې برخې چې منطقوي اقتصاد پوهان په کې څيړنه کوي ۱-دصنعتي موقيعت مشخصات (په ملي او منطقوي کچه)۲-دتصديو دورود او دوتلو سيمه ايز اقتصادي تاثيرات۳-دکورنې مهاجرتونو مشخصات او دځمکې څخه په ګټه اخيستنه کې تغيرات۴-سيمه ايز تخصص۵-داقتصادي او ټولنيز تغيراتو محيطي تاثيرات ۶-داقتصادي او اجتماعي شرايطو جغرافيايي اتحاديې. دلازيات وضاحت لپاره مونږ کولای شو چې سيميز اقتصاد محتويات په دريو اساسي پوښتنو کې خلص کړو.

What(څه): څه راجع کېږي ټولو اقتصـادي فعاليتونو ته يعني نه يواځې په تصـديو ، فابريکو، او کانونو کې توليدي ظرفيتونو تاسيسات بلکې دسوداګريزو ، کورنيو، خصوصي او عمومي اداراتو کې هم تاسيسات په برکې نيسي.

Where(چيرته): چيرته داقتصـادي فعاليتونو موقيعت په برکې نيسـي او په دې برخه کې دفضايي ځايونو(بيلګو) دنږديوالي ، متمرکزيت، انحراف، ورته والي او توپير پوښتنې ګډون لري.

Why(ولې)ولې کې په پورتنيو مسايلو کې داقتصاد پوهانو تيوريګانې او تحليل شامل دی.

دسـيمه ايز اقتصـادي انضـمام مفهوم او پيژندنه : دتعريف نه شـتون سـتونزه نه ده (مګر متناقص تعريفونه) سـيمه ايز اقتصـادي انضـمام : په يو جغرافيايي سـيمه کې ديوګروپ هيوادونو ترمينځ تړون چې موخه يې داجناسو او خدماتو او توليدي عواملو انتقال په لاره کې دتعرفوي خنډونو راکمول او په پای کې دهغوی له منځه وړل وي. هغو ترتيباتو چې دهغې په ترڅ کې ديوې سيمې هيوادونه هوکړه کوي ترڅو خپله سوداګري،مالي او يا پولي پاليسي سـره همغږي کړي. پراخه مفهوم : دموقيعت په اسـاس په يوه معلومه جغرافيوي سـيمه کې ددولتونو داتحاديې څخه عبارت دي چې موخه يې دغږو هيوادونو خونديتوب او ترقي وي

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسې یوه اتحادیه چې مناسبات یې دیو تړون په اساس تنظیم شوي وي.دسیمه ایز اقتصادي انضمام مفهوم اوپیژندنه: دانضمام موخې کیدای شي داقتصادي څخه نیولې ترسیاسي پورې وي خو په وروستیو کې دغه موضوع دسیاسي اقتصاد په چوکاټ کې داخله شوي کوم ځای کې چې سوداګریزې موخې دلوړو سوشیوپولیتیکې اهدافو دلاسته راوړلو لپاره یوه وسیله ګڼل کیږي .ملي انضمام (دیوهیواد دولایتونو ترمنځ)نړیوال انضمام(دنړۍ دټولو هیوادونو ترمنځ) سیمه ایز انضمام (دڅو هیوادونو ترمنځ) سکتوري انضمام(ددوه یا څو هیوادونو دځانګړو سکتورونو لکه برېښنا، ترانسپورت ، مخابرات، معادن، اوداسې نوروترمنځ) لکه اروپايي اتحادیه (EU)(NAFTA)دشمالي امریکا دازاد تجارت تړون(APEC) داسیافاثیفیک داقتصادي همکارۍ سازمان او داسې نور.

اقتصادي انضمام په ۵ ډوله ویشل شوی دی ۱-دازاد تجارت سیمه (ساحه)۲-ګمرکي اتحادیه ۳-ګډ بازار۴-اقتصادي اتحادیه۵-سیاسي اتحادیه.

5 types of economic integration

1- Free trade area
2- Customs union
3- Common market
4- Economic union
5- Political union

Regional economic integration

1- Free trade area
All barriers to the trade of goods and services among members are removed each member country can determine its own trade policies with regard to non-member countries
Example: EFTA (European Free Trade Association) NAFTA (North American Free Trade Agreement) Include USA, Canada and Mexico
2-customs union: Eliminate trade barriers between members adopts a common external trade policy: Example: Andean community. Includes Bolivia, Colombia, Ecuador, Peru and Venezuela establishes free trade among member countries and

(c) ketabton.com: The Digital Library

imposes a common external tariff (5%20%) on products imported from outside.

3-common market: has no barriers to trade between members has common external trade has common external trade policy allows factors of production to move freely among members. Example: MERCOSUR include Argentina, brazil, Paraguay and Uruguay aim to eventually establish itself as a common market. =custom union + free movement of labor and capital.

Economic union: allows free flow of products and factors of production between members-has common external trade policy2-has common currency-harmonization of member's tax rates-has common fiscal and monetary policy-example: European union consists of 27 European countries. However, not all members adopted the Euro (currency of the EU) and difference in tax rates across countries still remains.

5: political union: the move towards economic raises the issue of political union coordinates the economic, social and foreign policy of the member states EU is on the road towards at least partial political union. Example European Parliament is elected by citizens of the EU countries.

1-economic case for integration

۱-اقتصادي انضمام په غړو هيوادونو کې ودې ته لاره هواروي .

۲-اقتصـــــادي انضـــمام دمســـتقيمي خـــارجي پـــانګي اچوني دزيـــاتوالي ســـبـــب ګرځي.تخصـــيص countries specialize achieves additional gains from free trade beyond the international agreements such as WTO.

2. political case for integration: economic interdependence () creates incentives for political cooperation--- reduces potential for violent confrontation(جنګ)Example: after world war 2nd, the European nation-states were no longer large enough to hold their own in world markets

(c) ketabton.com: The Digital Library

and world politics a united Europe was needed to deal with the United States and the politically alien Soviet Union the European community (EC) was established (the forerunner of the EU)

داقتصاد په مخ کې موانعImpediments to integration

Integration is hard to achieve and sustain for 2 reasons:

1 nation may benefit but groups within countries may be hurt example: under NAFTA, Canadian and US firms moved production to Mexico

2 potential loss of sovereigntyحاکمیتand control over domestic issues Example; Great Britain remained using its British currency instead of the Euro.

داقتصادي انضمام مهم شرطونه. داقتصادي انضمام دموجوديت لپاره درې مهم شرطونه وړاندې شوي چې عبارت دي له : ۱-دکارويش(division of work)۲-خوځښت(Mobility)۳-عدم تبعيض(Non discrimination)

دسيمه ايز انضمام پروسه : په بريالۍ توګه دانضمام دپروسې دعملي کيدو لپاره بايد لاندې عمده ټکي په نظر کې ونيول شي. ۱-دروښانه ګډو اهدافو ټاکل۲-ګام په ګام پرمخ تلل ۳-دروښانه او عملي ليږد وړځيزونو (Deliverables)معرفي کول ۴-ديوکاري چوکاټ رامنځته کول.

داقتصادي انضمام مهم شرطونه

دانضمام يوه منظمه پروسه ددې ايجاب کوي چې يو لړ پرله پسې پړاوونه تعقيب شي چې په لاندې ډول دي . لمړی پړاوو: دانضمام دکچې ټاکل دانضمام دشېپړو بيلابيلو کچو څخه ورسته څيرل شوی بايد يوه کچه وټاکل شي. لکه دازاد بازار تجارت سيمه ، ګډ بازار... اوداسې نور. دوهم پړاوو: دسيمه ايز انضمام لپاره دغړو هيوادونو ټاکل. دنورو معيارونو ترڅنګ دهيوادونو سايز او دعدم تجانس درجه دهيوادونو دټاکلو لپاره مهم ګڼل کيږي.دريم پړاوو دپروسې ديوځايوالي دکچې ټاکل.څلورم پړاوو: دپروسې دانعطاف پذيرۍ دځانګړنو ټاکل . دانعطاف پذيرۍ څخه موخه داده چې ايا دغه تړون نوي غړي مني او که نه؟

دسيمه ايز انضمام او سيمه ايزې همکارۍ ترمنځ توپير:سيمه ايزه همکاري او سيمه ايز اقتصادي انضمام يوشان نه دي ان داچې ددې دواړو ترمنځ ډير لږ اړيکه ليدل کيږي. کيدای

(c) ketabton.com: The Digital Library

شي ځيني هيوادونه په خپل مينځ کي دګڼ شمير مسايلو په برخه کي دهمکارۍ لپاره هوکړي ته رسيدلي وي خو پرته له دي چې يو بل ته دسوداګريزو امتيازاتو قايل شي

دسوداګريز انضمام چې دبازار انضمام هم بلل کيږي دسيمه ايز اقتصادي انضمام عمده

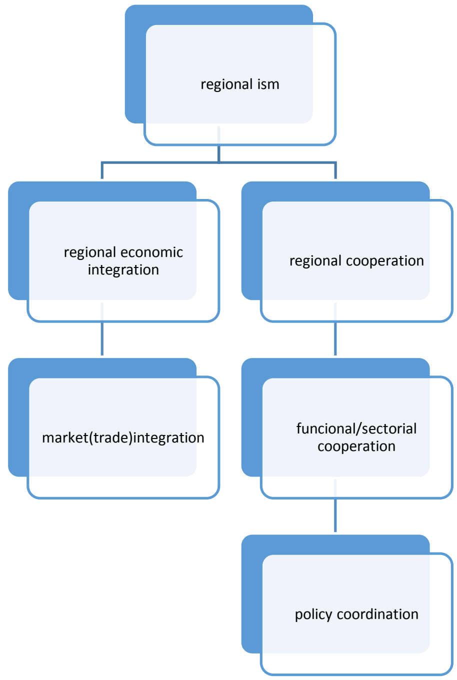

ځانګړنه ده او وظيفوي اوسکتوري همکاري دسيمه ايز همکارۍ ځانګړنه ده په داسي حال کي چې دپاليسيو همغږي کول دسيمه ايز اقتصادي انضمام اوسيمه ايزي همکارۍ ګډه ځانګړنه شميرل کيږي.

پاتي دسيمه ايز اقتصادي انضمام څخه يواځې هغه وخت کيداي شي چې دسيمي دهيوادونو ترمنځ دسوداګرۍ په اړه ځانګړي تړونونه صورت ونيسي چې لمړنۍ موخه يې دسيمې په کچه دسوداګرۍ په وړاندي دشته خنډونو لري کول وي.

دسيمه اقتصادي انضمام عمده دندې که څه هم هرسيمه ايز انضمام دخپلو اړتياوو په بنسټ خپلي ځانګړي موخې تعقيبوي خو په عمومي توګه د Van Lange houseپه اند هرسيمه ايز انضمام بايد لږ ترلږه اته مهمي دندې ترسره کړي

۱-په سيمه کي دسوداګريزو اړيکو پياوړتيا۲-دخصوصي سکتور دپرمختيا لپاره دمناسب چاپيريال رامنځته کول۳-داقتصادي او سيمه ايز انضمام پرمټ دزيربنايي پروګرامونو پرمختيا۴-ددولتي سکتور دادارو پرمختيا او ښه حکومت داري۵-دټولنيزي انزوا راکمول او ديوي هراړخيزې مدني ټولني رامنځته کيدل۶-دسيمي دسولي او امنيت په چاپيريال ساتني

(c) ketabton.com: The Digital Library

پروګرامونو جوړول۷-په ســـیمه ایزه کچه دچاپیریال ســـاتنې پروګرامونو جوړول۸-دنړۍ دنورو سیمو سره داړیکو پیاوړي کول.

دسیمه ایز اقتصادي انضمام پړاوونه

داچه ســیمه ایز انضــمام یوه اوږده پروســه ده نودغه پروســه عموما پنځه یا شــپږ پړاوونه /ډولونـه طی کوي چې عبـارت دي لـه :۱-دامتیـازي تجـارت تړون preferred trade agreement۲-دازاد بازار تجارت ســیمهfree trade area۳-ګمرکي اتحادیه customs union۴-ګډ بازارcommon market۵-اقتصــادي اتحادیهeconomic union۶-ســیاســي اتحادیهpolitical union

داقــتصـــــــادي انضمام پړاوو	دغړو هیوادونو ترمنځ دتعرفو له منځه وړل	یوشـــان ګمرکي سیاست	دتولیـد دعواملو ازاد انتقال	یوشان اقتصادي سیاستونه
امتیازي موافقه	هو	نه	نه	نه
دازاد تــجــارت سیمه	هو	نه	نه	نه
ګمرکي اتحادیه	هو	هو	نه	نه
ګډ بازار	هو	هو	هو	نه
اقتصادي اتحادیه	هو	هو	هو	هو
سیاسي اتحادیه	هو	هو	هو	هو

دوام ....

که څه هم ددغه پړاوونو ردیف بندي په همدې ډول ســـره چې پورته ورڅخه یادونه شـــوي لازمي نه ده خو بیا هم تجربې ښـــایي چې داقتصـــادي انضـــمام په خاطر لمړۍ باید دنظروړ هیوادونو ترمنځ داجناسو او خدماتو دتجارت په وړاندې خنډونه لرې شي. په داسې حال کې چې هر هیواد دنورې نړۍ څخه په وارداتو تعرفې په لږولو کې ازاد لاس ولري چې دازاد تجارت دسیمې مشخصه ده په دوهم پړاوو کې دلمړي پړاوو ترڅنګ ګمرکي سیاتونه یو شان شـي چې دګمرکي اتحادیې مشـخصــه ده چې بیادتولید دعواملو دتحریک په ازادیدو سـره یو ګډ بازار او بلاخره دنورو اقتصادي پالیسیو په یو شان کیدو سره داقتصادي انضمام وروستي پړاوو چې داقتصـــادي یا ســـیاســـي اتحادیې څخه عبارت دی رامنځ ته کیږي. داچې دولتونه داقتصادي انضمام په اړه په ازادانه ډول سره خبري اتري کوي او دهغه تړونونه لاسلیکوي چې دهغوی دولتونو لپاره عملي او ګټور دي او ځینې وخت دغه تړونونه دپورته یادشـــوو پړاوونو څخه دهیڅ پړاوو په چوکاټ کې په پوره ډول ســره نه راځي چې دایو ډول تشــکال رامنځ ته کوي. دبیلګې په توګه کانادا،متحده ایالات او مکسیکو دازاد تجارت دسیمې غړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي خو NAFTAځيني داســـي اصـــول هم لرى چې دهغې له مخې دنوموړو هيوادونو ترمنځ دپانګې او کارګرو انتقال په قسمي ډول سره ازاد دی چې داد ګډبازار يو عنصر دی.

دسيمه ايز اقتصادي انضمام اقتصادي او حقوقي اړخونه

الف: دسيمه ايز اقتصادي اړخونه

دسيمه ايز انضمام اغيزېeffects of regional integration

کله چې په يو ټاکلې ســـيمه کې څو هيوادونه ســـره يوځای کيږي او يو ســـوداګريز بلاک جوړوي نوبې له شــکه دغه تړون دغړو هيوادونو پراقتصــاد اوســوداګرۍ باندې په ځانګړي ډول او دنړۍ په کچه په عام ډول يو لړ مثبت او منفي اغيزې واردوي ددغه اغيزو دڅيړلو په منظور عموما ګډ بازار(common market)داقتصاد پوهانو لخوا دسيمه ايز انضمام په اســـتازيتوب څيړل کيږي دســـيمه ايز انضـــمام اغيزې بيا په دوه برخو ويشـــل کيږي چې داقتصادي او غير اقتصادي اغيزو څخه عبارت دي.

سيمه ايز سازمانونه

په دې ځـای کې دســـيميزو ســـــازمـانو څخـه بحـث کيږي لکـه داروپـا اتحـاديـه ،نـافتـا ، سارک،شانګهای او داسې نور.

تهيه او تدارکات

تهيه او تدارک څه شی ده؟تهيه او تدارک يوه پروســه ده چې په مرسته يې ســازمانونه اړتيا وړ مواد په درست کيفيت اودرست کميت سره ددرست عرضه کوونکي څخه په درست نرخ او په درســت وخت کې تهيه کوي او ترڅنګ يې دتهيې او تدارک پروســه دموادو دعرضــه کوونکو مديريت کوي، اودســازمان (کمپنۍ) دســتراتيژۍ دعملي کيدو لپاره کارکوي. تهيه او تدارک دکاروبار دمديريت يوه دنده ده چې ديو ســـازمان اړتيا وړمنابع(چې اوس يا په اينده کې ورته ضـــرورت لري)په ګوته کوي درانيولو مدارک ورته پيداکوي، لاســـرســـی ورته پيداکوي او هم يې ددې منابعو مديريت کوي ترڅو دسازمان ستراتيژيکې موخې ترلاسه شي.

دخريداری (پير) او تدارک توپير purchasing and procurement

Purchasing پيرودنه

Acquiring goods/services to satisfy organizational needs.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Its role is to buy goods/services at best price, and to ensure consistent and reliable flow of goods (from market to organization)

Procurementتدارک

Is identifying right needs, conducting purchasing, and managing suppliers. Procurement is an umbrella term which covers purchasing. the process of procurement is also broader than purchasing. it includes few activities prior to and few activities after actual purchasing. purchasing is more like a making a transaction, whereas procurement deals with creating and maintain fruitful long-term relationship with suitable suppliers.

دسازمان دپیرودنې په پروسه کې برخه اخیستونکي –دپیرودنې مرکز

Participants in the organizational buying process –the buying center

په نني پرمختللي تکنالوژیکي اداره کې دپیرودنې پروسه پیچلې شوي ده.په دې اساس دیوې ادارې یا سازمان دپیرودنې په پروسه کې مختلف اړخونه برخه اخلي چې په لاندې ډول ویشل کیږي

۱-ابتداکوونکیinitiator

دیوې ادارې په هره سطحه کې کیدای شي یو پرابلم درک کړي او یا یو فرصت ووینې چې ددواړو نقطو څخه په استفاده دپیرودنې ابتدا کوونکي بلل کیدای شي.

۲-استفاده کوونکي users

په اداره کې دیو جنس څخه استفاده کوونکي دهغه جنس داخستلو په پیرودنه کې هم برخه اخیستلای شی او هم پرې اثر کوي .

۳-اغیز کوونکيinfluencer

دمعلومات لرونکي یا دمتبادلو اجناسو ارزیابې کوونکي،لکه دپیلوټ یا الوتنې انجینران چې دانجن په انتخاب کې ونډه اخلي .

۴-دمعلوماتو کنترولوونکي Gatekeepers

Control the flow of information to other people involved in purchasing process.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵-پیرودونکي Buyers

The person who actually place the order

۶-پریکړه کوونکی Decider

Person with final authority

۷-کنترولونکی controller

The person who determine the budget.

دتهیه اوتدارک رول the role of procurement

Purchasing as a factor in profitability is very critical because:

1- Bought-out items form a high proportion of total expenditure
2- Short-run prices fluctuate
3- Markets for the finished products are highly competitive.

تهیه اوتدارک دسازمان دګټورتیا(دګټې دزیاتوالي)له پلوه ډیر اهمیت لري ځکه چې :

۱-دمواد خریداري دکمپنیو دمصـــــارفو لویه برخه جوړوي۲-دموادو نرخونه بدلون کوي۳-دتولید شـــوي محصـــولاتو لپاره بازارډیررقابتي دی. دتدارک اهداف: دتولونه لومړی هدف دتدارک چې ترلاســـه کړي صــــحیح کیفیت والا مواد په صـــحیح وخت او په صـــحیح کمیت دصحیح منبع (تولیدونکي نه)په صحیح قیمت دی اویا ورته پنځه صحیح ویلای شی.

صحیح کیفیت right quality

صحیح کمیت right quantity

صحیح وخت right time

صحیح قیمت right price

صحیح منبع right source(supplier)

نوراهداف additional objectives

دســـازمان داړتیا په نظر کي نیولو ســـره دموادو جریان to supply the organization with a flow of materials and services to meet its needs

(c) ketabton.com: The Digital Library

To ensure continuity of supply by maintaining effective relationship with existing sources and by developing other source of supply, to buy efficiently and wisely, obtaining the best value for every Afghani spentپه مؤثره توګه خريداري ، دهرې مصرف شوي افغانۍ غوره ارزښت په لاس راوړل.

to select the best supplier in the په مارکيټ کې دغوره عرضـــه کوونکي انتخابول market

دمعاصر خرڅلاو ځانګړتياوي

Characteristics of modern selling

دخرڅلاو دپروسې پړاونه

۱-دمشتري پيداکول دمشتري دپيداکولو تخنيکونهprospecting for customer

۲-داړيکو جوړول دپيچيده يا ګران بيه خرڅلاو په صورت کې پاليسي جوړونه opening the relations۳-دمشتري ټاکل ۱-ايا مشتري زما توليداتو يا خدماتو ته اړتيا لري۲-ايامونږ غوښـــتنو ته ځواب ويلای شـــو؟۳-ايادګتي وړخرڅلاو دی؟qualifying the prospect-۴ دخرڅلاو پيغـام وړانـدې کولpresenting the sale message-۵دخرڅلاوترســـره کول closing the sale : closing the sale refers to obtaining a final agreement

(c) ketabton.com: The Digital Library

serving the account: how with B2B.2-how دمشتري خدمت کول-۶to purchase with B2C?

دتهيې او تدارک پروسه the procurement process

1- Understand need and develop a high level specification
2- Market/commodity and options (including make or buy assessment)
3- Develop strategy/plan
4- Develop documentation, PPQ/detailed specification
5- Supplier selection to participate in ITT/RFQ/negotiation
6- Issue ITT/RFQ
7- Bid/tender evaluation and validation
8- Contract award and implementation
9- Contract performance review and continuous improvement
10- Asset management and lesson learnt.

بررسي او کنټرول

کنټرول: دترسره شوو فعالیتونو مقایسه دپلان شوو فعالیتونو سره عبارت دکنترول څخه ده مثال تخمین شــوي فعالیتونه په یوکال کې هدف۵۰٪----۵۰٪بودیجه مګر حقیقي فعالیتونه په یو کال کې هدف۴۰٪۵۰٪۶۰٪بودیجه ۱۰٪منفي خلا په دې معنا چې دلته باید منفي بدله ورکړل شــی×کړنې درستې نه دي×هدف لوړ ټاکل شــوی دی ریویو باید ترسـره شــي یعنې هدف باید ټیټ ټاکل شوی وه.اوکه ټیټ ټاکل شوی وي ریویو باید ترسره شي یعنې هدف باید لوړشــي. بررسي دخلاو کتل او دهغوی اداره کول دبررسـې په نوم یادیږي. دکنترول ډولونه ۱-نظر ځای یا موقیعت ته کنټرول دبازار کنترول عبارت له هغه کنترول څخه دی چې د ادارې په خارج کې ترســـره کیږي چې اداره یې دقیمتونو دمیکانیزم کتو په موخه ترســـره کوي۲-بروکراتیک یا اداري کنترول: عبارت له هغه کنترول څخه دی چې د ادارې په داخل کې ترســره کیږي چې اداره یې دکارکوونکو د صـــلاحیت او مســـولیت ته کتو موخه په یې ترســـره کوي.۳-طایفوي کنترول :عبارت له هغه کنترول څخه ده چې د ادارې په داخل کې ترســره کیږي ،اداره یې دکارمندانو دســلوک او رویې او دلچســپی په موخه ترســره کوي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

مديريت : دمنابعو څخه په مؤثره توګه استفاده ترڅو د اداري اهداف په مثمره توګه ترلاسه شي. نظر کړنو ته کنترول :۱-ابتدايي کنترول : عبارت دهغه کنترول څخه ده چې دفعاليت دشروع نه مخکې ترسره کيږي او په دې خاطر ترسره کيږي چې دغلطيو مخنيوی وشي۲-جرياني کنترول : عبارت دهغه کنترول څخه ده چې دفعاليت په جريان کې ترسره کيږي او پدي خاطر ترسره کيږي چې دموجوده غلطۍ مخنيوی وشي تر څو غلطي پراخوالی ونه مومي۳-وروستنی کنترول : عبارت دهغه کنترول څخه ده چې دفعاليت په اخر کې ترسره کيږي او په دې خاطر داډول کنترول ترسره کيږي چې ايا هدف دپلان مطابق ترلاسه شوی او که نه ٪۵۰----چې هدف په درې حالتونو کې ترلاسه کيږي۱-خراب ډول۴۰٪۲-عادي ډول۵۰٪۳-ښه ډول۶۰٪.بررسي دمالي حسابونو امتحانول دبررسی په نامه يادېږي. ولې تفتيش ترسره کووجواب: مالي حسابونو په هکله دنظرورانديږ کولو په خاطر ترسره کيږي چې دمحاسبې اصولو مطابق دي او که نه . دنظرياتو وړاندې کول لاندې ډولونه لري۱-غيرمعتبر (unqualified) نظر۲-معتبر(qualified) نظر۳-رد(disclaimer)نظر۴-مخالف(adverse)نظر. مالي حسابونه د(gaap) په اساس جوړيږي چې عمومي قبول شوي دمحاسبې اصول ورته وايي .۱-غيرمعتبر نظر: په دې کې په مالي حسابونو کې غلطۍ نه ليدل کيږي۲-معتبر نظر: په دې کې په مالي حسابونو کې غلطۍ ليدل کيږي(ګيفgaap) نو په اساس يې داډول نظر وړاندې کيږي۳-ردشوی نظر: په دې کې د تفتيش څخه وروسته نظر نه وړاندې کيږي ۴-مخالف نظر:په دې کې دتفتيش څخه وروسته غلطي زياتي موجودې وي داسې نظر وړاندې کيږي۲-کله(when) تفتيش کله ترسره کيږي.تفتيش دداخلي مديريت داجرا څخه وروسته دمالي حسابونو دتحليل په خاطر ترسره کيږي۳-څوک(Who) تفتيش کوونکی بايد څوک وي: عبارت دهغه شخص څخه دی چې دنظر په وړاندې کولو کې ازاد وي۴-چيرته(Where) : چيرته خپل نظر وړاندې کوی شي.دتفتيش په راپور کې بايد خپل نظر وړاندې شي . د(ګيسGAAS) په اساس ترسره کيږي(جنرال اکسيفټيد اکونټينګ سټنډرډس) ورته وائي او درې برخې لري ۱-عمومي معيار(genral standard).(TIP)۱-ټريننګ او سوپرويژن۲-ازادي۳-مسلکي وي۲-ساحوي معيار (field standard) .(PIC)۱-پلان مطابق بايد لاړ شي(planing)۲-داخلي کنټرول۳-کافي اندازه ثبوت (coroborative) ايوډينسevidence.۳-دراپور جوړوني معيار۱-دمحاسبي دعمومي اصولو مطابق ۲-ثبات يعني په ترتيب سره بايد لاړشي ۳-واضحه وي دمقابل جانب راپور بايد دمحاسبي دعمومي اصولو مطابق وي۴- ګيس زمونږ راپور بايد دګيس مطابق وي يا express opinion. تفتيش دازاد شخص لخوا دمالي حسابونو تحليل يا کتل يا امتحانول دتفتيش په نامه يادېږي. تفتيش دمالي حسابونو کتنه يا امتحانول دتفتيش په نامه يادېږي. auditاډيټ دلاتيني کلمې audire څخه اخستل شوی چې معنا يي اورول دي. په دي معنا چې کله به يو کاروبار يو

(c) ketabton.com: The Digital Library

شخص د تفتیش ترسره کولو په غرض راغوښتلو او غلطي به یې مالک او محاسب دواړو ته اوروليـ. بررسي په رسمي ډول دمالي حسابونو کتنې پروسې ته تفتیش ویل کیږي.دمالي حسابونو دوباره کتنې پروسې د صحیح والي تصدیقولو په موخه ترسره کول دتفتیش په نامه یادیږي. دکنترول څخه وروسته اډیټ ترسره کیږي . په رسمي ډول دمالي حسابونو کتنې پروسې ته تفتیش ویل کیږي ---رسمي ورته ځکه وایې چې په رسمي توګه تفتیش کوونکي اداري ته ځي او دهغوی حسابونه ګوري. (spicer and pigler)سپسر او پیګلر وایي :تفتیش دیو کاروبار مالي حسابونو او مالي سندونو کتنه او امتحانول دي. (mautz)میوټز: دمالي حسابونو کتنه یا ارزیابي کول ددې په خاطر چې د مالي حسابونو صحیح والی معلوم کړي چې ایا صحیح دي او که نه چې هغې په اړه نظر وړاندې کوي. (the international audit comitee)د انټرنیشنال اډیټ کمیټې) یې داسې تعریفوي۱- تفتیش ازاده لیدنه ده دټولو ادارو چې ګټه کوي او که نه چې د ادارې دشکل سره هم تړاو نلري۲-خپل نظر وړاندې کول دمالي حسابونو په اړه . جامع تعریف:تفتیش عبارت له هغه ازادي لیدنې څخه ده چې دټولو ادارو چې ګټه لري او که نه لري او همدارنګه د ادارې دشکل سره هم تړاو نه لري او د هغوي دمالي حسابونو په اړه نظر وړاندې کوي چې ایا غلطي لري او که نه. دمختلفو وجوهاتو له امله نظر نه وړاندې کیږي .لکه ۱- په مالي حسابونو نه پوهیدل۲-دمعلوماتو نه ورکول دمقابل جانب لخوا . تفتیش کوونکی هغه ازاد او باصلاحیته شخص دی چې په رسمي توګه یوي اداري ته ځي او دهغوي مالي حسابونه تفتیشوي.تفتیش کوونکی کیدای شي چې ۱-عامه سهامي شرکت وي۲-خصوصي سهامي شرکت وي خو په دي شرط چې دعامه سهامي شرکت نماینده ګي وکړي او همدارنګه دا باید دري میلیون هندي روپۍ پانګونه ولري. تفتیش کوونکی باید د(ای سي سي ایACCA) ولري یعني چارټرډ اکونټینټ وي تفتیش کوونکی باید (Quality Controlکوالیټي کنټرول) ریویو پاس کړې یاولري: دتفتیش ساحه: دکاروبارونو دپراخوالي سره پراخوالی مومي او همدارنګه دعامه تمویل په نتیجه کې هم دتفتیش ساحه پراخوالی مومي. چې تفتیش یواځې مالي حسابونه په برکې نه نیسي (association of chartered certified accountantsاسوسیشن اف چارټرد سرټیفیډ اکونټانټس) دتفتیش او تحقیق ترمنځ توپیر: تفتیش په مالي علومو کې ترسره کیږي+تفتیش دمالي حسابونو حقیقت ښکاره کوي+تفتیش دمشخصي موده په جریان کې ترسره کیږي+تفتیش دکاروبار دمالکانو او همدارنګه هغه اشخاصو لخوا چې مستقیما کاروبار څخه متاثر کیږي ترسره کیږي.تحقیق : تحقیق دیو مشخص هدف لپاره ترسره کیږي+تحقیق په دوامداره توګه ترسره کیږي+تحقیق عموما دبهرني افرادو لپاره ترسره کیږي+په ټولنیزو علومو کې ترسره کیږي.دتفتیش اهمیت: ۱- تفتیش دمالکانو او مدیرانو ترمنځ یو تسکین دی چې دمالکانو او مدیرانو ترمنّځ شخړې هواروي یعني کاروبار په غتیدو سره مالکان او هم مدیران جلا کیږي چې ددوي ترمنځ د

(c) ketabton.com: The Digital Library

شـخړي رامنځ ته کيږي چي تفتيش ددوي دواړو ته تسـکين ورکوي. دتفتيش اهداف :ابتدايي اهداف ۲-دوهمي اهداف.ابتدايي اهداف: دنظر وړانـدې کول چې ايـا مـالي حســـابونـه د(GAAPګيف) داصولو مطابق دي او که نه ---دمالي حسابونه دهيواد دداخلي اصولو مطابق دي او کـه نـه ۲-دوهمي اهـداف: دغلطيو مخنيوى : تفتيش کوونکى دمختلفو ميتودونو پـه مرسته محاسبې ريکارډونو کې غلطي په ګوته کوي +ددرغليو په ګوته کول:تفتيش مديريت مختلفي درغلۍ په ګوته کوي +دتيروتنو مخنيوي دداخلي مؤثر چيک په واســـطه دغلطيو مخنيوى لري +ددرغليو مخنيوى : تفتيش نه په اســتفاده ددرغليو مخنيوي وکړي.(erorيرر) غلطي عبارت له هغه کړنو څخه ده چې په قصـدي توګه نه وي ترسـره شـوي او همدارنګه دمديريت په کې څه غرض هم نه وي.—(fraudفراډ) درغلي : عبارت له هغه کړنو څخه ده چې په قصـدي توګه ترسـره شـوي او همدارنګه دمديريت په کې غرض موجود وي.دغلطيو ډولونه ۱-دحذف کولو غلطي داډول غلطي په مالي حســـابونو کې دمعاملاتو دثبت کولو په وخت کې رامنځ ته کيږي يعني(۱)دواړو مالي معاملاتو يو اړخ پاتي کيدل نو پيداکول يې اســانه کارده(۲)دواړو مالي معاملاتو اړخونه پاتې کيدل دي نو دهغې پيداکول مشـــکل کار دى.۲- دغلط ثبت کولو تيروتنه: کله چې دمحاســـبې په کتاب کې مالي معاملي دواړه او يايو اړخ غلط ثبت شي نو داوميشن omissioonغلطې په نامه ياديږي: مثال: محاسبه کول، غلط انتقال، غلط معامله ثبت کول، داموالو انتقال کې غلطي۳- دجبران کولو غلطي: کله چې يو کاروبار کې دوه يا ددوو څخه زياتې غلطي يو دبل سـره په توازن کې ترسـره شـي دجبران کولو غلطي په نامه ياديږي.مثال: په يو ځاى کې مو د۳۰۰ په ځاى ۲۰۰ رسـولي چې بيا په بل ټرانزکشن کې د۲۰۰ په ځاى ۳۰۰ رسوي نو دجبران کولو دغلطې په نامه ياديږي.اصول په دوه ډوله دي ۱-نړيوال اصــول۲-ملي اصــول۴-داصــولو غلطي : عبارت له هغه غلطي څخه ده چې محاســب په دي نه پوهيږي چې داټرانزکشــن څنګه ثبت کړي نوداســي غلطۍ داصولو غلطۍ په نامه ياديږي. يعني داصولو دنه مراعات کولو په وجه رامنځ ته کيږي .۵- دليکلو غلطي : هغه غلطي چې دمحاســب دغورى له وچې محاســبې په کتاب کې رامنځ ته کيږي =+دتيروتنو ځاى په ټريل بيلانس کې دغلطيو په ګوته کول چې دتفتيش کوونکي دنده دغلطيو اصـــلاح کول نه بلکې دغلطيو په ګوته کول دي او دهغې په اړه نظر وړاندې کول دي.*دغلطيو په ګوته کولو په خاطر لاندې پروسـيجر ترسـره کول (۱) بيلانس شـيټ چيک کول۲- دډيبيټ او کريډيټ دبرخې ستونو سره مقايسه کول۳-داکونټ نومونه چې په امتحاني بيلانس کې ښکاري:دليجر اکونټ سره درست دي او که نه.۴-دمحاسبې داکونټونو دمجموعي بيلانس چې امتحاني بلانس ته انتقال شـــوي چيک کول چې ايا صـــحيح دي او که نه ۵- دمحاســبې مختلفو ژونالونو څخه ليجر کتابونو ته پوســټ شــوي تجارتي معاملاتو کتنه ده .
دوکې يا ددرغلۍ ډولونه: ۱-دنقدو ناسـمه ارايه يا ښـودنه: دادرغليو پيژندل شـوى شـکل دى کوم چې عمومـا دســـــازمـان پـه نغده ډيپـارټمنټ کې رامنځ تـه کيږي مطلب داچې د نغدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډیپارټمنټ له لورې رسـيدات کم او تاديات زيات ښـايي : مثال حقيقت نه لرونکي مزدوران،ښکاره کول۲- داجناسو ناسمه ارايه : دتوکو ناسمه ښودنه څخه مراد دهغو اموالو ريکارډ کول چې اخيستل شوی نه وي دغه ډول غلطي لپاره دګدام ريکارډ چيک کول ۳- دحسابونو غلطه ښودنه: ياحسابونو کې لاسوهنه د خپلې خوښي مطابق په حسابونو کې تغيير راوستل دحسابونو غلطې ښودنې درغلي په نامه ياديږي چې دغې غلطۍ دلوړي سطحې مديرانو لخوا رامنځ ته کيږي*حقيقت څخه دګټې کم ښودل لاندې مقاصدو لپاره يې مديريت ترسره کوي۱-رقابت کوونکو ته غلطو مالوماتو ورکولو په خاطر ترڅو کاروبارپرمختګ وکړي۲-دمالیي کمولو په موخه ۳-دکاروبارداسهامو په ټيټ قيمت اخيستلو په خاطر. له حقيقت څخه د:ګټې زيات ښودل لاندې مقاصدو لپاره ترسره کيږي.۱-دلوړې ګټې ښودنې سره کيدای شي اسهام داسهام په بازار کې په لوړ قيمت وپلوري۲-له بانک څخه په اسانه دقرض اخيستلو په خاطر۳-دپانګوالو دجذب کولو په خاطر دزياتې ګټې ښودل . دتفتيش او محاسبې ترمنځ توپير:۱-محاسبه دمالي حسابو نو ترتيب سره سروکارلري مګر تفتيش دمالي حسابونو دچيک کولو سره۲-محاسبه داوسنۍ او تيرې زمانې فعاليتونو سره سراوکارلري مګر تفتيش يواځې پخوانۍ تياره شوي ډيټا سره ۳-محاسبه ديو سازمان مالي حالت ښکاره کوي مګر تفتيش ديوسازمان دمالي حسابونو صحيح والی په ګوته کوي۴-محاسبه دتجارتي معاملاتو د ثبت سره پيليږي او په نهايي مالي حسابونو ختميږي مګر تفتيش دمالي حسابونو دکتنې سره پيليږي او په نظروړاندې کولو سره ختميږي ۵-محاسبه دهرې ادارې لپاره ضروري ده مګر تفتيش دهرکاروبار لپاره ضروري نه ده ۶-محاسبې رپورټ ته ضرورت نه شته مګر په تفتيش کې نهايي رپورټ ته ضرورت ليدل کيږي.دتفتيش ګټې :۱-دتيروتنو په ګوته کول۲-ددرغليو په ګوته کول ۳-دضعيفو نقاطو اصلاح کول۴-دماليي ورکړه کې اسانتيا يعني دمالي حسابونو دوباره کتنې ته ضرورت نشته ده۵-داخلي کنترول کې بهتروالی۶-داسهامو خاوندانو ته دحقوقو څخه ساتنه ۷-دقرضونو ورکوونکو له حقوقو څخه ساتنه. دتفتيش ډولونه:خارجي تفتيش عبارت له هغه تفتيش څخه ده چې دقانون له مخې يوه اداره خپل مالي حسابونه او نورتفتيش ترسره کړي چې داتفتيش ديوې خارجي ادارې دتفتيش کوونکي په واسطه ترسره کيږي۲-داخلي تفتيش:عبارت دهغه تفتيش څخه ده چې د ادارې دداخلي شخص په واسطه دخپل مالي حسابونو تفتيش ترسره کوي ۳-جاري تفتيش : عبارت له هغه تفتيش څخه ده چې تفتيش کوونکی ديوې ادارې مالي حسابونه په دوامداره توګه تفتيش کوي .دجاري تفتيش ګټې:۱-تفتيش لپاره دکاروبار اسناد هروخت تياروي۲-دکم وخت په خاطر دوامداره تفتيش ترسره کيدل۳-دکاروبار داخلي کنترول کې ښه والی راځي۴-د ادارې مالکانو لپاره هروخت مالي تفتيش شوي حسابونه موجود وي او هغوی ورڅخه استفاده کوي۴-منځ مهاله تفتيش: عبارت له هغه تفتيش څخه دی چې دمالي دورې په مينځ کې ترسره کيږي يادمالي حسابونو دبندولو څخه مخکې تفتيش ترسره کيږي۵-نهايي تفتيش

(c) ketabton.com: The Digital Library

:عبارت له هغه تفتيش څخه ده چې دمالي دورې په اخر کې ترسره کيږي يا دمالي حسابونو ده بندولو څخه وروسته ترسره کيږي۶-دمصارفو تفتيش: عبارت له هغه تفتيش څخه ده کوم چې يواځې دمصارفو دمحاسبې دکتابونو سره سراوکار لري۷-دمديريتي کړنو تفتيش: په يوه اداره کې دمديرانو عملياتي فعاليتونو کتنه دمديريتي کړنو تفتيش په نامه يادېږي چې يا به بشري منابعوپه برخه کې تفتيش کوي او يا هم دفزيکي شيانو په برخه کې تفتيش کول دي۸-جزوي تفتيش: عبارت له هغه تفتيش څخه ده چې په اداره کې دمالي حسابونو د ځانګړې برخې تفتيش کول دی هغه کيدای شي بيلانس شيټ، اينکم ستيټ مينټ وي او يا هم کوم بل مالي حساب وي*۹-قانوني تفتيش: که چيرې قانوني وي نو تفتيش کوونکی کولای شي هروخت تفتيش ترسره کړي او برعکس که تفتيش قانوني نه وي نو تفتيش کوونکي نه شي کولای چې تفتيش ترسره کړي. دداخلي او خارجي تفتيش پيژندنه : دعلت له مخې داخلي او خارجي تفتيش دکومو موخو لپاره کوو*داخلي تفتيش ددې لپاره کوو چې په اداره کې په داخلي فعاليتونو کې بهتروالی راشي*خارجي تفتيش په دې خاطر ترسره کوو چې دکاروباردمالي حسابونو په اړوند خپل نظروړاندې کړو.===راپور چاته ارايه کوو ۱-داخلي تفتيش کوونکي خپل تفتيش راپورداخلي ډيپارټمنټ ته وړاندې کوي او خپل راپور تفتيش کميټې ته هم وړاندې کوي۲خارجي تفتيش کوونکي خپل راپور دسهم خاوندانو ته وړاندې کوي چې هغوي وربانډې وپوهيږي چې ايا کاروبار په سم ډول روان دی او که نه دی===تفتيش دکاروباردکوموبرخوسره اړيکه ساتې ۱-داخلي تفتيش دکاروبارعملياتي کړنو پورې تعلق ساتې ۲-خارجي تفتيش: دکاروبار مالي حسابونو پورې تعلق ساتې====تفتيش دچا په واسطه ترسره کيږي*داخلي تفتيش دداخلي کارکوونکو لخوا ترسره کيږي چې دکاروباردايمي کارمند وي*خارجي تفتيش دخارجي ازاد شخص لخوا چې دکاروبارفشار پرې نه وي ترسره کيږي. دتفتيش دپيل څخه مخکې چمتوالی۱-دکاروبارپه نوعيت ځان پوهول۲-دکاروبار په وظايفو ځان پوهول او دتفتيش داجرا څخه مخکې دکاروبارمالي حسابونه بندکړي۳-دکاروبارداخلي تفتيش اغيزمنتوب ارزيابې کول چې څنګه وي ۴-دکاروباردمالکينو په صلاحيت ځان پوهول۵-دهغو کتابونو يا حسابونو يو ليست کاروبار ته ليږل چې تاسو يې تفتيش کوی۶-دتيرکال دتفتيش راپور بايد تفتيش کوونکی له ځان سره ولري.دتفتيش پروګرام: دهغه تفصيلي پلان څخه عبارت دی چې مونږ ته مشخصوي چې دمالي حسابونو هرې برخې دوباره کتنې او تصدیقولو په موخه کې کوم پروسيجرونه اساسي او په څومره وخت کې ترسره شي دتفتيش پروګرام په نوم يادېږي.ګټې : په سيستماتيک ډول تفتيش کوونکي ته دوظايفو په اړوند لارښوونه کوی ۲-کاري ساحې په منظم ډول ويشي ۳-تفتيش کوونکی په اسانی سره کولای شي چې دکړنو جريان کنترول او وڅاري۴-ترسره شوو کړنو لپارشواهد دي۵-اينده تفتيش لپاره رهنمود دی ۶-داتضمينوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دتفتیش سیستم باندې روان دی ۷-دیو تفتیش کوونکي درخصت په مقابل کې بل تفتیش کوونکي ته دندي انتقال اسانه کوي۸-دکړنو دتکرار مخنیوی کوي.

ستراتیژیک مدیریت

ستراتیژیک مدیریت دهغه پلانونو قوانینو اقداماتو پریکړو ستراتیژیو پالیسیو مدیریتي کړنو او هڅو څخه عبارت دی چې دیو سازمان د بنسټیزو موخو دلاسته راوړلو لپاره ترتیبیږي. ستراتیژیک مدیریت له هغه سیستم څخه عبارت دی چې دستراتیژیکې پلان جوړونې او تصمیم نیونې اړیکه له ورځنیو عملیاتي کارونو سره پیداکوي((Gluck, Kaufman, and Walleck)) ستراتیژیک مدیریت هغه پریکړو او اجراتو ته ویل کیږي کوم چې دسازمان دموخو دترلاسه کولو په منظوراغیزمنې ستراتیژیانې رامنځ ته کوي((jauch and Glueck1988))ستراتیژیک مدیریت له هغو پریکړو او اجراتو څخه عبارت ده چې دهغې په نتیجه کې داسې ستراتیژیانې جوړیږي چې سازمان پرې خپلې موخې لاسته راوړي۱۹۸۸((روبینس او پیکرrobins and peacre))ستراتیژیک مدیریت له هغه تکراري پروسې څخه عبارت دی چې سازمان دخپل چاپیریال په نظر کې نیولو سره دخپلو اهدافو دلاسته راوړلو لپاره ترسره کوي۱۹۹۵((cetro and peterسیتروواو پیټر)). دستراتیژیک مدیریت تاریخچه : دستراتیژي کلمه دیوناني کلمې ستراتیژیا څخه اخیستل شوي چې دقوماندې او لارښوونې په معنا ده دا کلمه دمیلاد څخه۴۰۰کلونه وړاندې دلښکرکشي او نظامي چارو دښه سمبالښت او لارښوونې په موخه کارول شوي ده.فریډ اردیویډ وایې چې په ۱۹۶۰ او ۱۹۷۰کلونو کې یو خیال وه په ۱۹۸۰کې یې ځانګړX تغییرات رامنځ ته کړل او په ۱۹۹۰ کال کې یې عملي بڼه غوره کړه.دستراتیژیک مدیریت پنځه دندې:۱-دیوکاروبارموخې ټاکې او دلاسته راوړلو لپاره یې لرلید او ماموریت روښانه کوي۲-دکاروبارستراتیژي عملي کولو لپاره اقدام ۳-دکاروبارستونزې مطالعه کول او دلمنځه وړلو لارې چارې ټاکل ۴دبدلونونو په وړاندې سازمان اداره کوي۵-دبدلونونو او وړاندوینو په وړاندې دډولو پوښتنو ځوابول. دستراتیژیک مدیریت ځانګړتیاوې۱-دارتجاعېت خاصیت درلودل۲-دیوبشپړ پلان طرحه کول۳-په فعالیتون کې چټکتیا پیداکول۴-دنوښتونو راپیداکول۵-اوږدمهاله پلانونه طرحه کول۶-دپلانونود عملي کولو لپاره لارښوود دنده اجراکول۷-بدیلونه ټاکې ۸-دچاپیریال په اړه پاملرنه کوي. دستراتیژیک مدیریت پروسه درې پړاونه لري.۱-دستراتیژیو جوړول۲-دستراتیژیو عملي کول۳-دستراتیژیو ارزونه او کنترول. پالیسي دفعالیتونو د اجرا له هغې اغیزمنې لارې څخه عبارت ده کومه چې په ځانګړي اصولو ولاړه وي اود سازمانونو دعمومي موخو دلاسته راوړلو لپاره ترتیبیږي. کاروباري پالیسي ټول کاروباري سازمانونه دخپلو موخو دلاسته راوړلو لپاره بیلابیلې پالیسي ګانې ټاکې او دهماغه ټاکل شویو پالیسیو په وسیله یادو اهدافو ته ځان رسوي. ددې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پالیسۍ عناصر: ۱-داصولو عمومي بیانیه ۲-داوږدې مودې لرلید۳-اوږدمهاله موخو لاسته راوړل۴-دتکراري فعالیتونو لپاره لاربښود۵-دمراتبو سلسله ۶-دتصمیم نیونې پروسه. ستراتیژي: هغه بشپړه واحده لاره ده چې دهغې په وسیله دیو سازمان موخو ته ځان رسول کیږي. دکاروبار پالیسۍ دتصمیم نیونې فکتورونه په دوه دوله ویشل کیږي۱-داخلي ۲-بهرنې.په داخلي کې لاندې فکتورونه شامل دي۱-دکاروبار ماموریت۲-دکاروبارموخې۳-سرچینې۴-مدیریتي ارزښتونه. بهرنې فکتورونه:۱-صنعتي جوړښت۲-اقتصادي چاپیریال۳-سیاسي چاپیریال۴-ټولنیز چاپیریال۵-ټکنالوژي.دستراتیژیو ډولونه:۱-دبازارموندنې ستراتیژي۲-دبشري سرچینودمدیریت ستراتیژي۳-مالي ستراتیژي۴-اطلاعاتي ستراتیژي۵-عملیاتي ستراتیژي۶-دخرڅلاو ستراتیژي۷-دپرمختیا ستراتیژي۸-رقابتي ستراتیژي۹-دتولیداتو ستراتیژي۱۰-مشارکتي ستراتیژي. کاروباري ستراتیژي عبارت د هغه ستراتیژي څخه ده چې دکاروبار دپرمختګ په موخه رامنځ ته کیږي او یو کاروبارپه دې قادروي چې دخپلو سیالانو سره پرې سیالي وکړي. دستراتیژۍ او پالیسۍ ترمنځ توپیر: ۱-پالیسي دوامداره مګرستراتیژي دلنډ مهال لپاره وي ۲-پالیسیي په سازمان کې دلوړې کچې مدیرانو پورې تړاو لري مګر ستراتیژي دجوړولو مسولیت دمنځنۍ سطحې مدیرانو پورې تړاو پیداکوي۳-پالیسي دا څرګندوي چې کوم کارباید انجام شي او کوم نه ، خو ستراتیژي هغه میتود دی چې دپالیسي مطابق دټاکل شویو موخو ترلاسه کولو په منظور کارول کیږي۴-پالیسي په فکر او عمل دواړو پورې اړه لري مګرستراتیژي یوازې دعمل پورې اړه لري۵-ستراتیژي یوه پراخه طرحه ده چې دسازمان دموخو دترلاسه کولو لپاره طرحه کیږي او پالیسي داصولو لاربښود څخه عبارت ده چې سازمان ته دمنطقي پریکړې نیولو توان ورکوي۶-ستراتیژي ارتجاعي خاصیت لري او پالیسي په ځینو استثنایي حالتو کې ثبات له لاسه ورکوي۷-ستراتیژي یو عمل دی خو پالیسي بیا تصمیم نیونه ده ۸ –ستراتیژیو ترتیبول دلوړې سطحې او منځنۍ سطحې دمدیرانو دنده ده او پالیسي یوازې دلوړې کچې مدیران تهیه کوي. ستراتیژیکه تصمیم نیونه : دیو سازمان داوږدمهاله اهدافو دلاسته راوړلو په اړه تصمیم نیول دستراتیژیکې تصمیم نیونې په نامه یادیږي.دستراتیژیکې تصمیم نیونې اهمیت: ۱-دکاري ځواک وړتیا۲-کارګرانو په حاصل باندې اغیزې۳-دټیټې کچې مدیرانو او کارکوونکو لپاره لاربښود دی۴-دوخت ضایع کیدو مخنیوی کوی۵-دچټکو فعالیتونو په اړه چټکې پریکړې کوي . دستراتیژي ارزونه په اوس وخت کې یو څه ستونزمنه ده ځکه چې ۱-چاپیریال پیچلتیا او په محیطي عواملو کې ستونزې ۲-راتلونکې فعالیتونولپاره دوړاندوینې ستونزې ۳-دسازمانونو په فعالیتونو کې دداخلي او نړیوالوپیښو اغیز۶-دستراتیژیو څخه متوقعه اطمینان لپاره دوخت کموالی. دپالیسیو دارزونې او کنټرول اهمیت: دبیلابیلو ادارو ترمنځ همغږي۲-دسرچینو څخه دګټې اخیستنې اسانتیا۳-عملیاتي لاربښود۴-دکارکردګۍ لپاره اسانتیا ۵- دکارکوونکو هڅونه۶-دمسولیت ادا کول. دستراتیژۍ دارزونې پروسه ۱-معیار

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټاکل۲-دریښــتینو کړنو اندازه کول۳-هغه فعالیتونه موند ل چې ناســم ترســره شــوي دي۴-دفعالیتونو دناسم ترسره کیدوتحلیل او تجزیه ۵-اصـلاحي لاربښووني . دستراتیژیک تصـمیم نیونې پړاوونه:۱- دستونزو مالومول او روښانه کول۲-دمعلوماتو راټولول۳-دمعلوماتو تحلیل او تجزیه ۴-دبدیلونو پیداکول۵-دبدیلونوارزول او انتخابول۶-دپریکړو عملي کول۷-دپایلې ارزونه.دتصـمیم نیونې ډولونه :۱-پروګرام شـوي او ناپروګرام شـوي تصـمیم نیونه۲-عادي تصـمیم نیونه۳-عملیاتي او تاکتیکي تصـمیم نیونه۴-شـخصـي اوسـازماني تصـمیم نیونه۵-کوچنۍ او بنسټیزه تصمیم نیونه۶-انفرادي او ګروپي تصمیم نیونه.دعادي او تکراري مسایلو په اړه تصمیم نیونه دپروګرام شـوي تصـمیم نیونې په نوم یادیږي. دنویو موضـوعاتو په اړه تصـمیم نیول دناپروګرام شـوي تصـمیم نیونې په نوم یادیږي.انفرادي دهغه څخه عبارت ده چې دیو شــخص لخوا نیول کیږي.او ګروپي چې د یو ګروپ اشــخاصــو لخوا نیول کیږي. دســتراتیژي پریکړه نیونکې اشــخاص:۱-دلوړې کچې مدیران۲-منځمهاله مدیران او کلیدي غړي۳-مدیره هیت. پلان جوړونه : دموخو تعینول او موخو ته درسـیدو لپاره وړاندوینه پیدا کول او دهغې څخه استفاده کول دپلان جوړونې څخه عبارت ده.پلان هغه کړنلاره او سیاست ده چې یوه تصـــدۍ اداره او وګړی دخپلو فعالیتو په تنظیم کې له هغې څخه پیروي کوي. ستراتیژیک پلان جوړونه عبارت له هغه پلان جوړونې څخه ده کوم چې دسازمان دموجوده ســرچینو څخه دګټې اخیســتنې په مقابل کې دســازمان داوږدمهاله موخو دلاســته راوړلو په خاطر ترسره کیږي. دستراتیژیکو پلانونو ډولونه ۱-دموضوع له پلوه پلانونه: ۱-دمشتریانو او تولیداتو لپاره ځانګړي پلانونه ۲-دخدماتو په اړه پلانونه ۳-دصنعتي تصدیو دبازارموندنې په اړه پلانونـه(۲) دوخـت لـه پلوه پلانونـه : اوږدمهـالـه ۲لنـدمهـالـه۳منځمهـالـه(۳)دپلانونو دمیتودونو له پلوه پلانونه: ۱-دبښــکته څخه پورته خوا ته پلانونه۲-دپورته نه ښــکته خوا ته پلانون۳-ترکیبي پلانونه. دستراتیژیک پلان جوړونې عناصر:۱-داړیکو ستراتیژي۲-دکاري ځواک لپاره ســـتراتیژي جوړول۳-لرلید ټاکل۴-ماموریت ټاکل۵-موخې۶-ددندوپیژندنه۷-دســـتراتیژیک پلان پلي کول۸-دســـتراتیژیک نظارت کول . دســـتراتیژیک پلان جوړونې پروســه:۱-ماموریت اولرلید ۲-دموخو ټاکل۳-دچاپیریال څیړنه۴-دســتراتیژیوترتیب او عملي کول ۵-دســتراتیژیو نظارت ، ارزونه او کنترول. دســتراتیژیکو پلانونو اهمیت۱-اوږدمهاله موخوپه اړه معلومات راټولول۲-له معلوماتو څخه یو ښــه پلان جوړول۳-دبشــري ســرچینو څخه اغیزمنه استفاده ۴-دچاپیریال دبدلون سره ځان عیارول۵-درقابت کولو وړتیا۶-دکاروبار په رهبري باندې بې باورې کیدل۷-په مولدیت کې زیاتوالی. کاروباري پلان لیکل ---- کاروباري نظریه رامنځ ته کول۲-کاروباري نظریې ته پراختیا ورکول. دکاروباري نظریې هیله بښـونکې عناصـر په څو بیلابیلو برخو ویشـو۱-دمشـتریانو ارزښـتونو ته پام کول۲-په بازار کې دســهم درلودل ۳-دنوښــتونو دتســکین درجه ۴-کاروباري نظریه باید اســانتیاوې ولري۵-دکاروباري نظرېې خوندیتوب۱-کاپي کوونکي اشــخاص باید ســتاســې معلومات تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاسه نه کړي۲-پانګوالو ته دکاروباري نظريې وړاندې کول. کاروباري پلان عبارت له هغه پلان څخه ده چې په هغې کې دکاروبارساحه ، موخې او پروسيجرونه تشريح کيږي.
دکاروباري پلان ځانګړنې :۱-دکاروبارتګلاره په روښانه بڼه بيانوي۲-دمالي اړتيا په اړه واضح بيان ورکوي۳-دکاروبارمارکيټ روښانه کوي۴-درقابت کوونکو په اړه معلومات لرل۵-کاروباري پلان د خطراتو معلوموونکی دی۶-دکاروباري پلان ديو کاروبار لنډيز ده۷-دمالي سرچينو داستعمال په اړه معلومات ورکول ۸-څومره وخت بايد ونيسي.
دکاروباري پلان ساختاراو بنستيز عناصر۱-اجرايوي لنډيز۲-توليد او خدمات۳-دمديريت ټيم۴-بازار او سيالي۵-بازارموندنه او خرڅلاو۶-کاروباري سيستم اوسازمان۷-وخت بندې ۸-فرصت او خطرات ۹-مالي پلان: کاروباري چاپيريال هغه داخلي او بيروني ځواکونه دي چې دکاروبارفعاليتونه تر اغيز لاندې راولي دکاروباري چاپيريال په نامه يادېږي. چې په دوه ډوله ده ۱-داخلي ۲-خارجي. داخلي چاپيريال عبارت له هغه چاپيريال څخه ده چې ديوکاروبار فعاليتونه مستقيما تراغيز لاندې راولي چې کاروبارکولای شي کنترول يې کړي چې لاندې عوامل په کې شامل دي۱-لرليد ماموريت اوموخې ۲-مديريت۳-بشري سرچينې ۴-فزيکي سرچينې۵-مالي سرچينې۶- دبازارموندنې سرچينې ۷-توليداتي سرچينې ۸-څيړنه اوپرمختګ۹-دمعلوماتو او اطلاعاتوسيستم.خارجي چاپيريال عبارت له هغه چاپيريال څخه ده چې په کاروبار په مستقيم ډول اغيز نه غورځوي بلکه په غيري مستقيم ډول اغيز غورځوي او کنترول يې دکاروبار په واک کې نه دی مګر کاروبار بايدځان ورسره عيار کړي چې دادوه برخې لري۱-کوچنې کاروباري چاپيريال لکه عرضه کوونکي مشتريان رقيبان۲-لوی کاروباري بهرنی چاپيريال لکه اقتصادي سياسي قانوني ټکنالوجي تاثيرات اوداسې نور.د عرضه کوونکي په ټاکنه کې لاندې لارښوونې په نظر کې ونيسئ. ۱-چټک عرضه کوونکی انتخاب۲-دباکيفيته موادو عرضه کوونکی انتخاب کړئ۳-دټيټ قيمت عرضه کوونکی۴-دښواړيکو لرونکی عرضه کوونکی انتخاب کړئ. دمشتري په ټاکلو کې مهم ټکي:۱-هغه شيان توليد کړو چې مشتري ورته اړتيا لري ۲-دمشتريانو ذهن کې ښه انځورجوړول۳-دمشتريانو سره دوامداره اړيکې ۴-دتوليداتو دکيفيت ترڅنګ ټيټ قيمت ايښودل۵-دمشتريانو سره دښواړيکو درلودل۶-دخرڅلاو بهتره ستراتيژيانو تهيه کول ۷-دتوليد په اړه دمشتريانو څخه پوښتنه کول.رقيبان. په رقابت کې لاندې ټکي بايد په نظر کې ونيول شي۱-دخلکو په ذهن کارکول۲-په بازار کې ځانګړی ټارګيټ برخې لرل۳-دمسلکي کسانو ګمارل۴-خپل راتلونکی په نظر کې نيول۲-دکاروبارلوی بهرنی چاپيريال :اقتصادي ځواکونه : هغه ځواکونه دي چې په نه موجوديت کې کاروبار هم پرمختګ نه شي کولای لکه: انفلاسيون، پولي او مالي پاليسيګانې دسود نرخ دبودجې کسر ،ماليات، دتبادلې نرخ ،اقتصادي رکود،اوداسې نور۲-ټولنيز کولتوري او ديموګرافي ځواکونه :هغه ځواکونه دي چې دټولنې عنعناتواو فرهنګ پورې تړلي دي چې دابايد کاروبار په نظر کې ونيسي. ديموګرافي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دیو هیواد دنفوسو اندازه د یوې ټولنې دژوند کچه دنفوسوویش مړینه دعمر اوږدوالی او داسې نور په نظرکې ونیول شي. دمدیریت دپیاوړي ټیم لاندې ځانګړتیاوې لري۱-مشترک لرلید درلودل۲-قوي نقطې او بشپړي ځانګړنې لري۲-لږترلږه درې تنه په کې موجود وي۴-دکاروبار په اړه پوهه لرل۵-دکړکیچ په مهال دښه فکردرلودونکی۶-روښانه موخې ولري۷-دښه ټیم غړي باید متحرک وي۸-دکاروبار پرمختګ لپاره دتجربو شریکول۹-دیوځانګړي پلان څخه پیروي کول۱۰-په کړنو کې دیوبل سره سیالي کول*دلرلید ماموریت او موخو په اړه لاندې لارښوونې په نظر کې ونیسئ۱-لرلیداو موخې به لاسته راوړونکې ،روښانه،واقعي، او تشریحي بڼه ولري۲-دلرلیداوموخو ته درسیدو لپاره باید ښه طرحه ترتیب شي+===دمدیریت په برخه کې لاندې لارښوونې عملي شي۱-دستراتیژیک مدیریت له اصولو څخه ګټه اخیستل۲-لنډمهاله او اوږدمهاله موخې به اندازه ګیرې وړوي۳-دبیلابیلو کچو مدیران باید اغیزناک پلانونه تهیه کړي۴-اړونده اشخاصو ته دمسولیتونو ترڅنګ صلاحیتونه وسپاري۵-سازمان باید اداري جوړښت ولري ۶-دندې په روښانه ډول تنظیمیږي۷-دکارکوونکو روحیه لوړه ساتل۸-ددندو پرمهال دکارکوونکو دګټې څخه ځان ژغورل ===دبشري سرچینو په اړه لاندې لارښوونې عملي کړئ.۱-دمسلکي اشخاصو ګمارل۲-داستخدام پروسه باید شفافه وي۳-داضافي بستونو څخه ډډه کول دایجاد یې ۴-دکارکوونکو ترمنځ دښو اړیکو جوړول۵-دکارکوونکو خوندیتوب ته پاملرنه۶-دکارکوونکو پرمختګ لپاره ټریننګونه برابرول.-===دفزیکي سرچینو په اړه لاندې لارښوونې په نظر کې ونیسئ.۱-ټولو ماشینونو لپاره مناسب ځای انتخابول۲-دتولید لپاره دویش ترانسپورت تهیه کول۳-دتولیداتو دساتنې لپاره دګودام درلودل۴-دخامو موادو تهیه کول۵-دټولو اداراتو لپاره داړتیا وړفرنیچر تهیه کول===مالي سرچیني :۱-دسهمونو او قرضونو په وسیله دپانګې تهیه کول۲-دبودجې تخصیص په خاطر اغیزناکو تخنیکونو څخه استفاده۳-په کامله توګه دمالي سرچینو موجودیت۴-دلنډمهاله او اوږد مهاله لپاره دپانګې موجودیت۵-دپانګوالو ترمنځ دښواړیکو قایمول۶-مالي مدیران به تجربه لرونکې اشخاص وي===دبازارموندنې سرچینې :۱-په داوامداره توګه دبازارڅخه ځان خبرول۲-دښه کیفیت لرونکو تولیداتو وړاندې کول۳-دمناسب قیمت ټاکل۴-سالم رقابت۵-دتشهیر دښودلو دښو لارو چارو استفاده۶-دبازارموندنې لپاره دځانګړو پلانونو جوړول۷-بازارموندنې مدیران به مسلکي اشخاص وي . دبشري سرچینو ستراتیژیک مدیریت: له هغه پلان او پروسې څخه عبارت دی چې په هغې کې دیو سازمان اوږدمهاله موخې د اداري افرادوپه وسیله ترلاسه کیږي. بشري سرچینې هغه پانګه ده چې دنورو سازمانونو سره سیالي ته زمینه برابروي او دهمدې افرادو په وسیله یو سازمان دبل سازمان سره خپلو رقابتي هڅو او لاسته راوړنو ته دوام ورکوي. دبشري سرچینو دستراتیژیک مدیریت موخې:دهغه فکتورونو پیداکول چې په وسیله یې د اداري اوږدمهاله موخې لاسته راوړل کیږي او تولید پروسه ګړندۍ کوي۲-دکارکوونکو رویه له

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیرودونکو سره منظم کول۳- دبشري قوی له اړتیاوواو ستونزو ځان خبرول۴-دکارکوونکو او پیرودونکو ترمنځ اړیکي قایمول۵-دکارکوونکو پرمختګ امنیت او نورو په اړه لازمي هڅې کول۶-دکاروبار دګټې لوړوالي رامنځ ته کول ۷-تکنالوژي څخه په اســتفاده دســازمان اوږد مهاله اهداف لاسته راوړل ۸-دبشري سرچینو دمعیار په بنسټ یو غښتلی ټیم جوړول۹-کاروبار ته درقابت قدرت وربښل. دبشري سرچینو دستراتیژیک مدیریت اصول۱-دکارځای خوندیتوب اصــل: پدې معنا چې دبشــري قوي دکارســاحه دهرډول خطراتو څخه ژغورل۲-دکارکوونکو دپرمختګ اصــل: په دې معنا چې دبشــري قوي دعلمي ســویې او پرمختګ په خاطر ورته ټریننګونه برابرول۳-دجبران او حق الزحمي اصـــل: په دې معنا دبشـــري قوي دتنخوا ګانو ، حق الزحمي او دحقوقو ټاکل او دپیښـــو درامنځ تـه کیدو لپاره یو چوکـاټ جوړول۴-استخدام او غوراوي اصل: په دې معنا چې دبشري قواو وړتیاوي اړیکي استعداد کاروباري اخلاق او نور په نظر کې نیول۵-دکارکوونکو ترمنځ د اړیکو اصــل: په دې معنا چې دبشــري قووترمنځ دحســنه اړیکو ایجادول**دکاروباردپرمختګ لپاره دبشــري ســرچینو دستراتیژیک مدیریت رول. ۱-داړیکو اغیزمنې فضا رامنځ ته کول۲-دکارکوونکو دانګیزود پرمختـګ او کـاري فعـالیتونو لپـاره ژمنتیـا۳-دکـارکوونکو دوړتیـا او دپرمختـګ زمینـه ۴-کارکوونکو ته دمسـولیتونو او صـلاحیتونو سـپارل۵-په اداره کې دکارکوونکو ارتقا ته شـفافه زمینـه برابرول۶-دکـارکوونکو ترمنځ داړیکو ټینګول۷-دکـارکوونکو ټول نغـدې او غیرې نغدې حقوق ورکول۸-دفعالیتونو ارزښـــتونه معلومول. دبشـــري ســـرچینو دپلان جوړونې پروسه۱-دسازمان اوږدمهاله موخو تحلیلول۲-دموجوده بشري قوي څیړنه۳-دبشري سرچینو دتقاضا او عرضې وړاندوینه۴-دبشري سرچینو دتقاضا او عرضې پرتله. ۵-نظارت کنترول او غبرګون: دپالیسـیو ډولونه عبارت دي له دکمپنیو پالیســي ګانې۲دمعلوماتې اړیکو پالیســي ګانې ۳-دبشري سرچینو پالیسي ګانې۴-عامه پالیسي ګانې۵-اقتصادي پالیسي ګانې۶-دنفوسو ددیموګرافي پالیسي ګانې۷-ټولنیزې پالیسي ګانې۸-دترانسپورتیشن پالیسي ګانې۹-دکاروبار پالیســـي ګانې. دســـتراتیژیو په ارزونه کې لاندې درې ډوله بنســـتیز فعالیتونه شـــامل دي۱-دکاروباردستراتیژیو بنسټونه ارزول۲-دلاسته راغلې پایلو پرتله له اټکل شویو پایلو سره ۳-دفعالیتونو کتنه چې ټاکل شـوي پلان سـره سـمې ترسـره کیږي او که نه. دسـتراتیژیک پلان جوړونې ګټې ۱-مسـولیت اداکول۲-دموخو ارزونې اسـتعداد پیداکول۳-په تصـمیم نیونه کې دپرمختګ ســـبب ګرځي۴-دبدلونونوپه وړاندې مقاومت۵-دمولدیت لپاره لاره هوارول۶-نوښـتونه رامنځ ته کول۷-دسـتونزو مخنیوی کوی ۸-همغږي رامنځ ته کول ۹-دسـیالۍ کولو ځواک ورکوي او اړتیـاوي پـه ګوتـه کوي. کـاروبـاري نظریـه : ترهرڅـه لومړی دیو کاروبارلپاره نظریه رامنځ ته کول په کاردي داســـې نظریه چې په بازار کې دبریالیتوب چانس زیات وي رامنځ ته کیږي او عملا یې دپلې کولو لپاره کاروباري پلان تهیه کیږي. کاروباري پلان: هغه ســـند دی چې دیو کاروبار ټول کاروباري پروســـیجرونه او موخې او

(c) ketabton.com: The Digital Library

موخو ته درسیدو لارې تشریح کوي. سوکالي : هغه حالت ته ویل کیږي چې هلته اجناس او خدمات په کې په پراخه پیمانه شتون ولري وزګارتیا کمه وي او دا حالت اقلا تردوو لسیزو دوام کوي. رکود (ریسیشن recission) هغه حالت ته ویل کیږي چې اقتصادي چارې په ټپه دریدلي وي اوبطي حرکت وکړي.نزول: هغه حالت ته ویل کیږي چې په اقتصادي فعالیتونو اوږد مهاله تنزیل رامنځته شي نزول وایي. بهبود یا (ریکاوريrecovery) هغه حالت ته ویل کیږي چې کله چې کار ددوران نزول له حالت څخه وژغورل شي او درونق مرحلې ته داخل شي. دبشري سرچینو ستراتیژیک پلان جوړونه: په حقیقت کې دیو سازمان دټولیز مدیریت سره دګډو فعالیتونو دلاسته راوړلو لپاره دیو ډول همکارئ په ډول ده یا همکاري ده.دسازمان دبیلابیلو برخو دکارکوونکو او پرسونل په اړه دبیلابیلو ستراتیژیو جوړول دعمومي مدیریت لپاره ډیر دپام وړموضوع ده چې دبشري سرچینو په پلان جوړونه کې پرې غورکیږي دبشري سرچینو پلان جوړونه کې دغه دوه خبرې چې۱-دبشري سرچینو داړتیاو څیړنه او تحلیل یاتجزیه ۲-دبشري سرچینو ساتنه: دبشري سرچینو دپلان جوړونې موخې په ټوله کې څلورمهمې موخې دیادونې وړدي۱-په فعالیتونو کې مولدیت۲-دکارکوونکو تخصص او مسلکیتوب۳-دسازمان په عمومي ارزونه کې اسانتیا رامنځ ته کول۴-دفردي او سازماني ګټو خوندي کول.دبشري سرچینو دپلان جوړونې دګټو څخه یو څو دلته رانقلوو۱-دبشري سرچینو په وړاندې دموجوده تهدیدونو او محیطي خنډونو له منځه وړل او دبشري سرچینو په وسیله دټاکلو موخو ته ځان رسول ۲-په سازمان کې دبشري سرچینو دقوت او کمزورئ نقطې معلومول۳-دموخو په وړاندې دبشري سرچینو رهي کول۴-داستخدام دپروسې په سمه توګه رهنمایي کول۵-دبشري سرچینو څخه دښې ګټې اخیستنې لارې چارې او زمینې مساعدول۶-دبشري سرچینو په وړاندې پرتې ستونزې لمنځه وړل او دتجربو دلوړاوي په اړه پریکړې کول۷-دبشري سرچینو دپلان جوړونې په وسیله دکارکوونکي اوسنی او راتلونکی حالت روښانه کیږي او له دي درک څخه په استفادې پلان جوړیږي.دبشري سرچینو دپلان جوړونې له مخې داستخدام پړاوونه ۱-دخالي بستونو په ګوته کول۲-ددندو او مسولیتونو تشریح۳-ددندې اعلانول اودوړاشخاصو پیداکول۴-دمرکې لپاره شارت لست کول۵-مرکه دکاندیدانو ارزونه او انتخاب۶-افراستول۷-دپروسې ارزونه. بدلو ن ممکن مثبته یا منفي نتیجه ولري ، بدلون په دوه ډوله دی :پلان شوی او ناپلان شوی. دبدلون لاملونه: ټکنالوژي چټک بدلونونه دیوکاروبارساحه. دبدلون مدیریت درې کچې لري۱-په فردي توګه دبدلون مدیریت سازماني مدیریت او تشبثاتي مدیریت. دستراتیژیک مدیریت اهمیت:۱-دسازمان دراتلونکې موخې په اسانه ترلاسه کول۲-دتولید په برخه کې دښو لاسته راوړنو چارې ترتیبول۳-ددې په وسیله یو سازمان له خپل چاپیریال سره اړیکه کې پاتې کیدای شي۴-دچاپیریال بدلون سره ځان بدلول۵-ددې په واسطه ستونزې او فرصتونه پیژندل کیږي۶-په لږ وخت کې ډیرو اړتیا و پوره کول۷-دسازمان په پرمختګ کې مهم رول

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوبوي. دستراتيژيک مديريت دندي۱-دموخو ټاکل او دموخو دلاسته راوړلو لپاره ماموريت او لرليد ۲-دستراتيژيو دعملي کولو اقدام اودبدلون سره ځان عياروال۳-دستونزو حل لارې چارې پيداکول۴-دسازمان په پرمختګ باندې تمرکز کول ۵-ستراتيژيک مديريت بايد ټولو پوښتنو ته ځواب ويونکی وي ۶-دراتلونکو فرصتونو څخه ګټه اخيستل ۷-دچاپيريال د بدلون سره ځّان عياروال۸-ديوسازمان ورځنې فعاليتونه دعمومي ماموريت سره سم ټاکل۹-دسازمان فعاليتونه او امکانات د(سواټswot) تحليل په واسطه څيړل۱۰-دستراتيژيکو پلانونه په سمه توګه عملي کول دعمومي پاليسيو ځانګړنې۱-داجراکولو وړ وي ۲-وضاحت او صراحت ۳-دارتجاعيت خاصيت درلودل۴-همغږي درلودل۵-بشپړوالی۶-مسوده يعنې ليکلې بڼه ولري۷-منطقي او مستدلل۸-دراتلونکې ډادمنتيا. دپلان او ستراتيژي ترمنځ توپير:۱-ديوي کړنې لپاره ستراتيژي جوړيږي مګر ديوي کړنې لپاره کيدای شي ډيرپلانونه جوړشي۲-ستراتيژي دټولو پلانونو څخه غوره پلان ده ۳-پلان ددندو داجرا لپاره يوه لاره ده مګرستراتيژي داهدافو دترلاسه کولو لپاره يو مسيردی۴-پلان يو احتياطي اقدام دی مګرستراتيژي رقابتي بڼه لري۵-پلان جوړونه فکر کول دي مګر ستراتيژي عمل ده ۶-پلان فرضيه او انګيرنه ده مګر ستراتيژي عملي بڼه لري۷-پلان دلوړې کچې او منځنی کچې مديرانو لخوا جوړيږي مګر ستراتيژي يوازې دلوړې کچې مديرانو لخوا جوړيږي۸-پلان جوړونه دمديريتي دندو برخه ده مګر ستراتيژي دپريکړې نيونې فرعي برخه ده ۹-پلان جوړونه په دويمه مرحله کې راځي مګر ستراتيژي په لومړۍ مرحله کې راځي. دموخو ځانګړتياوې ۱-څرګندې او روښانه وي ۲-داټکل او اندازۍ وړ به وي ۳-دترلاسه کولو وړبه وي۴-په حقيقت به ولاړ وی۵-دټاکلې وخت سره سم دترلاسه کيدو وړوی(سمارټ)هدف هغه مطلوبه نتيجه ده چې دادار ې ټول وسايل دهغې دلاسته راوړلو لپاره سوق کيږي. عادي تصميم نيونه دعادي او ورځنيو کړنو په اړه تصميم نيول او عملياتي تصميم نيول دکاروبار دکړنو لپاره تګلاره ټاکل او دستراتيژيو ټاکل دعملياتي تصميم نيونې په نوم ياديږي. کوچنۍ او بنسټيزه تصميم نيونه دلويو فعاليتونو په اړه تصميم دبنسټيزې تصميم نيونې په نوم ياديږي او کوچنۍ تصميم نيونه چې دسازمان دکوچنيو فعاليتونو دتنظيم په خاطر ترسره شوي کوچنۍ تصميم نيونه ده.

تمويل

ديوې تصدۍ فرد کورنۍ او يا هم دولت له لوري ديو اقتصادي فعاليت دترسره کولو لپاره دپولي پانګې يا پيسو چمتوکولو برابرولو او تهيه کولو ته تمويل ويل کيږي. ديو کاروبار دفعاليتونو دترسره کولو لپاره دمالي امکاناتو پولي پانګې او يا هم پيسو چمتو کولو او تهيه کولو ته کاروبارتمويل ويل کيږي. ديوکاروبار دتمويل مقدار کاروبار دشکل نوعيت او حجم په پام کې نيولو سره فرق کوي دبيلګې په توګه دشرکتونو او يواځېني مالکيت کاروبارپه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرتله په سـهامي شـرکتونو کې زيات مقدار پولي پانګې او پيسـو ته اړتيا ده. کاروبار ولي تمويل ته اړتيا لري۱-هرکاروبار دخپلو فعاليتونو دترسـره کولو لپاره په شـکل داشـکالو يوه اندازه ثابتو شـتمنيو (ځمکه تعمير ماشـين الات موټرې ونور)ته اړتيا لري چې پرته له دې شايدد يو کاروبارپيل کيدل او په ښه شکل سره پرمخ تلل ممکن نه وي ۲-دکاروباردورځنيو فعاليتونو دترسره کولو په نتيجه کې زيات شمير مصـارف رامنځ ته کيږي ، دبيلګې په توګه داموالو خريدارۍ دمزد او معاش تاديه کول او نور دنوموړو مصـــــارفو دپوره کولو لپاره تمويل ضـروري دی دثابتو شـتمنيو لپاره چې څومره مقدار پيسـو او پانګې ته اړتيا وي هغې ته (fixed capitalفيکيسـډ کفيټل) وايي. ۲-دنوموړو مصـــارفو پوره کولو لپاره چې څومره مقدار پيســـې او پانګې ته اړتيا وي هغې ته (working capitalورکينګ کفيټل) وايي.ديو معين مال يا ملکيت ديو نفر يا کس څخه اخيســـتل او هغه ته ګټه ورکول دمرابحې څخه عبارت دی. يواځينی مالکيت کاروبار ګټې : دغه ډول کاروبار په اســـانی ســـره رامنځ ته کيږي ۲-دکاروبار مالک په اسانۍ سره کولای شي خپل کاروبار ختم کړي۳-دکاروبار ټوله ګټه يواځې يو نفر ترلاســـه کوي ۴-ســـهامي شـــرکت په څير دوه ځل ماليه په کې نشـــته ۵-دکاروبارمالک په تصـميم نيولو سـره بشـپړه خپلواکي لري او نيمګړتياوي۱- دپور د اداکولو لامحدود مسـوليت ۲-داچې دکاروبار مالک يواځې يو نفر وي نو ديواځېني کاروبار پانګه هم دشـرکت او سـهامي شـرکت په پرتله کمه وي ۳-داچې دکاروبار مالک يواځې يو نفر وي نو دکاروبار مديريت کې هم ستونزې موجودې وي۴-دبانکونو او نوروماليي ادارو څخه دپورپه ترلاسه کولو کې اکثر ستونزې لري۵-داچې دکاروبار پانګه کمه وي نو دکاروبار دوسعت او پراختيا فرصـتونه هم کم وي۶-دسـهامي شرکت په پرتله ديواځېني مالکيت کاروبار موده هم کمه وي يعنې کيدای شـي ډيرژر له منځه ولاړ شـي .شـرکت : دکاروبار هغه شـکل ته ويل کيږي چې په هغې کې دوه يا له دوو څخه زيات اشـــخاص ديو ليکلي يا شـــفاهي قرارداد په اساس خپلې پانګې سره يوځای کوی او دګټې په خاطرپه ګډه سره يو کاروبارترسره کوي په دي شـــرط چې ګټه او تاوان به دشـــريکانو ترمنځ شـــريک وي. دشـــرکت ګټې: ۱-ديواځېني مالکيت په څيرشرکت هم په اسانۍ سره رامنځ ته کيدای شي۲-داچې په شرکت کې دشريکانو شمير زيات وي نو ديواځېني مالکيت کاروبارپه پرتله په شرکت کې پانګه زياته وي۳-داچې دکاروبار شـــريکان زيات وي او داکثرو دپوراداکولو مســـوليت هم لامحدودوي نو په اســـانۍ ســـره کولای شـــي چې دبانکو نو او نورو مالي ادارو څخه پورترلاســـه کړي۴-ديواځېني مالکيت کاروبارپه پرتله په شـــرکت دزيات شـــميرشـــريکانو په موجوديت ســـره دکاروبار مديريت ښه ترسره کيږي۵-دټولو شريکانو له لورې په ګډه تصميم نيول کيږي. اونيمګړتياوې ۱-په شرکت کې هم داکثره شريکانو دپوراداکولو مسوليت لامحدود وي ۲-دشريکانو ترمنځ شـخړې او اختلافات۳-دسـهامي شـرکت په پرتله دشـرکت موده هم کمه وي ځکه ديو شـريک په مړ کيدلو سـره کيدای شـي شـرکت له منځه ولاړشـي۴-دشـرکت څخه دخپلې سـرمايې په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ويستلو كې ستونزې۵-داچې په شركت كې ټول شريكان په ګډه سره كاركوي نو كه يو شريک خپله دنده په درست ډول سرته ونه رسوې نو به ټول شركت ورڅخه متضرره كيږي.سهامي شركت يا كمپنۍ: دكاروبار هغه شكل ته ويل كيږي چې دقانون په رڼاكې دحكمي شخص حيثيت لري او دقانون له مخې په سهامي شركت كې دكاروبار مالكان جلا او كاروبار جلاوي. ګټې :۱-دسهامي شركت سهم لرونكو دپوراداكولو مسوليت محدود دی ۲-دسهامي شركت سهم لرونكې په اسانۍ سره كولای شي په سهامي شركت كې خپله ونډه او ياهم ملكيت دسهمونو دخرڅلاو په ذريعه په بل چا وپلوري ۳-دسهامي شركت موده ډيره اوږده وي او شركت په څير ديو شريک په مړينه سره پای ته نه رسيږي۴-ديواځېني مالكيت او شركت په پرتله دسهامي شركت پانګه زياته وي۵-سهامي شركت كولای شي په اسانۍ سره زيات مقدار پانګه دقرض په شكل لاسته راوړي ۶-داچې سهامي شركت دماركيټينګ ،منجمنټ، مالي مديريت او نورو دندولپاره مسلكي او باتجربه اشخاص استخداميږي نو دسهامي شركت مديريت ډيرښه وي۷-داچې دسهامي شركت پانګه نظر يواځېني مالكيت اوشركت ته زياته وي نو طبيعي ده چې دسهامي شركت ګټه هم زياته وي. اونيمګړتياوې:۱-دسهامي شركت تاسيس ډير مغلق او ستونزمن وي او ډيرقانوني مراحل غواړي ۲-دسهامي شركت ترټولو ستره نيمګړتيا ۲ځله ماليه وركول دي چې يو (corporateكرپوريټ) او بل واري (income taxاينكم ټكس) وركوي سهم لرونكې او كاروبار دواړه ۳-داچې په سهامي شركت كې سهم لرونكي دسهامي شركت په مديريت كې ونډه نه لري او دسهامي شركت ټول فعاليتونه دمديره هيت لخوا اداره كيږي نو دمديره هيت غړې اكثره وخت دخپلو مفادو په خاطر دسهم لرونكو مفادات له پامه غورځوي دكاروبار تمويل منابع دوه دانې دي ۱-دخپلې پانګې په شكل تمويل۲-دقرض په شكل تمويل.دخپلې پولي پانګې څخه هدف داده چې دكاروبار له پاره داړتيا وړ پولي پانګه دكاروبار دمالكانو او يا هم شريكانوله لورې په خپله كاروبار ته راوړل كيږي. دقرضي په شكل تمويل څخه موخه داده چې دكاروبار مالكين او يا هم شريكان دكاروبار لپاره داړتيا وړ پانګه په خپله نه تهيه كوي بلكې دكاروباردفعاليتونو دترسره كولو لپاره داړتيا وړ پانګه دقرض يا پور په شكل دسودي بانكونو اسلامي بانكونو او يا هم نورو مالي ادارو څخه ترلاسه كوي . دكاروبار دتمويل منابع له بل ليدلورې څخه هم په دوو سترومنابعو ويشلې شوي چې په لاندې ډول دي۱-دتمويل داخلي منابع ۲-دتمويل خارجي منابع: ديوكاروبار دتمويل داخلي منابع هغو منابعو ته ويل كيږي چې دكاروبار په داخل كې موجودې وي او دهغې لپاره مونږ بل چا ته مراجعه نه كوو۲-دتمويل خارجي منابع هغه منابع دي چې دكاروبار په داخل كې موجودې نه وي بلكې دهغې لپاره بايد مونږ بل چاته مراجعه وكړو ترڅو دكاروبار فعاليتونو لپاره داړتيا وړپولي پانګه ترلاسه كړو.دبانک اور ډرافټ څخه مطلب دادی چې ديو كاروبار داړتيا په وخت كې دخپل جاري بانكي حساب څخه دخپلو اصلي پيسو څخه زيات مقدار پيسې ترلاسه كولای شي دبانک اور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډرافټ څخه دورکینګ کفیټل دتمویل لپاره اســـتفاده کیږي . دبانک لون دکاروبار داړتیا په وخت کې کولای شـــي یو ســـودي بانک ته مراجعه وکړي او له ســـودي بانک څخه معلوم مقدار پیســـې دمعلوم وخت په معلوم مقدار ســـود باندې ترلاســـه کړي چې دوخت پوره کیدو وروسـته به بانک ته خپلې اصـلي پیسـې تادیه کوي. قرضـه حسـنه : هغه مالي کړنه ده چې دســود څخه جلاوي قرضــه حســنه ورته وایې .(discounting of bills)ډیســکونټینګ اف بیلس ســودي بانکونه خپلو ځینو اعتبارې مشــتریانو ته داړتیا په وخت کې ډیســکونټینګ اف بیلس پرشـــکل لنډ مهاله قرضـــونه ورکوي داپه دې معنا چې ســـودي بانکونه دخپلو ځینو اعتبارې مشتریانو څخه بیلاټ اکسچینج په یو څه تخفیف سره ترلاسه کوي او دهغه مشتري بانکي حســـاب ته یې لیږدوي چې همدغه تخفیف دســـودي بانک لپاره ګټه وي. ټرید کریډیټ کله چې یو کاروباري یوې شــتمنۍ او یا هم بل جنس ته اړتیا ولري او دهغې دترلاســه کولو لپاره کافي اندازه پیسې ونلرې نو دغه کاروبار کولای شي دغه شتمني او یا هم جنس دبل چا څخه په قرض شــکل ترلاســه کړي دغه ډول کړنه په اســلامي بانکونو کې ډیره مروجه ده . انسټال منټ کریډیټ: ددې څخه هدف دادی چې یو کاروبار داړتیا په وخت کولای شي داړتیا وړ شتمني یا جنس بل چا څخه قرض واخلي او بیا ټولې پیسې په یو ځل نه تادیه کوي بلکې دغه پیسې دقسطونو په شکل تادیه کوي. دقرضې سندونو نشرول. ایشو اف باندس سهامي شرکتونه اړتیا په وخت کې دپیسو ترلاسه کولو لپاره دقرضې سندونه نشروې او بیایې مالي بازار ته دخرڅلاو لپاره وړاندې کوي چې دخرڅلاو په نتیجه کې یې سهامي شرکت ته پیسې لاس ته راځي دقرض ســـند درې مشـــخصـــې لري ۱-معلوم رســـمي نرخ۲-دســـود نرخ۳-دسنددپوره کیدو موده.ایشـو اف شـیرز دسـهمونو نشـرول : سـهامي شـرکت دخپلې پانګې په شــکل دتمویل لپاره دســهمونو څخه اســتفاده کوي.ســهم هغه ســند ته ویل کیږي چې دهغې په ترلاسه کولو سره ددغه سنددرلودونکی له سهامي شرکت سره په ګټه او تاوان کې شریک ګرځي . ایشو اف شیر رایټ: کله چې په یو سهامي شرکت تاسیس شي معمولا دلومړې ځل لپاره ټول سهمونه په یو ځل مالي بازار ته دخرڅلاو لپاره نه وړاندې کوي بلکې په یو شمیر ســـهمونه له ځان ســـره ســـاتي او داړتیا په وخت کې یې بیا دخرڅلاو لپاره مالي بازار ته وړاندې کوي . ناتوزیع شـوي ګټه : یواځېنی مالکیت ، شـراکت او هم سـهامي شـرکت کولای شـــي داړتیا په وخت کې دهغې ګټې څخه تمویل دمنبع په توګه اســتفاده وکړي چې دکاروبار دفعالیتونو په نتیجه کې ترلاسه شوي وي. دمالکانو لخوا تمویل : له دې څخه هدف دادی چې په یواځیني مالکیت کاروبار کې دکاروبار یواځېنی مالک داړتیا په وخت کې خپله کاروبار ته مالي امکانات تهیه کوي او په شـرکتونو کې دشـرکت شـریکان په ګډه سـره دکاروبار دپیل په وخت او یا هم دکاروبار دپیل څخه وروســـته دکاروبار دتوســـعې او پراختیا لپاره او یا هم دکاروبار دورځنیو فعالیتونو دترســـره کولو لپاره په خپله مالي امکانات او پولي پانګه چمتو او تهیه کوي. اجاره کله چې یوکاروبار ځینو ثابتو شـــتمنیو لکه تعمیر ماشـــین الات موټر

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوداسي نورو ته اړتيا ولري خو دنوموړو شتمنيو داخيستلو لپاره کافي پيسي ونلري، په داسي حال کي کاروبار کولای شي دخپلو فعاليتونو دترسره کولو لپاره نوموړې شتمنۍ له بل چا په اجاره ونيسي.داجارې او بيعې ترمنځ توپير دادی چې په بيعه کې ديوې شتمنۍ يا جنس ملکيت دخرڅوونکي څخه اخيستونکي ته انتقاليږي ، البته په اجاره کې ديوې شتمنۍ ملکيت دشتمنۍ دمالک سره وي او دنوموړې شتمنۍ داستعمال حق د يو معلوم وخت لپاره دمعلومې اجارې يا کرايې په مقابل کې بل چاته ورکول کيږي. مالي بازارونه هغه بازارونه ويل کيږي چې په هغې کې مالي سندونه يا مالي شتمنۍ يا فيننشيل سيکوريټيز داخيستوونکو او خرڅوونکو ترمنځ تبادله کوي. مالي بازارونه دوه داسي ډلې سره يوځای کوی چې يو يې پس انداز پيسي ولري ۱-چې دغه ډلې ته (saving surplus unit)سيوينګ سرپلس يونټ ويل کيږي او بله هغه ډله چې دپيسو ته اړتيا ولري چې دغه ډلې ته (saving deficit unit)سيوينګ ډيپيسيټ يونټ وايې . مالي سندونه يا شتمنۍ هغه سندونو ته ويل کيږي چې دهغې په اساس ددغه سندونو درلودونکي ديو سهامي شرکت يا بلې مالي ادارې سره په کاروبار کې شريک کيږي او يا هم دسهامي شرکت يا بله مالي اداره ددغه سند درلودونکې پوروړي ګرځي له دې څخه معلوميږي چې مالي سندونه دوه معمولا حالتونه لري۱-دملکيت حالت ۲-دقرضي حالت. مالي سندونه بيلابيل ډولونه لري چې په لاندې ډول ورڅخه يادونه کوو۱-دونډې سند يا سهم سند : هغه مالي سند ته ويل کيږي چې دسهامي شرکتونو له لوري دتمويل دمنبع په توګه دسرمايې دلاسته راوړلو لپاره نشريږي۲-دقرضي سند بونډ)هم دسهم په څير ديو مالي سند چې دسهامي شرکت له لورې دقرض په شکل دتمويل دمنبع په توګه دسرمايې دلاسته راوړلو لپاره استعماليږي۳ټريژري بيلس(treasury bills) داهم دبونډ په څير دقرض يو مالي سند دی چې دامريکا متحده ايالاتو دمرکزې بانک له لورې نشريږي ۴-دمشارکت سند دغه هم يو مالي سند دی چې داسلامي بانکونو له لورې دهغو پروژو يا کاروبارونو دتمويل لپاره نشريږي چې زيات مقدار پيسو ته اړتيا ولري. داجارې سند (Sukuk) هغه مالي سند ته ويل کيږي چې په يوه مشخصه شتمني يا ملکيت کې ددغه سند درلودونکی دبرخې نماينده ګې کوي . (money market)مني مارکيټ : هغه مالي بازار دی چې په هغې کې دقرض لنډ مهاله سندونه تبادله کيږي. په مني(مالي) مارکيټ کې معمولا(ټريژرې بيلس)او(c-paper) سي-فيفر تبادله کيږي. (capital market)کفيټل مارکيټ: هغه مالي بازار ته ويل کيږي چې په هغې کې دقرضي اوږدمهاله سندونه تبادله کيږي. په کپيټل مارکيت کې معمولا بونډ او شيرزس (bonds &shares)تبادله کيږي. (primary market)فريمرې مارکيټ هغه مالي بازار ته ويل کيږي چې په هغې کې نوې نشر شوي مالي سندونه دلومړې ځل لپاره دخرڅلاو لپاره وړاندې کوي .(secondary market) سيکنډري مارکيټ هغه مالي بازار ته ويل کيږي چې په هغې کې نوې نشرشوي سندونه تبادله کيږي بلکې په داډول مالي بازارونو کې موجود ه ياپخواني نشرشوي سندونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

تبادله کیږي. دونډو بازار: هغه مالي بازار ته ویل کیږی چې په هغې کې دسهامي شرکتو نو سهمونه داخیستونکواو خرڅوونکو ترمنځ تبادله کیږي. (OTC)او ټي سي دامالي بازار دونډو دبازار په څیر یو مشـــخص ځای نه لري بلکې په دا ډول بازارکې پانګه اچونکې دمالي دلالانو په مرســـته په هر ځای کې خپل مالي ســـندونه تبادله کولای شـــي . فیننشـــیل انټرمیډیریز(financial intermediaries) : هغـه مـالي ادارو تـه ویـل کیږي چې دپس اندازکوونکو څخه پیسې ترلاسه کوي او بیا په خپل نو م دغه؟ پیسي دګټې په خاطر نورو ته په قرض ورکوي او یا هم په خپله په دغه پیسو باندې په مالي شتمنیو او یا نورو ځایونو کې پانګه اچونه کوي. ۱-ســـوداګریز بانکونه: ۲-بیمې شـــرکتونه ۳-نورې مالي ادارې مالي دلالان: هغه ځانګړو اشـخاصـو یا مالي ادارو ته ویل کیږي چې دوه داسـې ډلې سـره یوځای کوي چې یو پس اندازولري او غواړې چې په خپلو پیسو باندې پانګه اچونه وکړې او بله ډله پیســو ته اړتیا ولري . ســود یاربحه : دقرض په وخت کې چې له پور اخیســتونکي څخه په اصـل مقدار قرض باندې هر څومره اضـافه پیسـې اخیسـتل کیږي هغې ته سود یا ربحه ویل کیږي دســود ډولونه ۱-ســاده ربحه ۲-مرکبه ربحه . ســاده ربحه هغې ربحې ته ویل کیږي چې همیشه یوائې او یوائې دقرض په اصلي مقدار باندې وضع کیږي۱-مرکبه ربحه هغې ربحې ته ویل کیږي چې دقرض اصـلي مقدار ترڅنګ په هغه ربحه یا سود باندې هم وضـع کیږي چې مخکې ترلاســـه شـــوي وي .دســـاده ربحې دپیداکولو فورمول:(si=pv(i)(cn) annuity: کله چې په ځانګړو معلومو وختونو کې عین مقدار پیســـې په عین مقدار ســـود باندې دقرض په ډول ترلاســه شــې او یا هم بل چا ته وقرض په ډول ورکړل شــي قسـط یا انیوټې په نامه یادیږي. Ordinary: کله چې عین مقدار پیســـې په عین مقدار ســـود باندې دهرې مودې په پای کې تادیه او یا هم ترلاســـه شـــي ارډینرې انیوټې په نامه یادیږي. annuity Due: کله چې عین مقدار پیسـې په عین مقدار سـود باندې دهرې مودې باندې په پیل کې تادیه او یا هم ترلاســه شــي انیوټې ډو بلل کیږي mixed flowsکله چې په بیلابیلو وختونو کې مختلف مقدار پیسـې دقرض په شـکل په سـود ترلاسـه شـي او یا هم بل چا ته په سـود ورکړل شـي میکسډ فلوس بلل کیږي. :amortizing a loanله دې څخه هدف دادی چې یو څوک دخپل کاروبار لپاره پیســې په قرض واخلي او دغه ســودي قرض وي او دغه ټول قرض بیرته په یو ځل نه تادیه کوي بلکې دغه ټول قرض سود سره دقسطونو په شـکل تادیه کوي په دې شرط چې دهر قسط مقدار به یو شـان وي. مالي حسـابونه : هغه حسـابونه ته ویل کیږي ، چې دیومالي کال په پای کې ترتیبیږي او دیو کاروبار دیوې مالي دورې ټول عواید ټول مصارف ترلاسه شوي ګټه او یا تاوان په ګوته کړې . دګټې او تاوان حساب: هغه مالي صـورت حسـاب دی چې دیو مالي کال په جریان کې په یو کاروبارکې د ترسـره شـوو فعالیتونو په نتیجه کې ټول رامنځ ته شـوي مصـــارف او ترلاســـه شـــوي عواید بنـــایي چې دنوموړو مصارفو او عوایدو له حاصل تفریق څخه ګټه او یا هم تاوان لاسته راځي . بیلانس

(c) ketabton.com: The Digital Library

شـيټ : هغه مالي حسـاب ته ويل کيږي چې ديو مالي کال په پاى کې دازمايښـتي بيلانس له مخې ترتيبيږي او ديو کـاروبـار دمـالي حـالـت څرګنـدونـه کوي يعنې داښـــايي چې يو کاروبارڅومره شـتمني لري او په دې شـتمنی کی څومره برخه دکاروبار دمالکانو او څومره برخه يې پردې پانګه ده. دمالي حسابونو تحليل : دمالي حسابونو تحليل څخه هدف دادی چې مونږ له مالي حســـابونو څخه اعدادو او ارقام راخلو او بيا له هغې څخه داســـې معلومات ترلاســـه کوو چې دهغې په اســـاس مونږ ديو کاروبار ګټورتيا دپور او تاديې وړتيا دکاروبار سياليت . مالي حالت او داسې نور په بيلابيلو وختونو مقايسه کوواوبيا دهغې په اساس تصميم نيســو چې ايايه کاروبار کې ښــه والی راغلی او که نه. مالي نســبتونه : مالي نســبتونه هغه نسـبتونو ته ويل کيږي چې مالي حسـابونو دتحليل لپاره ورڅخه ديو وسـيلې په توګه اسـتفاده کوي. دمالي نســـبت قســـمونه - liquidity ratio2financial leverage ratio3activity ratio4coverage ratio5profitability ratio6current ratio7acid test ratio or quick ratio.(liquidity ratio)ليکويډيټي ريشـيو له دې نسـبتونو هغه وخت اسـتفاده کيږي چې کله مونږ ديو کاروبار لنډ مهاله پورونو دتاديې وړتيا پيداکوو. financial leverage) (ratioفيننشيل ليوريج ريشيو : له دې نسبتونو څخه هغه وخت استفاده کوو چې کله مونږ ديو کاروبار په ټوله شـتمنی کې دپردې پانګې نسـبت پيداکوو. (activity ratio)اکټويټي ريشـو : کله چې مونږ ديوکاروبار دطلباتو دترلاســـه کولو وړتيا او هم دګودام دموجودې يا ذخايرو دخرڅلاو وړتيا پيداکړو نو له دې نسـبتونو اسـتفاده کوو. کوريج ريشـيو : ددې نسـبتونو په مرسته کولای شو ووايو چې ايايو کاروبارداخيستل شويو قرضونو سود په اسانی سره تاديه کولای شـي او که نه . (profitability ratio)فروفيټيبيليټي ريشيو له دې نسبتونو څخه هغه وخت استفاده کوو چې مونږ ديو کاروبار ګټورتيا پيداکوو. (current ratio)کرنت ريشيو : ددې نسـبت په مرسـته کولای شـو ووايو چې ايا يو کاروبار دخپلو جارې شـتمنيو سـره خپل لنډمهاله قرضـونه تاديه کولای شـي او که نه .(quick ratio) کويک ريشـيو: ددې نسـبت په مرسـته کولای شـو ووايو چې ايا يو کاروبار په خپلو ډيرو سيالو شـتمنيو سـره خپل لنډ مهاله قرضـــونه تاديه کولای شــــي او که نه. (debit to asset ratio)ډيبيټ ټو اســـيټ ريشـــيو : دنومورې نسبت په مرسته کولای شو ووايو چې ديوکاروبار په ټوله شتمنی کې دپردی پانګې فيصـدې څوده .(debit to equity) ډيبيټ ټو ايکويټي: ريشـو ددې نسـبت په مرسـته کولای شـــو په يو کاروبار کې دپردی پانګې اندازه او فيصـــدې معلومولای شـــو. (gross profit margin ratio)ګراس فروفيټ مارجن ريشـــو : دنومورې نســـبت څخه معلوميږي چې يو کاروبار دخرڅلاو دهرې روپۍ (ډالر افغ)په مقابل کې څومره ناخالصـــه ګټه کړې ده .(net profit) نومورې نسبت څخه معلوميږي چې يو کاروبار دخرڅلاو دهرې روپۍ په مقابل کې څومره خالصـه ګټه کړې ده. (gross return on investment) ګراس ريټرن ان اينوسـټ

(c) ketabton.com: The Digital Library

منتې: دنوموړې نسبت څخه معلوميږي چې يو کاروبار دپانګې اچونې دهرې روپۍ په مقابل کې څومره ناخالصه ګټه کړې ده . (net return on investment)نيټ ريټرن ان اينويسټ منټ: دنوموړې نسبت څخه معلوميږي چې يو کاروبار دپانګې اچونې دهرې روپۍ په مقابل کې څومره خالصه ګټه کړې ده . (receivable turn over)ريسيويبل ټرن اور: دانسبت مونږ ته ښايي چې يو کاروبار په اوسط ډول سره خپل طلبات په کال کې څو دفې ترلاسه کوي .(payable turn over) پيبل ټرن اور: دانسبت مونږ ته ښايي چې يو کاروبار په اوسط ډول سره څو ورځې وروسته خپل تجارتي پور تاديه کوي. (inventory turn over)اينويټرې ټرن اور: دانسبت داښايي چې يو کاروبار په اوسط ډول سره خپل دګودام موجود په دفو کې په خرڅلاوو رسوي.(interest coverage ratio) اينټرسټ کوريج ريشو: دانسبت مونږ ته داښايي چې کله يو کاروبار سودي قرض اخيستې وي نو يا دغه کاروبار دسود پيسې په اسانۍ سره تاديه کولای شي او که نه.(operating cycle) اوفريټينګ سايکل : کله چې يو کاروبار له بل چا څخه اجناس واخلي بيا دغه اجناس په بل چا باندې خرڅ کړي او بلاخره داجناسو دخرڅلاوو څخه وروسته خپلې پيسې لاسته راوړي دغه ټوله پروسه چې څومره موده په برکې نيسي هغې ته اوفريټينګ سيکل وايي. cash) (cycleکيش سيکل : کله چې o-cڅخه دهغه موده منفي شي چې په هغې کې مونږ دبل چا څخه په قرض اخيستل شويو اجناسو پيسې تاديه کوو يعنې کله چې او سې څخه دتجارتي پور دتاديې موده منفي شي کيش سيکل بلل کيږي: (common size)کامن سايز: دمالي حسابونو دتحليل په دې ميتود کې مونږ دبيلانس شيټ په مالۍ محاسبه کې په ټوله شتمنې کې دبيلانس شيټ دهرقلم (ايټم)فيصدې معلوموو او دنوموړې فيصدې دمعلومولو لپاره دبيلانس شيټ هرقلم په ټوله شتمنۍ باندې ويشو ، همدارنګه دمالي حسابونو دتحليل په ميتود کې مونږ اينکم سټيټ مينټ: په مالي حساب کې په ټول خرڅلاوو کې اينکم سټيټمينټ دهرقلم فيصدې معلوموو چې دمعلومولو لپاره دګټې او تاوان صورت حساب دهرقلم په خرڅلاوو باندې ويشو.(index analysis)اينډيکس انلايسيس: داهم دمالي حسابونو دتحليل يو ميتود دی چې په دې ډول تحليل کې مونږ دګټې او تاوان صورت حساب او بيلانس شيټ دهر قلم ارقام داساس کال دارقامو سره پرتله کوو او بيا دهرقلم دفيصدې تغييرات ګورو چې ايا داساس کال په پرتله په اوس وخت کې په کې څو فيصده کموالی او زياتوالی راغلی دی.

مالي محاسبه

مخکې لدې چې په يوه توليدي تصدۍ کې دتوليد شوو اجناسو دتمام شد قيمت او همدارنګه داجناسو څخه تر لاسه شوي ګټه محاسبه کړو ددې ځينې مخکې مونږ ته لازمه ده چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمحاسـبې دوران تشـریح کړو نو لومړی دمحاسـبې علم تعریف او بیا دمحاسـبې ددوران (Accounting Cycle) عناصر چې په لاندې ډول دي تشریح کوو.

دمحاسبې د علم تعریف (Accounting Definition):(دکاروبار ژبې ته محاسبه ویل کیږي .یا په بل عبارت محاسـبه : دمعاملاتوپیژندل،ثبت کول، دمعاملاتو طبقه بندي کول،دحسـابونو خلاصه کول،اودي حسابونو څخه دي نتجي اخستلو هنر ته محاسبه ویل کیږي.

Accounting is the language of business is called Accounting or Accounting is the Process of Observing, identifying, measuring, recording, classifying, summarising and reporting the financial information to its users in the form financial statements.

دمحاسبې د دوران تعریف:

Closing the books and preparation of final accounts) (دکتابونو بسـته بندي او راپوړونو ترتیب کولو ته دمحاسبې دوران ویل کیږي.

1. معامله
2. ژورنال
3. لیجر
4. ازمایښتي بیلانس
5. تصفیوي یا تعدیلي حسابونه
6. دګټې او تاوان صورت حساب
7. دپای بیلانس

مخکې لدې چې دمحاسـبې ددوران پورتني عناصـر تشـریح کړو لازمه بولم چې دا څرګنده کړو چې دمحاسـبې یو ښـه معلوماتي سیسـتم دتصـدی داداري سـره همکاري کوي او لاندې سوالونو ته ځوابونه وایي:

۱. په تصدی باندې څومره پورونه پاتې او دتادیي وړ دي؟

۲. ایا زمونږ خرڅلاو دنورو کلونو په نسبت زیات شوی او که نه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳. کوم ډول شتمني مونږ دتصدئ په اختيار کې لرو؟

٤. نقده جريان څه ډول صورت نيسي؟

٥. ايا زمونږ توليد خو دضرر سره مخامخ نه دی ؟

٦. ايا کولای شو چي دتصدئ ګټه تر اعظمي نقطي ورسوو؟

دمحاسبې يو ښه معلوماتي سيستم دپورتنيو سوالونو په شکل داسې ډيرو نورو سوالونو ته ځواب ويلای شي . نوبنآ ويلای شو چي دمحاسبې يو ښه معلوماتي سيستم د ټولو تصديو لپاره ګټور او مفيد دي

دمحاسبې دوران

Accounting cycle

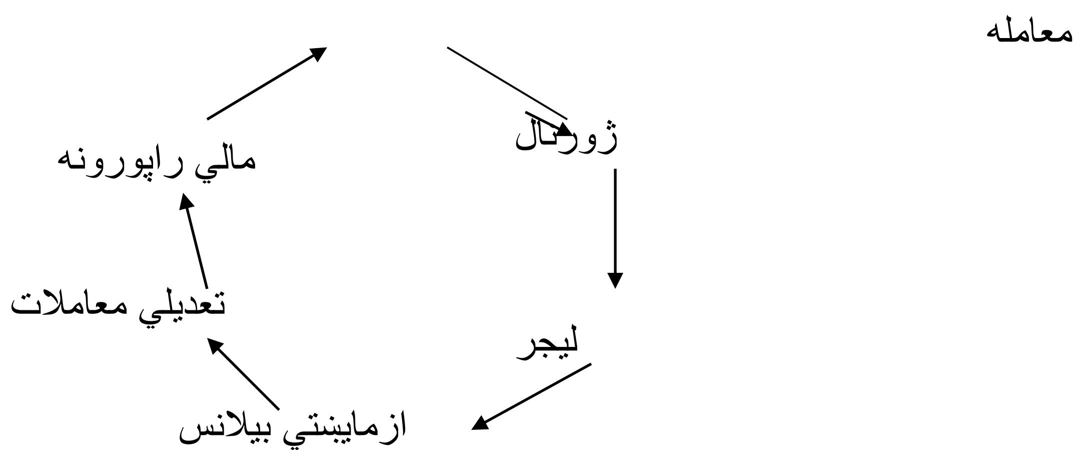

په پورتيني شکل کي چي دمحاسبوي معمالاتو ثبت دابتداء څخه تر وروستئ مرحلې پورې په کې ښودل شوی چې دمحاسبوي معاملاتو دثبت پروسه ښايي.

ټولي تصدئ ګاني ددغه ډول پروسې څخه دمعاملاتو په ثبت کي استفاده کوي او همدارنګه دخپلو مالي حسابونو په جوړولو کې ترې استفاده کوي.

دمحاسبي ددوران هر عنصر په لاندې ډول تشريح کوي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

معامله (Transaction): هره راکړه ورکړه چي ددووکسـانو په مابين کي صـورت ونيسـي معامله بلل کيږي .(Any dealing between two persons in is called Transaction)

ژورنال

(Journal)

ژورنال يوفرانسوي لفظ (jour) څخه اخيستل شوی چې دورځ په معنی دی او په انګليسي

کې ورته (Daily) ويل کيږي . ژورنال هغه کتاب دی چې معاملات په کې هره ورځ ثبت کيږي .(Journal is the book in which we record the Daily Transactions)

. دژورنال خصوصيات

Characteristics of Day Book

۱. ژورنال د ډبل انټري يا دوه طرفه ثبت لمړنۍ مرحله ده . او تر ټولو لمړي معاملات په ژورنال کې ثبت کيږي په دې توګه ژورنال د ورځينو معماملاتو د ثبت کتاب دی .

۲. معاملات دواقع کيدلو په ورځ ثبت کيږي . په دې توګه ژورنال ته ورځنی کتاب يعني (روزنامچه)ويل کيږي .

۳. معاملات په تاريخوار(Chronological) ډول سـره ثبت کيږي نوويلی شـو ژورنال دتاريخوار ثبت کتاب دی .

٤. په ژورنال کې دهرې معاملې لپاره دوه حسابونه وي او هم ښودل کيږي چې کوم حساب دبټ او کوم حسـاب کريډيټ کيږي . چې دا لجر ته دارقامو په انتقال کې اسـانتيا راولي نو ويلای شو چې ژورنال دليجر معاون دی.

٥.دمعاملې دثبت څخه وروسـته دمعاملې تشـريح ليکل کيږي (دهغو کسـانولپاره دامعلومات ليکل کيږي کوم چې په محاسبه نه پوهيږي)

(c) ketabton.com: The Digital Library

٦.دحسابونو مبلغ په دوو ورستيو کالمونو کې ليکل کيږي دډيبيټ مبلغ په ډيبيټ کالم کې او دکريډيټ مبلغ په کريډيټ کالم کې ليکل کيږي.

دژورنال دترتيب کولو ګټې

(Advantages of preparing Journal Book)

١.هريوه معامله کله چې صورت ونيسي ثبت کيږي نو بنا دلته ددې امکانات وجود نه لري چې کومه معامله دې ددې کتاب څخه ليري شي.

٢.کله چې معامله په تاريخوارډول دتشريح سره دژورنال په کتاب کې په ثبت ورسول شي نو بيا مونږ هر وخت کولای شو چې په اسانۍ سره معلومه کړو چې دامعامله څه وخت او ده څه لپاره ترسره کړي وه.

٣. څرنګه چې دهرې معاملې لپاره دوه حسابونه وي او په څرګنده او صحيح ډول سره په ژورنال کې ډيبيت او کريډيټ شوي وي نو د(posting) په وخت کې مونږ ته کوم مشکلات رامنځته کيږي.

٤.څرنګه چې مونږ دهرې معاملې په هکله تفصيل په ژورنال کې ليکلي وي نو په ليجر کې دي تفصيل ليکلو ته ضرورت نشته.

٥. په ژورنال کې مونږ دهرې معاملې په هکله مکمل معلومات ترلاسه کولي شو.

٦. په ليجر کې هره رامنځته شوي غلطي مونږ کولای شو چې دژورنال په مرسته يې رهنماي کړو.

دژورنال شکل

Form of Journal

Date نيټه	توضيحات Particulars	L. F	مبلغ	
			دبت	کريديت

په ژورنال کې معاملاتو دثبت کولوعمل ته (journalizing) ويل کيږي په ژورنال کې دثبت کولو قاعده او قوانين په لاندې ډول دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

١ .دهرې معاملې پورې مربوط حسابونو دنومونو ليکلو لپاره بايد دجدا لاينونو څخه استفاده وشي .

٢ .   په لمړي لاين کې بايد مقروض(Debtor)او دهغه حساب نوم اويا هغه حساب وليکل شـــي چې ديبيت کيږي . په دوهم قطار کې دقرض ورکوونکي (Creditor) نوم اويا هغه حساب چې کريډيت کيږي ليکل کيږي .

٣   .   دديبيت کيدونکي حساب نوم دلاين په سر کې وليکل شي او کريديت کيدونکي حساب نوم دلاين دشروع څخه لږ وروسته فاصله کې وليکل شي .

٤ ـــ   دحسابونو دنومو څخه وروسته لاين کې بايد دمعاملې لنډيز وليکل شي .

٥ ـــ   دمعاملاتو دثبت دجلاکولو په خاطر بايد دهرې معاملې دثبت څخه وروسته دتفصيل په ستون کې خط وايستل شي .

دژورنال دصفحې عناصر په لاندې ډول هر يو تشريح کوو:

دتاريخ ستون (Date column): پدغه ستون کي هغه تاريخ رسول کيږي چي معاملې پرې ترسره شوي وي پدغه ستون کې کال دستون په پورتنى برخه کې مياشت دکال نه لاندې او ورسره تاريخ په ثبت رسول کيږي.

دتشريح ستون (Description column): پدغه کالم کې حسابونه په ثبت رسول کيږي .

هغه حساب چي په ډيبيت کې رسول کيږي په دې حساب کې په چپ طرف کې رسول کيږي اوهغه حســاب چي په کريډت کې رســول کيږي په همدې کالم کې دمعاملي په اړه معلومات ذکر کيږي چي دي ته (Narration) ويل کيږي.

ليجر ته دمعاملي دانتقال شــميري ســتون (Post Reference column): دغه ســتون هغه وخت تکميل کيږي کله چي مونږ معاملات دژورنال څخه ليجر ته انتقال کړو په لنډ ډول ويلاى شو چي په دې ستون کې دمربوطه ليجر دصفحې شميره ليکل کيږي .

دډيبيت اوکريډيټ دمقدار ســتونونه (Debit and Credit Amount Column): دکريډيتي حساب مقدار په ژورنال کې دکريډيت په ستون کې په ثبت رسول کيږي او همدارنګه دډيبيټي حساب مقدار په ډبيت ستون کې په ثبت رسول کيږي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

دژورنال څخه ليجر ته دمعلوماتوانتقال:

Posting

دمحاسبوي دوران دويمه برخه عبارت ده د posting څخه يعنې دژورنال څخه دحسابونو انتقال ليجر ته چې دلته حسابونه طبقه بندې کيږي .

تعريف:هغه کتاب چې په هغه کې دتجارتي معاملاتو خلاصه په ثبت رسول کيږي دليجر دکتاب څخه عبارت دی. (A book which Contains the classified record of all the transaction of a business in shape of account is called ledger).

په ليجر کې ټول معاملات دمربوطو حسابونو لاندې راوړل کيږي ترڅو دمربوطه حساب دزياتوالی او کموالی په اړه معلومات ترلاسه کړو.

مثلا: که مونږ وغواړو دخپل مجموعي خرڅلاو په اړوند معلومات ترلاسه کړو نو د ژورنال په مختلفو صفحو کې دخرڅلاو په اړوند ځای په ځای شوي معلومات جمع کول مشکل بريښي نو څرنګه چې په ليجر کې دهر حساب په اړوند ټول معاملات دهغې حساب لاندې ذکر کيږي نو مونږ دخرڅلاو دليجر څخه کولای شو چې په اسانۍ سره دمجموعي خرڅلاو په اړوند معلومات ترلاسه کړو. په بل عبارت مونږ ويلای شو دليجر په مرسته مونږ دمختلفو حسابونو په هکله فوري نتيجه ترلاسه کولای شو.

دليجر شکل (Ledger form)

دحساب نوم

Date نيټه	دسند نمبر	توضيحات Particulars	J. F	مبلغ		
				دبيبت	کريديت	بيلانس
		مجموعه بيلانس				

دليجر دجوړولو هدفونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

(Objective of Ledger)

١.دتجارتي معاملاتو خلاصـــه ترڅو په مختلفو حســـابونو کې حقيقي زياتوالي او کموالي په باره کې معلومات تر لاسه کړو.

٢. دليجر څخه مونږ ازمايښـــتي بيلانس جوړو ترڅو دمعاملاتو دثبت دتصـــحيح معلومات ترلاسه کړو.

٣. دهر يو حساب په هکه مونږ کولای شو چې په کم وخت کې په اسانه ډول سره معلومات تر لاسه کړو.

په ليجر کې دمعاملاتو دثبت قاعده

١. دژورنال څخه دثبت شـــوو معاملاتو انتقال لجر کې دمربوطو حســـابونو ديبت او کريديت طرف کې کوم چې ژورنال کې مشـــخص شـــوي دي صـــورت نيســـي همدارنګه دمعاملې دثبت تاريخ دســـندنمبراو دژورنال دصـــفحې نمبر چې معلومات ورڅخه لجر ته انتقال شوي دي د j.f په ستون کې رسول کيږي .

٢ په ژورنال کې دريفرنس يا L.f په ستون کې هغه حسابونو نمبر چې معلومات ورته انتقال شـــوي دي (يالجر) دصـــفحې نمبر رســـول کيږي . لجر ته دمعلوماتو انتقال وخت دکاروبار په اندازې پورې اړه لري .

دليجر او ژورنال ترمنځ توپيرونه

Distinction between Ledger and the Journal

١.ژورنال دمعاملاتو دثبت لومړنی کتاب دی اوليجر دمعاملاتو دثبت دويم کتاب دی .

٢. دژورنال کتاب دتاريخوار ريکارډونو لپاره کارول کيږي او دليجر کتاب د Analytical ريکارډ لپاره استعماليږي.

٣.په ژورنال کې دخلاصـي واحد عبارت دی له معاملې څخه او په ليجر کې دخلاصـي واحد عبارت دی له حساب څخه.

٤.په ژورنال کې دمعاملاتو ثبت ته ژورناليزنګ وايي او په ليجر کې دمعاملاتو ثبت ته پوستينګ وايي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ازمايښتي بيلانس

(Trail Balance)

تعريف:ازمايښتي بيلانس هغه راپور دی کوم چي په ليجر کي دډيبيت او کريډيټ بيلانسونو په مرسته تشکليږي (Trial Balance is a statement prepared by. taking out .debit and credit balances of all accounts appearing in the ledger)

کله چې د ټولو حسابونو لپاره ليجر تهيه او ترتيب شي نو دابه ښه وي چې مونږ معلومه کړو چي دغه معاملات په ژورنال او ليجر کې په صحيح ډول رسولي او که نه ددي معلوماتو دتهيه کولولپاره مونږ ديوې وسيلې څخه کار اخلو چې د ازمايښتي بيلانس په نوم ياديږي.

ازمايښتي بيلانس دوه ستون لرونکي راپور دي چې په دې راپور کې دټولو حسابونو بيلانسونه په ثبت رسول کيږي.

يعني کوم حسابونه چي دډيبيت بيلانس درلودنکي وي ازمايښتي بيلانس چپ طرف ته او کوم حسابونه چي دکريډيټ بيلانس درلودنکي وي دازمايښتي بيلانس په ښي طرف کې په ثبت رسول کيږي او بايد دازمايښتي بيلانس دواړه ستونونه سره مساوي شي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

دازمایښتي بیلانس دتهیه عمده هدف دادی ترڅو دډیبیټ او کریډیټ حسابونو وروسته ددي څخه چي دغه حسابونه دژورنال څخه لیجر ته انتقال شي باید سره مساوي وي. ددي خبرې معنی دانه ده چې کله هم

code	Account	پولي واحد Afs	
		D	C
∑	Total		
	saldo		0

دازمایښتي بیلانس دډیبیټ او کریډیټ ستونونه سره مساوي وي مونږ به په ژورنال اولیجر کې معامالات په صحیح ډول ثبت کړي .

دلته مختلف وجوهات شته چي دازمایښتي بیلانس دډیبیټ او کریډیت ستونونه به مساوي وي خو په ژورنال کي به مو معلات په صحیح ډول نه وي ثبت کړي چې په لاندې ډول یي ذکر کوو:

١. معامله په ژورنال کې په ثبت ونه رسیږي.

٢.معامله لیجر ته په صحیح ډول انتقال نشي.

٣. دژورنال څخه معاملات په تکراري ډول لیجر ته انتقال شي.

٤.په ژورنال او لیجر کې غلط حسابونه استعمال شوي وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تعديلي يا تصفيوي معاملات

Adjusting Entries

مونږ د ګټې او تاوان حساب سره یوه جمله لیکو (for the year) ددي مطلب دادی چې په دې حساب کې به هره یوه شی دهغه وخت مطابق لیکل کیږي په څومره وخت کې چې مونږ دګټې او تاوان حساب جوړو مونږ عموما دګټې او تاوان حساب دیوې اقتصادي په پای کې ترتیب کوو.

دپورتنی موضوع دلاښه وضحات لپاره یو مثال وړاندې کوو:

مثال: مو نږ سږ کال ددو کالو کرایه پیشکي تادیه کړي نو کله چې مونږ په دې کال کې دګټې او تاوان حساب جوړو صرف ددغه کال کرایه په کې ثبت کوواو دیو کال پیشکي تادیه شوي کرایه دپای په بیلانس کې په متغیره داریي کې په ثبت رسوو چې دغې عملیې ته Adjusting وایي.

تعدیلي یاتصفیوي معامالات مختلف ډولونه او دهغې دثبت طریقه دګټې اوتاوان او دپای په بیلانس کې چې ځیني مهم تعدیلي معاملات په لاندې ډول ذکر کوو:

۱.تادیاتي مصارف (Accrued expenses): هغه مصارف چي واقع شوي وي خو مصارف مو نه وي تادیه کړي چي دې ډول مصارفوته تادیاتي مصارف ویل کیږي.

مثلا:مونږ سره کارګرانو کار کړي او معاش مو نه دی ورکړی دغسې مصارف دګټې او تاوان په حساب کي ډیبیت او دپای په بیلانس کیې دپور په ډول لیکل کیږي.

ددغې مصارفو ته په انګلسې کې نور اصطلاحات هم استعمالیږي چې په لاندې ډول دي اودغه ټول نومونه یو مفهوم افاده کوي: Accrued Expenses, outstanding exp, Arrears, Expense Due, Expense payable, Expense owing .

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲.پیشـکي تادیه شـوي مصـارف (Prepaid expenses):هغه مصـارف چي نغدا په پیشـکي ډول تادیه کیږي پرته له دې چې په مصرف ورسیږي دپیشکي مصارفو په نوم یادیږي .دغه ډول مصـارف دګټې اوتاوان په حساب کې دمصـارفو څخه کریډیټ کیږي او دپای په بیلانس کي دمتغیرې شتمنۍ په حیث ثبت کیږي .

دغه مصارف کیدای شي په بیمه،اشتهاراتو،او دکرایي په برخه کې تادیه کیږي .

۳. ترلاســــه کیدونکي عایدات (Accrued income): هغه عایدات چي ګټلي مووي خو تراوسـه پورې ترلاسـه شـوي نه دي په راتلونکي کې به ترلاسـه کیږي لکه دسـود،داسـهامو څخه ترلاسـه کیدونکي ګټې اوداسـي نور ددې طریقه داده چي د ګټې او تاوان په حسـاب کې دعایداتو سره ډیبیټ کیږي او دپای په بیلانس کې د پانګې سره علاوه کیږي .

٤..پیشــکي عایدات (Unearned Income): هغه عایدات چي په پیشــکي ډول مونږ ته تر لاســه شـــوي وي خو ګټلي مونه وي دغه ډول عایداتو ته پیشـــکي عایدات ویل کیږي لکه: سود،کرایه،تخفیف،کمیشن او داسې نور دي .

دګټې اوتاوان په حساب کې دعایداتو څینې کریډټ کیږي او په پای بیلانس کې دپور په ډول لیکل کیږي.

فرســـــایش (Deprecation): عموما تصـــــدۍ دمختلفو تولیدي وســـــایلو درلودنکي وي لکه:تعمیرات،تجهیزات،ټرانسپورټي وسایل اوداسي نور

دهرې اقتصـادي دوري په اوږدو کې دتولیدي وسـایلو په اسـتعمال سـره دتولیدي وسـایلو په حقیقي ارزښـــت کې کموالی رامنځته کیږي چې دفرســـایش په نوم یادیږي. دغه دوســـایلو فرسـایش یومصـرف ایجابوي چې دګټي او تاوان په حساب کې دفرسایش دمصـارفو په حیث باید په ثبت ورســول شـــي او دپای په بیلانس کې دمربوطه شـــتمني دحقیقي ارزښـــت څخه کریډیټ کیږي .دفرسـایش دسـنجش لپاره عموما دفرسـایش دخطي میتود څخه استفاده کییږي چې فارمول یې په لاندې ډول دی .

کلنی فرسایش=دتولیدي وسایلو ارزښت

(c) ketabton.com: The Digital Library

دتوليدي وسايلو په عمر

مثلا: ديوې توليدي دســــتګاه اقتصـــــادي عمر ۱۰ کاله تخمين شــــوي او دهغې دخريدراي مصارف ۱۰۰۰۰دالره دي مونږ دتوليدي دستګا کلنی فرسايش په لاندې ډول محاسبه کوو:

$$\text{کلنی فرسايش} = \frac{۱۰۰۰۰}{۱۰} = ۱۰۰۰ \text{ دالره}$$

(c) ketabton.com: The Digital Library

مالي راپورونه

(Financial statements)

څرنګه چي مونږته معلومه ده چي د محاسـبې دعلم يو هدف په يوه معينه موده کي دکاروبار نفعه اوضــرراو همدارنګه مالي حالت څرګندول دي چي دغه اهدافوته درسـيدو لپاره مونږ مالي راپورونه ترتيب کوو چي دغه مالي راپورنه په ٤ډولونو ويشـل شـوي دي نو په لنډ ډول ويلای شـو چي دمحاسـبې دراپورونو مجموعې ته مـالي راپورونـه ويـل کيږي.ددغـه ډول مـالي راپورونو ترتيـب کول د ادارې پـه جوړښت پورې اړه لري څيني ادارې دغه ډول راپورونه يومياشت ځينې اداري يي څلورمياشتي اوځيني ادارې يي يو کال وروسته ترتيب کوي.

Definition: A set of accounting reports are called financial statements.

مالي راپورونه: دمحاسبې دراپورونو مجموعي ته مالي راپورنه ويل کيږي.

دغه راپورونه په عمومي ډول سره په لاندې څلورو ګروپونو ويشل شوي دي

1. دګټې او تاوان حساب: (Income statement)

2. د پای بيلانس (Balance sheet)

3.دتصدی دخاوند په کاروبار کي د حق راپور(A statement of owner equity)

4.نغده جريان راپور(A statement of Cash flow)

1.دګټې اوتاوان حساب (Income statements): دا ډول راپور دتصدئ دنفعې اوضرر دڅرګندولولپاره ترتيب او تهيه کيږي.

2.دپای بيلانس: (Balance sheet): داډول راپور دتصدئ مالي حالت ښايي په دې معنی چې په دي ډول راپور کې داښودل کيږي چي د تصدئ سره په څومره اندازه شتمني لري او څومره دخلکو قرضونه پرې پاتي دي او په کاروبارکې دمالک حق څومره دی.

3.دتصدئ دمالک دحق په اړوندراپور: (A statement of owner equity) کې داښودل کيږي چي ده څومره پيسي په کاروبارکي پانګونه کړي او په دې پيسو کې تغيرات ښايي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

4.(Cash flow statement): دا ډول راپور ښــايي چي دمالي کال په جريان کې تصـدۍ ته څومره پيسي راځي او څومره بيرته تري وځي.

دمالي راپورنو دترتيب کول اهداف

۱.ترڅو دکاروبارمالک اوقرض ورکونکي په دې پوه شـــي چې زمونږ ســــرمايه ګذاري په ځای ده او که نه؟

۲. دمالي راپورونو ترتيب کول د تصــدۍ دادره کونکو ســره په پلان جوړولو کې مرسته او کومک کوي.

۳.همداراز ترڅو مونږ ته اپريټينګ ايکسپنسيز معلوم شي ترڅو مونږ دجنس دتمام شـــــدقيمـت کنټرول کړو. ٤. همـدارازترڅو مونږ تــه د (other income) او (Other expenses) په باره کې

۱.دګټې او تاوان صورت حساب يادعايد صورت حساب:

د عايد صــورت حســاب يو مالي راپور دی چې ديوې اقتصـــادي دورې په پای کې ترتيب کيږي. نوموړی حساب د دوری د فعاليتونو نتيجه څرګندوي. ددې حساب په ښـي طرف کې ټول عوايد په ترتيب ســره رســول کيږي او چپ لوري ته مصـــارف چې د عوايد و لاس ته راوړلو په خاطر يې صورت نيولی دی رسول کيږي.

عايدات په يوه دوره کې د خرڅلاو او خدماتو د قيمت څخه عبارت دي او مصـــــرف د هغه مبلغ څخه عبارت دی چې د عوايدو د لاسته راوړلو په خاطر کارول شوي دي.

چې عوايد کاروبار ته د شـتمنيو د راتګ Inflow of assets او مصـرف د کاروبار څخه د شتمنيو تګ د Out flow of assets په معنی دی.

د عوايد په صورت حساب کې د عوايدو او مصارفوپه پرتله کولو سره ددورې نتيجه (ګټه يا تاوان) څرګنديږي. کله چې عوايد د مصـــارفو په پرتله زيات اوســـي نو تفاوت يې د ګټې په معنی او کله چې مصارف د عوايدو په پرتله زيات اوسي نو تفاوت يې د تاوان په معنی دی.

مصارف – عوايد = خالصه ګټه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عايد صورت حساب هم د T شکل او جدول په توګه ترتيب کيږي.

د T په شکل سره د عايد صورت حساب دوه اړخه لري چې ښي اړخ يې کريديت او چپ اړخ يې ديبت نومول کيږي. کريديت کې ټول عوايد او ديبيت اړخ کې ټول مصارف رسول کيږي. د ديبيت او کريديت اړخ د ارقامو د مجموعې او تفاوت څخه نتيجه څرګنديږي.

NI = R – E

NI (Net Income) = {R (Revenue) – E (Expenses)}

اکثره تصدۍ ګاني ددې حسابونو په مرسته دخپلې پانګې اچونې ګټورتوب تخمين کوي دغه دعايد صورت حساب دپانګه اچونکو او قرض ورکونکو سره دمرستندويه وسيلې په توګه استعماليږي چې ددوی راتلونکي نغده جريان پيشبيني کوي.

هغه معلومات چې په دې حساب کې موجود وې پانګه اچونکي او پورورکونکي په لاندېنيو مواردو کې ترې استفاده کوي:

۱. دپخوانيو فعاليتونو ارزيابي کول:

په دې حساب کې دعوايدو او مصارفو په مطالعې سره مونږ ويلای شو چې يوې تصدۍ کوم ډول فعاليتونه ترسره کړي او همدارنګه کولای شو چې دتصدۍ فعاليتونه د نورو تصديو دفعاليتونوسره مقاسيه کولای شو.

۲.دتصدۍ دراتلونکو فعاليتونو په هکله وړاندوينه:

ديوې تصدۍ دتيرو فعاليتونو په اساس مونږ کولای شو چې دهغې راتکونکي فتاليتونه لرليد کړو.داپه دې معنی چې يوه تصدۍ په پخوانيو وختونو کې ۱۰۰% کاميابه وه ايا دهغه تصدۍ به په راتلونکي کې دکاميابي دغه سلنه ترلاسه کړي او که نه.

هغه وخت مونږ کولای شو چې په اطميناني ډول لرليد وکړو چې دتيرو فعاليتونو او راتلونکو فعاليتونو ترمنځ نږدې اړيکې وجود ولري.

2. دپای بيلانس (Balance Sheet):

هره کاروباري موسسه د خپل کاروبار مالي حالت باندی پوهيدلو ته ضرورت لري او کاروباري اداری دګټې د لاسته راوړلو په اميد رامنځته کيږي. د کاروبار په دوران کې لمړنۍ پانګه او دهغې څخه حاصل کيدونکی سود مختلف شکلونه اختياروي لکه:
نقده شتمني، ځمکه او تعمير، ماشين الات، نقليه وسايل، طلبات چې دا ټول د کاروبار د اموالو ډولونه دي. ددې اموالو په مقابل کې ممکن دی کاروبار ځنې مکلفيتونه ولري او

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوروړی اوسـي چې د پور اندازه باید ددې اموالو څخه تیری شـي ترڅو هغه څه چې مالک یا شریکانو پوری اړه لري معلوم شي.

دپای بیلانس چې بعضې وختونه دتصدئ دمالي وضع دحساب په نوم یادیږي چي په دې کې په یوه معلومه موده کې دشتمنیو،پوروونو، اومختلفو اسهامو لرونکو په هکله مفصل معلومات ذکر شوي وي په دې معنی چې دکاروبار مالي حالت څرګندوي .

د بیلانس پاڼې شکل:

بیلانس پاڼه باید د موسســــــی نوم، د صــــورت حســـاب عنوان (د بیلانس پاڼه) او تاریخ درلودونکې اوســـي، د بیلانس پاڼی تاریخ د هغې د ترتیب کولو تاریخ دی او معمولاً د مالي دورې په پای کی ددورې په اخرني تاریخ ترتیب کیږي.

دبیلانس پاڼې درې عمومي تشکیل کوونکي عناصر عبارت دي له :

الف: شـــتمني (Assets) ب:پوروونه (Liabilities) ج: پانګه(Owner (equity

Assets شـتمني: ټول مادي او غیر مادي اشـیاء او حقوق چې دیوه کاروبار ملکیت اوسـي د هغې شتمني ده. د محاسبې له نقطه نظره هغه ملکیت چې په کاروبار کې ترې استفاده کیږي شتمني ګڼل کیږي. کولای شو د شتمنی لپاره لاندې درې خصوصیتونه مشخص کړو:

١ : د کاروبار ملکیت اوسي.

٢ : لوی ارزښت ولري.

٣ : په کاروبار کې ترې استفاده صورت ونیسي.

الف: شـــتمني: ټول هغه مالي منابع چې په پولي واحد ســـره ارزښـــت یې څرګندیږي او دکاروباوبار لخوا یو قانوني نوم ورته وضـــع شـــوي لکه: کســـه،طلبات،تعمیر،ځمکه،ماشـــین الات ....اوداسي نور.

دغه شتمني مونږ کولای شو چې په لاندېنیو برخو تقسیم کړو:

١. متغیره شتمني (Current Assets) ٢.ثابته شتمني (Fixed Assets)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳.نه ليدونکي(نه حس کيدونکي) شتمني (Intangible Assets)

۱.متغيره شتمني (Current Assets):هغه شتمني ته ويل کيږي چي کيدای شي خپله کسه اوسي او يا په کسه باندې ديوکال نه په کم وخت کې بدليږي ددغسي شتمنيو مثالونه عبارت دي له : دنقده، بانکي شتمني، طلبات، پيشکي مصارف، لاسته راتلونکي عايدات اوداسي نور.

۲.ثابته شتمني (Fixed Assets): هغه شتمني چې په کاروبار کې ددايمي استعمال لپاره رانيول کيږي چي ددې ډول شتمنيو مثالونه عبارت دي له: موبل، ماشين الات، تعمير، عراده جات، اوداسي نو ر .

۳. نه ليدونکي شتمني (Intangible Assets): هغه شتمني ته ويل کيږي چي فزيکي موجوديت نلري کوم چي دتصدۍ لپاره ارزښتناک وي اوهمدارنګه دخرڅلاو ارزښت هم لري چي ددې ډول شتمنيو مثالونه عبارت دي له: دکاروبار ښه نوم (Good will) تجارتي نښان (Trade Mark) دچاپ حقوق(Copy Right) اوداسي نور.

ب:پورونه (Liabilities): دخارجي افرادو او اورګانونو په مقابل کې دکاروباري شتمنۍ مکلفيت ته پور وايي .دغه پورونه مونږ کولای شو چې په دوو برخو باندې تقسيم کړو.

۱. دلنډې مودي پورونه (Short term Liabilities).

۲.داوږدې مودي پورونه (Long term Liabilities).

۱.دلنډې مودې پورونه (Current Liabilities):

دا ډول پورونه عبارت دهغو پورونو څخه دي چې ديو کال نه په کمه موده کې تاديه کيږي چي ددې ډول پورونو مثالونه عبارت دي له : تاديات، ليکل شوي وعدې، بيلونه، تادياتي مصارف اوداسې نور.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. داوږدې مودې پورونه (Long term Liabilities):

داډول پورونه عبارت دهغوپورونو څخه دي چې ديو کال نه په زيات وخت کې تاديه کيږي ددې ډول پورونو مثالونه عبارت دي له : ګروی، بانکي پورونه او داسي نور.

۳. پانګه د مالکينو حق (Owner Equity): د ملکيتونو هغه برخه چې د ماليکينو پورې اړه لري. پانګه په بيلانس پاڼه کې د پانګې د سهمو په معنی نه دی په حقيقت کې د حساب داری له نقطه نظره د بيلانس پاڼې په ويش کې د شـــتمنيو او پورونو د تفاوت په معنی ده چې دمالکانو ملکيت ګڼل کيږي.

دا مطلب د محاسبی د معادلې د پوهيدو وړ دی.

پورونه + پانګه = شتمني

پورونه – شتمني = پانګه

په انګليســـي ژبه د بيلانس پاڼې دترتيب په وخت کې د پانګې برخه د موســـسی دمالکانو د برخې په نوم يادوي ولې زمونږ په هيواد کې په عمومي توګه د پانګې د نقطې څخه زياته استفاده کيږي..

ددي لپاره چي دمحاسبې ددوران په مختلفو عناصرو کي معاملات په ښه اوصحيح ډول په ثبت ورســوو دلته يو عمومي مثال ذکر کوم چي ټول دمحاســبې دوران پکي تشــريح شي.

مثـال: شـــــاه زمـان(مســـلم)دحمـل پـه لومړي نيټـهٔ ۱۳۸۷ لمريزليږديز کـال يوکوچني کاروبار۱۰۰۰۰۰۰افغانيو پانګوني ســـره شـــروع او د Afghan Investment) (Support Agency ايســــا ســــره ثبت چي پدغـه پـانګوني کي ۶۰۰۰۰۰نقده او ۲۵۰۰۰۰په ارزښت عراده جات او ۱۵۰۰۰۰په ارزښت موبل شامل دي.

دحمل دمياشـــتي په پای کي دلاندېنيو معاملاتو په هکله معلومات راکړل شــوي دي چې هره يوه معامله په خپلو مربوطو حسابونو کي په ثبت رسوو:

۱.دحمـل پـه لومړۍ نيټهٔ د۴۰۰۰۰ افغـانيو پـه ارزښـــــت کمپوټرونـه خريداري شـــوي چې ۲۵۰۰۰افغانی يي نغداً تاديه شوي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. دحمل په لومړۍ نيټه ددريو مياشتو كرايه ۶۰۰۰۰ افغانۍ تاديه شوي.

۳.دحمل په دريمه نيټه د ۲۰۰۰۰۰ افغانيو په ارزښت خام مواد خريداري شول چې ورسره يي ۱۰% محصول هم تاديه كړي.

٤.دحمل په پنځمه نيټه د۲۰۰۰۰ افغانيو په ارزښت قرطاسيه رانيول شوې.

٥.دحمل په لسمه نيټه د۳۰۰۰۰۰ افغانيو په ارزښت اجناس خرڅ شوي چي ددي مبلغ څخه ۱۹۰۰۰۰نقده ترلاسه شوي، اوپه دې خرڅلاو كې ۱۰%نقده تخفيف وركړل شوی.

۶.دحمل په يوولسمه نيټه د۲۵۰۰۰۰افغانيو په ارزښت مواد دافغاني تاجرانو څخه په پور رانيول شوي.

۷.دحمل په دولسمه نيټه د۲٤۰۰۰ افغانيو په ارزښت مواد په (AWCC) باندې په پور پورل شوي دي.

۸.دحمل په ديارلسمه نيټه د۲۵۰۰۰افغانيو په ارزښت افغاني تاجرانو ته مواد مسترد شوي دي.

۱۰. دحمل په څورلسمه نيټه د(AWCC) څخه د۳۰۰۰۰افغانيو په ارزښت مواد مسترد شوي.

۱۰.دحمل په پنځلسمه نيټه دمالي مينجرانو ته ۱۵۰۰۰ افغاني په پيشكي ډول وركړل شوي دي.

۱۱.دحمل په شپاړسمه نيټه دمينجرانو لخوا د۲٤۰۰۰افغانيو دپيشكي اخستولو لپاره درخواست ليک ليكل شوی وه چي پدې كي يواځې ۱۶۰۰۰ افغاني په پيشكي ډول تاديه شوي دي.

۱۲.دحمل په اوولسمه نيټه ۱۶۰۰۰ افغاني دخوراكي موادو درانيولو لپاره تاديه شوي.

۱۳.دحمل په اتلسمه نيټه د۲٤۰۰۰ افغانيو په ارزښت قرطسيه دومن قرطسيه فروشي څخه په قرض رانيولي.

۱٤.دحمل په اتلسمه نيټه۲۶۰۰۰افغاني دټرانسپورټي مصارف لپاره تاديه شوي.

۱۵.دحمل په اتلسمه نيټه ۲۰۰۰۰۰ افغانيو په ارزښت خرڅلاو شوی .

۱۶.دحمل په اتلسمه نيټه د ۱۵۰۰۰ افغانيو په ارزښت داور په نتيجه كي ميز او چوكۍ سوزيدلي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۷.دحمل په نوولسمه نیټهٔ ٤۰۰۰افغاني دکابل بانک څخه پور اخستل شوی او په عزیزي بانک کې په خپل حساب کې يي ډيبيټ کړي.

۱۸.دحمل په شلمه نيټه يوه مشورتي کميټه دايره شوه تر څو داداري لپاره ځيني پرمختايي پلانونه طرح کړي چې ددغې کميټي مصارف ۱۰۰۰اټکل شوي دي چې دغه کميټه به خپل فعاليتونه دثور په مياشت کې پيل کړي.(دامعامله دثبت وړ نده).

۱۹.دحمل په يووشتمه نيټه دبانک څخه ۱۰۰۰۰۰ افغانۍ دشخصي لګښت لپاره ايستل (برداشت)شوي دي.

۲۰.دحمل په دوويشتمه نيټه دنړيوال بانک لخواد ۱۰۰۰۰۰افغانيوپه ارزښت تربيوي ترينګونه پيل کړي چي ددې مبلغ څخه يوائې ٤۰۰۰۰افغانۍ ترلاسه شوي.

۲۱.دحمل په څلوريشتمه نيټه ۲۰۰۰۰افغانۍ دبانک څخه ددفتر داستعمال لپاره ويستل شوي.

۲۲.دحمل په پنځه ويشتمه نيټه د۱۲۰۰۰افغانۍ دبرق مصارفو لپاره تاديه شوي.

۲۳.دحمل په شپږويشتمه نيټه دکمپيوترونوپور تاديه شو.

۲٤.دحمل په اوه ويشتمه نيټه ٥۰۰۰۰افغانۍ افغاني تاجرانو ته تاديه شوي.

۲٥.دحمل په اته ويشتمه نيټه ۹۰۰۰۰افغانۍ د (AWCC) څخه ترلاسه شوي.

۲٦. دحمل په نهه ويشتمه نيټه د٥۰۰۰۰افغانيو په ارزښت خام مواد خريداري شو ي چې دې کې ۱۰% تجارتي او ٥% نقده تخفيف شامل دی.

.۲۷دحمل په ديرشمه لاندېني پيشکي تعديلي معاملات راکړل شوي:

ترميم لپاره ۲۰۰۰ افغانۍ.

دتيلو لپاره ۱۲۰۰۰ افغانۍ.

دخوراکي موادو لپاره ٤۰۰۰ افغانۍ.

۲۸.دحمل په ديرشمه نيټهٔ ۹٥۰۰۰ افغانۍ کارګرانو ته مزد تاديه شوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۹. دحمل په یوودیرشمه نیټه دلاندنیو وسایلو دکلني فرسایش په هکله معلومات راکړل شوي دي .

عراده جاتو کلنی فرسایش ۱۰%.

دکمپوټرونو کلنی فرسایش ۳۳%.

دموبل کلنی فرسایش ۱۵%.

دپورتنیو معاملاتو په نظر کې نیول ســره ژورنال،لیجر،ازمایښــتي بیلانس،دعایدصــورت حساب او دپای بیلانس پاڼه ترتیب کوو:

مالي مدیریت

مالی مدیریت: فنډ هغه مالي منبع چې دکاروبار مالي ضـــرورت رفع کړي هغه عبارت دفنډ څخـه ده لکـه cash securityاومـالي ســـنـدونـه assetsپـه ســـيکوريټي کې مـالکيـت يـا ownershipاو کریدیټورشیپ په مالکیت په مالکیت کې عامه اسهام داخل دي finance is the management of money.دپیسو مدیریت ته تمویل ویل کیږي. دضرورت وړ مالي منابع برابرول عبارت دکاروبار دتمویل څخه دي مالي مدیریت دمالي منابعو څخه په مؤثره او مثمره توګه استفاده کول دکاروبار هدف ته درسیدو په موخه . مالي مدیریت دوه کلمې دی مالي: او مدیریت: په مالي کې درې فعالیتونه مونږ کوویعنې درې پریکړې نیســو۱-تمویلي فعالیتونه یا تصمیم نیونه ۲-دسرمایه ګذاری په اړوند تصمیم نیونه یا فعالیتونه۳-دګټې دویش په اړوند تصمیم نیونه۱- په تمویلي فعالیتونو یا تصمیم نیونه کې مونږ په دې خبرې کوو چې مالي منابع دکوم ځای څخه راشـي او په کومه لاره ۱-پیسـي ۲-پیسـې دکاروبار په داخل کې په کوم ځای کې په مصـرف ورسـوو۳-پیسـې په کومه فیصـدي وویشـو دا درې واړه دتمویل وظیفي دي ، کله چې مالي مدیریت :ددرې تصــــمیم نیولو په موخه دمدیریت څخه اســـتفاده وشي دې ته مالي مدیریت وایي . دمالي مدیریت اهداف : ۱-داهدافو دلاسته راوړلو په خاطر په کافي اندازه فنډونو برابرول۲-کومه ګټه چې لاسـته راځي چې ګټه کافي اندازه ګټه لاسـته راغلې او که نه او مؤثر ده۳-په دې ځان مطمین کول چې کافي اندازه فنډونو اسـتفاده شـوي او که نه ۴-په کم خطر سره سرمایه ګذارې کول۵-سالم دسرمایي جوړښت برابرول. دمالي مدیریت تصمیم نیونه : دا دپانګې درلودلو؟ پورې اړه لري چې خپلې پانګې او قرضونه دی ۲-سـرمایه ګذارې تصـمیم نیونه : دکاروبار په داخل کې پیسـې چې په کارواچوو عموما په دوه ځای کې مونږ پیســـې مصـــــرفیږي چې په داخل دکاروبارکې ـــپه جاري پانګه او ثابته

(c) ketabton.com: The Digital Library

پانګه باندې۳-دګټې ویش په اړوند تصمیم نیونه: هرکاروبار ګټه کوي چې یو ۱-dividend ده چې داسهامو خاوندان یې اخلي او بله ۲- retainedیا ناتوزیع شوي ګټه ده چې کاروبار یې ځان سره ساتي . دډیویډنډ تصمیم نیونې څخه هدف داده چې کاروبار څو فیصده ځان سره وساتي او څو فیصده توزیع شي. دمالي مدیریت وظایف: ۱-چې څومره پیسو ته ضرورت لرو یعنې هغه تخمین کړو ۲-چې داپیسو ته چې ضرورت دی دکوم یې راوړو دضرورت وړ سرمایه تهیه (جوړښت)قرضونه یا خپلنی پانګه ۳-سرمایه ګذارې چیرته کول یعنې پیسې چیرته مصرفول چې چیرته زیاته ګټه وي هغلته به کوو چې ګټه مو وکړه هغه به ویشو.cash moneyدضرورت وړ پیسو او تخمین شو ترمنځ بیلانس ساتلو ته دنغدو مدیریت وایي. مالي کنترول: دسازمان یا تصدی اهداف :۱-دګټې زیاتوالی۲-دهرسهم په اساس دګټې زیاتوالی۳-په مارکیټ کې دسهم قیمت زیاتوالی۱-چې دکاروبار په مجموعي ګټه کې زیاتوالی راشي دازوړ یا پخوانې شکل دی۲-کله چې سهامي شرکتونه راغلل نو دې کې چې دتیرو کلونو په نسبت هرسهم کې زیاتوالی راشي. Esp=مجموعي ګټه\تعداد دسهمونو۳-مارکیټ کې دخپل سهم قیمت زیات کړه ددې پدیده داده چې دې کوشش کې مه اوسه چې ګټه زیاته کړې مګر مارکیټ کې دسهم قیمت زیات کړې. ارزښت: دخلکو په ذهنونو کې دخپل تولید تصویر برابر کړی شي دا اوسنی طریقه ده اوس په ټوله دنیا کې چلیږي. کله چې خلک ستاخریداري وکړي نو ستا دسهم قیمت زیاتیږي نو اوس دسهم زیاتوالي باندې کار کیږي. عصري سهامي شرکت په دوه ډوله ویشل شوي۱-مالکان : هغه اشخاص دي چې نماینده ګانو ته صلاحیت ورکوي چې ددوې ګټې لپاره کاروکړي۲-منجمنټ: یا اجنټ : یو کس دی چې چا ته صلاحیت ورکول شوی وي دبل شخص لخوا چې دهغه نوم مالک دی چې دهغه په ګټه کاروکړي.

Management acts as an agent for the owner(shareholders) of the firms. ایجنسي تیوري دجانسین او میکلن لخوا رامنځ ته شوي چې دمالکانو او نماینده ګانو رویه مطالعه کوي. ایجنسي تیوري هغه تیوري ده چې دمالکانو او نماینده ګانو رویه مطالعه کوي دکوم له وجهې چې شخړه رامنځ ته شوي وي. مالکان برابروي په کافي اندازه incentives یا تشویق منجمنټ ته نو منجمنټ به دمالکانو په زړه کارکوي یا عمل کوي. اوبیا دې مالکان نظارت کوي دنتیجې یعنې فقط incentivesدې ورکړي نور دوي ورته کارکوي incentivesکې داخل دي ۱-ستاک افشن۲-عاید یا حاصل۳-بونس. ټولنیز مسولیت هراداره باید دافادې ترڅنګ باید ټولنیزه افاده هم ترلاسه کړي .چې ښه مزد وي،پاکې اوبه ، پاکه هوا، او داسې نوردي. په اداره کې دمالي مدیریت جوړښت : عبارت له هغو اشخاصو څخه دی چې په کاروبار کې د٪۵۰څخه زیات سهم ولري چې دوی کوښښ کوي چې دکاروبار په اړه اسایی پریکړې ترسره کړي چې دوی پخپل منځ کې presidentیا C.E.Oټاکې اودا

(c) ketabton.com: The Digital Library

عبارت دهغه شـــخص څخه دي چې دکاروبار دټولو کړنو داجرا او کنترول صـــلاحيت او مسوليت لري.

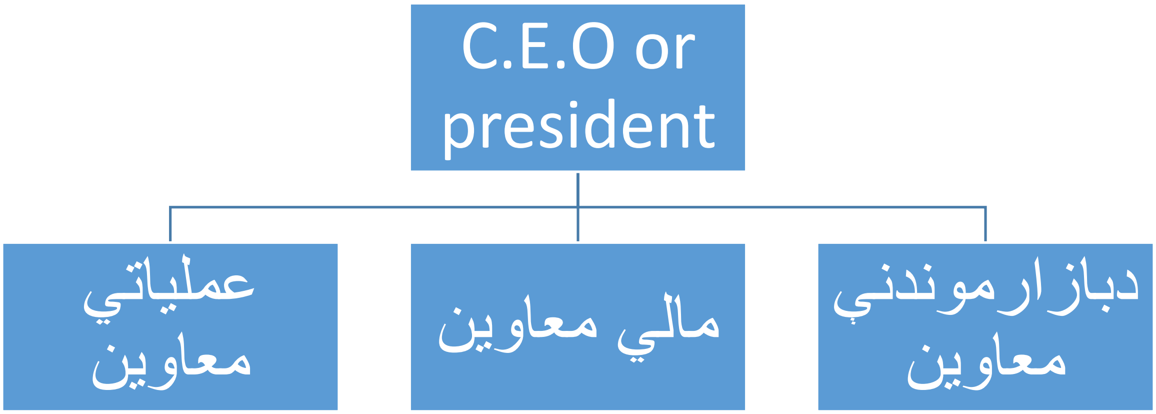

دمالکيت په اســاس کاروبار په څلور ډوله دی۱-انفرادي کاروبار: داهغه کاروبار چې ملکيت او کنترول يې ديو شخص په لاس کې وي ۱-دټولو پخوانی شکل دی ۲-ټکس يو ځل اخيستل کيږي.ګټې ۱-دجوړولو مصارف يی کم وي۲-ساده وي قانوني مراحل يی کم وي ۳-په تيزۍ ســره جوړيږي۴-په دې کاروبار کې کې يو ځل ټکس اخيســتل کيږي. تاوانونه : ۱-نامحدوده پوروونه۲-په دې کاروبارکې داضــافي ســرمايي لاســته راوړل مشــکل دي ۳-دملکيت انتقال نسبت دوه نورو کاروبارونو ته مشــکل دی.۲-شــراکتي کاروبار: عبارت دهغه کاروبار څخه دی چې دمالکينو تعداد يی دوه ياده دوو څخه زيات ترشـــلو پورې وي (خوپه بانکدارۍ کې ددوو نه ترلسو پورې وي دې نه زيات نه شته)خو په دې يعنې شراکت کاروبارکې ټکس يو ځل اخيستل کيږي. دشراکت قسمونه: ۱-عمومي شراکت يا لامحدود شراکت: هغه شراکت ته ويل کيږي چې دشـــريکانو قرضـــونه يی لامحدوده وي ۲-محدود شـــراکتي کاروبار: هغه کاروبار ته ويل کيږي چې دشريکانو قرضونه يی محدود وي دهغې سرمايي پورې چې په دې کاروبار کې شــريکه کړي وي. په محدو شــراکتي کاروبار کې يو شــريک بايد لامحدود قرضــونه په غاړه واخلي دايو شــرط دی.ګټې :۱-داهم ســاده ده۲-دجوړولو مصــارف يی کم خو دانفرادي په نســبت زيات وي او دســـهامي شـــرکت په نســبت کم وي۳-په تيزۍ ســـره جوړيږي دسهامي نه ۴- محدودقرضونه لري دمحدودو شريکانو لپاره . تاوانونه :۱-لامحدود قرضـــونه دلامحدودو شـــريکانو لپاره يعنې هغه يو کس چې لامحدود قرضـــونه يي په غاړه اخيستې وي۲-داضافي سرمايي لاسته راوړل دانفرادي کاروبار په نسبت اسانه خو دسهامي

(c) ketabton.com: The Digital Library

شرکت په نسبت سخت دي ۳-دملکيت انتقال مغلق يعني سخت وي نسبت دسهامي شرکت ۳-سهامي شرکت دافرادو مجموعه ده چې دقانون په چوکاټ کې حقوقي شخص منځ ته راوړي دمالکينو څخه کاملا جدا، نامعلوم عمر او ځانګړې تجارتي نښــه ولري عبار ت له ســـهامي شـرکت څخه دی په دوه ډوله دی۱-خصـوصـي سـهامي شـرکت: دماليکينو تعداد يی د۷څخه تر۲۰ پورې وی ۲-عامه سـهامي شـرکت: چې دماليکينو تعداد يي کم ترکم دشلو څخه زيات وي يعني دشلو څخه کم نه وي. ګټې ۱-قرضونه په کې محدوده وي ۲-په اسانۍ سره دملکيت انتقال۳-لامحدود نامعلوم عمر لري۴-په اســانۍ ســره زياته پانګه لاســته راوړي شـــي . تاوانونه: ۱-دوه ځلې ماليه۲-ددې جوړول ډير ســخت کاردی۳-دســهامي شــرکت جوړول او ساتل زيات مقدار مصارفو ته اړتيا لري . ۴-محدودالمسوليت شرکت يا limited liability companyهغه شرکت ته ويل کيږي : چې قرضونه يی دسهامي شرکت په شان محدود وي او ماليه يي دشــراکتي کاروبار په شــان يو ځل وي کله چې پورته خصــوصــياتو په اســاس کاروبار منځ ته راشـــی عبارت له محدودالمســوليت ســـهامي شـــرکت څخه ده يا ورته ويل کيږي.ګټې ۱-محدود قرضونه۲-په دې کې يو ځل ټکس اخيستل کيږی۳-دمالييکانو په اضافه کولوم کې محدوديت نشــته ۴-اضـــافي ســرمايه (مرســته) په اســانۍ ســره لاســته راوړل کيږي.تاوانونه: ۱-محدود ژوند نسـبت سـهامي شـرکت ته ۲-دملکيت انتقال نسـبت سـهامي شرکتونو ته سخت دی . په دې کې صرف يو ضمانت دګټې غواړې او سهامي کې اسانه ده . ماليه : دپيسو يو اجبارې رقم يا مقدار دی چې تاديه کيږي داشخاصو او تصديو او يا ادارو لخوا حکومت ته ددوی دعوايد او ملکيتونو يا جايدادونو څخه عبارت له ماليې څخه دی. ماليه دعامه عوايدو ســـرچينه ده ده کوم چې دولت مصـــرفوي په مختلفو پروژو لکه تعليم عامه روغتيا ، دفاع ، ريل وايس ســرکونو او نورو باندې . په خالصـــې ګټې ټکس وضـــع کيږي دټکس څخه عبارت دی . او تعرفه داموالو ارزښـــت دی: ماليه په دوه ډوله دی۱-مستقيمه ماليه په دوه ډوله ده ۱-دتاثير په اساس۲-دنرخ په اساس او دنرخ په اساس په درې ډوله ده ۱-صعودې ۲-نزولي۳-متناسبه يا ثابته ماليه يا نرخ ۲-غيري مستقيمه ماليه .مستقيمه ماليه : هغه ماليي ته ويل کيږي چې تاديه کوونکی او بوج اخيســـتونکی يې يو نفر وي لکه دعوايدو ماليه مستقيمه ماليه ده ۲-غيري مسـتقيمه ماليه : هغه ماليي ته ويل کيږي چې تاديه کوونکي او بوج اخيســـتونکي مختلف وي يــا مختلف افراد وي لکــه دخرځلاو مــاليــه اوتعرفه.دنرخ په اســاس په درې ډوله ده ۱-صــعودې دعايد په زياتوالي ســره دماليي نرخ هم زياتوالی مومې مســتقيمه رابطه موجوده ده ۲-نزولي دعايد زياتوالي ســـره نرخ کې کموالی راځي غيرمســـتقيمه اړيکه موجوده ده۳-متناســبه ماليه: دعايد په زياتوالي او کموالي ســـره دماليي نرخ ثابت پاتې کيږي، کومه اړيکه موجوده نه ده. taxable income:هغه عوايد ددولت اصــولو مطابق ماليه پرې وضــع کيږي يا هغه رقم چې ماليه ترې وضــع کولای شــو مثال په افغانستان کې ۵۰۰۰ زره پورې قابل ماليه عايد نه دی کله چې د۵۰۰ نه زياته شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو قابل ماليه عايد ورته ويل کيږي. دمالي نهايي نرخ هغه نرخ چې قابل ماليه په اخرې رقم باندې وضـــع کيږي. Average tax rate is measured by dividing the taxes actually paid by taxable income 15000/5000=3

مالي سيستم financial system:عبارت له ̃هغه سيستم څخه ده چې دوه اقتصادي واحدونه سره يوځای کوي چې يو سره پيسې کمې وي او بل سره زياتې وي. مالي سيستم په دوه برخو ويشل شوی ۱-مالي منځګړي۲-مالي ادارات.۱-مالي منځګړي په درې ډولو ويشل کيږي. ۱-سرمايه ګذارې بانکونه: هغه بانکونه دي چې دسهامي شرکتونو اسهام په عوامو خرڅوي يا عوامو وګړو خرڅوي دمشخصې ګټې په خاطر.۲-بروکران: هغه افراد دي چې ددوســـرمايه ګذارانو ترمنځ دمعاملاتو ســـهولت رامنځ ته کوي او په مقابل کې خپل ټاکلې کميشن ترلاسه کوي۳-ډيلران: کله چې په مارکيټ کې دسهمونو نرخ ټيټ شي اخلي يې او چې جيګ شي خرڅوي يې او ګټه لاسته راوړي.مالي ادارې په درې قسمه دي ۱-امانتي ادارې په دې اداراتو کې امانت ګړدی او خدمات درکوي او هروخت کولای شي چې پيسې واخلی يا استفاده کړی۲-قراردادي مالي ادارات: امانت درنه اخلي او تاسو ته ګټه درکوي اوپيسې دټاکلې يا خاص وخت پورې دهغوی يعنې ادارې سره وي۳-سرمايه ګذاري مالي ادارې: امانت درنه اخلي او پانګونه پرې کوي او چې ګټه وشـــي ګټه درکوي او که تاوان وشي تاوان درکوي خو په اسلامي اقتصاد کې او په نه اسلامي بانک يا اقتصاد کې کيدای شي ګټه درکوي. دمالي مديروظايف:۱-دمالي اړتياوو تخمين کول۲-داړتيا وړسرمايه تهيه کول۳-سرمايه ګذاري تصميم نيونه۴-ويشل شوي ګټې تصميم نيونه۵-دنغدو مديريت۶-دنورو ډيپارټمنټونو سره اړيکه او نظارت . مالي مدير: هغه شخص دی چې مالي منابعودتهيه کولو وظايف په غاړه لري. مالي حسابونه : مونږ ته cricumstances يا شرايط راښايي او په لاندې ډول دي. دنغدو مديريت: دضرورت وړ پيسو او تخمين شوو پيسو ترمنځ بيلانس ساتلو ته دنغدو مديريت وايی.۱-بيلانس شيټ مونږ ته دکاروبار مالي حالت راښايي په مشخصه موده کې ۲-دکاروبار دګټې او تاوان صورت حساب: دکاروبارګټه او تاوان راښايي په مشخصه موده کې۳-ناتوزيع شوي ګټه : دګټې هغه اندازه چې کاروبار يې دځان سره پريږدي . ۴-دنغدو جرياناتو حساب: مونږ ته راښايي چې څومره پيسې وتلې او څومره راغلي دي، اوپه دې کې درې فعاليتونه کيږي۱-عملياتي فعاليتونه: هغه فعاليتونه چې روزمره ترسره کيږي لکه خام مواد، مزد۲-سرمايه ګذارې فعاليتونه:لکه دثابتې شتمنۍ اخيستل او خرڅول۳-تمويلي فعاليتونه:قرضونه اخيستل او تاديه کول، سود تاديه کول داپه دې کې راځي. دمالی حسابونو تحليل: دمالي ډيټا په مالي انفارميشن(معلوماتو) بدلول چې تصميم نيونه پرې وکړو عبارت دمالي حسابونو دتحليل څخه دي.دبيلانس شيټ ټولې برخې دمجموعي شتمنيو يو ه برخه يا فيصدي فرض کوو. او دګټې او زيان حساب ټولې برخې دمجموعي خرڅلاو يو فيصدي مدينظر نيسو لاسته راغلې مالي حسابونو ته عمودي تحليل

(c) ketabton.com: The Digital Library

شوي مالي حسابونه وايي. په افقي تحليل کې دکاروبار اوسنۍ مالي ډېټا داساس کال مالي ډېټا په نسبت يي مقايسه کوو چې دکاروبار مالي تغييرات نسبت اساس کال ته په ګوته کړو. $\frac{each\ item\ of\ 200x}{relevent\ item\ of\ base\ year}$ په اساس کال مربوطه برخه په اساس . په افقي تحليل کې اساس کال په خپله ټاکل کيږي او که نه وي ټاکل شوی نو بيا وروستی کال په نظر کې نيول کيږي. دنسبتونو تحليل : ددوو عددونو ترمنځ ثابتې اړيکې ته نسبت ويل کيږي $\frac{نسبت\ ratio}{کږی\ ويل\ نسبت\ ته\ اړيکې\ ثابتې\ ترمنځ\ عددنو\ ددوه}$

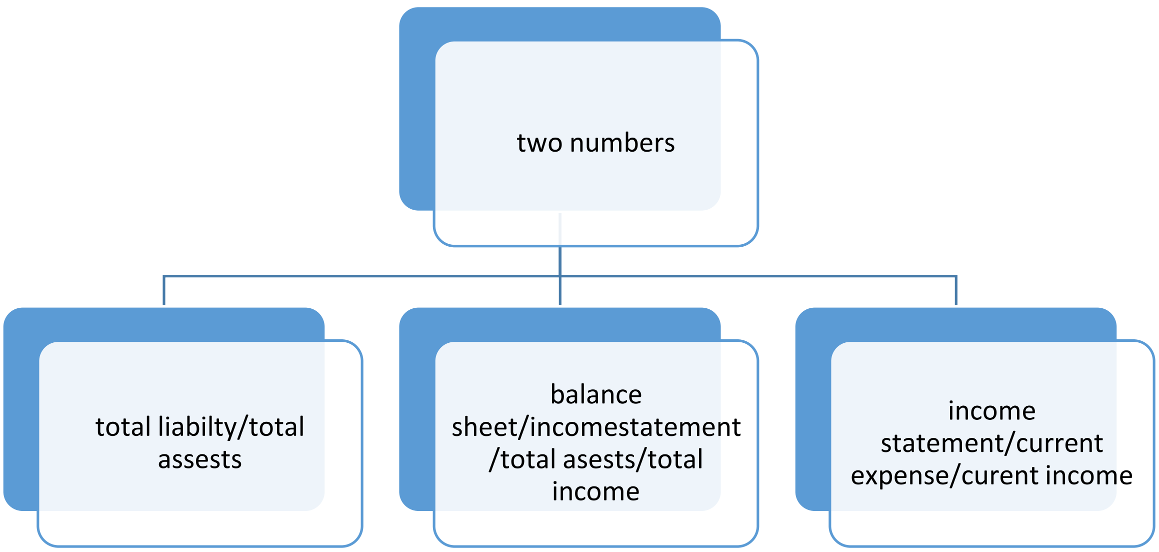

دمالي حسابونو دتحليل دوسايلو له جملې څخه دی چې دکاروبار دمالي صحت دمعلومولو په موخه ورڅخه استفاده کيږی. په ۴ ډوله دي ۱-دسيالت نسبت۲-داختتام نسبت۳دګټو نسبت۴-دسرمايی جوړښت نسبت. دسيالت نسبتliquidity ratioنسبت په دري برخو ويشل کيږي۱جاري نسبتcurrent ratio۲-تيز نسبتacid test ratio۳-دنغدو نسبت cash ratio. جاري نسبت : دکاروبار قدرت ښايي چې خپل جاري پورونه دجاري شتمنۍ په اساس تاديه کولای شي.ډالر۳ اعشاريه۱ $= \frac{۷۰۸}{۵۴۰} = \frac{current\ assets}{current\ liabilty}$.تيز نسبت: ديوکاروبار قدرت ښايی چې ايا خپل جاري قرضونه ، دتيزو جاري شتمنيو په اساس تاديه کولای شي.۳-دنغدو نسبت: دکاروبار نسبت ښايي چې خپل جاري قرضونه دنغدې په وسيله تاديه کولای شي. ۲-داختتام نسبت داښايي چې کاروبار څومره مؤثره توګه خپله شتمني استعمال کړي چې خرڅلاو زيات کړي څومره چې زيات وي شتمنۍ نه زياته استفاده کيږي. او داپه څلور ډوله دی۱-دګودام اختتام نسبت۲-دشتمنۍ داختتام نسبت۳-دطلباتو داختتام نسبت۴-دتاديياتو

(c) ketabton.com: The Digital Library

داختتام نسـبت. 1-inventory turnover ration2-asset turn over ratio3-Acount receivable turn over rati4-Account payable turnover ratio.دګودام داختتـام نســـبت: دکاروبار قدرت ښــــايي چې په کال کې څو ځلې خپل ګدام په خرڅلاوو بدلوي.۲-دشـتمنيو داختتام نسـبت : دامونږ ته ښـايي چې کاروبار څومره ګودام مؤثره توګه دخرڅلاو په خاطر دشـتمنيو څخه اسـتفاده کړي ده ۳-دطلباتو داختتام نسـبت: دامونږ ته داښـايی چې کاروبار په کال کې څو ځلې خپل طلبات په نغدو تبديلوي۴-دتادياتو داختتام نســـبت: دامونږ ته ښايی چې کاروبار څوځلې په کال کې خپل تاديات تصفيه کوي.۳-دګټورتيا نسبت: دامونږ ته ښـايی چې کاروبار څومره مؤثره توګه له خپلو شـتمنيو څخه اسـتفاده کړي دخالص عايد دزياتوالي په خاطر. اوداهم په څلوروډوله ده:۱-دخالصـــې ګټې نســـبت: دامونږ ته ښـــايی : هرډالر خالص خرڅلاو کې څو ډالره خالصه ګټه وجود لري.۲-ناخالصې ګټې نسبت: داښايي چې کاروبار دهرډالر خاليص خرڅلاو په مقابل کې څو ډالره ناخاليصــه ګټه لاســته راوړي. ۳-دشـتمنيو دګټورتيا نسـبت: داښـايي چې څومره مؤثره توګه کاروبار له خپلو شـتمنيو څخه اسـتفاده کړي ده چې ترڅو خاليصــه ګټه کې زياتوالی راشــي يا مونږ ته ښـايی چې کاروبار څومره مؤثره توګه خپلې شــــتمنۍ څخه اســـتفاده کړي ده(جاري او ثابته)دخالصـــې ګټې دزياتوالي په خاطر.۴-خپلنۍ سـرمايی دګټورتيا نسبت: دامونږ ته ښـايی چې کاروبار څومره مؤثره توګه خپلې سـرمايی څخه استفاده کړي دخالصـې ګټې دزياتوالي په خاطر. دسـرمايی دجوړښـت نسبت:دامونږ ته ديو کاروبار دتمويل ميتود روښـانه کوي چې دکاروبار مجموعي سـرمايه تمويل په کوم طريقه شـوی دی. ۱-دقرضـونو او خپلنۍ سـرمايه نسـبت: دامونږ ته ښـايي چې دکاروبار په مجموعي سـرمايه کې څو فيصـده دخپلنۍ سـرمايه ده او څو فيصـده پردۍ سرمايه/قرضونه دي .۲-دقرضونو او مجموعي شتمنۍ نسبت: دامونږ ته دکاروبار په مجموعي شـتمنې کې دقرضـونو فيصـدې ښـايي چې څومره فيصـده قرضـونه دي.۳- times interest earned or interest coverage ratio:دامونږ ته دکاروبار قدرت ښــايي چې په کال کې څو ځلې خپل سـود تاديه کولای شــي. دمالي مديريت اهداف: ۱-داهدافو دلاسـته راوړلو په خاطر دکافي اندازه فنډونو برابرول۲-کومه ګټه چې لاســـته راځي چې ګټه کافي اندازه ګټه لاســـته راغلې او که نه او مؤثر ده ۳-په دې ځان مطمين کول چې کافي اندازه فنډونو استفاده شوي او که نه ۴-په کم خطر سره سرمايه ګذارۍ کول۵-سالم يا ښه دسرمايي جوړښت برابرول.دکاروبار په داخل کې چې مونږ عموما په دوه ځای کې پيسې مصرفوو يا مصرفيږي. يو working capital and fixed capitalدي.

کويک بوکسquick books

(c) ketabton.com: The Digital Library

It is accounting software which is developed and marketed by intuit corporation and it is used to manage all day to day businesses transactions like: purchasing, order, payroll, banking. دمحاسبي يو سافټوير دی چې دانټویټ سهامي شرکت لخوا جوړ اوبازار ته وړاندې شوی چې دیوکاروبار روزمره تجارتي معاملې ثبت راپور برابروي لکه اخیستل او خرڅول.

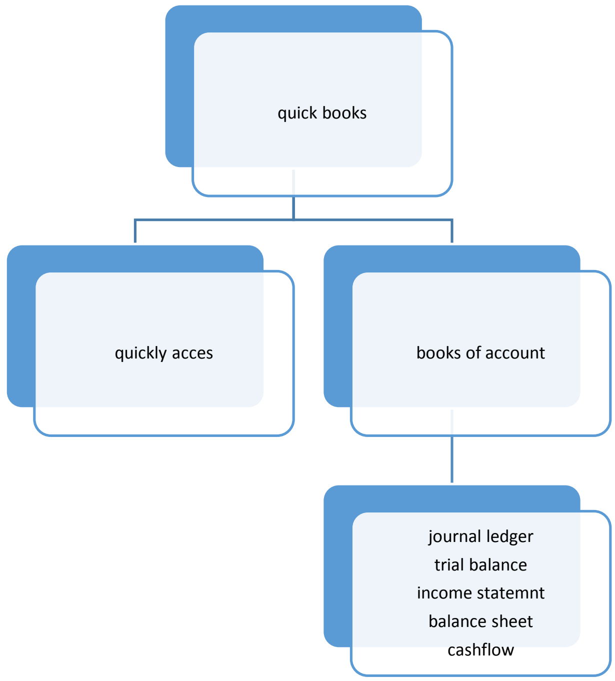

په ۱۹۸۳ م کال ټام او سکاټ په نامه دوه امریکایانو(دمتحده ایالاتو دامریکا) اوسیدونکو یو سهامي شرکت جوړ کړ دانټیوټ په نامه چې په خلورکالو کې ډیر شهرت پیداکړ.مخکې خلکو quicken,dos, desk orperating system وغیره کارول ددوي مشکلات په لاندې ډول وه.

1-single entry system

2-single user

3-audit was not available in it

د مصارفو سنجش

دمصارفو سنجش: دمصارفو سنجش دیو تولیدي واحد داخلي جریان او معاملات څیړي او دفعالیت دنتیجې معلومولو لپاره اساسات برابروي. دمصارفو سنجش: هغه تخنیکونه او میتودونه دي چې دیو محصول، پروسې، پیښې، پروژې، دورې یا نورو اهدافو دمصارفو

(c) ketabton.com: The Digital Library

معلومولو او تشريح كولو لپاره استعماليږي.ترانزيكشن تعريف: ټولې هغه كاروباري معاملې چې پولي ارزښـــت ولري عبارت له ترانزكشـــن څخه دي. داكونټينګ دوه برخې موجودې دي۱-فيننشـــيل اكونټينګ۲-كاســـټ اكونټينګ . دمالي محاســـبې يا فيننشـــيل اكونټينګ نيمګړتياوي: ۱-په عملياتې برخې كې صحيح خبره نه كوي۲-مالي محاسبه ماته دكارمؤثريت نه ښـايي ليكن كاسـټ يې ماته ښـايي ۳-مالي محاسـبه دنرخ په ټاكلو كې مرسـته نه كوي۴-دمالي محاســبې نيمګړتيا داده چې ماته معلومات دمقايســـې او تصـــميم نيولو په باره كې نه راكوي ۵-دمالي محاسبې نيمګړتيا داده چې په مصرف او كنترول نه كوي۴-دمالي محاسبې بله نيمګړتيا داده چې ماته تاريخي معلومات نه راكوي . محاســـبه عمده درې دندې لري چې عبارت دي ددي نه ۱-مصـــــارف۲-اعداد او ارقام۳-حقيقي معلومات ۱-ادرې ته دخپلو توليد شــوو محصــولاتو او عرضــه شــوي خدماتو په اړه حقيقي او اټكلي معلوماتو ارايه كوي۲-مصـــارف دواقع كيدو په وخت كې مونږ ته ښـــايي او همدارنګه چې نوموړې محاســـبه هغو محصـــولاتو او خدماتو مشـــخص كولو كې د ادارې ســـره كومك كوي كوم چې دزيات ګټې (revenue)لرونكې وي بل مقصد يې دا دى چې ادارې ته دمصارفو په اړه ضروري اعداد او ارقام تهيه كوى دكنترول په موخه . محاســبه عبارت له د۱-cost accounting۲-cost center۳-expense۴-costing۵-cost۶-cost unite۷-cost objects.

Cost.ټول هغه پيسـې چې ديو جنس په رانيولو او په هغه باندې مصـرف شـوي وي دكاسـټ څخه عبارت دی. expense هغه پيســـې دي چې ديو جنس په رانيولو مصـــرف شـــوي خو تراوسه مصرف شوي نه وي عبارت له ايكسفينس څخه دي. Expense دcost هغه برخه نيســي چې كومه ايكســپير شــوي وي. يا كومه چې دعايد دلاســته راوړلو په اړوند مصــرف شـــوي وي . costing: ټول هغه ميتودونه او طريقې چې دكاســـټ معلومولو په خاطر په كاراچول كيږي دكاســـټينګ څخه عبارت دي. Cost accounting دcostingميتودونه په عمل كې راولې.

Cost accounting a special branch of accounting which involve ---classifying 2accumulation3-assignment and control of cost.

Cost center: د مصارفو هغه برخه چې په في واحد باندې راځي دكاسټ سينټر نه عبارت ده. cost unit: هغه مصـــارف دي چې كوم چې واقع كيږي په خرڅولو توليد او ســـټوركولو بايد يو يونټ باندې راغلې وي عبارت له كاســـټ يونټ څخه ده. cost objectدكمپنۍ يا د اورګانيزيشـــن هغه برخه چې دكوم په خاطر باندې چې مصـــرف كيږي عبارت دي دكاســـټ ابجيكټ څخه دي. مصـــارف په دوه ډوله دي ۱-توليدي ۲-دوراني ۱-ټول هغه مصـــارف چې دتوليد پورې اړه لري عبارت له توليدي مصـــارفو څخه دي۲-ټول هغه مصـــارف چې دتوليد

(c) ketabton.com: The Digital Library

په جريان کې وي عبارت له دوراني مصـــارفو څخه دي . پريم کاسـت : ټول هغه مصـــارف چې ديو جنس په توليد کولو کې مســـتقيمه رابطه ولري عبارت له پريم کاســـټ څخه دي: عبارت دي: direct material +direct labor +direct other expensesديو محصـول دتوليد د تړاوو په اعتباردمصـارفو ډولونه په دوه ډوله دي . مستقيم مصـارف: چې ديو جنس دتوليد لپاره حتمي اوضـروري وي۲-غيرمستقيم مصـارف ټول هغه مصـارف دي چې توليد باندې نه کيږي بلکې غيرمسـتقيم دتوليد لپاره حتمي او ضـروري نه وي بلکې دهغې تطبيق کوونکي وي لکه مامورين . دتوليد عناصــــر په درې ډوله دي .۱-مواد۲-دکارمصـــــرف۳-نورمصارف. داهريو په دوه قيسمه ويشل شوي دي چې مستقيم او غير مستقيم . ټول مستقيم مصارفو ته مونږ فريم مصارف وايو چې عبارت دي direct material +direct laborاو دايريکټ نور مصــــارف او کـه چيرتـه مونږ داټول indirectراوخلو دابـه زمونږ پـه مصـــــارفو کې وي. دمصــــــارفو ويش پـه درې ډولـه دی-1fixed 2-variable3F.O.H semivariableفيکسډfixedمصـارف هغعه مصـارف دي چې توليد سـره تړاوو نه لري او ثابت وي په مجموع کې ثابت ليکن په في واحد کې متغيير وي۲-بدليدونکي يا واريبل : مصارف ټول هغه مصارف دي چې دتوليد سره تړاوو لري او ثابت نه دي دادوه خصوصيات په مجموع کې ثابت او که توليد شـــروع کوو بيا متغيير دي چې څومره زمونږ مصـــرف زياتيږي همغومره زمونږ توليد زياتيږي.semi variable: چې دواړه خصـوصـيات ولري که توليد زيات شـــي زياتيږي او که کم شــــي کميږي. او دتوليد ديو واحد پورې تړلی دی . مصارف دکنترول دخصوصياتو په اساس : اول کنترول کيدونکی دويم نه کنترول کيدونکې مصـــارف دي . کنترول کيدونکې مصـــارف هميشـــه بدلون مومي او د بدلون وړدي او ددې برعکس نه کنترول کيدونکې مصارف هغه مصارف دي چې هميشه نه کنټروليدونکې دي . په وظيفوي لحاظ : ســـره مصــــرف په درې ډوله دی ۱-دخرڅلاوو مصـــــارف ۲-دتوليد مصـــارف۳-اداري مصـــارف. ټول هغه مصـــارف چې دتوليد داخيسـتلو نه تراخرې جنس يا جوړولو پورې وي عبارت له توليدي مصارفو څخه دي ۳-اداري مصارف هغه غير مستقيم مصـرف دي چې په دواړو کې شـامل وي هم په توليد او په خرڅلاوو کې اداري مصـــارف دي.دوخت په اســاس دمصــــارفو ډولونه په دوه ډوله دي ۱-وړاندويني په اســـاس او ۲واقعي مصـــارف : ټول هغه مصــارف دي چې په يوه اداره کې واقع شـوي او کنټرول کيدونکې وی عبارت له واقعي مصارفو دي.او وړاندوينې په اساس هغه مصارف دي چې په يوه اداره کې نه وي واقع شوي او نه کنټرول کيدونکې وي . کاسټ ډيسشن: هغه مصارف دي چې ديوې ادارې دتصميمونو او پريکړو په اساس منځ ته راځي . لکه : اعلانات : ټول : هغه مصارف چې په اخرې يونټ راځي دنهايي مصـــــارفو په نوم ياديږي . ســـنک کاســـټ) : ټول هغه مصـــارف چې بيرته داعادې وړنه وي . فرصـــتي مصـــارف : ټول هغه مصـــارف دي چې ديوشــــي دلاســـته راوړلو په خاطر يې له لاســـه ورکوو. ديوبل متبادل کاســـټ دنه کولو په

(c) ketabton.com: The Digital Library

صـورت کې زما له لاسـه ووځي هغه عوايد چې زه لاسـته راوړم .مالي راپور په دوه ډوله کيږي ۱-دصنعتي کاروبار ۲- دسوداګريز کاروبار: په صنعتي کې دتوليد شوو توکو راپور دخرڅلاو شـوو توکو دګټې او تاوان راپور بيلانس پاڼه او په سـوداګريز کې دخرڅ شـو توکو دمصـرف راپوز دګټې او تاوان راپور بلانس پاڼه راځي.اينوينټرۍ : عبارت دهغه خام موادو څخه او نيم خام موادو او نهايي توکو دمجموعې څخه عبارت ده چې مونږ ترې تراوســـه اقتصـــادي ګټه نه وي ترلاســه کړي. ابسـټرکټ کاسـټ: داهغه پروســه ده چې په ذريعه يې دمصــارفو موضـوع او مرکزونو ته ټول هغه مصــارف چې په مسـتقيمه توګه يې چې مونږ نشوکولای چې تخصيص کړو نو وايو چې ټول هغه غير مستقيم مصارف چې راټول شوی هغه په کاسټ يونټ باندې ويشو؟: اکسپينډيچر: ديو شتمنۍ دترلاسه کول ديو خدمت تامينولو او ياد يو زيان دمخنيوي په موخه شـــوي پرداختونه او پور دخرڅ(اکســـپينډيچر) په نامه ده دغيرمستقيم مصارفو مجموعي ته عمومي مصارف يا فيکچرې اورهيډ مصارف ويل کيږي .

عمومي مصارف=غيرمستقيم مواد+غيرمستقيم کار+غيرمستقيم لګښتونه.

اقتصادي سياستونه

اقتصــادي عمومي سياســتونه : اقتصــادي سياسـت عبارت له هر هغه اقدام څخه دی چې ديو دولت يا دارونده دولت دباصــلاحيته پاليســي جوړونکې ارګان فعاليت چې دمختلفو اقتصــادي وسايلو څخه په استفادي اقتصادي وضعي ته تغيير ورکوي ترمشخص اقتصادي فعاليتونه ترلاسـه او اهدافو ته ځان ورسـوي، دغه اقتصــادي اهداف عبارت دي له اقتصــادي رشـد او پرمختګ دپيسـو ارزښـت ثبات دتادياتو بيلانس توازن، دقيمتونو اسـتقرار، کامل اسـتخدام و اقتصـــادي رفاه دعايد زياتوالی ، دعايد عادلانه توزيع او ديو مملکت دمختلفو منطقو لپاره يو متوازن رشد رامنځ ته کول. داقتصادي سياست وسايل عبارت دي له يو سلسله متغيير کمي او کيفي وسايلو څخه چې دهغې په ذريعه اقتصادي سياست طرحه کوونکي کولای شي چې دمطلوبه نتايجو دترلاســه کولو لپاره په کې لازم تغييرات راوړي ترڅو مشــخص اقتصــادي اهداف ترلاسه شي دغه متحولين په عمومي ډول عبارت دي ديو بانک ربح، ماليې فيصدي، دمزد ومعاش اندازه، قيمتونو سـطحه ، ګمرکي تعرفې ، دولتي مصــارف، داســعارو نرخ او داسې نورديپورته ذکر شوي متحولينو يا داقتصادي سياست وسايلو په کاروړلو لپاره مختلفي پاليسـياني موجودې دي چې هغه عبارت دي له پولي سـياسـت ، اسـتخدام سـياسـت، توزيع سياست ، قيمتونو سياست او نور داقتصادي سياست طرحه کوونکي اشخاص موسسات او ســازمانونه دي کوم چې يو ســلســله معلومات او اوليتونه تشــخيصــوي او دهغې دحل لپاره مختلفي لاري چارې پيشـــنهادوي په ځينو هيوادونو کې دپـاليســـيو طرحـه دپـارلمـان

(c) ketabton.com: The Digital Library

اقتداردرلودونکي افرادو او مستهلیکینو په واک کې وي ددې لپاره چې اقتصادي سیاستونه په مؤثره توګه زیاتوالی وموميې لازم دی چې دیوې ټولنې یو ســـلســـله نور معلومات محیطي مشــخصـــات ، طبیعي ، تخنیکي ، رواني ، ســـازماني،بین المللې عقاید ملي عنعنات تاریخي ارزښتونه سیاسـي نظام او داسـې نورپه نظر کې نیول کیږي. ملي اقتصـاد علم داسـې جامع علم دی کوم چې شـــامليږي په علمي اســاســـاتو اجتماعي پوهو او دنورو اجتماعي علومو په شان مختلف مشخصات او مفاهیم ځان سره ولري . دملي اقتصاد تیوریګانې اقتصادی پیښې دعلمي نګاه څخه تشـخیصـوي او دهغوي لپاره دحل لارې چارې لټوي. اقتصــادي سـیاسـت دملی اقتصــاد دتیوریانو په اسـتفادې اقتصــادي حالات تشـخیصـوي او دراتلونکي وضـعیت په کوم شــکل چې رامنځ ته کیږي پیشــبیني کوي.پس ویلای شــو چې داقتصـــادي اهدافو تعینول اوترتیب او هغې ته رسیدنه دمختلفو وسایلو په ذریعه دسیاسي اقتصاد دبحث اصلي موضوع ده اوددغې روابطو توضـیح دملی اقتصــاد دتیوریانو څخه په اسـتفادې صــورت مومي پس ویلای شـــو چې اقتصـــادي ســیاســـت عبارت دي له تطبیقي ملي اقتصـــاد څخه اوداتعریف داقتصادي سیاست لپاره کافي ګڼل کیږي. دملي اقتصاد دتیوري او اقتصادي سیاست یو دبل ســره تړلې دي ملي اقتصـــاد تیوري اقتصـــادي واقیعتونه تثبیتوي اوداقتصـــادي حوادثو ترمنځ دعلت اومعلول رابطه توضیح کوي اما اقتصادي سیاست دموجوده وسایلو په ذریعه اوضاع تحلیلوي او نهایي هدف ته ځان رســـوي.اقتصـــادي ســـیاســـت عبارت له ټولو هغو هلو ځلو اقداماتو او تدابیرو څخه دی کوم چې اقتصــادي جریانات او وقایع چې په یوه ســاحه او یا یوه معیینـه نقطـه کې ترخپل نفود لانـدې راولي او تنظیموي. هرکلـه چې اقتصــــــادي هلې ځلې نظردیوې منطقي مشخصې رشتې یا سکتورونو پورې تړلی وي کولای شو سکتوري اقتصاد په نوم یې یادکړو مثلازراعتي سیاست، صنعتي سیاست، تجارتي سیاست. هغه موضوعات چې داقتصــادي ســیاســت تیوري یی دتحقیق لاندې نیســي کولای شــو په لاندې توګه توضــیح کړو ۱-انسـان منحیث داقتصـادي فعالیتونو مرکز ګڼل کیږي.۲-اقتصـادي جوړښت۳-درابطې دنوعیت تعینول۴-داقتصــاد جریان تنظیمول. داقتصــادي ســیاســت مفهوم او ماهیت: اقتصــادي نظریاتو دانسـانانو دجامعې څخه سـرچینه اخیسـتې او داجتماعي ژوند داسـانتیاوو رفاه ، عامه نظم ، نظام ، او نورلازمي شیان ګڼل کیږي. اقتصادي دعملي او تیوري دنګاه څخه تعریف: تطبیقي یا عملي اقتصادي سیاست عبارت له یو مجموعه تدابیرو او کوښښونو څخه دی چې هدف یی داقتصادي ساحې او یارشتې پورې تړلی دی دغه نوعه اقتصادي سیاست په چاري اموراتو کې دنړۍ په ټولو ملکونو کې شـته اوصـورت نیسـي. عملي اقتصــادي سیاسـتونه په دوو لازمي شرطونو ولاړدي او ل داچې دیوې ټولنې دسیاسي جوړښت اقتصادي ضرورتونو په خپل ځان پاتې وي دوهم داچې ددې جوړښت دتحقق امکان ۳-هرکله چې دبازار ضعف له امله نظام خراب شـــي زراعت بازار کاربازارخراب شـــي او عامه المنفعه بنســتونه له منځه ولاړ شـــي نو په دې حالت کې اقتصــــادي ســـیاســـت فعالیږي. په اقتصــــاد کې ددولت داخلي

(c) ketabton.com: The Digital Library

خصوصیات: دولت امکانات داقتصادي تغییراتو په وړاندې ډیرزیات دي ددې لپاره نو دولت سره ډیر زیات تدابیر شته چې داقتصادي تغییراتو مخه ونیسي . همدارنګه ددولت په اقتصاد کې ددې لپاره مداخله کوي هغه چاچې ســـتونزه ایجاد کړي ده نه یي حلوي او دنوموړې ســـتونزې څخه ګټه پورته کوي. مثال کله چې تولیدونکې انحصـــار ســـتونزه رامنځ ته کوي نودغه ســـتونزې ته دحل لارې نه لټوی او له دغه ســـتونزې څخه ګټه پورته کوي او له بلې خوا دولت ځکه په اقتصـاد کې مداخله کوي چې دخصـوصـي سـکتور ځینې امکانات په لاس کې نه لري لکه دپیســـو نشـــر، او نور نو دپورته دلایلو په اســـاس دولت مجبوردی چې په اقتصاد کې مداخله وکړي ځکه چې ستونزو دحل لپاره امکانات هم ډیر په وس کې لري مثال په ټولنه کې انفلاسیون موجود دی نو ددې لپاره چې دولت دغه انفلاسیون کنترول کړي نو په دې اړونده دوه لارې موجودې دي ۱-دقیمتونو توقف۲-دپیســو دمقدارکموالی. داقتصـــادي سیاست علایم او خصوصیات:۱-مناسب دعلل : مناسب دعلل معنا داچې اقتصادي سیاست هغه تغییراتو ته متوجه وي چې اقتصـــادی اهدافو خلاف وي مثال انفلاســیون یو اقتصـــادي متغییر ده چې داقتصـــادي اهدافو یعنې دقیمتونو دثبات مخالف عمل دی او مناســـب دعلل نه دی ۲-مطابق دنظام : ټول هغه پلانونه یا مداخلې چې فردي نتایج متضرر ه نه کړي مطابق دنظام په معنا ده اومطابق دنظام دوه حالته لري.۱-داجناسو په بازارکې۲-دپیسو په بازار کې . داقتصـادي سیاستونو معنا تعریف : داقتصـادي عاملینو دمسولیتونو څرانګوالی چې کولای شو پالیسیو په کارونې سره په اقتصادي متغییراتو باندې مؤثر او له مخکې څخه یی مطلوبې ســـطحې ته رهبري کړي څو دملي اقتصـــاد درفاه باعث وګرځي. داقتصـــادي عاملینو دلته مطلب دتولید عاملین دی. شاووshowاقتصاد پوه وایی اقتصادي سیاستونه معنا ددوو نقطو له نظره توپیر کوي۱-لوی اقتصـــادي ســیاســتونه ۲-کوچني اقتصـــادي ســیاســتونه: ټول هغه عوامل چې دمتغییراتو دتغییر باعث ګرځي او ملي اقتصـــاد یوې مطلوبې سـطحې ته رسـوي دلوی اقتصادي سیاستونونو په نوم یادیږي.۲-ټول هغه تدابیر او سیاستونه چې فردي تصامیم تر تاثیر لاندې راولي دجزوي اقتصادي سیاستونو په نوم یادیږي. دکوچني او لوی اقتصادي سیاسـتونو توپیر۱-دکوچني او لوی توپیر یو ه نقطه داده چې کوچني اقتصـادي سـیاسـتونه په جزوي او لوی اقتصادي سیاستونه په کلي ډول تاثیرلري . داهدافو متغیرات : هغه متغیرات چې یوې خاصې او مطلوبې سطحې ته رسول یې رضایت رامنځ ته کړي مطلوب رضایت هغه وخت رامنځ ته کیږي چې اهداف داقتصادي سیاست مطابق په سالم ډول ترلاسه شي . دوسایلو تغیرات: هغه دي چې دولتي مقامات یی په ښـه شـکل سره کنترول کړي او کنترول هغه وخت کیږي چې مناســـب اقتصـــادي ســـیاســـت رامنځ ته شـــي لمړي ځل لپاره کینز یو ه پالیســـي وضـــع کړه باید دولت مداخله وکړي او مجموعي تقاضـــا زیاته کړي.هره اقتصـــادي پالیســـي باید له درې اړخه مطالعه شـــی . موضـــوع: په دې معنا چې اقتصـــادي پالیســـي دکومو ځانګړو موخو لپاره وضـــع کیږی۲-اصـــول او قواعد: په دې معنا چې دکومو اصـــولو او

(c) ketabton.com: The Digital Library

قواعدو په رڼا کې به نوموړي پالیسي ټاکلو موخو ته ځان ورسوي. وسایل او امکانات: په دې معنا چې باید ټول هغه امکانات او وسایل که هغه سیاسي اجتماعي او یاهم اقتصادي وي له وړاندې پیشبیني شي چې پرمټ یې کولای شو ټاکلي اقتصادي اهداف ترلاسه شي. داقتصادي سیاستونو دلوستنې هدف : هرکله چې په اقتصاد کې دولت مداخله زیاته وي نو ددولت اغیزې هم ډیرې وي نواقتصادي سیاست فعالیت هم فعاله وي او کله چې ددولت مداخله په اقتصادي امورو کې کمزورې وي نو اغیزې یې هم چندان نه وي او اقتصادي سیاست فعالیت هم کمزوری وي. چې په پورتنیو دواړو حالاتو کې اقتصادي سیاستونه په بیلابیلو ډولونو سره تعریفیږي او نوموړي سیاستونه مونږ ددوه اقتصادي مکتبونو دعلماو دنظر سره سم مطالعه کوو. په لومړی حالت کې دکلاسیکو علماو بنسټ اینښودونکې ادم سمیت وایي په اقتصاد کې ددولت مداخلې ته ضرورت نه شته ځکه اقتصادي تعادل درقابت په اساس خپله دتعادل حالت ته راځي اوهمدغه رقابت په بازار کې اقتصادي منفعت تضمینوي اواجتماعي منفعت تضمین په مؤثر ډول توزیع کوي یعنې دتولید دعواملو ګټه درقابت په اساس ویشل کیږي نو که چیرته دولت په اقتصاد کې مداخله وکړي نو دمنابعو منفعت له منځ نه ځي همدارنګه کلاسیک عالمان وایی چې دتولید ارزښت په بازار کې دمولدینو او مستهلیکینو له لوري په اتوماتیک ډول سره ټاکل کیږي. په دې حالت کې چې دولت مداخله ونکړي اقتصادي سیاستونه په لاندې ډول تعریفو:اقتصادي سیاستونه هغه نهادونه او قوانینو دحفظ او ساتنې څخه عبارت دی چې دبازار قوتونو ته ددې امکان برابروي ترڅو په مؤثر ډول خپل فعالیت ترسره کړي قوانین لکه بیمه تقاعد او دکارشرایط په دویم حالت کې دنیو کلاسیک پوهان وایي دبازار اقتصادي نظام کې تعادل قایمیدونکی نه دی او که قایم شي دتصدیو له خوا ماتیږي ځکه تصدۍ دزیاتې ګټې دلاسته راوړلو لپاره قیمتونه لوړوي او په دې صورت کې طبیعي رقابت له منځه ځي او مصنوعي رقابت رامنځ ته کیږی چې په اقتصادي تعادل بیا خپله له منځ ځي. سمیولس وایي : دبازار اقتصاد ونشو کولای چې په اقتصاد کې تعادل قایم کړي ځکه چې دبازار نیمګړتیاوو له کبله ځینې ستونزې ایجاد شوي لکه عامه اجناسو عدم موجودیت، بهرني تاثیرات، سیاسي بې ثباتي ، دکافي معلوماتو نه شتون او نور. نوددغه ستونزو دحل لپاره دولت ته ضرورت لیدل کیږي په دغه مهال کې اقتصادي سیاستونه لاندې تعریف اختیاروي اویا په دوهم حالت کې اقتصادي سیاستونه داسې تعریفیږي. دبازار په اقتصادکې ټول هغه تدابیر چې مستقلو ادارو او دولت له خوا نه دبازار دضعف سره دمقابلې لپاره په کاروړل کیږي. داقتصادي سیاستونو په نوم یادیږي. ۱۹۷۱ م کال کالدارو پخوا به دولتونو دې څخه پرهیز کاوه چې په اقتصادکې مداخله وکړی خو اوس مهال ددولت مداخله په اقتصاد کې ضروري شوي ده او په اقتصاد کې دغه مداخله ترارزیابۍ لاندې نیول کیږي هغه ځکه چې ددولت اقتصادي اهدافو په تعیین او لاسته راوړنو کې مهم رول لري یو لړ هغه اقتصادي اهداف چې تقریبا هره ټولنه او

(c) ketabton.com: The Digital Library

اقتصـــادي نظام يي غواړي ترلاســـه يې کړي تربحث لاندې نيســـو چې عبارت دی له کامل اســـتخدام . ديوهيواد کاري قوه به دڅلورو خصـــوصـــياتو درلودونکې وي۱-چې دکارکولو قـانوني عمر بـه يي بشـــپړ کړی وي۲-ديو خـاص مهـارت او هنر درلودونکی بـه وي ۳-دکارکولو علاقه به ولري او هم به دکارپه لټه کې وي۴-کار به کوي يا به بيکاره وي. ۲-دقيمتونو ثبات۳-دتوليد دعواملو څخه مؤثره استفاده ۴-اقتصـادي وده۵-دعايد عادلانه ويش۶-داقتصـــادي ســياســتونو اهداف په لاندې څلور ډولونو باندې ويشــل کيږي۱-کامل اســتخدام تامين۲-دانفلاســـيون نرخ کنترول۳-درشـــد نرخ لوړول۴-دتادياتو دبيلانس توازن. دکامل اســـتخدام څخه هدف دادی چې ټوله بيکاري لري کړو دبيکاري ډولونه ۱-طبيعي بيکاري: هغه بيکاري چې په کامل اســـتخدام حالت کې دمزدونو دکموالي له امله کارګر نه غواړي کاروکړي۲-نوســـاني بيکاري: چې جبري بيکاري هم ورته وايي : او جبري بيکاري هغه وخت په بازارونو کې شـکاره کيږی چې کله په بازارونو کې دحقيقي مزد سـره هم اسـتخدام سـطحه دکامل اسـتخدام څخه ټيټه وي او اقتصـادي سـياسـتونو موضـوع دنوسـاني بيکاری کنترول کول دي نوســـاني بيکاري په لاندې ډولونو ويشـــل کيږي۱-حداقل مزد له وجې بيکاري۲-دتقاضـا دنقصـــان له وجې بيکاري (کينزي بيکاري)۳-دسـرمايي دنقصـــان له امله بيکاري۴-دبازار جاري قيمت ته اســـمي مزد ويل کيږي . حقيقي مزد : هغه قيمت چې په حقيقت کې کې يو کارګر بري مونږ ته يو واحد جنس توليدوي.اقتصـادي سـياسـتونو دتطبيق سـتونزې: ۱-دنوسـاني انحراف وخت په دقيق ډول سـره تثبيت کول يو مشـکل کاروي.۲-دناڅاپي تغيراتو دوامداره کيدل۳-نيول شـــوي تدابير له اجرا څخه وروســـته مؤثر واقع کيږي.۴-اقتصـادي سـياسـت پوهان هميش داوږدمهال لپاره فکر کوي.داقتصـادي سـياسـتونو وســـايل : هغه عبارت دي له ټولو هغه چارو طريقو اووســـايلو څخه دي چې ديو اقتصـــادي هدف دلاسته راوړلو په منظور وضـع کيږي. لنډه داچې ويلای شو چې همدغه وسـايل پخپل ذات کې يو اقتصـادي هدف نه دی بلکې ددې په وسيلې اوپه واسطه هغه ټاکلي اهداف لاسته راوړل کيږی لکه دمثال په توګه دماليي وضـــع کول يا دګمر کي تعريفو لوړول چې په خپل ذات کې يو اقتصـادي هدف نه دی بلکې يوه وسـيله ده چې ديو ټاکلي هدف دلاسـته راوړلو په منظور وضـع کيږي.لمړی پاليسـي : دنړيوال تجارت پاليسـي : تجارت پاليسـي لکه دنورو اقتصـادي پاليسـيانو په څير يوه مهمه اقتصـادي پاليسـي ده چې يو هيواد کولای شـي نوموړي پاليسـي دګڼ شمير اهدافو(دتادياتو په بيلانس کې توازن، دهيواد په داخل کې داستخدام دکچې لوړوالی او داسې نور)دلاس ته راوړلو لپاره په منظور پلي کړي. نوددې لپاره چې دنوموړي پاليسـي څخه په لاس راغلې موسم اودرسـت پيژندلي وي نوداسـې بايد فرض کړو چې ټولې اقتصادي پاليسيانې ثابتې دي،اوويلای شو چې دنوموړي پاليسی پرمټ يو شمير لاندې اهدافو ته لاسرسـی کولای شو.۱-دتادياتوپه بيلانس کې توازن راوسـتل۲-دخارجي توليداتو درقابت څخه دخپلو داخلي توليداتو حمايت او ساتنه.۳-دdumping policyډمپيګ پاليسی مخنيوي۴-

(c) ketabton.com: The Digital Library

دصادراتو دلازياتوالي په خاطر دپانګونې هڅونه اوتشويق۵-په ملي اقتصاد کې داستخدام او کارموندنې لوړتيا يا زياتوالى.۶-دنويو داخلي راتوکيدلو صـــنايعو حمايت اوســـاتنه۷-دهغه خارجي نوســـاناتو ســـره چې ملي اقتصـــاد متاثره کوي مقابله کول.دنړيوال خارجي تجارت دپاليسۍ ډولونه: دنړيوال خارجي تجارت پاليسي په دوولويو برخو ويشل شوي ده ۱-دتجارت څخه دحمايت پاليســي ۲-دتجارت دازاد والى يا ازاد پريښــودلو پاليســي ده .دخارجي تجارت دحمايت پاليسي : نوموړې پاليسي ته دخارجي تجارت دکموالي يا بنديدو پاليسي هم وايي چې اساسا دتجارانو دمدرسې دافکارو څخه سرچينه اخلي کومو چې به ويل ددولت يا يو هيواد دلوړو مصـلحتونو څخه يو داهم دى چې دسـرو اوسـپينو زرو زياتې ذخيري دخپل هيواد په داخل کې بايد ولري.نوموړي پاليســـۍ په لنډ ډول تعريفو: دټولو هغو اصـــولو ، قواعدو، تدابيرو، اوکړنو له مجموعي څخه عبارت ده چې په مســتقيم يا غيري مســتقيم ډول يي په مټ داسې قيودات او شـرطونه په خارجي تجارت باندې ديو هيواد په حدودو کې رامينځ ته شــي ترڅو دځانګړي اقتصــادي اهدافو دلاس ته راوړلو باعث شــي.اوددې پاليســۍ وســايل عبارت دي له : دټولو هغو مستقيمو او غيري مستقيمو وسايلو څخه عبارت دي چې پواسطه يى کولاى شو په خارجي تجارت کې مداخله وکړو او وکولاى شو پرمټ يي ټول هغه ټاکلې اهداف چې غواړو يي په اســانۍ ســره په لاس راوړو اودا وســايل يو لړ قيودات اوبنديزونو څخه عبارت دي چې کله هم دمقدار او اندازي په څير وضـــع کيږي او کله هم په غير له دې نه په بل شکل . چې نوموړي وسايل عبارت دي له:۱-دخارجي کرنسۍ کنترول اونظارت۲-ګمرکي تعريفي او بنديزونـه:ګمرکي تعريفي دغيرومســـتقيمو مـاليـاتو يوه نوعـه ده چې پـه مصرفي اجناسو او همدارنګه په سرمايوي يا کاروباري اجناسو باندې ديو هيواد په سرحداتو کې وضـــع کيږي که نوموړي توکي داخل دهيواد ته راننوځي او که ورڅخه بيرون درومي (صادرات او واردات) چې بيا همدغه تعريفي په مختلفو شکلونو اومختلفو اهدافو لپاره وضع کيږي لکه: دقيمت او نوعيت په اســـاس: ټولې هغه تعرفې چې دتوکو او اجناســـو په قيمتونو باندې ديوې معلومې فيصدۍ په اساس باندې وضع کيږي ورته دقيمت په اساس تعرفه وايي. چې دانوعه تعرفې په ټولو هغو توکو وضـع کيږي. دکومو قيمتونه سـره متفاوت او نوعيتونه اوماډلونه سره توپير ولري.او ټولې هغه تعرفې چې يو خاص جنس په يوځانګړي نوع باندې ديو معلوم مبلغ په اندازه وضع کيږي ورته دنوعيت په اساس تعرفه وايي چې دانوعه تعرفې اکثر په هغو توکو وضع کيږي چې ماډلونه يا نوعيتونه يي سره تقريبا يو شان وي او قيمتونه يى ســـره دومره متفاوت نه وي ، او دتعرفې دا اخرينې نوع دلمړنۍ نوع څخه په تطبيق کې ډير اســان ده.دهدف او غرض په اســاس باندې تعرفې: دهدف او غرض په اســاس تعرفې په دوو عمده ډولونو ويشـــل کيږي. يعنې ددولت دعايداتو دزياتوالي په خاطر اويا هم دداخلي صـــنايعو او توليداتو دحمايت په خاطر. نوويلاى شـــوو چې ټولې هغه تعريفي چې ددولت دخزانې دعايداتو دلوړوالي په خاطر وضـع کيږي. بايد په ټولو هغو توکو او اجناسـو وضـع

(c) ketabton.com: The Digital Library

شـي دتقاضـا ارتجاعيت لړ ارتجاعي وي ، داځکه چې دنوموړو توکو باندې لوړو تعرفو په وضـــع کولو ســـره دولت ايرادات زياتيږي لاکن همدغو توکوته په تقاضــــا کې دومره چندان بدلون نه راځي. او س که چيرته تعريفې دځپلو داخلي توليداتو دحمايت په خاطر وي نو بايد په ټولو هغو توکو چې هيواد ته رواردېږي اودداخلي توليداتو سره متجانس اورقابت کې وی. کيدای شــــي چې پورته دواړه تعريفې جلاجلا تطبيق شــــي او يا هم دواړه نوع همزمان په يووخت کې پلي شي. دخصوصيت په اساس تعريفې : دخصوصيت په اساس تعريفې کيدای شــي دبدلې په خاطر وي او ياهم کيدای شــي تشــويقي اوياهم کيدای شــي چې تعويضـــي بڼه اختيار کړي . دبدلې اخيســـتلو په منظور تعريفې په دې معنا چې يو هيواد دبل هيواد نه دغچ اخيســـتلو په خاطر دنوموړي هيواد څخه په واريدونکو توکو لوړي تعريفې وضـــع کړي . تعويضـــــي تعريفې په دې معنا چې کله يو هيواد وغواړي چې درقيب هيواد لخوا دډمپنګ دپاليسۍ مخنيوی يی په خپل هيواد کې کړي اوسې نو درقيب هيواد څخه په واريدونکو توکو باندې دهغو سبسيډيانو اوکومکوونو په اندازه تعريفې وضع کوي ترڅو بيرته قيمت لوړ شي اودرقيب هيواد نوموړي پاليســـي ناکامه شـــي نو همدغې نوعې تعريفې ته تعويضــــې تعريفه وايي . غوره اوتشــــويقي هغې تعريفو ته وايی چې يو هيواد غواړي دبل هيواد ســــره خپلې تجارتي اړيکې بهتره کړي اومظبوطيکړي نو دنوموړي هيوادڅخه په راواريديدونکو ټولو توکو او اجناسو ټيټې تعريفې وضع کوي، اوددې قسمو تعريفو څخه يواځې همغه واريدونکې هيواد ګټه پورته کوي اوبس. دمقدار او کميت په اساس بنديزونه: لکه دکوټې سيستم quota systemدټيکس کوټــه tax quotaاووراداتو اجــازت نـــامې global quota ,import licensing system او داسې نورو څخه عبارت دي . کوټا سيستم يعنې دبنديز هغه نوع ده چې په توکو باندې دمقدار اواندازې هغه ټيټ حد په ټاکلوپه شـــکل کې وي. اوس که چيرې دغه نوع بنديز په وارداتو باندې ولګول شـــي نو هدف به يې ترينه په خارجي کرنســـۍ باندې دتقاضـــا کموالی وي ترڅو دتادياتو دبيلانس دعجز څخه مخنيوی وشـــي اوهم په عينې وخت کې موداخلي توليدات دنورو رقيبو هيوادو درقابت څخه هم ســـــاتلي اوســـي. او که چيرې نوموړي بنديزونه په صـــــادراتو ولګول شــــي اوســــنی هدف به ترينه په داخل دهيواد کې دمســـتهليکينو څخه حمايت او ســـاتنه وي. او ټيکس کوټا په دې معنا چې دولت په يو خاص واريدونکې جنس باندې ديوې ټاکلې مودې لپاره ټيټې تعريفې وضــــع کوي او کله هم چې ټاکلې موده پای ته ورسيږي نوبيا بيرته لوړوي .دوهمه پالسی :دپانګونې يا سرمايه ګذاري پاليســـي : څرنګه چی پانګونه دپانګوونکود اوږدمهاله تصـــميم نيونی پوری اړه لری اوپه هيواد کی داقتصـــادی رشـد ضـــامنه ده ؛چی پواسـطه يی له يوطرفه څخه په هيوادکی توليدی ظرفيتونه معلوميږی اوله بل پلوه په نوموړي هيواد کې پانګونې ته دتصـــــديو اماده ګې بنايي.دپانګونې درامنځته کيدو دوه مرحلې لري۱-لمړنۍ يې مثبت مرحله يادمصارفو دقبلولو مرحله ۲-دوهم يې منفي مرحله يا دمصارفو څخه دځان ساتنې مرحله.نورکس يو اقتصادي

(c) ketabton.com: The Digital Library

عالم دی هغه وايي چې ســــرمايه گذاري يا دپانگونې مفهوم دادی چې گوندې يوه ټولنه خپل ټوله جاري منابع خپل توليدي ظرفيتونه او امکانات دخپل اوســـنې ضـــرورتونو دپوره کولو لپاره قرباني کوي . بلکه دخپلو جاري منابعو (مالي منابعو يوه برخه په سرمايه وي اجناسو (ماشـينونو) لکه دتوليد وسـايل ، تجهيزات، ترانسـپورت، په تسـهيلاتو .. يا نورو هغو برخو کې مصــــرفوي کوم چې ورته په راتلونکې موده (اوږد مهاله) کې ديوطرف نه توليد لوړه وي او له بل اړخ نه ورته دزياتې گټې ، عايد او اقتصــــادي رفاه دزياتوالي باعث کيږي . نودپورته عالم له نظره ويلای شـــو چې پانگونه دخپلو جاري منابعو يا ســــرمايي(مالي)يوه برخه په سـرمايوي اجناسـو کې کوم چې په راتلونکې درشـد او انکشـاف اوداسـتهلاک توکو دزياتوالي باعث گرځي.دپانگې اچونې دپاليسـی تعريف او هدفونه: تعريف: دملي اقتصــاد له نظره دپانگونې پاليســـي عبارت دټولو هغو قوانينو ، لوايحو اواجراتو بله مجموعي څخه دي چې پرمټ يی په ملي اقتصــــاد کې دپانگې اچونې عمليه او کچه کنترول اوواضـــح کيږي او همدارنگه دپانگې اچونې حجم او اندازه دهغې ويشـنې په سـکتورونو اومنطقو دپانگې اچونې دملکيت او دجنسـيت ټاکنه اوبلاخره دپانگونې ډول او دهغې دتمويل منابع ديوې ټاکلې مودې لپاره په گوته کوي .دويم:دپانگونې دارزښــت اوشــکل ټاکونکې عوامل: ويلای شــو دلته يو شــمير عوامل شــتون لري کوم چې دپانگې اچونې ارزښــت او دهغې دنمونې او ډول باندې اغيزه لري . نودغه عوامل بايد ټول هغه کســـان او ادارې چې پاليســـي جوړونکې دي ورته بايد پاملرنه وکړي.الف: دموده توليد جوړښت توزيع شي دسکتورونو ترمنځ او هم داوسنی ودی اونمو اندازه (نسبت).ب: دملي سپما اندازه او هغه عوامل چې په دې تاثير کوي.لکه : ۱-دمزدونو او عايد ســاختار او جوړښــت اوهمدارنگه ټولو هغو متوقعه بدلونونو ته کتنه۲-دنرخونو اوقيمتونو سيتم اوټول هغه بدلونونه چې طمع يي کيږي چې کيدای شي چې واقع به شـــــي.۳-دپلي کيدونکې مالي پاليســـی او دهغې دوســـــايلو (T,G)په تطبيق کې کموالی او زياتوالی۴-دمصارفو په نوعيت اودهغې په نسبت کې بدلون۵-ټولنيز اخلاق او مروج عادتونه او همدارنگه دسپما انگيزه۶-دملي اقتصاد وضعيت لکه رکود اونمو يا هم دراتلونکې اقتصادي وضـــعې پـه اړه داميـدواری او انـاميـدی حـالـت . ۷-دهيواد ودې او پرمختـک نســـبـت اوفيصـــــدي.دريم:دپانگې اچونې تيورياني او پاليســـياني :ددې ترڅنگ بايد دپانگې اچونې پاليسـي جوړونکي ارگانونه او اشـخاص بايد دپانگې اچونې په تيوريانو باندې پوه اوسـې چې پـه دې اړه ډيري زيـاتې تيوريـانې موجودي دي چې مونږ يی يو څو ترينـه پـه لنـډه توگـه يادوه۱-دکينز نظريه: چې وايي پانگه اچونه دســـود دنرخ ســـره اړيکه لري يعنې I=f(i)اچې وروسته بيا په علمي ډگر کې داخبره څرگنده شوه چې پانگونه دسود دنرخ پورې دومره زيا دتړاو نه لري څومره چې يې فکر کيده. I=I0-β(i)۲-دمعجل تيوري يا acceleratorکومه چې وايي په پانگونه اويا هم په پانگونه کې تغييرات دتوليد دتغيرپورې تړاو لري معنا که چيرې توليد زيات شـي نو پانگه اچونه هم ورسـره زياتيږي او که برخلاف توليد يا GDPکې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کموالی راځي نو پانګه اچونه هم ورسره کمیږي.I=f(GDP)اچې دلته دپانګې اچونې څخه هدف هغه خالصه پانګه اچونه ده یعنې net investment=gross investment – depreciationمجموعي یا ټوله پانګه اچونه منفي ترینه فرسایشات.۳-دپانګې اچونې لپاره دداخلي رصید یا stockتیوري: په دې معنا چې پانګه اچونه دګټې دانداز ې سره تړاو لري هرڅومره چې پانګونې ته دګټې اندازه زیاته وي په همغه اندازه ورسره پانګونه تشویق کیږي . او دلته ګټه عبارت ده له کاروباریا پانګونې په واسطه لاس ته راغلو ګټو retained earningاو همدارنګه هغه ګټه چې دفرسایشاتو له لارې لاس ته راځي . څرنګه چې هره تصدۍ دذخایرو ایا هم دفرسایشاتو په شکل سپما کوي. نوویلای شوچې ذخایر دګټې هغه برخه ده چې دتصدۍ دپانګې مالکانو ته نه ورکول کیږي او فرسایشات بیادهغه پولي مبالغو څخه عبارت دي چې دیوې تصدۍ لخوا په دې خاطر ساتل کیږي ترڅو پرې ماشین الات او زاړه شوي تجهیزات تعویض کړي.۴-دپانګې په اړه دنیوکلاسیکو علماو تیوري: نوموړې تیوري وایی چې پانګونه دپانګې دخدماتو قیمت پوررې اړه لري کوم چې دتولید قیمت پورې تړلي وي.

The conventional and modern theory of investment, where investment is determined by the price of capital service in relation to the output prices.

اوبیا همدغه دپانګې دخدماتو قیمتونه په خپل وار سره دسرمایوي اجناسو دقیمت اودسود نرخ او دکمپنیو دعوایدو باندې دمالیې فیصدي پورې تړلي دي.

The price of capital services depends in turn on the prices of capital goods, the price of tax and the price of tax treatment entering the business sector. thus, the change in output or the price of capital services related to output prices changes the required investment.

دپانګونې منابع: دکورنیو(وګړو) سپما، دتصدیو سپما، ددولت سپما، اودخارج سپما.دریمه پالیسي : دعاید عادلانه ویش: ویش:په تولید کې دهرشخص دمتناسبې ونډې څخه عبارت دی چې په خپله یی شخص اویا یې دهغې وسایل تولیدوي.یعنې عاید باید عادلانه وویشل شي.څلورمه پالیسي : مالي او پولي پالیسي : پیژندنه کلاسیکو اقتصادي علماوو داسې انګیرله چې په یو اقتصاد کې تل کامل استخدام منځ ته راتلای شي . دوی داسې ویل که چیرې اقتصاد خپل سرته پریږدو بیکاري خپله له منځ نه ځي. بحران نه رامنځ ته کیږي.چې په همدې توګه دانفلاسیون درامینځ ته کیدو امکانات هم له منځه ځي.په دې معنا چې دولت بایدپه اقتصاد کې لاسوهنه ونه کړي.اما کله د۱۹۳۰کال دبحران نه وروسته کینز راپاڅیدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

او دولت نه یی لاسوهني غوښتنه وکړه. وروسته کینز له غو ښتني داخبره په مکمله توګه درک شوي چې یو هیواد او یا هم دنړۍ په کچه داقتصادي ثبات درامنځ ته کیدو لپاره اویاهم دثبات حالت دساتلو لپاره ددولت لاسوهنه ډیره اړینه ده.ځکه چې کله په یو اقتصاد کې دبیکارۍ ، قیمتونو پرشاپاتې اقتصاد ، دعاید غیرعادلانه ویش اوداسې نور بحرانونه رامنځ ته کیږي ددولت مداخلې پرته له منځه نه شي تللای . اوخبره دلته ده چې دابحرانونه به دولت څنګه له منځه وړي.؟ځواب موداد‌ی چې دولت له دوه مهمو سیاستونو څخه کاراخلي ترڅو په لنډ مهال او اوږدمهال کې اقتصادي بحرانونه سره مقابله وکړي. چې دادوه سیاستونه مالي پالیسي اوپولي پالیسي دی . چې مونږ په دې برخه کې مالي پالیسي دهغې اهداف او دهغې اصولو باندې رڼا اچوو.مالي پالیسي مفهوم او پیژندنه: -مالي پالیسي اوږدمهاله پروسه ده چې په اوږده موده کې ددولت مصارف او عواید تنظیموي-مالي پالیسي ددولت دمصارفو او مالیاتو دشکل دهی (بڼه ورکوني) پروسه ده ترڅو دولت پرې ټاکلو موخو ته ورسیږي.-پروفیسور لایندهالم وایي چې مالي پالیسي یوه پروسه ده چې دمعینې مودې لپاره ددولت عواید او مصارفو جوړښت تعقیبوي.W leeوایی چې مالي پالیسي په اصل کې لاندې برخې ترمطالعې لاندې نیسي .۱-دمالیاتو طرز۲-ددولت دمصارفو طرز۳-ددولت دپور اخیستنې طرز۴-ددولت دپورونو اداره کولو طرز.دمالي پالیسي وسایل: هغه برخې دي چې دولت دهغو له لارې دیو هیواد په اقتصاد کې مالي پالیسي پلي کوی کله چې دمالي پالیسی په وسایلو یا عناصرو خبري کوو نو لاندې برخې دي چې دمالي پالیسي عمده وسایل تشکیلوي.۱-ددولت مصارف دیو هیوادپه اقتصاد کې ۲- ددولت لخوا مستقیم او غیر مستقیم مالیات. ۳-تمویلي کسر : دمثال په ډول کله چې دولت قرض اخلي یا هم نوی نوټونه چاپوي۴-سبسایدي ۵-انتقالي تادیات لکه تقاعد، دبیکارانو لپاره معاشات، سکالرشیپ مصارف. دمالي سیاستونو موخې : دمالي پالیسي موخې په اوږده موده کې تحقق مومې هغه موخې دي چې یو هیواد یی دمالي پالیسي په مرسته داقتصادي ستونزو په نوم پیژني او له مینځه یي وړي داموخې تل په اوږده موده کې لاسته راتلای شي چې ډیره دقیقې څیړنې او ځیرکتیا ته اړتیا لري چې په لاندې ډول دي ۱-دقیمتونو ثبات۲-ددولت دمصارفو دځرانګوالی طرزټاکل یعنې مثلا دولت غواړي دپترول استعمال کم کړي نو مالیه پرې زیاتوي یا بیې لوړوي چې خلک متبادل جنس استعمال کړي لکه دسون ګاز اوداسې نور۳-داستخدام دکچې لوړوالی۴-دعاید عادلانه ویش۵-اقتصادي پرمختیا۶-دتادیاتو بیلانس دکسر څخه مخنیوی.دمالي پالیسي اصول:لومړی : په سوداګریز دوران کې دمالي پالیسي اصول لکه مترقي مالیاتو سیستم۲-دبیکارانو رفاهې ورکول۳-دزراعتې محصولات حمایوي پالیسي . دملي عاید په توزیع کې دمالي پالیسی اصول: (انفلاسیون،ډیفلاسیون،اومالي پالیسي)لومړي ډیفلایسوني خلا اوددولت مصارفاتي اصل: کله چې په یو هیواد کې دیفلاسیوني خلارامنځ ته شي نو دولت ته پکار ده ترڅو Gیعنې ددولتي مصارفو کچه پورته کړي ترڅو پیسې دوران

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته داخلي شي داچې دولت وغواړي داخلا ډکه کړي ترڅو کامل استخدام رامنځ ته شي باید مصارف ترسره کړي .دوهم ډیفلاسیوني خلا اوددولت مالیاتي اصل: کله چې په یوهیواد کې دکامل اســـتخدام په لوري دولت قدمونه ږدي نو مالیات هم یوه ډیره اړینه لاره دی کله چې ډیفلاسیون حالت وي نو دلته دولت مالیات کموي ترڅو دخلکو په عوایدو کې ډیروالی راشي کله چې عواید ډیر شي مصرف اوورسره پانګه اچونې ته میلان ډیریږي.دریم په انفلاسیوني خلا کې ددولت مصارفاتي اصل: کله چې اقتصاد بوم حالت ته رسیږي داسې یو حالت دي چې ډیرکم ثبات لري او بیرته نزول کوي چې دبحران په لور درومې . چې دلته دخلکو عواید ډیر لوړځي اوتصدئ نه شي کولای تقاضا مرفوع کړي دلته تصدئ دمنابعو له کمبود سره مخ کیږي کله چې تصدئ تولیدي منابع ونلري کارګران له کاره باسې چې بیرته دخلکو عاید کمیږي له دئ ســره په ملي عواید و کې کموالی راځي نو دلته دولت ته ضــرورده چې دانفلاسیوني خلا له مینځه یوسې. اما داخلا باید ډیفلاسیون برعکس له منخه ولاړشي دولت باید مصارف ودروي ترڅو خلک افراطي عواید کنترول شي ترڅو تصدئ تقاضا په خپله عرضه مرفوع کړای شی. څلورم : دانفلاسیوني خلا دډکولو لپاره ددولت مالیاتي اصل: کله چې یو هیواد کې انفلاســـیون رامنځ ته شـــي هغه ددې له امله چې اقتصـــاد بوم حالت ته ورسیږي دمنابعو کمبود سره مخ کیږي چې دخلکو دلوړعاید له امله راولاړه تقاضا تصدئ نه شي مرفوع کولای نو دولت بایدعواید راکم کړي ترڅو دخلکو تقاضا کمه شي او تصدئ وکولای شـــي په شـــته منابعو تقاضـــا مرفوع کړي .ددې لپاره دولت باید په لوړعاید مالیات زیات کړي . داچې مالیات زیات شـي ورسـره عواید کمیږي چې ورسـره مصـرف ته میلان کمیږي. پنځم : دډیفلاسیوني خلا په ډکولو کې ددولت دانتقالي تادیاتو اصـل: کله چې اقتصـاد کې ډیفلاســـیون منځ ته راځي دولت باید یو څه پیســـې دبیلابیلو لارو دوران ته داخلي کړي ترڅو په ګردش راشـــي اوداخلا ډکه کړي له دې لار و موډیري لاري ولوســـتلي اویوبله طریقه چې پیسـې دوران ته ورګډې شـي دتقاعدې معاشـات ، بیکارانو معاشـات، خیرات ، اعانه،زکاتونه، صـداقات، اوداسـي نورې لارې دي چې ددولت او خلکو لخوا دټولنې دوران ته ورګډیږي . چې دابايد دولت محاســـبه کړي کله چې داپیســـې دوران ته داخلیږي نو دلته دملي عاید کچه پورته کیږي ورسـره تقاضـا پورته ځي چې دتصـدیو دعرضـې لپاره لاره هواروي تصـــدئ خلک په کارګماري اوداګړي په حرکت کې راځي .داچې څنګه دابیلابیل مصارف دوران ته ننوزی عیان لکه د دولت نور مصارفKROهغه ضریب دی چې له مخې يي یادشـوي تادیات په ملي عاید کې بدلون راولي . شـپږم : دانفلاسـیونې خلا په ډکولو کې ددولت دانتقالي تادیاتو اصل:کله چې په یو هیواد کې اقتصاد بوم حالت ته رسیږي نواقتصاد کې ملي عواید ډیریږي چې تقاضـــا ډیره پورته ځي او دتصـــدئ دمنابعو له کمبود ســـره مخ کیږي. دلته کومه خلا چې رامنځ ته کیږي . ددولت دنده ده ترڅو داخلا داسې له منځه یوسي ترڅو دملي عاید دکمبود په مرسته تقاضا کنترول کړي ترڅو عرضـه وکولای شي راولاړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

تقاضــه مشـبوع کړي نودلته دولت باید انتقالي تادیات کم کړي ترڅو ملي عاید کم شــي او ورسره تقاضـا کمه شـي .پنځمه پالیسـي :دمالیاتو پالیسـي. شپږمه پالیسـي : دودې پالیسـي: - کلانترین خطر برای اینده افغانســتان امروز بیلانس واردات اســت. ازدوومليارد زیاتر مواد غذايي وارد میکنم ، وازیک ملیارد ډالر مواد ســاختماني ومواد دیگر واردمیکنم ، یک ازین مواد ضرور نیست که ازخارج وارد شود. ــدافغانستان یو ښارهم منظم ترانسپورت نه لرى- افغانستان یو ښار دکابل په شمول تراوسه پورې دکثافاتو صحیح اودرست مدیریت نه لري- دافغانســتان یو ښــار هم د کابل په شـمول خپل کلني عواید په اسـاسـیتوګه اوواضـح توګه نه ښايي-شپږ. مختلفې اداري دکابل په ښاروالۍ کې شتون درلود ترڅو دنوموړي ښاروالۍ عواید راجمع کړي- ۷۵۰ ملیون ډالر بـه دراتلونکې کـال پـه بودیجـه کې یواځې دښــــاري ترون دپروګرام لپاره تخصیص شي ترڅو د شارونو توازن رامنځ ته شي.په پرمختايي هیوادو کې داستخدام سیاست هدف داستخدام دسطحې لوړوالی دی او په پرمختللو ملکو کې داستخدام دسیاست هدف بیا داستخدام دسطحې ټیټوالی مخنیوی کول او یا هم کامل استخدام حالت څخه ساتنه کول دي .نو په پرمختیایی هیوادو کې داستخدام سطحې لوړوالی لپاره دخلکو مهارتونه اودپوهې سطحه باید لوړه شـي ، ترڅو خلک دکار لپاره اماده شـي چې داکړنه اوږدي مودې ته ضــرورت لري. په پرمختللو هیوادونو کې هڅه دا وي چې داســتخدام دســطحې کنترول لپاره دپانګې اچووني سیاسـت تعقیبوي. داسـتخدام سـیاسـت داهم دی چې دتولني هغې کاري قوي ته چې دکارکولو هیله لري دکارمحل پیداکړي.نظمي سـیاسـت اقتصــادي نظام ته شـکل ورکوي داقتصــادي فعالیتونو لپاره حدود ټاکي او جرياني سیاسـت داقتصــادي سیاسـت هغه تدابیر احتوا کوي چې ددې سیاسـت په واسـطه اقتصــادي جریان عملیه کې مداخله صـورت نیسي او داقتصادي جریان په مستقیم او غیرمستقیم ډول تر تاثیر لاندې راولي.نظمي سیاست دلوبې لپـاره قواعد ټـاکي اوپـه داســـي حـال کې چې جریـاني ســـیـاســـت دلوبې حرکـات انجاموي.دبازار اقتصـــاد په نظام کې نظمي ســیاســت لمړیتوب لري اواقتصـــادي نظام باید دارنګه تنظیم شي چې دټولنې ضرورت وړاقتصادي نتایجولاسته راوړنه کې ددولت اقداماتو ته کم ضرورت احساس کړي اوپه بازار کې جرياني سیاست مداخلات هغه وخت صورت نیســي چې بازار خپله اداره یا هیڅ او یا په کافي اندازه فعالیت ونکړای شــي. اودعرضـــه کوونکو او تقاضـا کوونکو ترمنځ رقابت مطلوب اجتماعي نتایج لاسـته رانه وړي لکه دعاید غیرعادلانه ویش او صحې ځانګې محصولاتو قیمتونو لوړوالی.نظمي سیاست دنده لري څو په قواعدو یو دوامداره سیسـتم چې په موجوده قوانینو متکې وي ایجاد اوپه کاراچوني سـره يي په اقتصـــادي ژوند کې عملي کړي. دبازار په اقتصــاد کې نظمي سـیاسـت لمړیتوب لري دنظمي سیاست دشکلدهی ځانګې عبارت دي له ۱-پلان جوړوني، رهبري او داقتصــــادي جریاناتو انســـجام ، دتصـــدیو او کورنیو قانون، مالي قانون ، او پولي قانون، دبازارقانون ،دمالکیت قانون او بلاخره دخارجي اقتصــاد قانون دنظمي ســیاســت جوړوني اصــلي مرجع

(c) ketabton.com: The Digital Library

مقننه قوه، جوړوي.جرياني سياست دنظمي سياست خلاف داقتصادي جريان په فعاليتونو كي مداخله كوي. دجرياني سياست تطبيق تدابير ساحات له منفرد اجناسو او عواملو بازارونه، اقتصادي سكتورونه يا په مجموع كې ملي اقتصاد څخه عبارت دى . ددې سياست اصلي پلي كوونكي اجرايه قوه ده چې هڅه كوي څو اقتصادي جريانات اوياقتصادي جرياناتو نتايج په لنډ مهال اويامنځ مهال موده كې دبازارد قيمتونو په تعين، دمالياتي په نرخونو تغيراتو ، دربحې په سطحې نرخونو په تغيراتو اوانتقالي تاديانو په واسطه ترتاثير يااغيزې لاندې راولي. اكثراوخت جرياني مداخلات دمنابع ناسم ويش اونامطلوب جريان نتايج منځته راوړي چې دوباره مداخلاتو ته اړتيا پيداكيږي او دنظمي سياست ځانګړي تدابير : مستقل مركزي بانک ايجاد، دكارحمايت قوانين او تطبيق،چاپيرپال ساتني قانوني اصلاحات دپانګې اچونې داستهلاكاتو توقعات سنجش امكانات اوداسې نور .مثلا دچاپيرپال ساتنې په موخه دموقت وخت لپاره دموټرو او عراده جاتو ګردش بنديز دجرياني سياست تدابير دي په عملي اقتصاد كي نه شي كيدلاى چې نظمي سياست دجرياني سياست څخه دقيقا جداشي. ځكه اقتصادي او اجتماعي اهداف دحدودې شرايطو په وضع كولو سره اوهم دمستقيمو مداخلاتو له لارې لاسته راځي.په ۱۹۱۴م كال څخه اقتصادى سياست دكاملې كلاسيكې ازادى په اساس انجاميده درقابتي نظام رامنځ ته كولو لپاره دوالتروايكن اوونظرونو شرطونه: دبازار شكل يا جوړښت۲-دپيسو دارزښت استقرار۳-بازارته دداخليدو ازادي۴خصوصي مالكيت ۵-دقرارداد ازادي ۶-شخصي ملكيت مسوليت او منفرد اقتصاد ګډ تاوويكونو مسوليت۷-يوه دوامداره او مرتبط اقتصادي سياست چې انساني بې اطميناني له منځه يوسي. داستخدام سياست نظمي تدابير كولاى شو په لاندې برخو تقسيم كړو:۱-دكاربازار دنظام قواعد۲-دكارحقوق۳-ملاتړ۴-دكارمبارزه ددې لپاره چې تصديو او كاركرو ترمنځ اړيكي قوي شي نو دبازار دنظام قواعد بايد عملي شي او دبشري پانګې دتصاعد لپاره بايد يو لړ دبازار نظام نظمي قواعد رامنځ ته كړې چې لاندې دي ۱-دكارعايد : بايد مناسب وي ترڅو دواړه خواوي پرې راضي وي او دكارعايد سطحه ژوندسطحه تامين كړې ۲-دكارخطرات: په دوه ډوله دي ۱-جمعي ۲-عادي : عادي خطرات هغه خطرات دي چې په روزمره توګه ژوند كي رامنځ ته كيږي لكه بوډاوالى مريضي او نورجمعي هغه دي چې په ناڅاپي ډول رامنځ ته كيږي نو ددې لپاره لكه نوساني انحراف بايد يو لړ قواعد وضع شي او دخطراتو مخنيوي وشي ۳-كاريو متاع(جنس)ونه شميرل شي ځكه چې كار تخصص ته اړتيا لري ۴-دوظيفي انتخاب په دې معنا چې كاركر ويره لري چې كه دا كار انتخاب كړم نوپه راتلونكې كې به په دې كې پاتې كيږم نوبايد يو لړ قواعد وضع شي.

د عامه مالي چارو بنسټونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمالي چارو (finance)او ماليي (tax)مفاهيم يو له بل څخه دجلا کيدو وړ دي دبيلګې په توګه ماليات هغه ورکړې دي چې ددولت لخوا دطبيعي او حقوقي شخصيتونو پرعوايدو او شتمنيو باندې وضع کيږي.حال داچې عامه مالي چاري دعايداتي سرچينو موندل او تدارک کول دي اوددولت په واسطه دټولنې داړتياوو دپوره کولو په خاطر دهغوی لګول دي .ترهلي: وايي : مالي علم هغه يو خپلواک علم دی چې دبحث موضوع يې ددولت مالي اقتصاد دی مالي علم ددولت دمالي اقتصاد په هکله له دوو موضوعاتو څخه خبرې کوي. مالي علم په کوم مفهوم سره ددولت له مالي اقتصاد څخه بحث کوي په دې هکله دوه نظريات شتون لري۱-مالي علم دهنردعلم په توګه: دپخوانيو نظرياتو له مخې مالي علم ديوه ديسيپلين په توګه پيژندل شوی او ديوه هنر دعلم په توګه دمالي اقتصاد په موخو باندې دملي اقتصاد علمي سپارښتني او وينا کول تطبيقوي او په دې توګه ددولت دمالي اقتصاد ستونزې هواروي. او دانظريه په ۱۸۳۰ څخه مخکې ترسترګو په هغې وخت کې لامالي علم چا دخپلواک علم په توګه نه پيژنده او په شلمه پيړۍ کې بيا دالاړه له منځه۲-مالي علم ديو خپلواک علم په توګه: ددغې نظريې سره سم مالي علم ديو سيستماتيک نظري علم دی چې لکه دبل هر علم په شان ديو مشخص معرفت او دپوهې دموضوع لرونکی دی چې دمعرفت له دغې موضوع څخه په ګټه اخيستنې سره کيدای شي دمالي اقتصاد ديوې خالصې تيورۍ دپرمخ بيولو لپاره کاروا‌خلو او دهغې په مرسته ددولت دمالي اقتصاد ستونزې هواري شي. کله چې دولت خپلو تشبثاتي چارو په اداره کې اجناس او خدمات توليد او هغه بازار ته عرضه کړي نو دغو هڅو په ترڅ کې دخصوصي اقتصاد دسيال په توګه واقع کيږي. نو ځکه دهغو پربيو او کيفيت کميت او توليد باندې اغيزه همدارنګه کله چې دولت له وګړو او موسساتو څخه په بيلابيلو بڼو ماليات ترلاسه کوي نودهغو په واسطه په سيده توګه دموسساتو او اشخاصو دلګښت اندازه سپما اودپانګې دجوړيدو امکانات اودپانګونې اندازه تراغيز لاندې راولې ددولت دمالي اقتصاد دغه ډول اقتصادي اغيزې په خصوصي موسساتو اوافرادو باندې يو اړخيزه بڼه نه لري بلکې بلمقابل خصوصي اقتصاد هم دمقابل لوري په توګه ددولت په مالي اقتصاد باندې خپله اغيزه اچوي دبيلګې په توګه دخصوصي اقتصاد فعاليتونه که ددولت له اقتصادي فعاليتونو سره سيال په توګه دودې او که ددمتمم و همکار په توګه وي په هر حالت کې ددولت په اقتصادي فعاليتونو باندې اغيزې لري کله چې موضوع ددولت دمالي اقتصاد دپلوه ګورو نو ليدل کيږي چې دخصوصي اقتصاد دفعاليتونو کميدل او زياتيدل دخصوصي اقتصاد دعوايدو دکمبود او زياتيدو لامل کيږي او داخپله ددولت په مالياتي عوايدو باندې اغيزه کوي ددې معنا داده چې دخصوصي عايد زياتوالی ددولت دعوايدو زياتوالې امکان برابروي خو دخصوصي عايدو کمښت ددولت دمالياتي عوايدو دکمښت لامل کيږي. دمالي علم دندې دادي چې ۱-ددولت دمالي اقتصاد ماهيت توضيح کول۲-دبيلابيلو هيوادونو مالي اقتصادونه هم دتوضيح او وڅيړي۳-په دې هکله څيړنه چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمالي اقتصاد دپام وړ موخې په واقيعت کې ترکومه بريده پورې تطبيق او ترلاسه شوي دي ۴-ددولت دمالي اقتصـــادي تدابيرو دعملي کولو اغيزې چې په اقتصـــادباندې کيږي، په کره ډول تحليل او ارزول. عامه مالي چارو لپاره اړتيا: ځکه احساس شوه چې په هر هيواد کې ديو شمير ټاکلو موخو ترسره کول چې په حتمي توګه ضروري بريښي بايد ددولت له خوا وشي لکه سياسي موخې امنيتي او دفاعي چاري حقوقي مسايل او اقتصادي مقاصد او اهداف لکه دزيربنا ګانو جوړول دلويو لارو جوړول دبندونو او ويالو کيندل دعلمي او تحقيقاتي موسســاتو جوړول روغتيايي تاسيسـات او نورعام المنفعه تاسياسـات . دولت هغه وخت تشبثاتيعوايد لاسته راوړي چې لکه خصوصياقتصاد په شکل په توليدي فعاليتونو لاس پورې کړي اجناس او خدمات توليد او بازار ته يي عرضــه کړي او دهغو په بدل کې عايد ترلاســه کړي له دې امله چې ددولت لکه دخصوصي اقتصاد په شان تشبثاتي عوايد دخپلو فعاليتونو په بدل کې ترلاســه کوي او جبري بڼه نه لري بلکې دبازار له طريقه او په اختياري ډول يي ترلاســه کوي . نو ځکه تشــبثاتي عوايد ددولت داصــلي عوايد په نوم ياديږي. دولت خپل يو شــمير نورمالي وســايل په اجبارې توګه او له خپل قدرت څخه په اســتفادې ســره دبيلابيلو مالياتو داخيســتلو له لارې دمحصــول او ونډو له طريقه ترلاســه کوي چې ددولت دغه ډول عوايد ددولت داشـــتقاقي عوايدو په نامه ياديږي. دالمان هيواد نامتو پوه ګيرلوف : دولت دمالي اقتصــاد مولديت او اجرات له کريديت ســره تشــبيه کوي دبيلګې په توګه دکريديت په واســـطه پولي او مالي وســـايل له پس انداز کوونکو څخه متشـــبثينو او پانګه اچونکو ته ورليږدول کيږي او دپانګونې لپاره په کاريږي دعامه مالي چارو اهميت۱-دلګښـــتونو لپاره کافي دتمويل منابع درلودل۲-ددولت دلګښــتونو او عوايدو ترمنځ تعادل۳-دلګښـتونو په برخه کې ســپما کول. لکه هغســـې چې ددولت په عايد کې زياتوالی ددولت دمالي بنســټ دپياوړي کيدو لامل شـــي او دولت په دې باندې توانمند کوي چې دخپل مالي اقتصـــاد دفعاليتونه پراخ کړي او دولت په لګښتونو کې داقتصادي پرنسيپ تطبيق کيدل ياني په ډيرلګښت سره دولتي ټاکلي پروژي عملي کيږي.اوددولت په لګښـتوونو کې دسپما لامل شـي اودولت په دې باندې توانمند کړي چې په دغو سـپما کړل شـويو پيسـو باندې يوه بله کوچنۍ پروژه ، يا دهغې يوه برخه تمويل کړي چې په دي توګه به ددولت په لګښتونو کې سپما او صرفه جويي په حقيقت کې ددولت په عوايدو کې يو ډول زياتوالی هم په ســيده او هم په ناســيده توګه راولې. مالي علم له نورو اجتماعي علومو ســـره ډيرې نژدې اړيکې لري نوځکه داډيره ســـتونزمنه او ناممکنه خبره ده چې ددولت دمالي اقتصاد ستونزې داقتصادي تيوريګانو له مرستې پرته حل شـي . ددولت دمالي اقتصـاد اغيزې په مجموعي اقتصـاد باندې په خپله ددولت دمالي اقتصـاد داغيزو په اندازه ژورې او مهمې دي . ددې معنا داده چې څومره چې ددولت دمالي اقتصـــاد ونډه او سـهم څه په نسـبي اوانډوليزه توګه او څه هم په مطلق ډول دشـلمې پيړۍ له پيل څخه بيا تراوســـه پورې زياتره هيوادونوکې زياتوالي موندلی . يعنې ملي عايد داندول ســـره ســـم

(c) ketabton.com: The Digital Library

پراخه شوی.دبودجې توازن دغه اصل دپرنسیپ له مخې مطالعه کیږي هغه وخت دعمل په ډګر کې عملي کیدای شي چې ددولت دلګښتونو په اړخ کې هم له اقتصادي پرنسیپ څخه کاراخیستل شي داځکه که چیرې ددولت په لګښتونو کې اسراف وشي اولازمه پاملرنه ونه شي ممکن ددولت دعوایدو زیاتیدل به هم دپلان شویو مصارفاتي پروژو لپاره بس نه شي او داقتصادي پرنسیپ مطابق به ورته ونه رسیږي او په پایله کې به یو شمیر لګښتي پروژې پرته له تطبیق کیدو څخه پاتې شي یا به پوره نه شي. دبحران او اقتصادي ډب یا رکود په حالت کې ددولت دندې داقتصادي او ټولنیز حالت دښه والي په خاطر زیاتیږي نو ځکه لګښتونه هم زیاتیږي داقتصادي رونق حالت کې دخصوصي اقتصاد دفعالیت او پرمختیا لپاره لار هواروي اوددوي دګټو وټو زیاتوالي امکان هم ډیر وي نوځکه دولت زیاتو لګښتونو ته هیڅ اړتیا نه شته . دمرکنتلست دولت داقتصادي مهم سیاست په سوداګرۍ کې مثبت بیلانس ته رسیدل او چې دغه موخې ته درسیدوپه خاطر په مجموعي توګه اقتصادي چاروکې ددولت لازیاتې مداخلې ته اړتیا وه خو په خاص ډول لاندېنیو چاروته۱-داستخدام دکچې لوړول اودهیواد دننه دتولید داوچتولو په خاطر ددولتي تصدیو تاسیس او پیاوړي کول ترڅو په دې توګه صادرات زیات او واردات کم شي اوپه پایله کې یې دسوداګرۍ مثبت بیلانس ترلاسه شي۲-خصوصي متشبثینو ته په سیده او ناسیده توګه دمالي او پولي مرستو او انحصاري امتیازاتو دورکولو له لارې دخصوصي صنایعو پیاوړي کول۳-دصادراتو دګمرکي تعرفي دوضع کولو له طریقه دپخو او نیم کاره موادو دصادراتو مخنیوی ترڅو دغه توکې دهیواد دننه په کورنیو صنایعو کې په کارتمامه اوپخو محصولاتو بدل شي او په دې توګه له کورنیو خامو توکیو څخه اعظمي استفاده وشي ۴-په واردونکو صنعتي محصولاتو باندې دډیر اوچت محصول وضع کول ترڅو دوارداتي محصولاتو راتګ منع او په دې توګه دهیواد داسعاري ورکړو اندازه کمه شي۵-دکارتماموپه صادراتو باندې ډیر لږ ګمرکي محصول ټاکل ترڅو صادرات ښه پیاوړي او وهڅول شي او دهغو له طریقه ددولت اسعاري سرچینې پیاوړې شي ۶-له بهرڅخه په واردو شویو خامو توکو باندې ډیر لږ ګمرکي محصول کیشودل ترڅو دخامو توکو دواردولو دهڅونې لامل شي او دهیواد دننه په کارتمامو پخو موادو پروسیس شي. دمرکنتلستانو سیاست بنستیزه موخه په سوداګرۍ کې مثبت بیلانس وه.دروسیې نامتو عالم (ن ـــګ ـــیچیف) دمالي علم دندې داسې توضیح کوي : دپولي زیرمو او عایداتې سرچینو رامنځ ته کیدل او شکل۲-دپولي زیرمو او عایداتي سرچینو ویش او لګول۳-دپولي زیرمو او عایداتي سرچینو دویش کنترول کول. اوس ددې لپاره چې دولت خپلې ورسپارل شوې دندې ښې ترسره کړي باید کافي اندازه مالي وسایل ورسره وي اودولت دغه مالي وسایل په بیلابیلو بڼو او ډولونو په لاندې توګه ترلاسه کوي۱-ددولت تشبثاتي عواید۲-محصول او ونډې۳-مالیات۴-جریمې۵-داړتیا پرمهال او وخت سره سمې ددولتي شتمنیو او جایدادونو پلورل او ددولتي خدمتونو عرضه کول۶-دکورنیو او بهرنیو

(c) ketabton.com: The Digital Library

پورونو اخیستل۷-دبهرنیو او کورنیو بلاعوضونو مرسته ترلاسه کول. دولت هغه وخت تشبثاتي عواید ترلاسه کولای شي چې کله دخصوصي اقتصاد په شان په تولیدي فعالیتونولاس پورې کړي اجناس او خدمات تولید او عرضه کړي. او دهغو په بدل کې عاید ترلاسه کړي. دخصوصي او دولت دمالي اقتصاد ترمنځ توپیر ۱-دپلان جوړونې له پلوه توپیر۲-دګټو ترلاسه کولو له پلوه توپیر۳-ددندو له پلوه توپیر۴-داحتیاجاتو دپوره کولو له پلوه توپیر۵-دلګښتونو او عوایدو دمخکې وروسته والي له پلوه توپیر۶-دعوایدو دچمتو کولو له پلوه توپیر۷-دتولید دماهیت له پلوه توپیر۸-دخدماتو دجبران له پلوه توپیر ۹-دنافعیت او دهغه دسنجش له پلوه توپیر.مالي علم ددولتي فعالیتونو داغیزو دتحلیل او تشریح او دځانګړو موخو سره سم دهغه ډیر ښه سمبالول او معقول تنظیم کول دي مالي علم دوه برخې لري ۱-مالي سیاست۲-مالي تیوري. دمالي علم تحقیق او څیړنې موضوع نه یوازې دکورنې مالي اقتصاد څیړنه ارزونه تحلیل او ارزیابي کول او توضیح کول دی بلکې دنړیوال مالي اقتصاد دستونزو څیړنه او تحلیل کول هم دي ترڅو دهغوي له لوری څخه دداخلي مالي حالت او وضعیت دښه کولو په خاطر ګټه واخیستل شي دSonnenfelsله نظره سره سم مالي علم دهغوژورو ښستونو مجموعه ده چې له هغو سره سم ددولت عواید په ډیره ښه او ګټه وره توګه ترلاسه شي. هنریش راو: چې په ۱۹۳۰ م کال کې یې په لومړي ځل اقتصادي علوم په دوو برخو یا نې ملي نظري اقتصاد او مالي علم اوداقتصادي سیاست باندې وویشل وایی چې مالي علم هغه پوهه ده چې دهغې په واسطه ددولت اړتیاوي په مادي وسایلو سره په ډیره ښه بڼه بشپړې شي . مالي علم هغه خپلواک علم دی چې دهغې دبحث موضوع ددولت مالي اقتصاد دی دلته به ددولت له مالي اقتصاد څخه موخه دعامه وسایلو اقتصاد وي.دلیبرال اقتصادي نظام یا داقتصادي خپلواکی غوښتنې دنظام یوه مهمه ځانګړتیا چې کلاسیکو پوهانو هغه غوښتله داوه چې په اقتصادي چارو کې ددولت نه لاسوهنه وي او داقتصادي فعالیتونو نوښتونه دي خصوصي افرادو ته پریښودل شي . ددوې دفلسفي مطابق که چیرې افرادو ته په اقتصادکې ازادې ورکړل شي ، نو دټولنې هروګړی به دخپل وس سره سم دخپل استعداد مطابق یو کاروبار ځانته غوره او پیل کړي. دلزالي له نظر سره سم چې ددغه ډول نظام یو کلک پلوی وه دولت باید داقتصاد په ډګر کې ساختماني دندې یعنې تولیدې فعالیتونه ترسره نه کړي بلکې داقتصادي نظم دداډمنتیا لپاره صرف انتظامې دندې پرمخ بوځي. ادم سمیت دلیبرال اقتصاد پلوی داسې نظر ورکړی دولت باید په اقتصادي چارو کې دنورو ترڅنګ زیربنایی تاسیساتو دندې پرمخ بوځي. چې انفرادي وګړي دغه ډول زیربنایي ساختماني دندې نه ترسره کوي . دمرکزي پلان جوړونې اقتصاد: کې دتولیدې وسایلو ددولتي کیدو له امله دټولنیز محصول زیاته برخه په سیده توګه په دولت پورې اړه پیداکوي. دټولنیز محصول ویش په خلکو باندې ددولت له خوا ټاکل شوي عاید سر ه سم ترسره کیږي. او بیې هم ددولت له خوا ټاکل کیږی. دمرکزي پلان جوړونې په اقتصاد کې چې مستقیم یا سیده مالیات له

(c) ketabton.com: The Digital Library

دولتي تصـديو څخه اخيسـتل کيږي ددولت دمالياتي عوايدو اصـلي او غوښـنه برخه جوړوي چې په عمومي توګه ددولت دغه ماليات په دوو بنو يو يي له توليدي تصديو څخه په توليداتو باندې ماليات دي او بله يې له خدماتي تصديو څخه په خدماتو باندې ماليه اخيستل دي دماليي سـنجولو بنسټ دفعاليت ځايونو دخرڅلاو دوران دی .دمرکزی پلان لرونکې اقتصـادي نظام هيوادو کې ددې عوايدو ډيره برخه دملي شويو شتمنو څخه ترلاسه کيږي او مالياتي عوايد په هغو کې ډيره لږه ونډه لري او ددولت دبودجې په تمويل کې يې برخه کمه وي . دمرکزي پلان جوړونې اقتصـاد لرونکو هيوادونو کې ددولت بودجه له پلان سـره سـمه ديو شـمير پرنسيپونو له مخې ترتيبيږي او بيا تطبيق کيږی چې دغه اساس پرنسيپونه ياصـول دادي ۱-دبودجې عمومي پرنسيپ(دتوازن پرنسيپ)دبودجې جوړونې صرفه جويي پرنسيپ دمالي پلان جوړونې او ديموکراتيک مرکزيت دوحدت پرنسـيـپ) *دبودجې اختصـاصـي پرنسـيپ(دبودجې دوحدت پرنسـيپ)دبودجې دکامل والی او هدف پورې مربوط والی پرنسـيپ)؟؟په مداخلي (مداخلوي) اقتصـادي نظام کې يعنې په اقتصـادي چارو کې ددولتي فعاليتونو دورځ په ورځ زياتيدونکو لاسوهنو په صـورت کې چې دليبرال اقتصـادي نظام يو تعديل شوی شکل دی . ددولت دمالي اقتصاد دفعاليتونو دترسره کولو لپاره پراخه ساحه شته چې له هغې سـره سـم ددولت دمالي اقتصـاد حجم او سـاحه هم پراخيږي. دمرکزي پلان جوړونې په اقتصـاد کې دبودجې دتوازن اصـلي علت دادی چې دبازار اقتصـاد لرونکو نظامونو کې دبيو او عوايدو دبدلون ددولت په بودجه کې هم بدلون راولې او له اقتصـادي شرايطو سره سم ددولت دبودجې دتوازن کله کسر او کله مازاد سره مخامخ کوی حال داچې دمرکزي پلان اقتصـاد لرونکو نظامونو کې لکه مخکې چې وويل شـو پورتنې دواړه کميتونه ددوې له خوا ټاکل کيږي نو ځکه ثابت هم پاتې کيږی. په مختلط اقتصادي نظام کې هم ازاد بازار يعنې دشخصي ملکيت لرل او شخصي تشبثاتو شته او قانوني رسميت لري او هم په کې دولت دمالک په توګه دمتشـبث په توګه او هم دکنترول کوونکو په توګه په اقتصـادي فعاليتونو کې برخه اخلي او دنافذ حيثيت لري. په دغه ډول اقتصـادي نظام کې دنن ورځې هغه ټول هيوادونه شـامل دي چې دمرکزي پلان اقتصـادي نظامونه نه لري. ګډ يا مختلط اقتصـاد دهغه ډول اقتصـاددی چې په هغې کې دولت دپام وړاجناس او خدمات عرضـه کوي او دخصـوصـي اقتصـاد فعاليتونه تنظيموي. دمداخلو ي اقتصـاد نظام چې دنولسمې پيړۍ په وروستيو کې په ۱۸۷۵ م کال وروسته په المان کې رامنځ ته شو اساسي موخه يي داوه چې دخصـوصـي نوښـتونو لپاره ديوې ازاده فضـا په تضـمين کولو سـره ددولت دخپلو مالي او اقتصـادي فعاليتونو دپراخولو په واسـطه هغه ډول ناوړه پايلې او منفي اغيزې چې دبازار اقتصـادي نظام داقتصـادي عمليې دجريان له امله رامنځ ته کيږي له منځ نه يوسـې او مخه يي ونيسـي اوداقتصـادي پيښـو جريان دتولنې او ټول ملي اقتصـاد په بنه تراغيزې لاندې راولې او اقتصاد دنورو پرمختياوو لپاره لاره هواره کړي . اساسي علت درامنځ ته کيدو يي

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې وروســته ترصــنعتي انقلاب ځخه يو شــمير ناوړه اقتصــادي او ټولينيزي پيښـــي لکه داقتصــادي بحرانونو پيښـيدل،بيکاري زياتيدل، دکارډيرســتونزمن شــرايط او په کارګرو يې ظالمانه چلند اودکاردوخت زياتول خو دلږ مزدونو ورکول په ماشـــومانو باندې کارکول او نورعوامل رامنځ ته شـــول ددغه ناوړه پايلو دله منځه وړلو لپاره په خاطر او دهغو نورو اقتصـــادي او ټولنيزو ناوړه پايلو دمخنيوي لپاره په اقتصـــادي چارو کې ددولت دلازياتې مداخلي لامل شوه له دې امله چې دپورتنيو دندو ترسره کيدو پيسو او لګښت ته اړتيا لرله نو دانظريات ددې لامل شو چې ددولت دمالي اقتصاد ساحې ته پاملرنه زياته شي. والټروايکين په نوم يو پوه ديواغيزمن رقابتي نظام درامنځ ته کولو لپاره اوو ســازماني اصــول او څلور انتظامي اصول پيشنهاد کړي دي دادي چې سازماني اصول۱-دبشپړو رقابتي بيو سيستم ۲-دپيسو دارزښت استقرار۳-بازارته داقتصـادي عاملينو راتګ(شـغل او کارونو ازادي)۴-په توليدي وسايلو باندې دخصوصي ملکيت شتون۵-دقرارداد ازادي ۶-داقتصادي سياست ثبات او دوام. انتظامي اصــول ۱-دولت بايد دکارتلونو او انحصـــاراتو دشـــکل مخه ونيســـي او ضروري او نه منع کيدونکي انحصار داسې کنترول او ترڅارنې لاندې ونيسي چې دبعضو بيي لکه درقابتي بيو په شـان شـي۲-دولت بايد دخپلو مالياتي سياسـتونو له طريقه پرته له دې چې په اقتصـاد کې پانګونې له خنډ او ځنډ سره مخ شـی دعايد بيا ويش اصـلاح او سـمون په کې راولي ۳-دولت بايد دکاردوختونو دښـــځو داســـتخدام او دماشـــومانو دکارپه هکله نوي ځانګړي مقرارت جوړکړي، ترڅو کارګران ډاډمن وي او مصـــونيت ولري او له دې پرته له طبيعي سرچينو ځخه دغير اقتصادي استفادې مخه ونيول شي۴-دولت بايد حد اقل مزدونه په عادلانه توګه وويشــي . دازادي غوښـتنې نوی اصــالت هم له دولت ځخه يو څو غوښـتنې لري چې دهغوی عملي کول ددولت دمالي اقتصـــاد دپراختيا او ښـــه کيدو لامل کيدای شـــي. داسـلامي حکومت مهمې دندې۱-دغربت فقر بيکاري له منځه وړل۲-دپيسو دحقيقي ارزښت ســاتل۳-دقانون(شــريعت)تطبيق کول۴-دټولنيزو اقتصــادي عدالت ډادمنتيا۵-دامنيت او دعايد دعادلانه ويش ډاډمنتيا۶-دنړيوالو اړيکو ســـاتل او دهيواد دپولو ســـاتنه . داســـلامي دولت عايداتي ســرچينې په دوه ډوله دي۱لومړني او ثابت ماليات: هغه ماليات دي چې دهغو اندازه انډول او دوضـع کيدلو او اخيسـتو حالات په سيده توګه شـريعت ښـودلي لکه : زکات،خمس، عشـــر، خراج، جزيه، صـــدقه، رقت او بې وارثه ميراث دثابتو مالياتو په نوم ياديږي.۲-متغيير(حکومتي)بدليدونکي ماليات: داهغه بيلابيل ماليات دي چې اسـلامي حاکم کولای شـي په ځانګړو شرايطو کې هغه واخلي . دهغو اندازه او نسبت لپاره کوم ځانګړی مقدار په شرع کې نشته بلکې دټولنې دارتياو اودحکومت په ضرورتونو پورې اړه لري چې داسلامي حاکم په پام کې نيسي لکه دطبيعي منابع له درکه عوايد دکانونو سړکونو ځنګلونو سيندونو او نورو ځخه عوايد).همدارنګه په وارداتو ماليات بې سـوده حسـنه پورونه ددولتي ملکيتونو عوايد او ددولتي خدماتو عوايد. والټراويکين وروســـته درقابتي نظام دپياوړي کولو په خاطر دولت ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو شــمير نوي دندې پيشــنهاد کړي چې ددولت دمالي اقتصــاد دېراختيا لامل شــول. دولتي تصــدۍ ددوه ډوله مالياتو تابع دي په مرکزي پلان جوړونې په اقتصــادکې يعنې پرمفادو يا ګټو ماليات او په توليداتو ماليات . اسلامي حکومت په اقتصاد کې دېراخه ملکيت اختيارونو ، او ددندو لرونکی دی چې په دې برخه کې دولت ته دېراخه لاســـوهنې څارنې او مداخلي امکانات ورپه برخه کول . داسلامي اقتصاد په نظام کې ټولې اقتصادي سرچينې چې په هغو کې عامه ګټې نغښـــتې وي بيت المال ته په واک ورکول کيږي. ځنګلونه ســـيندونه، اوبه شــرکتونه، کانونه.په ليبرال اقتصــادي نظام کې دولت دفعاليت ســاحه محدوده وي او ترډيره بريده دفاع، امنيتي ، علمي، تحقيقاتي، او زيربيناګانو دجوړولو دندې په غاړه لري چې له دغې نظريې سره سم دولت دمالي اقتصاد ساحه هم محدوده وي.دمرکزي پلان جوړونې په اقتصــــاد کې ددولت بودجه دملي عايد ډيره لږه برخه جوړوي او پرتوليدي وســـايلو باندې ملکيت دولتي وي نو ځکه ددولت ډيره برخه عوايد په دغه نظام کې ددولتي تصديو له مدرک څخه ترلاســـه کيږي. په دغه ډول نظام کې بيي ددولت لخوا په ثابته بڼه ټاکل کيږي. په دغوډول نظامونو کې دخلکو څخه ماليات او دولتي تصــديو څخه ماليات راټوليږي. دمرکزي پلان لرونکی هيوادونه کې له عملي او نظرې پلوه دبودجې توازن په کلکه ســـره رعايت کيږي. په ګډ يا مداخلوي اقتصــــاد کې ددولت مداخله په ټولنيزو چارو کې زياتيږي چې مهم عامل يې صــنعتي انقلاب او دهغه ناوړه ټولنيزی او اقتصــادي پايلې دي. دعامه مالي چارو بنسټونه: دوه ګونی موډل: دې کې داقتصــادي پيښــو جريان داسې پرمخ ځي چې کورنۍ خپل توليد عوامل او خدمات تصـــديوته ورکوي او تصـــدۍ توليدشـــوي اجناس اوخدمات بيرته دتوليدي عواملو په بدل کې کورنيو ته ورکوي شکل په لاندې ډول دی

اوس همدې شــکل ته لږ پراختيا ورکوو چې سپمااوپانګه اچونه دپانګې دجوړيدو په بڼه ځای په ځای کړو او دولت فعاليتونه هم ځای په ځای کړو نولاندې شکل به ولرو

پورته اقتصـــادي دوران کې لاندې پيښـــې پيښـــيږي۱-کورنۍ خپل دتوليد عوامل تصــديو ته په واک کې ورکوي ۲-کورنۍ دخپلو توليدي دعرضـــې په بدل کې تصــديو څخه دعوايدو په بڼه خپل عوض ياجبران ترلاسه کوي۳-کورنۍ توليد عوامل دولت ته سپاري او دولت ته په سيده توګـه ماليـه ورکوي۴-دولـت کورنيو دتوليـد عواملو پـه وړانـدې هغوی تـه عـايد ورکوي اويو شمير بلاعوضه مرستې ورسره کوي.اودټولنيزواوفاميلي کومکونو په بڼه ورته مرسته ورکوي. ۵-کورنۍ خپل يوه اندازه عايد سپما کوي. چې دغه پاتې شوي عايد له ټولې کورنۍ څخه دپانګې دجوړيدو په موخه راټوليږي.۶-تصـــدۍ هم دولت ته په ســـيده اوناســـيده توګه ماليات ورکوي۷-دولت تصـــديو څخه دخپلې اړتياوړ اجناس اوخدمات اخلي او له دې پرته

(c) ketabton.com: The Digital Library

تصـــديو ته په سـيده اوناسـيده توګه مرسـتې ورکوي.۸-دتصـــديو پس اندازونه اواســتهلاکات دپانګې جوړيدو لپاره کارول کيږي۹-دولت هم فرســـايشـــات(اســـتهلاکات)اوپس اندازونه هم دپانګې جوړيدا خواته ليږدوي۱۰-جوړې شوي پانګې څخه دوباره دتصديو اودولتي موسساتو دتمويل لپاره کاراخيسـتل کيږي.پورته اقتصـــادي دوران يو ترلی اقتصـــاد په پام کې نيســـي . يعنې هغې کې بهرنې اقتصــــادي اړيکې په پام کې نه دي نيول شــــوي.په ملي اقتصــــاد کې دپانګې جوړښــت ســرچينې عبارت دي له:ددولت فرســايشـــات(اســتهلاکات)اوپس اندازونه دپانګې جوړښت سرچينې دي.دملي اقتصـاد دپانګې اچول مجموع کې ددولت فرسايشـاتو او پس اندازونو او عوايدو اومالياتو دسرچينو څخه تمويل کيږي.ددولت له خوا داجناسو مفيديت دکمښــت په پرتله زيات کې ددولت له خوا دتوليد شــويو اجناســودمفيديت له . له همدي امله مجموعي اقتصـــــاد دمولديت له پلوه داغوره او ګټوره ده چې دولت خپل توليدي فعاليتونه په opنقطـه کې ودروي يعنې دټولو اعظمي نقطـه کې او ددې نـه يې زيـات نـه کړي چې دابيادملي اقتصـــــاد په زيان تماميږي.ملي اقتصــــاد=مجموعي اقتصــــاد+لوی اقتصــــاد+عامه اقتصاد+دولتي اقتصاد.مالي اقتصاد=عامه مالي چارې.مازولا اوپنتلونې ايټالوي پوهانو هڅه وکړه چې هغه مفيديت چې ددولت په فعاليتونو ســـره ايجاديږي. له هغه مفيديت ســـره پرتله کړي چې دافرادو دمالياتو دورکولو سره لاسته راځي. ددغو پوهانو په نظر ددولتي فعاليتونو دپراختيا ترهغه پورې د مجموعي مفاد په ګټه وي چې ترڅو چې دولت دفعاليتونو رامنځته شوي مفيديت ياترلاسه شوی ګټورتوب دمالياتو دورکړيله امله دافرادو له لاسه وتلي مفيديت څخه زيات وي . لنډال : هم دمولفينو همدغې ډلې ته ورګرځي. دوی هڅې وکړي چې دفريټو ډير مســاعد حالت ددولت پرلګښــتونو باندې تطبيق کړي دنوموړي دنظر ســره ســم ددولت فعاليت يوازې په هغو شرايطو کې معقول بلل کيږي چې هغه مفيديت چې دولت يې يوشخص ته ايجادوي په عين حال کې دغه شـــــخص څخه دعين مفيديت دله منځه تللو لامل نه شـــــي. داځکه په دې صـورت کې به دده په عقيده ديوتن هوسـاينه يوبل ته دزيان په بدل کې ترلاسـه شوي وي . ددغې ستونزې دحل لپاره په کارده چې داشخاصو دمفيديتونو ترمنځ مقايسه وشي . خودغه کار ناممکنه ده داځکه چې مفيديت يوعندي اوانفســـي موضـــوع ده نودهغې لپاره افاقي معيارونه نه شته. دمسګريف له نظر سره سم له دې امله چې دولتي اجناسو ته دخلکو اړتيا دبازار له لارې نه شـــي پوره کيدای نو بايد عامه اړتياوې اوددولت دمالي اقتصـــاددپولو اوبريدونو ټاکل هم بايد ديوه سـياسـي تصــاميم له مخې ترســره شـي .داشـخاصـو دمفيديتونو دمقايسې له لارې ددولت دمالي اقتصـاد دپولو ټاکل داډول ستونزې لري:دغه ډول مقايسـه په عمل کې ناممکنه ده داځکه چې مفيديت يوه عندي او انفسي موضـوع ده چې نظر هرشـخص ته توپيرکوي اودهغې لپاره افاقي معيارونه نشـــته.دولت عوايد وته ددې په خاطر اړتيا ده: دولت ته ځکه اړتيا لري چې دولت خپلې دندې په ښـــه شـــکل ترســـره کړي بايد پوره اندازه عوايدپه واک کې ولري . همدارنګه دولت په اقتصادي تولينزو کلتوري اوسياسي ډګرونو په

(c) ketabton.com: The Digital Library

برخه کې بیلابیلې دندې په مخ وړې نودغو دندو پرمخ بیولو لپاره دولت عوایدو ته اړتیا لري. دعواید و داعتدال اوکفایت اســاس:ددې اســاس له مخې باید دولت عواید دومره وي چې ددولت لګښــتونه پوره کړي اوددوام له نظره باید دلګښــتونو داندازې څخه نه زیات او نه کم شــي. ځکه که عواید دمصــارفو څخه زیات شــي نو په ملي اقتصــاد منفي اغیزې کوي.اوکه عواید دمصــارفو څخه کم شــي نودولت اقتصــادي فعالیتونه محدودیږي اوخپلې دندې نشــې ترسره کولای یعنې دا اساس په یوه اوږده موده کې دبودجې دتوازن غوښتنه کوي .دولت په دغه لاندې شــرایطو ســره داقتصــادي شــرایطو ســره دبرابروالی وړتیالري . په دې خاطر ورسره برابروالي وړتیا لري که چیرته ددولت عواید کم شي نوخپلې ورسپارل شوي دندې په ښه شکل نه شي ترسره کولای اوهمداقسم که چیرته عواید زیات شي نوتولیدي وسایل بې ګټې پاتې کیږي.ددولت عواید ودبیامولدیت اساس مفهوم:ددغه اساس له مخې لکه څرنګه چې لورنس فون شتین دمالیاتوپه هکله ویل و ددولت عواید باید داسې راټول شي چې په اقتصاد دبیا تولیدولو اغیزه ولري معنا داچې ددولت عواید په واســـطه دهیواد راتلوونکې تولیدي قدرت ضعیف نشي. بلکې ښه شي . ددولت دعوایدو اقتصادي اساس : ددولت عواید اقتصادي اساس هم ددولت دلګښتونو په شان ددولت په عوایدو باندې داقتصادي پرنسیپ غوښتنه کوي معنا داچې ددولت عواید باید داسې راټول شــي چې دامکان ترحده مالیاتي اداروته ډیرلږ تمام شد مصارف ولري.دمالیاتي استطاعت اساس مفهوم : داساس ددې غوښتنه کوي چې دمالیاتو په ورکړه کې دهرچا برخه داسې وټاکل شي چې هرڅوک دخپل وس سره سم او دخپل مالي توان مطابق ددولت دمالیي په ورکولو کې برخه واخلي . هغه لامل چې دمالیاتي اســـتطاعت داســاس تطبیق کول په عمل کې ســتونزمن او ناممکن دي:لاندې لاملونه دي ۱-دمالیي ټاکنې تخنیک:له پلوه ډیرستونزمن اوتردې چې پرمختیایي هیوادو کې ناشونی کار دی ځکه دانشې کیدلای چې ټولو خلکو مالي وس دي وکتل شــي اوبیادي مالیه پري کیښودل شــي.۲-دنړۍ په ګڼ شــمیر هیوادونو کې حاکمه طبقه هیڅ کله نه غواړي چې ټول مالي امتیازات دي له منځه ولاړشي.۳-له دې امله چې ددولت مالیاتي پالیسی په چارو کې بیلابیلې موخې په پام کې وي نو ځکه دغه اصـــل څه ناڅه زیانمن کیږي. اوســـم نه شـــي عملي کیدی.ددولت دعوایدو بنسټونه:ددې لپاره چې دولت عواید په اقتصاد منفي اغیزه وانه چوي باید یو شمیر اساسات ورته وټاکل شي چې دااساسات عبارت دي له ۱-دولت عواید دمالی اقتصاد اساسات۲-دولت دعوایدو دملي اقتصــاد اســاســات۳-ددولت دعوایدو دتحصــیل اخلاقي اســاســات.ددولت دعوایدو دمالي اقتصاد اساسات:داصل یا اساس لاندې برخې لري۱-دکفایت اواعتدال اساس۲-دعوایدو دمطابقتقابلیت۳-دعوایدودتحصــیل(راټولولو) داقتصــادیت اســاس۴-ددولت دعوایدو دتحصــیل قانونیت۱-کفایت اواعتدال اساس۲-دعوایدو دمطابقت قابلیت: له دې امله چې دهرهیواد دمالي اړتیاوي داقتصادي نوساناتو تابع دي نوځکه له دې لپاره چې دولت مالي ستونزو سره مخامخ نه شــي باید ددولت عواید داســې تنظیم شــي .چې هروخت کې ځان دنوســاناتو اواقتصـــادي

(c) ketabton.com: The Digital Library

حالاتو له بدلون سره بدلون وکړي يعنې برابرکړای شي اوپايله کې مالي اړتياوسره مطابق شي. ۳-دعوايدو دحصول اقتصاديت اصل :لکه معاشاتو مصارف ترانسپورت مصارف دا به زيات نه وي اقتصـادي وي اونور۴-ددولت دعوايدو دتحصـيل قانونيت: دغه اسـاس له مخې هر ډول مالياتي عوايد چې دولت يې دافرادو او موسسـاتو څخه اخلي بايد دقوانينو اومقرارتو سـره سـم وي ، نودې لپاره چې دمالي کارکوونکو دناوړه اسـتفادې مخه ونيول شـي نو بايد مالياتي قوانين اومقررات په واضح ډول تدوين شي . دغه دول قوانين پرمختيايي هيوادوکې ډير ضـروري دي. ۲-ددولت دعوايدو دملي اقتصـاد اساسـت.ددې لپاره چې ددولت دعوايدو ترلاسـه کولو په ملي اقتصـاد باندې منفي اوناوړه اغيزه ونه کړي نودلاندې اساسـاتو رعايت کول ضـروري دي .دعوايدو بيا مولديت اسـاس: ۲-دعوايدو دمنابعو غوره اوسـم انتخاب۳-دتعرفو راټولولو اسـانتياوي۲-۱-دعوايدودمنابعو غوره اوسـم انتخاب: دې اسـاس نه هدف ددولت دعوايدو او مالياتو دحصـول پرمهال دتوليد دعواملو دترکيب امکانات اواقتصـادي ساحو کې دعايد منابع ترپاملرنې لاندې وي اوددولت عوايد داسې راټول شي چې اقتصـادي فعاليتونه خنډونه ګرځي. دتعرفو دراټولو اسـانتياوي: ددې اسـاس څخه هدف دولت دعوايدو دراټولولو پرمهال ماليه ورکوونکو ته ستونزې راپيدانه شي اومالياتي بې تکليفه تحويل کړي اودامکان ترحده ماليه ورکوونکو ته اسانتياوي برابري شـي ترڅو هغوی مالياتو ته زړه شـه کړي او ماليات ورکړي. ۳-ددولت دعوايدو دتحصيل اخلاقي اساسات: هغه اخلاقي اساسات چې دولت عوايدو راټولولو لپاره ضـروری دي اواقتصـادي اړخ نه لري بلکې دعدالت – اوډاډمنتيا له پلوه ارزښـت لرونکي دي ۱-دماليي دعموميت اصـل۲-دمالياتو دفداکارئ اسـاس۳-دمالياتو اسـتطاعت.۱-دغه اسـاس له مخې بايد مالياتي قوانين مقررات عام وي اودهيواد ټول وګړي پرته دکوم امتياز او يا توپير څخه دماليي تابع وي يعنې داسـې نه وي چې قومي ـژبني اوشخصي امتيازات دمالياتو په ورکړه کې وي بلکې په ټولو يو شان تطبيق شـي.۲-دمالياتو دفداکارئ اساس:دغه اساس له مخې چې دولت خپل عمومي وظايف په ښـه شـکل ترسـره کړي نوبايد دهيواد ټول وګړي يو ډول فداکاري ورکړي اودخپلو عوايدو يوه برخه دماليي په بڼه ددولت دلګښـتونو دتمويل لپاره وسـپاري ، ۳-مالياتي اسـتطاعت اسـاس.دمالياتي مقاومتونو لنډيز: کله چې دماليي بريدونو څخه تيری وشـي نوماليه دزغملو وړنه بريښـې اودمالياتي مقاومت درامنځ ته کيدو لامل کيږي. مالياتي مقاومتونه کيدای شـي دجنايي مقاومت په بڼه وي او ياهم دمالياتي قانون مقاومت په بڼه وي دمالياتي جنايي مقاومتونه ددوکې اوپټولو په بڼه او ياهم ماليي ورکولو څخه دډډې کول په بڼه وي چې دسـزاوړبلل شـوي دي دمالياتي مقاومت په ضد مجادله په دريو ډولونو ده ۱-دښـوونې او روزنې کچې لوړول۲-دماليي ټاکنې لپاره دډيروښـو ميتودونو غوره کول۳-دجزادحقوقو له طريقه دمالياتي مقاومتونو په وړاندې مبارزه . مالياتي قانوني مقاومتونه چې دقانون په چوکاټ کې ترسـره کيږي نو دسـزا وړ نه بلل کيږي. دمالياتي تعرفو لنډيز: دماليي تعرفې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دماليي دســـنجش داســـاس اودماليي دپيســـو ترمنځ نســـبي رابطه ده . دماليي تعرفي ثابت اوبدليدونکی شـــکل لري نو ځکه دمالياتي تعرفو بيلابيل ډولونه شـــته لکه١-متناســـبه (انډوليزه)تعرفه: په دغه ډول تعرفه کې دثابتې ماليي فيصـدي په خپل حال کې پاتې کړي ٢-مترقي ماليه : چې دماليي دسنجش داساس له زياتيدو سره يوځای دماليي فيصدي هم لوړيږي که چيرې دماليي تعرفي دزياتوالي فيصـــدي دماليي دســـنجش داســـاس له زياتوالي ســـره برابروي . نوهغې ته خطي مترقي تعرفه ويل کيږي.که چيرې دماليي تعرفي زياتوالی دماليي دســنجش داســاس دزياتوالي په پرتله زيات وي. هغه دګرندۍ مترقي تعرفي په نوم يادېږي . که چيرې دماليي تعرفي دزياتوالي فيصـدي دماليي دسـنجش داسـاس دزياتوالي په پرتله ټيټ وي انډول وکم تناسـب سـره وي نوهغې ته سـسـته مترقي تعرفه(ماليه)ويل کيږي٣-نزولي تعرفه: دنزولي تعرفې په حالت کې دماليي فيصـدې دماليي دسـنجش داسـاس له زياتيدوسـره راکميږي اونزول کوي. که چيرې دماليي دفيصـدي کمښت دماليي دسنجش داساس زياتوالي له فيصـــدي ســـره برابروي نوخطي نزولي تعرفي رامنځته کيږي. که چيرېدماليي فيصـــدي کمښت دماليي دسنجش داساس له زياتوالی څخه زياته وي نويوه ګرندۍ نزولي تعرفه ورڅخه جوړيږي. که چيرې دماليي فيصدي کمښت دماليي دسنجش دااساس زياتوالي په پرتله دماليې فيصـدي کمښـت لږ وي نو په دې صـورت کې يوه سـسـته نزولي تعرفه ورڅخه جوړيږي.که چيرې ديوهيواد دمالي پاليسي جوړونکي دماليي ټاکنې حدود په پام کې ونه نيسي او په خپلې خوښـــې مالياتي ســـياســـتونه جوړاو تطبيق کړي نو په دې صـــورت کې به ممکن دټولنې غبرګونونه دمالياتي ټينګار په بڼه راڅرګند شـــی. دمالياتي مقاومت په صـــورت کې دماليي مکلفيين هڅه کوي چې په بيلابيلو بڼو او لارو چارو له هغې ماليي څخه ســـرغړونه وکړي چې په دوي باندې زغمل شـــوي دي . مالياتي ټينګار اودهغې په وړاندې مبارزه دمالياتو دراټولولو لګښـت لوړوي چې په پای کې دوولت دمالياتي خالص عايد دکمښـت لامل کيږي. مالياتي مقاومت کيدای شـــي دخپل اهميت او ځانګړتيا له مخې په بيلابيلو بڼو رآڅرګندشـــي . دالمان نامتو ماليه پوه ګرلوف په وينا دغه ډول مقاومتونه په دووبرخو ويشـل کيدای شـــي١-مالياتي جنايي مقاومتونه: ٢-مالياتي قانوني مقاومتونه: مالياتي جنايي مقاومت دمالياتي دوکې اوله ماليی ورکولو څخه دمخ اړولو په بڼه راڅرګنديږي دغه ډول مقاومت دمالياتي قوانينو اومقرراتو مخالف عمل دی نوځکه دجزا دحقوقو له احکامو ســـره دهغو مرتکيبين دســـزا وړدي.ددولت عوايد په دوه ډوله دي ١-مالياتي عوايد٢-غيرمالياتي عوايد : مالياتي عوايد ددولت دلګښـتونو دپوره کولو مهمه لاره اوسـرچينه دبيلابلو مالياتو راټولول دی څومره چې مالياتي عوايد زيات وي په هماغه اندازه داقتصـــــادي ناوړه اغيزو مخه نيول کړي. ٢-غيرمالياتي عوايد: هغه پيسې دي چې دولت يي دخپلو اقتصـادي فعاليتونو څخه ترلاسـه کوي چې دبيلابيلو پانګه اچولو له سرچينو څخه دي .ددولت مجموعي عوايد دحصـول کولو دمنبع يادترلاســـه کولو دســـرچينو له مخې په دوه ډوله دي١-منظم عوايد ٢-غيرمنظم عوايد :منظم

(c) ketabton.com: The Digital Library

عواید : عبارت دهغه ډول عوایدوڅخه دي چې په هره بودجوي دوره یا مالیي دوره کې په منظم ډول موجود وي ، ځکه دهغواندازه مخکې ترمخکې اټکل کیدای شــــي. لکه مالیاتي عواید تشــبثاتي عواید محصــول اونور.اوهغه عواید چې منظم او دایمي منابع نه لري . بلکې یواځې داړتیـا پـه مهـال راټولیږي لکـه کورنـۍ اوبهرنـۍ مرســــتې ، دولتي ملکیتونـه پلورل اوپورونه. مالیات هغه اجباري ورکړې دي چې کوم متقابل عوض نه لري او له حقیقي او حقوقي اشــخاصــو څخه دهغوی دشــتمنیو عوایدو،اواقتصــادي فعالیتونو څخه ددولت دمالي ډاډمنتیا اوتامین کولو په خاطر اخیســـتل کیږي.افغانســـتان کې دمالیی لومړنی وزارت چې دمالیي ادراه وه له جوړیدو څخه یي ۲۶۵ کاله تیریږي. داحمدشاه بابا په وخت کې رامنځ ته شو چې هغه مهال به یي ورته دیوانبیګې یا مستوفي ویل.دمالیي ټاکنې حدود اوتخنیک: ددې لپاره چې دیوه دولت دمالیي ټاکلو سیاست په بریالیتوب سره پرمخ ولاړ شي او دخلکو هغه منفي غبرګون راونـه پـاروي چې دمـالیـاتي مقـاومـت بـاعـث ګرځي بـاید یو شـــمیر روحي اواقتصـادي عوامل اوتخنیکي شـرایط چې دمالیي ټاکنې حدود ټاکي رعایت شـی دلته به دهغه په هکله بحث وکړو.دمالیي ټاکنې تخنیک دهغه هنر ده چې په هغه سره یوه مالیاتي مفکوره په عمل کې تطبیق کیږي لکه هغســـې چې دمالي علم تاریخ په ښــــکاره توګه ځینې وختونه یوشـــمیر هیوادونه دمالیي ټاکنې تخنیک ټول هغه تدابیر دي چې دمالیاتي مکلفیتونو دتثبیت دمالیي دترلاســـه کولو اودمالیي دکنترول لپاره په پام کې نیول کیږي.په هرهیواد کې په ځانګړي ډول مالیه راټولیږي لکه دمسـیحت دفلسـفي یا مذهب موافقه توماس فو ن ویل مالیه یوه بې ګنا غلا ده ارسـتو هم وایي مالیه یوډول فداکاري ده دولت په وړاندې دوګړو اوداسـې نور.دتاریخ په اوږدو کې له دریو طریقو څخه دمالیي راټولولو لپاره کاراخیسـتل شـوی دی ۱-دمالیي اجاره داري ۲-مالي انحصـــــار۳-ددولت دمالیاتي ادارو په لاس مالیه راټولول چې اوس زیاتره په همدغه قسـم مالیه راټولیږي. اوددولت لګښـتونه عبارت دهغه لګښـتونو څخه دي چې دټولنې دټولو وګړو لپاره ترســـــره کیږي. لکه صـــــحت عامه ، تعلیم ، ملي دفاع، اوداسې نور.

احصایه

احصـایې مفهوم او پیژندنه : احصـایه دفرانسـوي ژبې دلفظ(statistique)څخه مشـتق شـوي جرمني کې (statistic)ایتـالوي ژبــه کې(statista) او دانګریزي ژبې کې (statistics) اولاتیني ژبې (status) څخه اخیســـتل شـــوی چې ټول په خپله ژبه کې د political state یعنې ســــیاســــي حالت یا موقف په معنی ده .کله چې احصـــــایه دمجموعې د مفهوم په توګه استعمال شي نو احصایه دمعلوماتو عددي مجموعې په معنا ده او کله چې احصایه دواحد په مفهوم سـره په نظر کې ونیول شـي نو داحصـایه لفظ یو ډیسـیپلین په توګه څرګندیږي په دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

معنا چې داعدادو راجمع کولو طريقې، توصـيف او تحليل پورې مربوطيږي او په مجموعي مفهوم کې په دې مفهوم کې احصـايه دعددي معلوماتو تنظيم ښـيې او داحصـايه لفظ دهميشـه دجمع په شکل استعماليږي مثلا دقيمتونو احصايه دترافيکي حوادثو احصايه دجرايمو احصايه پـه دې ډولو مثـالونو کې داحصـــــايـه لفظ پـه اړونـدو برخو کې دعـددي معلومـاتو نظر پيداکول.A.l.Bowleyوايې احصـايه دشـمارلو علم دی boldingtonوايې احصـايه داټکل او احتمالاتو علم دی . بې له شـکه احصـايه دارقامو د راټولولو او څيړنې لپاره اصول دي دکوم له مخې چې بايد معلوماتو ثبات چې دهدف سره مطابقت ولري او دښيې نتيجې دترلاسه کولو په لورلارښوونه کوي نو په خلاصه ډول ويلای شو چې احصايه دارقامو دراټولو لو ترتيب تنظيم تحليل اوارايې څخه عبارت ده دcroxton &cowdenله نظره احصــــايه دارقامو راټولول ارايې تحليل او تفسير څخه عبارت ده په تعريف کې ۴مرحلې وجودلري ۱-دارقامو راټولول ۲-ارايه ۳-تحليل۴-تفسير ولې ضرورت ليدل کيږي چې يوه بله مرحله هم وراضافه شي croxton and cowdenولې ضرورت ليدل کيږي چې دکرکستون او کوډين په تعريف کې يوه بله مرحله وراضـــافه شـــي چې عبارت دارقامو دتنظيم څخه ده. .داحصــــايه دعلم ضـرورت ۱-شـاګردان او مسـلکي کسـان بايد ددې وړتيا ولري ترڅو په مختلفو احصـايوي مطالعاتو پوه شي۲-شـاګردان او مسـلکي کسـان بايد ددې وړتيا ولري ترڅو په مختلفو څيړنو پوه شـي۳-داحصـــايوي مطالعاتو په سـرته رسـولو کې داحصــايې علم ته اړتيا ليدل کيږي.

داحصــايې ځانګړتياوي: احصــايه دعلم په توګه دخپلو قوانينو اواصـولو درلودونکې ده چې همدغه اصول او قوانين کولای شو داحصايې دعلم دځانګړتيا وپه توګه وپيژنو چې داحصايې عملياتو جوړښـت څرګندوي۲-احصـــايه دحقايقو مجموعي سـره سـراو کارلري او انفرادي معلومات په احصـايه کې نه شـامليږي ۳-احصـايه دمختلف النوع په پرتله دهمنوعه معلوماتو دمجموعي سـره سـراو کارلري۴-دپيښـو هغه خصـوصـيات څيړي چې په عددي ډول بيان کيدای شــــي۵-ديوې پيښـــې په اړه عددي معلومات دزياتو علتونو له امله متاثره کيږي۶-معلومات بايد په منظمه طريقې ســـره راټول کړای شـــي۷-دمعلوم هدف لپاره راټول کړای شوي اوسي۸-احصايوي معلومت بايد دپرتلې وړاوسې . داحصايې په وړاندې محدوديتونه۱-احصايه کيفي پيښې نه شي څيړلی يواځې کمي پيښې څيړي۲-احصايوي قوانين ثابت نه دي لکه دفزيک او کيميا قوانين۳-احصـايه انفرادي مشـاهدې نه مطالعه کوي ۴-احصـايوي نتايج په اوسطه توګه دي۵-احصـايه ديو لړ خاصـو اهدافو لپاره سرته رسيږي۶-احصـايوي ارقام بايد يو رنګه او هم جنس وي. داحصـــايې وظايف۱-ارقام بايد په يو ځانګړي شـــکل وړاندې کوي۲-دمتحولينو ترمنځ اړيکې مطالعه کوي مغلق ارقام ســـــاده کوي۳-وړاندوينه او پلان جوړونه کې مهم رول لوبوي ۵-دمقايسـې لپاره تخنيکونه تهيه کوي۶-په دولتي اداراتو بزنس او صـنعت کې دپاليسـيو په جوړښـت کې مرسـته کوي. داحصـايې اهميت : ۱-احصـايه او اقتصــاد۲-احصــايه او مصــرف۳-توليد ۴-تبادله ۵-ايکونومترې۶-عامه تمويل ۷-دعامل او

(c) ketabton.com: The Digital Library

حاصــل تحليل. ۱-مصــرف :مصــرف اړوند ځيني احصــايوي ارقام مونږ ددې جوګه کوي ترڅو وتوانيږو هغه لارې پيداکړو چې دټولنې مختلفې طبقې پرې خپل عايد په مصــــرف رسوي.توليد:توليد احصايه په يو هيواد کې مجموعي موليديت تشريح کوي او دامونږ ته ددې وړتيا راکوي ترڅو خپل هيواد له نورو سـره پرتله کړو.تبادله : دتبادلې په سـاحه کې دبازار اقتصـاد مطالعه او دقيمت قانون دعرضـې او تقاضـا په مرسـته ټاکل کيږي، دتوليد مصـارف، مونوفولي، رقابت، بانکداري او داســــې نور. دپورته مواردو مطالعه يواځې داحصــــايې په مرسته ترسره کيدای شي .آيکونومتري:په وسيله اقتصادپه حقيقي توګه په ساينس بدل شوی او ايکونومتري له اقتصاد احصايې او رياضي څخه تشکيل شوي ده . عامه تمويل : ددولت دعوايد او مصارفو مطالعه کوي مثلا بودجه چې يو احصايوي سنددی همدارنګه مالي پاليسي اوداســـې نور اقتصـــادي مفاهيم دي ولې په احصـــايه ولاړدي .دعامل او حاصـــل تحليل : په احصايوي ارقامو متکي دی هغه دعامل او حاصل ترمنځ روابط څيړي. نمونه ګيري، زماني سلسلې ،شـاخص، احتمالات نور احصـايوي مفاهيم دي چې په اقتصـاد کې اسـتعماليږي.۱-احصــــايه؟؟۲-احصــــايه او محاســـبه ۳-احصــــايه او اقتصــــادي پلان جوړونه۴-احصــــايه او ستورپيژندنه۵-احصايه او ميټرولوجي۶-احصايه او بيولوژي۷-احصايه او رياضي۸-احصايه او څيړنه۹احصايه او طبيعي علوم۱۰-احصايه اوښوونه۱۱-احصايه او کاروبار: احصايه او کـــامـــرس اداره او کـــاروبـــار scientific management and business forecasting۴پيرودل: ارقام راټولونه : هغه معلومات چې سرشميرنې او سروې له لارې په نورمال ډول راټوليږي دخامو موادو يا ارقامو په نوم ياديږي. دارقامو دراټولونې انواع:۱-لمړني لاس معلومات ۲-دوهمي لاس معلومات. لمړني لاس معلومات : هغه معلومات دي چې دلمړني منابعو څخه ديو ځانګړې شخص او يا يوې ادارې له خوا دخپل شخصي استعمال لپاره راټوليږي. دوهمي معلومات: هغه معلومات چې ديوه دوهم شـــخص او يا ادارې له خوا دخپل شـخصــي اسـتعمال لپاره راټول شـوي وي او څيړونکي دهغه معلوماتو څخه دبيا ځلي استفاده کوي. دلمړني لاس معلوماتو دراټولونې طريقې : انټرويو۲سروې۳-مستقيمه شخصي څيړنه۴-دمحلي نماينده ګيو له لارې۵-دسوالنامو له لارې ۶-دشمارکوونکو پواسطه دپروګرام ليږل۷-ايکســفريمينټيشــن يا تجربه کول۸ -کيس سـټډي. دلومړې لاس دمعلوماتو دراټولونې ګټې۱-داشتبهاتو حداقل کموالی او دڅيړنې دهدف سره مطابقت زيانونه يې: لوړ مصارف او يوه سختته پروسه . ددوهمي لاس معلوماتو دراټولونې طريقه ۱-دمجلو او ورځ پاڼو له لارې راټول شوي معلومات۲-دسوداګريزو او نور نشراتو له لارې راټول شوي معلومات۳-دڅيړنو له لارې راټول شوي معلومات۴-ددولتي رسمي نشراتو له لارې راټول شوی معلومات لکه کلني دبهرنيو دولتونو او نړيوالو ادارو درسمي نشراتو له لارې راټول شوي معلومت. ګټې : لوړ ســـرعت کم مصـــرفه اواســـانه .زيانونه : دڅيړنې دهدف ســـره نه تطابق نيمګړي وي. ددياګرام قســـمونـه:دګراف او دياګرام ترمنځ توپير : ګراف دکاغذ په عمومي ډول ددوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

متحولینو ریاضـیکي اړیکي دزده کړې لپاره کارول کیږي ګراف دیو جاري منحني په توګه ښــــودل کیږي دیاګرام په عمومي توګه په فلش فیفر جوړیږي او یوازې دمعلوماتو دپرتلې لپاره کارول کیږي. دیاګرام دمعلوماتو دښـــودلو لپاره دمختلفو هندســـي شـــکلونو څخه کار اخیستل کیږي. دیاګرام په درې ډوله دی۱-ون ډیمینش۲-توډیمینشن۳-ترې ډیمینشن. دارقامو ارایه په عمومي توګه په درې طریقو صورت نیسي۱-دالفاظو په مرسته ۲-دجدول په واسطه ارایه ۳-ددیاګرام او یاګراف په واسطه ارایه . دمطابقت او یو شان والي په اساس په ګروپونو او کلاســونو کې دمعلوماتو تنظیم کولو پروســې ته ګروپ بندي وایي. دګروپ بندۍ دندې۱-معلوماتو خلاصـــه کول۲-دپرتلې توانایي پیداکول۳-دارتباطاتو او اړیکو په زده کولو کې کومک کوي ۴-په معلوماتو باندې داحصـــایوي عملیاتو امتحان ممکن کوي . دګروپ بندۍ اســاسات :۱-دجغرافیاوي موقیعت په اساس۲-دزماني له مخې ۳-کیفي ۴-مقداري .واریبل : دڅیړنې لاندې مقدارې پېښــه متغییرګڼل کیږي. لکه دمزد لوړوالی ګټه نمرې . متحول په دوه ډوله ده ۱-جاري متحول۲-غیرې جاري متحول.جاري متحول هغه متحول دی چې دمتحول دتحول په معلومه ساحه کې هرممکن قیمت اخیستلی شي لکه عمر.غیري جاري متحول : کوم متحولات چې دتحول په ټاکلې ســـاحه کې هرقیمت نه شـــي اخیســـتلای . دجدول بندۍ اهمیت : دجدول جوړول دپراګندو معلوماتو دتمرکز او سیستماتیک تنظیم لپاره ضروري دي چې په مرسته یې معلومات مشترکو خصـوصـیاتو له مخې په کلاسونوترتیب او دپرتله کولو قابلیت پیداکوي. دجدول برخې ۱دجدول نمبر۲-دجدول عنوان ۳-رهنمایاداشـــت یا هیډنوټ۴-کفشـــن۵-باډې اف ټیبل اینډ ســـټیبس۶-فوټ نوټ۷-ســـورث نوټ. دجدول بندۍ انواع: ۱-ون وای ټابولیشـن۲-ټووای ټابولیشـن۳-ترې وای ټابولیشـن.کله چې معلومات دمقدار او کمیت په اســـاس ترتیب او ګروپ بندي شـــي نوموړې عملیې ته فریکونســـي ویش ویل کیږي. ســـاده فریکونســـي : ویش هغه دی چې په هغه کې دمتحول هرقیمت دهغې فریکونســـي په مطابقت کې څرګندیږي. دیوې سلسلې اوسط: هغه ارزښت دی چې دسلسلې دټولو اعدادو څخه نماینده ګي کولای شــي او دکمیت په لحاظ دسـلسـلې په مابین کې قرار لري نو ځکه دمرکزیتمایلاتو په نوم یادیږي.اودرې قســمونه ۱-موډ۲-میډیان۳-اوســطmean۴ارمونیکي اوســط۵هندســـي اوسط۶-حسابي اوسط. اوسط دکمیت په اساس او سط سنجول کیږي.میډیان : په سلسله کې دحادثاتو موقیعت په اساس اوسط سنجول کیږي.موډ : په سلسله کې دحادڎاتو تکرار په اساس اوسط سنجول کیږي . حسابي اوسط: کله چې دیوسلسلې دمتحول قیمتونه مجموعه دهغې په مقدار باندې ویشل شــي . حسـابي اوسـط لاسـته راځي دحسـابي او سط عمده خصـوصـیات : اوسط سره دسلسلې دعددونو دتفاوت مجموعه دصفر سره مساوي کیږي. هندسي اوسط: په یو سلسله کې هندسي اوسط دعددونو دضرب حاصل nام جزر څخه عبارت ده . هارمونیک اوسط : دیوې سلسلې معکوس شویو عددونو حسابي اوسط معکوس ته هارمونیک اوسط ویل کیږي.میډیان : دیوې سـلسـلې دعددونه په داســې دوه مســاویبرخو ویشــي چې دیو خوا عددونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمیډیان سره مساوي یاکمتر او دبلې خوا عددونه دمیډیان سره مساوي یا لوی وسي میډیان دمرکزي تمایلاتو حقیقي اندازه ګیري څرګندوي دمیډیان ښه والی: میډیان داوسطونو په څیر دمتحول داصلي قیمت په واسطه نه متاثره کیږي۲-محاسبه یي اسانه او ژر دپوهیدو وړده ۳-دالجبري معلوماتو دترلاسه کولو لپاره ترې استفاده کیږي۴-دمیډیان موقیعت دارزښت په اساس دعددونو دتنظیم څخه وروسته تعیین کیږي۵-په هغه صورت کې چې دحادثاتو ارزښت معلوم نه وي پ دي شرط چې مجموعي nام معلوم وي او مرکزي حادثه معلومه وي هم دسنجش وړ ده ۶-دګراف په مرسته هم ښودل کیږي منفي نقطې:۱-دمیډیان په سنجولو کې دارقامو تنظیم په ارزښت سره ضروري وي نو اوسطو کې داتنظیم ضروري نه دی۲-دزیاتو سلسلو لپاره مشترک میډیان نه شي سنجول کیدای۳-کله چې میډیان ددوه پیښو ترمنځ قرار ولري نومکمل نه سنجول کیږي۴-دوامداره سلسله په صورت کې دعادي عملیې په مرسته سنجول مشکل دي۵-داوسط په نسبت دنمونوي بې اعتبارئ په صورت کې زیات متاثره کیږي. په احصایوي سلسله کې موډهغه ارزښت نه عبارت دي چې دنورو په نسبت زیات څرګند شوی وي.دموډ ښه والی:په اسانئ سره دپوهیدلواو سنجولو وړ ده۲-دقیمتونو په لوړوالي اوکموالي سره نه متاثره کیږي۳-موډ کیدای شي دسلسلې په هره برخه کې وجود ولري . نیمګړتیاوې:۱-موډ په ښه توګه نه دی معرفي شوی ځکه په یوه سلسله کې کیدای شي یو یا دیو څخه اضافه موډ موجود ولري او یاهم هیڅ وجود ونلري۲-موډ په ټولو قیمتونو اتکا نه لري۳-داضافي الجبري معلوماتو قابلیت نه لري۴-موډ انفرادي سلسلو لپاره نه شي مشخص کیدای. په یوه جاري یا متمادي سلسله کې هغه کلاس چې زیاته فریکونسي لرونکې وي دموډ کلاس بلل کیږي. دجدول اقسام : ۱—دپوښښ دساحې په اساس۲-دځیرنې دماهیت په اساس۳-دهدف په اساس.۱-مرکب جدول۲-ساده جدول.۲)۱-دوهمي یا مشتق شوی جدول۲-اصلي یا لمړنی جدول۳-عمومي هدف یا منبع جدول۲-خاص هدف یا خلاصه جدول: دفریکونسي نوع۱-نسبي۲-فیصدي۳-صعودي۴-نزولي ۱-کله چې دهرکلاس مربوطه فریکونسي په مجموعه وویشل شي نسبي فریکونسي لاسته راځي۲-کله چې دهرکلاس مربوطه فریکونسي په مجموعه دفریکونسي وویشل شي او بیا په ۱۰۰ کې ضرب شي فیصدي فریکونسي لاسته راځي.دفریکونسي ویش انواع:۱-دانفرادي مشاهداتو سلسله۲-ډیسکریټ یاغیرې ګروپي؟ فریکونسي ویش۳-ګروپي فریکونسي ویش ۴-جاري فریکونسي ویش۱-شامل کلاسونه عبارت له هغه کلاسونو څخه دي چې دکلاس ښکتنی حد پکې شامل او دکلاس پورتنی حد پکې شامل نه وي . ارقام کولای شو په لاندې توګه جدول بندیکړو۱متحول۲-نسبي ۳تکرار STURGE’s rule=range=xmax-xmim 1=l-s i=l-s/k 12k>=n؟. متحول هرهغه خاصیت چې له یو حالت څخه بل حالت ته تغییر کوي او داندازې وړوي عبارت له متحول څخه ده . مثلا: عمرعاید لوړوالی حرارت زکاوت رنګ او داسې نور. دصنف وسعت عبارت : له صنف پورتني سرحد منفي دصنف ښکتني سرحد څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

منحني نقطه عبارت ده له دصنف دپورتني او ښکتني حد دحسابي اوسط څخه عبارت ده په یوه سلسله کې دمرکزي تمایلاتو دسنجولو څخه هدف دداسې یو ارزښت ټاکل دي چې په ښه ډول دسلسلې دټولو ارقامو څخه نماینده ګي وکولای شي او دهغه په مرسته دسلسلې ټول عددونه تشریح کړای شي.ددې پخاطر چې یو عدد دسلسلې څخه نماینده ګي وکړای شي نو لازم ده چې دسلسلې دلوړاو کوچني حدونو په مابین کې قرار ولري په دې توګه دیوې سلسلې اوسط دهغه ارزښت دی چې دسلسلې دټولو اعدادو څخه نماینده ګي کولای شي او دکمیت په لحاظ دسلسلې په مابین کې قراورلري نوځکه دمرکزي تمایلاتو په نامه یادیږي. اریتمیتیک اوسط۲میډیان۳-موډ۴-هندسي اوسط۵-هارمونیک اوسط. دښه اوسط ځانګړنې : مشخص او روښـانه تعریف شـوی وي ترڅو مختلف اشـخاص یې په مختلفه توګه تعبیرنه کړي ۲- په اسانۍ سره دمحاسبې او پوهیدو وړوي۳-په ټولو ؟ارقامو متکي وي۴-دراتلونکې ریاضیکي عملیو وړوي. دنمونه ګیرۍ دنوسان له کبله متاثره نه شي۲-دقوی مشاهداتو له کبله متاثره نه شي؟۳- په اسانۍ سره دتغیروړوی؟۴دنمونه ګیرۍ ثبات ولري. حسابي اوسط دسلسلو؟دحل مراحل: چې میډیان یو نزولي یا صعودې ترتیب شوی سلسه په دوه مساوي برخو ویشې ولې کله چې وغواړو یو ترتیب شـوی سـلسـله له دوه څخه په زیاتو مسـاوي برخو وویشـو ۲halves-ددریو نقطو په مرسته کولای شو یو صعودي ترتیب شوي سلسله په څلورومساوي برخو وویشوچې عبارت دی له کوارټیل څخه ۳-د۹نقطو په واسطه کولای شو یوه صعودي ترتیب شوې سلسه په لس مساوي برخو وویشو چې عبارت له ډیسیل څخه ده ۴-د۹۹نقطو یوه صـعودي ترتیب شـوېسـلسـله په سـلو مسـاوي برخو چې عبارت دپرسـنټیل څخه ده . دپارټیس؟ ارزښـت دلاسـته راوړلو لپاره باید سـلسـله په صـعودي ډول ترتیب شـي.اوسـط : دټولې سـلسـلې نماینده ګې کولای شـي ولي پارټیشـن؟والیو دسـلسـلې دیوې برخې نماینده ګي کوي.کوارټیل عبارت دهغه ارزښت څخه دی چې یوه صعودي ترتیب شوی سلسله په څلورو مسـاوي برخو وویشـو . ډیسـیل : دمتحول هغه ارزښـت کوم چې یوه صـعودي ترتیب شـوې سلسله په لس مساوي برخو وویشي عبارت له ډیسیل څخه دی. یاپه بل عبارت : هغه ۹نقطې چې په یوه صعودي ترتیب شوې سلسله په لس مساوي برخو وویشي عبارت له ډیسیل څخه دی .دمتحول هغه ارزښـت چې یوه صـعودي ترتیب شـوې سـلسـله په سـلو مسـاوي برخو وویشي عبارت له پرسنټایل څخه ده.دبار دیاګرام دلیکلو نښې :۱-sample bar diagram2-subdivided bardiagram3-percentage bar diagram4-multiple bar diagram5-deviton or bilateral bar diagram6-baroken bar

نړیوال اقتصاد

(c) ketabton.com: The Digital Library

نړیوال اقتصــــاد ته اړتیا:منابع اقلیم حالت، وړتیا ، مهارت، اود تولید دعواملو مؤثریت پرمخ تلونکیهیوادونو کې یوشـــان نه دي. ۲-نوددې مشـــکلاتو ، پېښــو، حقیقتونواودازاد اقتصــــاد دتیوري ګانو څخه بحث وکړو نړیوال اقتصاد ته اړتیا پیداکېږي. نړیوال اقتصاد داقتصاد هغه څانګه ده کوم چې دنړیوالې همبســتګۍ څخه بحث کوي. په اســاســي ډول نړیوال اقتصــــاد داقتصــــاد هغه څانګه ده کوم چې دازاد بازار ســـره اړیکه لري: لکه بهرنۍ ســــوداګري ، دتاثیراتو اندازه ګیري او دهغې اصـــولي او تادیات او دهیوادونو ترمنځ دتبادلې دنرخ ټاکل ، دتادیاتو بیلانس اړوند مشـــکلات په بهرنۍ ســــوداګرۍ باندې دودې تاثیرات او دیوهیوادپه اقتصــادي ودې باندې دبهرنۍ سوداګرۍ تاثیرات او داسې نور. دنړیوال اقتصاد اهداف : ۱-دنړیوالې سوداګرۍ خالصه تیوري۲-دودې او سوداګرۍ تیوري۳-دعواملو دنړیوال حرکت۴-دســــوداګرۍ پالیســـي تیورې ۵-دخارجي اســـعارو تبادلې دبازار تیوري۶-دتادیاتو دبیلانس تیوري۷-دداخلي او بهرني بیلانسونو تیوري۸-داقتصادي همبستګۍ تیوري۹-دپیسو نړیوالې اداري . نړیوالې ســـوداګرۍ خالصــــه تیورې موضــــوعات ۱-خارجي تجارت۲-دخارجي سوداګرۍ څخه لاسته راوړنې ۳-ادم سمیت مطلق مزیت تیورې ۶-دریکاردو دنسبي مزیت تیوري۵-دمیلز دعمومي تعادل تیوري۶-دسـمیولسـن دعواملو دقیمت تیوري۷-دتولید ددوران تیوري. دادم ســـمیت مطلق مزیت تیوري : په دې تیورې کې داجناســـو موجودیت او په تخصص باندې بحث کېږي. دسمیولسن دعواملو دقیمت تیوري: په دې تیوري کې دامطالعه کېږي چې عواملو ته تادیه څنګه کېږي. اقتصادي وده : په مسلسل ډول دتولید په مقدار کې زیاتوالی داقتصـــادي ودې په نوم یادیږي. دعواملو نړیوال تحرک: په دې تیوري کې کارګر او پانګه دعامل په صفت نړیوال تحرک کوي چې هم مثبت او هم منفي نقاط لرې اوهمدارنګه دپانګې تحرک په دې تیورۍ کې په دوه ډوله دي چې یویې په رســـمي ډول دimfاو world bankاو نورو ســازمانونو لخوا او بل یې په غیرې رسـمي ډول دشـخصـي کمپنیو لخوا لکه iPhone, Toyotaاو داســـې نورو لخوا. خارجي اســــعارو دتبادلې بازار دتادیاتو دبیلانس تیوري : په دې تیوري کې داسعارو نړیواله تبادله ترمطالعې لاندې نیول کېږي چې دابه کوم نواقص او ګټې ولري. دتادیاتو بیلانس تیوري : په دې تیورې کې دتادیاتوپه بیلانس خبرې کېږي چې دتادیاتو بیلانس مثبت دی که منفي***دتادیاتو بیلانس عبارت له هغه بیلانس څخه ده چې دهیواد دنړیوال تجارت اړیکې له نورو هیوادونو سره تربحث لاندې نیسي دیوکال په جریان کي دتادیاتو بیلانس دلاندې حســـابونو درلودونکي دی۱-جاري حســـاب۲-دســـرمایې حساب ۳-یوطرفه حساب:۱-جاري حساب : په دې حساب کې صادرات او واردات ترمطالعه لاندې نیســـي ۲-دســـرمایې حســـاب : په دې حســـاب کې دا ترمطالعې لاندې نیول کېږي چې څومره ســـرمایه په داخل دهیواد ته راځي او څومره بهرته ځي۳-یوطرفه حســـــاب: په دې حســـاب کې دا ترمطالعې لاندې نیول کېږي چې یو هیواد څومره اجناس یا ســـرمایه لاســـته راوړي خو په مقابل کې تادیه ورته نه کوي لکه بلاعوضـــه مرستې. نوټ: په تادیاتو بیلانس

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې هرڅه چې دنورې نړۍ څخه لاســـته راځي کریډیټ کیږي او مخې ته یې مثبت علامه کیښــــودل کیږي او هرڅه چې نورې نړۍ ته ځي ډیبیټ کیږي او مخې ته یې منفي علامه کیږي او که چیرې یو هیواد دحســــاباتو علامه مثبت وي په دې معنا چې دتادیاتو بیلانس مو مثبت دی او نورو هیوادو څخه مو زیاتې پیســــې لاس ته راوړې دي او که منفي وي نو دنورې نړۍ څخه مولږې پیســې لاسته راوړي وي اونورې نړۍ ته موزیاتې پیســې ورکړې دي. دداخلي او خارجي بیلانس تیوري: په دې تیورۍ کې داترمطالعې لاندې نیول کیږي چې مونږدنورې نړۍ ســـره څومره تجارت کوو او په داخل کې څومره کارګره قوه په کاربوخته ده . دنړیوال اقتصادي انضمام (تړلتیا) تیوري: اقتصادي انضمام تیوري داوسنیو معاصرو تیوریګانو څخه ده چې په دې تیوري کې دامطالعه کیږي چې څنګه یو هیواد دنوروهیوادو ســــره دتجارت په برخه کې یوبلاک رامنځ ته کړي او له دې بلاک څخه ټول هغه هیوادونه چې په دې بلاک کې شـــرکت لري ، له دې څخه څه ډول ګټه ترلاســــه کړي. نړیوال پولي سازمانونه عبارت له هغه سازمانونو څخه دي چې دپیسو دنړیوال تحرک رامنځ ته کوونکي /یارامنځ کوي لکه دimp and world bankوغیره . دنړیوال تجارت په اړه دمرکنتلســـتانو تیوري: په دې تیوري کې دا ترمطالعې لاندې نیول کیږي چې یو هیواد چې څومره زیاتې پیسې ولري نو په نړۍ کې به ترټولو لوړ قدرت لرونکی هیواد وي. دوې په دې نظر وه چې دپیســـو په مقابل کې خارجي تجارت زیاتیږي او دتادیاتو بیلانس باید یو ثابت وي چې داهیڅ امکان نه لري. دنړیوال تجارت په اړه دکلاســیکو تیوري : دکلاســیکي تیوري فرضــیې ۱- دکارګر دارزش تیوري : ددې تیورې له نظره کاریواځېنی اساسي عامل دتولید دی او قیمتونه په نړیواله ســــطحه دکارپواســــطه ټاکل کیږي او همدارنګه دکارپه بازار کې دکامل رقابت موجوددی او دکارواحدونه دتولید په ساحه مساویانه ونډه لري؟نلري.ستاتیک موډل : په دې موډل کې دوه داســــې هیوادونه بنــــودل کیږي چې دواړه هیوادونه دوه اجناس تولیدوي۳- دترانسپورت دمصارفو موجودیت : په دې تیورۍ کې دترانسپورت مصارف په نظر کې نه نیول کیږي۴-دمقیاس ثابت برګشــت دscaleڅخه هدف دیوې تصــدۍ دتولیداتو اندازه ده چې په معلوم وخت کې ترلاســه کوي په دې فرضــیه کې دابیانیږي چې کومه پانګه په کار اچول شوې ده دهغې په مقابل کې څومره تولیدات ترلاسه کیږي اوددې فرضیې لاندې دتولید ټول عوامل په نظر کې نیول کیږی چې دوجې به یې په کار باندې ډیرتاکید کوي او پانګه ثابته په نظر کې نیسې او کار ددمتحول په صفت په نظر کې نیســې . ۵-دعواملو دخوځښــت : ددې فرضــــیې لاندې دتولید عوامل په مکمل ډول دخوځښــــت وړوي او همدارنګه دتعویض کیدو وړوي البته یواځې په داخل دهیواد کې نه په نړیواله ســـطحه .دمطلق مزیت تیوري : ادم سمیت د۱۷۲۳-۱۷۹۵ دکلاسکو پوهنتون پوهاند وه داخلاقو او فلسفې استاد هغه دکلاسیک اقتصاد بنسټګروه . ادم سمیت دازاد تجارت طرفدار وه او دی وایې دنړیوالې سوداګرۍ باید داجناسو په تخصص او دکارویش په وسیله ترسره شي اوکه یوهیواد دبیرون نه یو جنس په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزانه ترلاســـه کوي نو باید په خپله یې تولید نه کړي او له بل هیواد څخه دي واخلي . مثلا یو موچي دڅپلۍ ګنډلو کې تخصص لري او په ارزانه بیه یې تولیدکولای شي مګر جامې په ارزانه بیه نه شــي تولید کولای نو موچي باید دخیاط څخه جامې واخلي او خیاط باید دموچي څپلۍ واخلي او په یو ډول دواړه ګټه ترلاســه کړي. ددې تیوری نیمګړتیاوې : ۱- term of trade t-o-t۲-دعرضـــې برخه په نظر کې نه ده نیول شـــوی.دنســـبي مزیت تیورې : دغه تیورې ریکارډو وړاندې کړې ده او په خپله یو کلاســـیک اقتصـــاد پوه وه، دی دهغې نقطې څخه شـــروع کوي چې په کوم ځای کې دمطلق مزیت تیورې ختمیږي،دده له نظره که یو هیواد پـه دواړو اجنـاســـو کې مطلق مزیت ولري اوبـل هیواد یې ونلري نوبیـا هم نړیوالـه سوداګرۍ رامنځ ته کیږي او دواړه ورڅخه ګټه اخیستلای شي دده په نظر هغه هیوادونه چې په دواړو اجناســو کې مطلق مزیت لري په هغه جنس کې چې زیات تخصــص لري او هغه هیواد چې په یو جنس کې کم نســبي مزیت لري(عدم نســبي مزیت لري) نوکیدای شـــي چې نړیواله سوداګري رامنځ ته شي اودواړه ترې ګټه ترلاسه کړي داتیورۍ په ۲×۲ ×۱په نوم یادیږي . ریکارډو په ۱۸۱۷م کال کې دسیاسي اقتصاد کتاب ولیکلو او نسبي مزیت تیوري یې په کې وړاندې کړه . هغه نقاط چې ده (مطلق مزیت) ؟تیوري ترســـوال لاندې راولي عبارت له۱-مولدیت او رقابت : هغه هیواد چې په في واحد وخت کې ډیرتولید رامنځ ته کوي دغه هیواد مطلق مزیت لري چې مطلق مزیت درقابت باعث ګرځي خوولې مزد یو اساسي عنصر دی چې په دې تیوري کې په نظر کې نه دی نیول شوی یعنې په دې تیوري کې دمزد میکانیزم نه دی تشـریح شـوي۲-ارزانه کار۳-اسـتثمار(ناوړه ګټه اخیسـتنه) هغه هیوادونه چې داسـتثمارلاندې وي هلته کارګره قوه په ډیرټیټ مزد باندې تولید کوي۴-نړیوال تولید امکانات په دې معنا چې دتولید قیمت په داخل کې څومره او په خارج کې باید څومره وي . یعنې په دې تیوري کې تمام شد قیمت په نظر کې نه دی نیول شوی چې په اساس یې داتیوري ترسوال لاندې راوستې. دنسبي مزیت په تیوري نیوکې:۱-دوه اجناس دوه هیوادونه ۲-دکارګره قوي حرکت۳-ازاد تجارت چې داپه حقیقت کې شتون نه لري۴-دانتقال مصـارف په دې تیوري کې دانتقال مصــارف په نظر کې نه دي نیول شـوي ۵-ثابت بازګشـت : په دې تیوري کې ترلاسه کیدونکې ګټه ثابته په نظر کې نیول شوي چې نن ورځ متصدیان کوشش کوی چې خپلـه ګټـه ورځ تربلې زیـاتـه کړي چې پـه اســـاس یې داتیورې دنیوکې لانـدې راغلي۶-دکارارزښت نظریه : کلاسیک نظر یه لري چې دتوکي قیمت یواځې کارټاکي مګر یواځې کاراسـاسـي عامل نه دی چې دتوکو قیمت ټاکي۷کامل رقابت : په دې کې یواځې دوه ملکونه او دوه اجناس په نظر کې نیول شوي چې نن ورځ کامل رقابت ډیر عرضه کوونکې ډیر بدیل اجناس او دبازار څخه خبرتیا ده چې پراســاس یې داتیوري دنیوکې لاندې راوسـتې شــي. دهیبرلر دنړیوالې سـوداګرۍ تیوري.هبرلر وایې چې دتوکو قیمت دفرصـتي مصـرف پورې اړه لري دی وایې چې دغه فرصتي مصارف ثابت شکل لري فرصتي مصارف درې

(c) ketabton.com: The Digital Library

شکلونه لري۱-ثابت فرصتي مصارف۲-کمیدونکي فرصتي مصارف۳-زیاتیدونکي فرصتي مصارف. فرصتي مصارف : هغه مصارف دي چې دیوکار په کولو سره بل کارمو له لاسه ورکړی وي . دهکشــراوهلن دنړیوال تجارت تیورې : دغه تیوري دنړیوال تجارت په برخه کې چې دغه تیوري په کال ۱۹۱۳ کې کړې وه دغه تیوریدنړیوالې ســـوداګرۍ دمختلفو جهتونو په نظر کې نیولو سره تربحث لاندې نیسي چې په دوه ډوله ده۱-دسوداګرۍ په جهت باندې بحث کول۲-دغه تیوري دتولید دقیمتونو په مساوات بحث کوي. ددې تیوري په اساس باندې یو هیواد هغه جنس تولید اوصـــادروي چې ددې جنس اړوند دتولید عوامل ارزانه وي او پریمانه وي او هغه جنس واردوې چې په هغې کې دتولید امکانات کم او قیمته وي. یا په بله اصـطلاح باندې تولید کاربره وي دامعنا لري چې په دې هیواد کې کارزیات وي نو باید دغه توکي تولید کړي او که یو بل جنس ســـرمایه بره وي یعنې زیاتې پانګې ته اړتیا وي او په دې هیواد کې پانګه لږه پیداکیږي نو دغه توکي باید وارد شـي ددغې تیوري فرضـیې.-۱ ۲×۲×۲:دوه هیوادونه دوه توکي دوه دتولید عوامل۲-یوشـان تکنالوجې ۳-یوشـان حاصـل۴-دکارمکمل تخصـص ممکن نده۵-په ذوق کې باید تغییررانشـي په دې معنا دتوکو په وړاندې دخلکو په ذوق باید کم نه شـــي۶-دازاد رقابت موجودیت۷-ترانسـپورتې مصـــارف وجود نه لرې۸-دســـوداګرۍ په مخکې کوم خنډونه وجود نه لري۹-دتولید عوامل دهیواد په داخل کې متحرک او په نړیوال سـطحه غیر متحرک وي۱۰-الف جنس کاربر او ب جنس سـرمایه بر دی.دنړیوالې ســوداګرۍ خالصـــه تیوري: دبهرنۍ ســـوداګرۍ دوه مهمه اړخه څیړي۱-ولې بهرنۍ سوداګري کوو۲-دبهرنۍ سوداګرۍ ګټې څه دي. دسوداګرۍ خالصـه تیوري دکوچنې اقتصــاد ســره اړیکه لري او دادسـتاتیک تحلیل په اســاس ده. برسـیره پردې دسـوداګرۍ په تیوري کې داقتصـــاد مثبت اړخ او رهنما اړخ دواړه څیړل کیږي. دســـوداګرۍ پالیســـي . دســـوداګریزو بندیزونو پایلې اهمیت او وجې څیړي او تحلیلوي دســوداګرۍ دپالیســي الې یا اسـباب۱-تعرفه ۲-کوټه ۳-دتبادلې کنترول۴-دولتي سـوداګرې۵-دصــادراتو ارادې مخنیوی. بهرنۍ تبادلې مارکیټ یوځای دی په کوم کې چې دبهرنیو اسـعارو پیراوپلور ترسـره کیږي. داهغه مـارکیټ ده په کوم کې چې دهیوادونو ترمنځ دتبـادلې نرخ رامنځته کیږي. دلومړي نړیوال جنګ څخه مخکې دهیوادونو ترمنځ دتبادلې مســاوات دســروزرو دمحتوا په اســاس ټاکل کیدلو . مګر دســــروزرو دمعیار دترک کولو وروســـته ۱۹۴۴م کال کې دبریټن ووډز سیستم رامنځ ته شو وروسته له ۱۹۷۱ م کال څخه نړۍ دتبادلې داداره شوي ارتجاعي نرخ سـیسـتم لري کوم چې دتبادلې دثابت او ارتجاعي نرخ سـیسـتم څخه ګډ وي. دپیسـو نړیوالې ادارې ددې لپاره چې دســـوداګرۍ ســـتونزې حل شـــي دســـوداګرۍ دګمرکي تعرفې عمومي تړونGATTترتیب او وضع شو چې په WTOباندې تبدیل شوی دی. دتولید دامکاناتو منحني یا خط دهغې منحني څخه عبارت دی کوم چې ددوه اجناســـو مختلفې جوړې لکه غنم او تکه څرګندوي کوم چې په یو هیواد کې یې دمجموعي تولیدي وســایلو په مرسـته تولیدوي یا هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خط څخه عبارت دی چې په یو هیواد کې دمجموعي توليدي وســــايلو په مرســــته توليدونکو اجناســـو اندازه کوي. دتوليد دامکاناتو منحني دتوليد دبې تفاوته منحني انتقالي منحني په نوم هم ياديږي.په بنيادي ډول دهيبرلر دثابت فرصـتي مصـارفو او ريکارډو دمقايسـوي مصـرف تيوري ترمنځ کوم خاص توپير وجود نه لري خو يواځې داخبره وجودلري چې هبرلر خپله نظريه دفرصــتي مصــارفو په شــکل وړاندې کړي او په دې نظريه کې دتوليد دامکاناتو خط ياppcسيده شکل لري.دريکارډو دسوداګرئ موډل دوه مهمې ځانګړنې دادي۱-سوداګري بايد دبنديزونو څخه ازاده وي دسرحداتو څخه داجناسو حرکت ازاد وي۲کاردتوليد يواځينی عامل دی چې دتوليد په ټولو کربنــو کې ورته مؤثريت لري. دموډل فرضـــيې دســـميولســـن:۱-په خوراکي اجناســـو او صـــنعتي اجناســـو کې چې کوم کارګمارل شـــوی په هيواد کې به دکاردمجموعي عرضې سره برابروي۲-دمشخص عواملو هريوپانګه او ځمکه يواځې په يو سکتورکې استعماليدی شي ۳-دوه اجناس دوه هيوادونه اودرې عواملو موډل۴-دلته کميدونکې راګرځيدنه تطبيق کيږي مثال په ډول مجموعي توليدات په کميدونکي نرخ ســـره لوړيږي ځکه نو mplکميږيrevealed comparative advantage-اړوند نسبي مزيت هغه نسبي مزيت دی چې په هغه ســکتور باندې پراته وې کوم چې دســواګرئ مازاد لري او اړوند عدم نســبي مزيت ددې معکوس يعنې کنترول لري .دنړيوال اقتصــــاد درامنځ ته کيدو عوامل: ۱- دمختلفو نظامونو موجوديت۲-دمختلفو پولي واحدونو موجوديت۳-دتوليد په عواملو کې فرق (کار ځمکه پانګه)۴-دمختلفو ملي سياسـتونو موجوديت. دنړيوال اقتصـاد روابطو د پرمختيا عوامل۱-اختراعات او کشفيات۲-دنفوسو زياتوالی او عنعنوي اقتصاد دمنځ نه تګ ۳-دپيسو رول په اقتصــــادکې ۳-دپانګوالو او متشــبثينو رامنځته کيدل ۵-اقتصــــادي باورونه دمختلفو ټولنو لخوا مختلف باورونه.په ۱۷۷۶کال دملتو نو ثروت په نامه کتاب دادم ســـميت لخوا وليکل شو . دنړيوالې سوداګرئ خالصه تيوري . دسوداګرئ خالصې تيوري سره په رابطه مونږپه لاندې تيوريګانو بحث کوو۱-دمرکنتلســـتانو يا دســـوداګرو دســـودګرئ تيوري۲دادم ســميت دمطلق مزيت تيوري۳-دډيويډ ريکارډو دمقايســوي(نســبي)مصــرف تيوري۴-دهيبرلر دفرصتي مصارفو نظريه ۵-دهکشر اوهلن دسوداګرئ تيوري۶-دسميولسن دعواملو دقيمتونو دمساوات تيوري.

د نړيوال اقتصاد دوهمه برخه

دنړيوال او منطقوي تجارت مشخصــې طرحې: منطقوي تجارت څخه هدف دادی چې دهيواد په داخل کې دمنطقو ترمنځ تجارت صــورت ونيســي يعنې منطقوي تجارت څخه هدف داخلي تجارت دی چې دهيواد په داخل کې دمناطقو ترمنځ صــورت نيســي . په داســې حال کې چې نړيوال تجارت ددوه ممالکو ترمنځ دتجارت څخه بحث کوي. دکلاســــيک علماو له نظره هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دنړیوال او هم دداخلي تجارت ترمنځ توپیر وجود لري نو په همدې اســـاس دنړیوال تجارت لپاه خاصه تیوري چې دمقایسوي مزیت تیوري نوم لري وړاندې شوي، خو دعصري علماو لکه برتیل ،اوهلن(هولن)؟او هیبرلر له نظره او دهغوي مفکوره داوه چې نړیوال او منطقوي تجارت فرق دهغو په درجو دی نه دهغوپه اقسامو کې ۵ دي. Edgeworth box diagram: که ددوو هیوادونو یاددوه مستهلیکینو ترمنځ تجارت ګټوروي نو دلته به دتجارت کوم ددواړو لپاره ګټوروي دکوم هیواد یا مستهلک لپاره به کوم جنس او کوم نرخ دتبادلې زیات ګټور وي ددغه شان پوښتنو ځوابونه دEdgeworth boxشکل کې ترلاسه کولای شو. مؤثرتخصیص: دتجارت په صـــورت کې له AڅخهB ته دتبادلې انتقال دراجا او ماریا دواړو لپاره ګټوردی .هو اوس ســوال داپیداکیږي چې ایا دغه دBنقطه ددواړو دګټورتیا لپاره مؤثره نقطه ده او که نه ددې پوښـــتنې دځواب لپاره باید لومړی په دې پوه شـــي چې ایادراجان او ماریا دتبادلې نهایي نرخونه دBپه نقطه کې یوشـــان دي او که نه؟یورقابتي بازار کې دمســـتهلک تعادل: په رقابتي بازارونو کې دوه مســـتهلکین نه وي، بلکې په رقابتي بازارونو کې زیات اوســـني موجوده اخیســـتونکي او خرڅونکي وي او هم بالقوه اخیســـتونکي او خرڅوونکي په رقابتي بازارونو موجود وي او په نتیجه کې هراخیســـتونکی او خرڅونکی په یو ثابت قیمت ســـره اجناس اخلي او خرڅوي. دایج ورت بکس دیاګرام په مرســـته به رقابتي بازارونو کې هم کولای شـــو وګورو چې مؤثره تبادله څرنګه ترســـره کیږي. درقابتي بازارونو اقتصـــادي مؤثریت د۱فصـل په ۳شـکل څخه معلومیږي. چې دCپه نقطه کې داجناسـو ترمنځ تبادله چې په رقابتي بازارونو کې تعادل رامنځ ته کوي یو مؤثره نقطه ده اواقتصـــادي مؤثریت لري او مهمه وجه او علت یی دادی چې دلته دCپه نقطه کې دواړه منحني یوله بل سره مماس نه وي نوبیا به راجا یا مایا نومې زیات رقابت لاس ته رانه وړي . په دغه صـــورتونو کې دمســـتهلیکینو او مولدینو دعمل او کړنو په صـــورت کې مارکیټ داقتصـــادي مؤثریت حالت غوره کوي. که څه هم ځینې خلک په دغه ډول مارکیټونو؟کې داقتصـــادي مؤثریت درامینځ ته کولو لپاره دولتي مداخله مهمه بولې ، خو زیات شمیر اقتصادپوهان بیادولتي مداخله مهمه نه بولې بلکه هغوی نه لیدونکی لاس یعنې دمســـتهلیکینو او مولدینو رول په اقتصـــادي مؤثریت کې مهم ګڼې. راځئ اوس وګورو چې دمســـتهلک دنقطه له نظره مونږ او تاســـې درقابتي بازار دتعادل په اړه څه وپیژنو.۱-داچې بې تفاوته منحني ګانې یو له بل سـره مماس دي نو دمستهلیکینو ترمنخ دتبادلې نهایي نرخونه هم سره مساوي دي۲-داچې هره بې تفاوته منحني دقیمتونو دخط سره مماس ده نو دهرشخص دتبادلې نهایي نرخ دغذا او رخت دتبادلې په صورت کې ددغه دواړو شیانو دقیمتونو ترمنځ دموجوده نسبت سره مساوي دی دزیاتو مســـتهلیکینو اومولدینو موجودیت کې دمناســـبې تبادلې دتعیین او ټاکلو لپاره دمکمل رقابتي مارکیټونو په صـورت کې که په یوډول سـره رقابتي نه وي نوبیا داکار ناشـونی نه دی خو ددې ترڅنګ اقتصادي مؤثریت دیوقوي مرکزي سیستم ددولت دټول اجناسو اوخدماتو مقدار

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټاکي . مســـاوات او مؤثریت : مونږ او تاســـې ولیدل چې داجناســـو دتبادلې لپاره مختلف مقدارونه اواندازې مؤثرې دي او داموهم ولیدل چې څرنګه په رقابتي بازارونو کې اقتصادي مؤثریت رامنځ ته کیږي خوددغه تبادلې لپاره ځینې اندازې او مقدارونه ټاکل نســـبت نورو اندازو او مقدارونو ته زیاته ښه او غوره دي. داچې ډیر ښه او غوره حالت دتبادلې لپاره کوم ددې پیداکول دومره اسانه کارنه دی . په دغه برخه کې به مونږه په دغه موضوع رڼا واچو اودابه هم دیو مثال په رڼا کې واضـــح کړو چې داخبره بلکل واقیعت نه لري چې درقابتي بازار په صورت کې کوم دتبادلې اندازې او مقدار مونږ دتیرو بحثونو څخه دراجان او ماریا په اړه ذکرشوي ارقام دڼایج ورت باکس په شکل له یوه بله بڼه ذکر کوو دراجان ګټورتیا مواد دافقي محورپرمخ او دماریا ګټورتیا مو دعمودي محور پرمخ شـــودلی ده د۱۱۴ شـــکل څخه معلومیږي چې څومره راجان په مفیدیت کې ښـــې خواته ځواو څومره چې پورته ځو دماریا په مفیدیت کې اضـــافه والی رامنځ ته کیږي.نړیوال تجارت موضـــوع او اهمیت : نړیوال تجارت دنړیوالو اقتصادي سازمانونو یوعمده عنصر ګڼل کیږي او همدارنګه نړیوال تجارت دهیوادونو ترمنځ دارتباط درامنځ ته کیدو ســبب ګرځي چې دهرهیواد په خارجي ســیاســت پورې اړه لري اګر کـه دتـاریخ پـه اوږدو کې ډیر محـدود عوامل دتجـارت دپرمختـګ او وروســـته پاتې والي کې مؤثره وه چې دهغې عمده اواســـاســـي عوامل هم طبیعي منابع جغرافیایي شـرایط دخلکو اسـتعدادوفهم علم او تخنیک تشـکیلوي دهغو پاتې هیوادونو لخوا دنړۍ اکثره هیوادونو ته مختلفې اقتصـادي تبادلې صـورت نیسي چې عمده اقتصـادي تبادلې یی داجناســـو اوخدماتو تبادله اوســـرمایوي تبادلات دي هیوادونه مجبور دي چې دمختلفو اقتصـــادي تبادلو لپاره خپل پولي واحدونه دنورو هیوادونو په پولي واحدونو باندې بدل کړي . چې داکار دپیسو په بازارونو کې صورت نیسي . دنړیوال تجارت تعریف: خارجي تجارت په حقیقت کې دشـیانو ، اجناسـو او سـرمایي انتقال ده دیوملک څخه بل ملک ته او یا په بل عبارت دهیوادونو ترمنځ په یوزماني واحد کې ذکرشـوي معاملاتو ترسـره کولو ته نړیوال تجارت وایي. تجارت په دوه ډوله دی ۱-داخلي ۲-خارجي داخلي : تجارت عبارت دهغه تجارت څخه ده چې دهغې په ترڅ کې دهیواد په دننه کې دخلکو ترمنځ داجناسـو اخیسـتل او خرڅول صـورت نیسـي . په داخلي تجارت کې داموالو انتقال دهیواد دسرحداتو څخه دباندې صـــورت نه نیســـي یعنې یواځې دهیواد دســـرحداتو په دننه کې داتجارت ترســـره کیږي اودخارجي تجارت په پرتله یي ستونزې لري داخلي تجارت په دوه ډوله ویشل کیږي۱-عمده فروشـــي۲-پرچون فروشـــي۲-دخارجي تجارت تعریف: دتاریخ په ابتدایی دوره کې دانســـان ضرورتونه ډیر محدود اوساده وو. په دې سلسله کې ترډیره حده خودکفا وه. خارجي تجارت هغه تجارت ته ویل کیږي چې په هغې کې ددوه مختلفو هیوادونو داوســـیدونکو تجارانو او ســـوداګرانو ترمنځ داجناســـو اوخدماتو تبادله صـــورت نیســـي . یا په بل عبارت ټولې هغه تجارتي اړیکې چې دیوهیواد دسرحداتو څخه دباندې صورت نیسي خارجي تجارت دی او په

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه ډوله دی ۱-صادرات ۲-واردات. او کوم هیواد چې اجناس او خدمات صادروي هغه ته صادرونکی هیواد وايي. لکه افغانستان چې وچې اوتازه میوي نورو هیوادونو ته صادروي او واردات برعکس. که چیرې یو جنس کاربر جنس وي دکار له نظره بډای هیواد کې او همدا جنس ســـرمایه برجنس وي دپانګې له نظره بډایه هیواد کې نودې حالت ته دعواملو دشدت انعکاس وايي. که چیرې دعواملو انعکاس ډیر شدید شي نو دهکشر اوهلن ټوله تیوري باید رد شــي.او که چیرې کم یې په نظر کې نیسـو. او په دې موضـوع لومړنی عملي تحقیق دمنهاس لخوا په ۱۹۶۲ م کال شـــوي وه نوموړي په خپل دتحقیق په ترڅ کې داموندل چې ددریو قضیو څخه په یوه حالت کې دعواملو انعکاس موجود دی خو بیا لیونتیف په ۱۹۶۴ م کال کې دخپلې مطالعې په ترڅ کې داوښـودل چې عواملو انعکاس په ۸فیصـــده قضـــیو کې شـتون لري او بس.یوه بله مطالعه چې ۱۹۶۶ م کال کې دبال په واسـطه ترسـره شـوه ترڅو دمنهاس دنتایجو یو بل اړخ وازمایي چې دغې مطالعې دلیونتیف دنتایجو تصــــدیق وکړ. چې دعواملو دانعکاس شدت په نړۍ کې ډیر کم واقع کیږي .په پای کې هغه فرضیه صدق کوي چې دعواملو په اړونده ټول نسبي اوقیمتونو سره یو جنس کاربر او بل جنس سرمایه بر دی او دهکشــــر اوهلن ماډل هم صــــدق کوي.تجارتي پالیســــي هغه برخې څخه عبارت دی چې دنړیوال تجارت پورې مربوطو فیصـــــلو عملي اقداماتو او وســــایلو ســـــره رابطه لري مثلا دیومملکت صـادرات او واردات باید څرنګه او څه شـی وسـي؟په هغې دولتي شـعبې کنټرول وجود لري او که نه . اشـیا مصـرفي او سـي او که سـرمایوي اوسـي؟صـادرات ازادانه شـکل ولري ا و که پابند اونور . تجارتي پالیســـي په لاندې برخو ویشــــل کیږي. ۱-صـــــادراتي او وارداتي پالیســـي ۲-خارجي تبادلوي پالیســـي ۳تعرفې پالیســـي . الف صـــادراتي او وارداتي پالیسي دصادراتو اودوارداتو په برخه کې مشخص تدابیر اودهغې دعملي کیدلو لپاره مناسب ، امکانات په برکې نیسي ب: دصادراتو زیاتوالی اودپیسو په داخلي اونړیوال نرخ داستحکام لپاره تدابیرج: په وارداتو او صــادراتو باندې دټکسـونو وضـع کولو سـیسـتم او لارې چارې څرګندوي . پـه دې برخـه کې دمـالیي وزارت لـه خوا دتبـادلې کنټرول اووارداتي جوازونو باندې کنټرول هم شـامل وي. دتجارتي پالیسـي هدفونه: ۱-دصــادراتو زیاتوالی ۲-دصــادراتو دډولونو زیاتوالی۳-دنووزیږیدلو صـنعتونو حمایت دنوي صـنعت موضـوع الکسـاندر هاملتون په امریکا او فریدریک لیت په جرمني کې د۱۸پیړۍ په پای او د۱۹ پیړۍ شروع کې مطرح کړه۴-دصـادراتو او وارداتو دنسـبت زیاتوالی . دصـادراتو او وارداتو ترمنځ نسـبت یا مقایسـې ته دتجارت نسـبت ویل کیږی. ۵-دپیسـو په داخلي او خارجي قیمتونو کې داسـتحکام ثبات۶-تجارتي روابط: دازاد او پابند تجارت مفهوم: ازاد تجارت دتجارتي پالیســـي داســـي یو نظام دی چې په هغې کې داخلي او خارجي تجارت کوم فرق نه لري او داخلي اشیاو او خدماتو ته کوم خاص رول باندې نه قایلیږي او نه په خارجي اشـــیاو او خدماتو کوم بندیزونه وضـــع کیږي .اوکله چې په یوملک دخارجي تجارت په برخه کې قیودات رامنځ ته شي مثلا ټکسونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وضـع کوټه معياري سيسـتم وضـعه شـي يا چې عملي شـي او دتبادلې په جريان کنترول رامنځ ته شـــي نو دتجارتي پاليســـي دې ډول نظام ته پابند تجارت ويل کيږي.دازاد تجارت تاييدونکې دلايل: دوســـايلو بهتروالی يا بهتر اســـتعمال۲-دنړيوالې ســـوکالی زياتيدل۳-دمحصـــولاتو زياتوالی.دپابند تجارت تايدونکي دلايل: دصـــنعت ځوانوالی: په پرمختيبا يی هيوادونو کې چې صــنعت رامنځ ته کيږی نودنړۍ دپرمختللو هيوادونو ســره مقابله نه شــي کولای۲-دکــاروبــار دلايــل ۳-دپرداختونو. دتوازن دلايــل: دتجــارت اوتعرفو عمــده موافقهGATT:دتجارت اوتعرفو عمومي تړون له مخې چې يو عمده ســـبب يي په تجارت باندې دپابنديو کمول دي خوددې خبرې اجازه ورکوي چې دتادياتو دنقصــان درفع کولو په خاطر وضع کيدای شي خو دتعرفو دوضع کيدو په صورت کې بايد په نظر کې ونيول شي چې نورملکونه جوابي عمل کولای شـــي په يو ملک کې دتعرفو وضـــع کولو اصـــلي هدف دخارجي اشياوو په ځای ملي اشياو ته دتقاضا زياتوالی دی . دصادراتو او وارداتو دنسبت دښــه والي دحمايتي پاليسۍ له لارې داصولو زياتوالی او دملي داريي حفظ کول او نورهغه عوامل چې پابند تجارت په برخه کې وړاندې کيدای شي. دپابند تجارت دکاروسايل که نړۍ ته نظر وشـــي په حقيقي توګه ازاد تجارت وجود نه لري په يو شـــکل ياحالت کې دنړيوال تجارت قيودات وضـع کيږي په خارجي اشـياو باندې دکنترول کولو لپاره وسـايل عبارت دی له:۱-تعرفې ۲-کوټه معياري سيستم ۳-دولتي تجارت۴-دتبادلې کنترول۵-تجارتي معاهدې۶-مصـنوعي ارزاني يا امتيازي قيمت. دتعرفي مفهوم: تعرفه دصـادراتو په مقابل کې محصـول او وارداتو باندې دټيکس تر نامه لاندې دپرداختونو څخه عبارت دی . په حقيقت کې په صادراتو دتعرفې وضع کول ډير مروج نه دي او عمده توګه تعرفې په وارداتو وضع کيږي. تعرفې په عمومي ډول په دوه ډوله دي۱-داجناســـو دقيمت په اســـاس۲-داجناســـو دمقدار په اســـاس. دتعرفې داثراتو مطالعه : ۱-دوارداتو دعوض اجناســو توليدول: کله چې دتعرفې په وضع کول سره دجنس قيمت پورته لاړشي نوپه داخل کې دعوض اجناسو توليد پيل کيږي او داخلي توليدات دoq1څخه2q2ته لوړيږي او تجاران کوښښ کوي چې اضافي مصارف پوره کړی چې نوموړي مصـارف په دوه ډوله څرګنديږي.۱-حمايوي اثر۲-تبادلوي اثر۱-حمايوي اثر: کله چې دتعرفې دوضـع کولو سره قيمتونه پورته لاړشـي نوداخلي مولدين دزيات جنس دتوليدولو طاقت نلري. کله چې دتعرفې په وضـع کولو سـره قيمتونه پورته لاړشـي نوداخلي مولدين دتوليد قابليت پيداکوي ولې داتوليد غيراقتصادي دی ځکه دلوړ قيمت اوزياتو مصارفو په نتيجه کې رامنځ ته کيږی چې مونږ په شـکل کې دابرخه په اين سـره ښـودل شـوي ده۲-تبادلوي يا انتقالي اثر: دتعرفې په وجه چې مولدين کوم اضـافه قيمت ترلاسـه کوي هغې يوه برخه دغير اقتصـادي توليداتو قرباني کيږي او بله برخه يی دمصـرف کوونکو لخوا مولدينو ته انتقاليږي اوداخلي مولدين دمصرف کوونکو څخه اضافه رقم حاصلوي چې په شکل کې په زي سـره ښـودل کيږي۲-دمصـرف اسـتعمال اثر: دتعرفو په وضـع کولو سـره داجناسـو

(c) ketabton.com: The Digital Library

قیمتونه لوړاو دهغې په استعمال کې کموالی راځي چې دتقاضـا سطحه د0q4څخه 0q3ته راټيټېږي . چې په شکل کې په ايس سره ښودل شوي دي۳-داصولو عايداتي اثر: څرنګه چې دتعرفې اندازه دټي سره برابره ده دنورو وارداتو اندازه ضرب تعرفه حاصل شوي رقم په لاس راکوي چې په شـکل کې په ارسـره ښـودل شـوی ده ۴-دمقابل اثر: دتجارت په پيل او دتعرفو په وضع کولو کې سيالي رامنځ ته کيږي چې له يوې خوا دملي صنعت دتقويې سبب ګرځي اوداجناسـو معيار ورسـره لوړيږي.۵-دعايد او وزګارتيا اثر: دتعرفې په وضـع کولو سـره په ملک کې دکاروبار زياتيږي خومره چې ملي صـنعت تقويه کيږي ورسـره دوارداتو عوض اجناس په داخل کې توليديږي چې دعايد او کاروبار په برخه کې دزياتوالي سـبب ګرځي چې داعمل دمقابل ملک دخرابوالي سـبب ګرځي.۴-دپرداختونو توازن: دتعرفو په وضـع کولو سـره دوارداتو مقدار کميږي او په داخل کې دتوليد اندازه زياتيږي چې دوارداتو په کموالي سره دخارجي پرداختونو په اندازه کې کموالی راځي ولي بايد ذکر شي چې داټول عملونه هغه وخت ممکن دي چې مقابل لوری جوابي اقدام پورته کړي.په بهرنيو هيوادونو کې داجناسـو په مناسـب قيمت دخرڅولو طريقې۱-اشـتهارات۲-ذاتي دوره۳-سـفري نماينده ګـان۴-بهرنۍ ايجنسـۍ۵-پـه بهرنيو هيوادونو کې دځـانګو قـايمول۶-خـارجي تجـارت کې دقيمتونو ډولونه .چې په لاندې ډول دي. F.A.S: عبارت له هغه قيمت څخه دی چې په هغې کې داصلي قيمت نه علاوه ټول هغه مصارف شامل وي کوم چې په اجناسو باندې ترکښتۍ پورې راځي. هغه مصارف چې داصلي قيمت څخه علاوه په جنس ورعلاوه کيږي په لاندې ډول دي ۱-داجناسـو بسـته بندۍ مصـارف۲-صـادراتي محصـول۳-دبندرتررسـيدوپورې ترانسـپورتي مصـارف ۴-دبندرګاه مصـارف۵-فوبFOBعبارت له هغه قيمت څخه دی کله چې F.A.Sقيمت سـره يوځای کړوکوم چې دکښـتۍ ته داموالو په جګولو باندې راځي. ship ex: عبارت دهغه قيمت څخه دی کله چې دفوب قيمت سره دکښتۍ کرايه جمع شي او په مال ورعلاوه شـي نو دex-shipقيمت لاسته راځي.ex-shipقيمت کې لاندې مصـارف شـامل دي ۱-دجنس دبسته بندي کولو مصارف۲-په مال باندې تربندرګاه درسيدلو مصارف۳-صادراتي محصـول۴-دبندرګاه مصـارف ۵-کښـتۍ ته داجناسـو داوچتولو مصـارف۶-دکښـتۍ کرايه . دنړيوال اقتصـاد سـاحه او ضـرورت۱-په مختلفو هيوادونو کې منابع اقليمي شـرايط هنر او نوردتوليد عواملو مؤثريت يو شـــان نه وي هيوادونه ددغه توپير له وجهې يو هيواد يوډول اجناس په ارزانه توليدوي نورهيوادونه نوراجناس په ارزانه توليدوي. نويو هيواد نشـــي کولای پرځانته ډول خپل ضـروريات پوره کړي نو هيوادونه مجبوردي چې خپلو منځو کې اقتصــــادي روابطوپه لړکې دخپل ضـــرورت وړشـــيان يو له بل ســـره تبادل کړي اوخپل ضـــروريات رفع کړي نودې لپاره چې دغه مشـــکلات ،پيښـــو حقيقتونو او بازار داقتصــــاد دتيوريګانو څخه بحث وکړو نړيوال اقتصـاد ته ضرورت پيدا شو . دنړيوال اقتصـاد درامنځ ته کيدو دلايل۱-دمختلفو سياسي –اقتصادي،اواجتماعي نظامونو موجوديت۲-دمختلفو کرنسيو

(c) ketabton.com: The Digital Library

يا پولي واحدونو موجوديت۳-دتوليد پرعواملو كې فرق۴-دمختلفو ملي سياستونو موجوديت. دنړيوال اقتصاد دپرمختيا لاملونه۱-اختراعات او كشفيات۲-دنفوسو زياتوالى اودعنعنوي اقتصاد له منځه تلل۳-دنجيبه فلزاتو او پيسو رول۴-پانګوال او متشبثينو رامنځ ته كيدل۵-اقتصادي عقايد . نړيوال اقتصاد دڅيړني ساحه او ميتودونه: نړيوال اقتصاد دڅيړني ساحه پراخه ده چې هغې كې دهيوادونو ترمنځ دهرډول اقتصادي روابطو تحليل شامليږي. په عمومي ډول په دې كې دسوداګرۍ نظريات، دسوداګرۍ پاليسي،دتبادلې بازارونه، دتادياتو بيلانس ، خارجي پانګې اچونې نظريات او نړيوال اقتصادي انظمام نظريه شامليږي=نړيوال اقتصاد دهيوادونو ترمنځ داجناسو او خدماتو او تادياتو جريان تحليلولي.دداخلي(منطقوي)او نړيوال تجارت ترمنځ فرق۱-دعواملو دخوځښت۲-دتجارتي بنديزونو خنډونه۳-دطبيعي منابعو ترمنځ فرق۴-جغرافيايي او اقليمي توپير۵-دمختلفو كرنسيو سيستم موجوديت ۶-مختلفو بازارونو موجوديت۷-ترانسپورټ لګښت۸-دتادياتو دبيلانس ستونزه ۹-مختلفې ملي پاليسۍ۱۰-اقتصادي محيط توپيرلرل۱۱-داجناسو حركت: هغه عوامل چې په نړيواله سطحه دكاردحركت مانع ګرځي۱-په ژبه كې فرق۲-وظيفوي مهارتونه۳-دكورني محيط څخه ليري كيدل نه خوښيدل۴-ديوملک نه بل ملک ته تللو مصارف اونورهغه موانع دی چې دكاردحركت مانع ګرځي.دنړيوال اوداخلي تجارت ترمنځ يوشان والى: بيرتل اوهلن وايي: چې نړيوال تجارت دنړيوال اقتصاد يا منطقوي تجارت يوه قضيه ده۲دمزد كچه نه يواځې داچې په نړيوال تجارت كې فرق لري او په داخل دهيواد كې هم سره يوشان نه دي ۳-اجناس كه په نړيواله سطحه وي او كه په منطقوي سطحه وي دواړو كې دكمپنيانو هيله دګټې اعظمي كول دي.۴-نړيوال تجارت كې قيمتونه هم دعرضې او تقاضا په اساس ټاكل كيږي او منطقوي تجارت كې هم .۵-په ۱۹او ۲۰ پيړۍ كې داروپا او انګلينډ څخه دسرمايى او كارګرې قوي حركت ددې سبب شو چې امريكا ، استراليا، نيوزلينډ، كاناډا،په تيزۍ پرمختګ وكړي.فرصتي مصارف : زياتيدونكې فرصتي مصارف په دې معنې چې ديوهيواد ديو جنس داضافي واحد دتوليد لپاره دبل جنس زيات نه زيات واحدونه له لاسه وركوي ترڅو اضافي منابع نوموړي جنس توليد لپاره تخصيص كړي . فرصتي مصارف: هغه مصارفو څخه عبارت دي=دXجنس فرصتي مصارف دyجنس ارزښت څخه عبارت دي چې دxجنس دتوليد له امله مودلاسه وځي يا ديو توليد فرصتي مصارف دهغه تبادلوي جنس دارزښت څخه عبارت دی چې دغه جنس دتوليد له امله زمونږ له لاسه وځي.دتعويض نهايي نرخ دyجنس لپاره دyهغه مقدار څخه عبارت دی چې يو هيواد يي بايد دxاضافي واحد دتوليد په خاطر له لاسه وركړي دتعويض نهايى نرخ دفرصتي مصارفو بل نوم دی چې دتوليد په نقطه كې منحني ميلان رانيسي . دټولنې بې تفاوته منحني : دټولنې بې تفاوته منحني ددوه اجناسو داسې مختلف تركيبات ښايي كوم چې ديوې ټولنې دمساوي اطمينان سبب ګرځي. لوړه منحني زيات اطمينان ټيټه منحني لږ اطمينان ښكاره كوي . دټولنې بې تفاوته منحني

(c) ketabton.com: The Digital Library

منفي ميلان لري مبتدا ته محدبه وي او يوبل نه قطع كوي . دټولنې بې تفاوته منحني پورې اړوند ځينې ســـتونزې: لكه څرنګه چې دټولنې بې تفاوته منحني يو بل نه قطع كوي او دې دواړو دتقاطع نقطه عين رضـايت په دوه مختلفو بې تفاوته منحني ګانو كې ښـكاره كوي چې دابې تفاوته منحني دتفريف؟؟ ســره تضـــاد كې دي=كه حقيقي عايد ويش يو هيواد كې تغيير وكړي او بې تفاوته منحني ګانې يو بل قطع كړي نودې حالت كې بيامونږ دټولنې بې تفاوته منحني نشو استعمالولى ترهغې چې دتجارت توسعه دهيواد دفلاح او بهبود دزياتوالي سبب ګرځي. دتجارت دمخه تعادل : دتجارت دنه شتون په صورت كې يو هيواد هغه وخت دتعادل په حالت كې دى لكه چې دهغې دتوليد منحني په نظر كې نيولو ســـره نومړى هيواد لوړه ممكنه بې تفاوته منحني باندې قرار ولري. دجنس اړوند تعادلي اونسبي مزيت: دتجارت څخه دمخه دجنس اړوند تعادلي قيمت دتوليد منحني اودبې تفاوته منحني دتوليد او مصرف د نقطې په واسطه ښودل كيږي.زياتيدونكي مصارفو په صورت كې دتجارت لپاره اساس او تجارت څخه ګټه =دوه هيوادونو ترمنځ داړونده اجناسو پرقيمتونو كې تفاوت ددواړو هيوادونو نسبي مزيت ښـــايي او دواړه هيوادونو ترمنځ دګټور تجارت لپاره اســـاس تشـــكيلوي. =هرهيواد دنسبي مزيت لرونكي جنس كې تخصـص ترلاسـه كوي او دازياتيدونكي فرصـتي مصـارفو سـبب ګرځي. تخصـص ترهغه وخت ادامه لري كله چې ددواړوو هيوادونو اجناسـو قيمتونه سره مساوي شي او دادتجارت دتعادل نقطه ده =په توليدكې دتخصص پروسه ترهغې پورې ادامه لري چې دواړه هيوادونو كې داجناسو قيمتونه سره مساوي وي؟ ---دتجارت په صورت كې دجنس په اړوند تعادلي قيمتونه ـدPB=PB=1دتجارت په صورت كې دجنس اړوند تعادلي قيمت په دواړو هيوادونو كې هغه مشترک قيمت دى پركوم چې تجارت دتعادل حالت كې دى .=دتجارت موډل دتوســـعې دوهمه لاره داده چې دوه هيوادونو كې نړيوال تجارت اغيزې دتوليد دعواملو په عايداتو وڅيړو.=دكلاســيكو اقتصـــاد پوهانو له نظره نســـبتي مزيت دهيوادونو ترمنځ دكارګرې قوي دمولديت تفاوت په اساس رامنځ ته كيږي خو دوى دمولديت تفاوت لپاره تشريح ورنكړه =دهكشر اوهلين تيوري موډل دتجارت موډل ته توسعه وركوي او په دوه هيوادونو كې دنســـبي مزيت اســـاس او دســـرچينو پرعوايدو دتجارت اغيزې څـيـړي.دهـكشـــر اوهـلـيـن تـيـوري لانـدې فـرضـــيـي لـري:۱-دوه هـيـوادونـه دوه اجناس(xجنسyجنس)دوه دتوليد عوامل (كاركره قوه او پانګه)۲-دواړه هيوادونه په توليد كې دعيني تكنالوژۍ څخه كاراخلي ۳-دxجنس كاربره او دyجنس ســـرمايه بره دى ۴-دواړه هيوادونوكې دواړه اجناس دثابتې بهرې مقياس له مخې توليديږي.۵-دواړهيوادونو كې دتوليد نيمګړى تخصـص وجود لري ۶-په دواړو هيوادونو كې ذوق مسـاوي وي۷-ددواړه هيوادونو كې دعواملو او اجناسو په بازار كې كامل رقابت شتون لري : كامل رقابت معنا دا چې توليد كوونكي ـمصـــرف كوونكي او دتوليد عواملو خاوندان په صـــنعت اودهيواد په ټولو برخو كې داجناســـو قيمتونو عواملو دعوايدو په اړه پوره معلومات ولري۸-په داخل دهيواد كې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دعواملو کامل انتقال وجود لري ولي په نړيواله ســطحه عواملو انتقال وجود نه لري ۹- دنړيوال تجارت داجرا دجريان لپاره ترانســپورتي مصــارف تعرفې يانورې موانع وجود نه لري۱۰-په دواړه هيوادونو کې تولې ســرچينې په بشــپړه توګه په کارلويدلې دي ۱۱-ددواړه هيوادونو ترمنځ نړيوال تجارت متوازن دی .معنا داچې دهرهيواد دصـــادراتو مجموعي ارزښت دهغې وارداتو دمجموعي ارزښت سره مساوي دی.په توليد کې هغه حالت ته ويل کيږي چې دکار په پرتله ډيرې پانګې ته اړتياوي نو هغه پانګه کښ يا ســـرمايه بر بلل کيږي.خو که توليد کې هغه حالت چې دپانګې پرتله ډيرکارته اړتياوي هغې ته کاربره يا تشديدې کارغوښتونکې توليدوايي.دعواملو (سرچينو) کثرت:دعواملو يا سرچينو کثرت له دوه ديدګاه څخه تعريف کولای شـو ۱-دفزيکي واحدونو له مخې تعريف: مثال دپانګې او کار مجموعي مقدار چې يو هيواد يی پراختيا کې لري۲-دعواملو اړونده قيمتونو له مخې : مثلا دپانګې لپاره کرايه او دکارلپاره دمزد نرخ پر يو هيواد کې ==دعواملو کثرت په يو هيواد کې دپانګې او کار مطلقه مقدار شـتون نه ښـايي ليکن د (پانګې دمجموعي مقدار او دکار مجموعي مقدارنســبت ښـــايي) =معمولا دپانګې دقيمت څخه هدف دربح اندازه وي او دکارقيمت څخه هدف دمزد اندازه وي نو په دې اســاس ليکلی شــوpk/pl=r/w.دســرچينو موجوديت اودهکشـــر اوهلن تيوري : په ۱۹۱۹ م کال کې يو ســـويډني اقتصـــاد پوه ايلې هکشــردنړيوال تجارت اغيزې دعايد ويش ترعنوان لاندې يو مقاله نشــر کړه . په کومه کې چې دنړيوال تجارت دعصري تيوري طرحه ورکړه . دلسو څخه دزياتو کلونو لپاره داتيوري له پامه لويدلې وه وروسته يو بل سويډني اقتصاد پوه او دهکشر شاګر برتيل اوهلن نوموړې تيوري ته توضيح ورکړه او پر۱۹۳۳ کال دساحوي او نړيوال تجارت ترعنوان لاندې خپل مشـــهورکتاب کې خپره کړه. په خلص ډول دهکشـــر اوهلن تيوري ددوه نظريو په شـــکل وړاندې کولای شـو ۱-دهکشـر اهلن نظريه وايي : کوم چې دتجارت طرز پيشـبيني سـره سـروکارلري۲-نظردادی دعواملو دقيمت دتسـاوي والي نظريه ده کوم چې دعواملو په قيمت دنړيوال تجارت دتاثيراتو سره سروکار لري. دهکشر اوهلن تيوري: دهکشـر اوهلن نظريه داوايي يو هيواد هغه جنس صـادروي دکوم جنس په توليد کې چې ازانه او ډايه سـرچينو ته ضـرورت ولري او هغه جنس به واردوي دکوم جنس په توليد کې چې دهيواد دکمو او قيمته منابعو او عواملو ته ضـــرورت ولري +=خلاصـــه ډول دکارله نظره ډايه هيوادونه هغه اجناس صـادروي چې کارجذبوونکې او هغه اجناس واردوي کوم چې زياته پانګه جذبونکې وي =هرهيواد هغه جنس په توليدولو اوصـــادرولو کې تخصـــص ترلاســـه کوي کوم چې دارزانه توليد عواملو په واسطه توليدوي او هغه جنس واردوي چې قيمت عواملو په واسطه توليديږي.دعواملو دقيمت يوالی اود عايد ويش:په دې برخه کې دعواملو دقيمت پر يوالي تيوري بحث کوو کوم چې دهکشـر اوهلن تيوري څخه اسـتنباط شـوي اوداهغه وخت صـدق کوي کله چې دهکشـــر اوهلن تيوري صـــدق وکړي دعواملو دقيمت يوالي تيوري دپال

(c) ketabton.com: The Digital Library

سمیولسن لخوا وړاندې شوې له همدې وجې ورته دهکشر اوهلن سمیولسن تیوري هم وایي.
دعواملو دقیمت یوالي تیوري: نړیوال تجارت کې دهیوادونو ترمنځ دعواملودنسبي او مطلق عوایدو دیوالي سبب ګرځي، په دې اساس نړیوال تجارت کې دعواملو دنړیوال تحرک تعویض کوونکي دي په دې معنا چې نړیوال تجارت دټولو تجارت کوونکو هیوادونو دمشابه کارمزد مثال(کارګره قوه چې عین مهارت او مولدیت ولري)دیوالي سبب ګرځي. همدارنګه نړیوال تجارت ټولو تجارت کوونکو هیوادونو کې دمشابه پانګې عاید مثال(پانګه چې عین مولدیت او خطر ولري)؟؟؟دیوالي سبب ګرځي. همدارنګه نړیوال تجارت ترهغې پراخوالی پیداکوي چې داجناسو قیمتونه کاملا یو شان وي معنا داچې دعواملو قیمتونه ددواړو هیوادونو ترمنځ یوشان وي . دعواملو مطلق اونسبي قیمت یوالی: دعواملو دمطلقه قیمتونو یوالی په دې معنا چې ازاد نړیوال تجارت په دواړه هیوادونو کې دعین کار حقیقي مزد او دعین پانګې حقیقي ربحې نرخ دیوالي سبب ګرځي. =دعواملو دکامل حرکت په صورت کې کارګره قوه دکم مزد لرونکي هیوادونو څخه لوړ مزد لرونکي هیوادونو ته هجرت کوي او نتیجه کې به دواړه هیوادونو کې مزد ونه سره مساوي شي.او که دپانګې دټیټ ربحې نرخ لرونکي څخه لوړربحې لرونکي هیوادونو ته حرکت وکړي نتیجه کې به دواړه هیوادونو کې دربحې نرخ سره برابر شي.دعاید په ویش دتجارت اغیزې:تیره برخه=نړیوال تجارت دوه هیوادونو کې دربحې نرخ باندې دیوالي سبب ګرځي.۱-اغیزه=نړیوال تجارت دیوهیواد بډایه او ارزانه عواملو قیمتونه لوړوي او محدود اوقیمته (لوړمصرفه) عواملو قیمتونه دټیټ والي سبب ګرځي۲-اغیزه=نړیوال تجارت دهغه هیواد چې کارګره قوه لري دکارګرې دقوي دحقیقي عواید ودلوړوالي سببګرځي.۳-اغیزه=داچې پرمختللو هیوادونولکه امریکافرانسه جاپان کاناډا هیواد کې پانګه بډایه عامل دی نو نړیوال تجارت دکارګرې قوې دحقیقي عوایدو دکموالي او دپانګې دمالیکینو دحقیقي عوایو دزیاتولي سبب ګرځي. ۴-اغیزه=په وروسته پاتې هیوادونو لکه هند-مصر-کوریا-کارګره قوه بډایه نونړیوال تجارت دکارګرې قوي دعوایدو دلوړوالي اودپانګې دحقیقي عوایدو دکموالي سبب ګرځي. دهکشر اوهلین تیوري په اساس نړیوال تجارت دکارګرې قوې دحقیقي عوایدو او حقیقي مزدونو دکموالي سبب ګرځي.

اسلامي اقتصاد

په اسلامي اقتصاد کې داقتصاد په اسلامي طریقو بحث کیږي.لکه اسلامي بانکداري ، اسلامي تجارت (حلال تجارت)زکات ،فئ،غنیمت،تولیه، اوداسې نور اسلامي بحثونه.

بریښنایي تجارت

(c) ketabton.com: The Digital Library

دکاروبار (business) پراخه اقتصـــــادي مفهوم لري چې عبارت له ټولو هغو مشـــروعو کارونو څخه دی چې داجناسـو او خدماتو تولید او توزیع دګټې دلاسـته راوړلو په مقصـد په کې ترسره کیږي.۲-بریښنایي کاروبار عبارت له هغه کاروبار څخه دی چې په اونلین ډول وجود لري نه په فزیکي ډول . په دې کې یو ه خبره چې مشروع به وي او دقانون مطابق . تجارت د(commerce) ټولې هغه اقتصـــــادي کړنې چې توکي دتولید له ځایه مصـــرف کوونکو ته رســـوي دتجارت یاد(commerce) په نامه یادیږي. فریدریک ویلي: کله چې داجناسو او خدماتو پیرودلو او پلورلو پروسه دانټرنیټ په ذریعه وشـي دبریښـنایي تجارت به نامه یادیږي. بزنس په دوه ډوله ویشل شوی۱-کامرس۲-اندستري. داندسټري کاردادی چې زمونږ خام مواد په تمام شد تولید باندې بدلوي دې نه بعد کامرس ته ځي کامرس یوه پروسه ده چې دتولید دځای څخه تولید اخلي مصـــرف کوونکي ته یي رســـوي او که دانټرنیټ په واسـطه وشـي دe-commerceڅخه عبارت دی.۱-کامل بریښـنایي تجارت : داخیسـتلو او خرڅولو ټوله پروسه چې دانټرنیټ په واسطه ترسره شي یا په فزیکي توګه کوم شی یا تولید وجود ونلري. ۲-نیمه کامل : په دې پروسه کې یو شی په فزیکي توګه راولیږل شي نودې ته ویلای شي نیمه کامل تجارت یا داخیستلو او خرڅولو پروسه بدون دانټرنیټ وشي. په ۱۹۵۰ م کال کې ترسـره شـو. انټرنیټ نه په ۱۹۶۰ م کال کې دامریکا په دفاع وزارت کې دفایلونو لپاره کاراخیسـتل شـوی . دادWWWویب سـایټ په ۱۹۸۹م کال کې Timbernerرامنځ ته کړی او هدف یي داوه چې انټرنیټ ته هرڅوک ننوځي په یوې لارې لاړشـي.دایو لندنی عالم وه او مور او پلار یی سـاینس دانان وه . په ۱۹۷۰ م کال کې e-commerceشـروع شـو. کله چې لوی سـهامي شـرکتونو خپلو شـریکانو سـره دکاروبار اړونده معلومات دنیټورک له مخې شـــریکول پـه ۱۹۸۰ م کـال کېinternet service provider(isp)پـه USAاو UKلابراتوارو کې راووتو. معلومات شریکول یا تبادله کول په دوو شکلونو (EDI)او (EFT) په ۱۹۸۰ کلونو کې ســـوداګریز شـــو.۱-(EFT)معنا بریښـــنایی (توګه) دفنډونو انتقال۲-بریښـــنایی(توګه) معلوماتو انتقال(EDI) په دې کې دوه برخې دي ۱-کاروباري معلومات وه ۲-دپیسو معلومات . په لومړي ځل سره دATMپه واسطه په امریکا کې ټرانزکشـن (راکړه ورکړه یا معامله)ترســـره شـــوه. په ۱۹۸۰ م کال کې)په ۱۹۹۵ م کال په USAاو اروپایي هیوادونو کې خلکو دانټرنیټ اســـتفاده کوله په ۲۰۰۰ م کال کې داســـې ځای نه وه چې بریښنایي سوداګرۍ به په کې شروع نه وه په USA او اروپاکې)داجناسو اخیستل او خرڅول دانټرنیټ په واســـطه عبارت دبریښـــنایي تجارت څخه دي . کاروبار یا Businessټول هغه فعالیتونه چې دګټې دلاســـته راوړلو لپاره ترســـره کیږي عبارت دکاروبار څخه دي په دې شـــرط چې قانوني وي اوفزیکي شـــکل وجود ولری. E-Businessټول هغه فعالیتونه چې دګټې دترلاســـه کولو لپاره ترســـره کیږی او په فزیکي ډول وجود ونلري او قانوني وي

(c) ketabton.com: The Digital Library

.بریښنـایی تجارت ګټې : ۱-په اسـانۍ سره داجناسـو او خدماتو انتخاب او اخیسـتل۲-په هفته کې ۷ ورځې او ۲۴ساعته خدمات۳-عملیاتي مصـارف یې کم وي او هم بهتره تولیدات ۴-په اســانۍ ســره کاروبارشــروع او ختمول۵-فزیکي توګه جوړښــت ته ضــرورت نه لري۶-مسـتهلیکین په اسـانۍ سـره کولای شـي چې تولیدات انتخاب کړي بیدون له فزیکي توګه تللو ځخه.اودبریښنایی تجارت تاوانونه: ۱-دتولید دکوالیټی ضمانت نه شتون۲-دانټرنیټ هیکرانو ته موقع وي که راشـي چې حمله وکړي،یعنې هیکرانن کیدای شـي زمونږ اکونټ هیک کړي اوپیسې ولیږي ځان یا دبل چا اکونټ ته.۳-انټرنیټ اضافه ددې نه سهولت او تعلیم سطحه۴-انټرنیت coverageیعنې ســاحه موجود وي یعنې زمونږ په زیاتره ځایونو کې انټرنیټ کار نه کوي۵-مسلکې کسان په کار دي بریښنایي تجارت سره نورتجارتونه هم نښتي وي

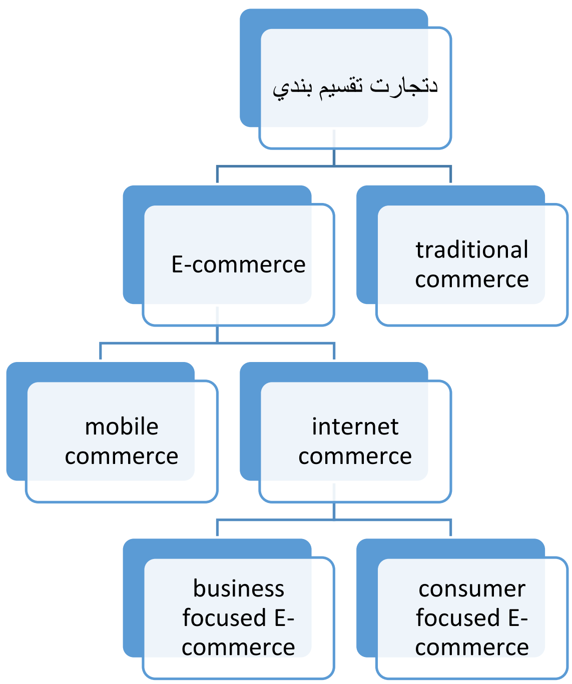

بریښنـایی تجارتE-commerceهغه تجارت ته ویل کیږي چې په بریښنـایی شـکل دانټرنیت له لارې سرته ورسیږي او په دې کې دکاغذ پرمخ معاملات سرته ونه رسیږي. traditional commerce: هغه تجارت ته ویل کیږي چې په هغې کې معاملات دکاغذ په مخ ســـرته رسـیږي چې دې ته کاغذي تجارت هم ویل کیږي. Internet commerce: هغه تجارت ته ویل کیږي چې دانټرنیټ له لارې یا دانټرنیټي شـــبکو له لارې ســـرته رســـیږي. Mobile commerce: داهغه تجارت ځخه عبارت دی چې دموبایل له لارې په کې معاملات ســـرته رسیږي. Business focused E-commerce: دادهغه تجارت ځخه عبارت دی چې په دې کې زیات تمرکز او ټینګار په کاروبار باندې کیږي یعنې ټول هغه معاملات چې په تجارت پورې اړه لري مطالعه کیږی. Consumer focused E-commerce: دادهغه بریښـــنایي

(c) ketabton.com: The Digital Library

تجارت څخه عبارت دی چې په دې کې زیات تمرکز په مشـــتري یا مصـــرف کوونکو (مسـتهلیکینو) باندې کیږي. یعنې ټول هغه معاملات چې په مصـرف کوونکو پورې اړه لري مطـالعـه کیږي. B2B :Types of E-commerce: بریښـــنـایی تجـارت ددوکمپنیو ترمنځ بریښنایي تجارت ته ویل کیږي. داډول بریښنایی تجارت ددوو کمپنیو (کاروبارونو)ترمنځ په بریښـنایي توګه داجناسـو او خدماتو تبادله . لکه : دمایکروسـافټ او سـیسـکو کاروبارونه.۲- business to consumerB2C:داډول بریښنایی تجارت چې دیوکاروبار او مستهلک ترمنځ په بریښـنایی ډول داجناسـو او خدماتو تبادله صـورت نیسـي B2Cپه نامه یادیږي.دلومړي ځل لپاره B2Cبریښـنایي تجارت دAmazon او CD-nowسـایټونو لخواشـروع شـو او همدارنګه Walmart.comسایټ هم دغه ډول تجارت پرمخ وړه۳-Biz2Biz2Consumer:په دې ډول بریښـــنایي تجارت کې لومړی یو کاروبار چې په دوهم کاروبار جنس خرڅوي له هغې وروســـتــه بـیـا دوهـم کــاروبــاریـي پــه مســـتــهــلــک بــانــدې خــرڅــوي.۴- C2CConsumer2Consumer:په دې ډول کاروبار کې مستهلک اجناس مستقیما اجناس په مســتهلک خرڅوي اوداډول کاروبار عبارت دی له Amazon.com and E-bay.com:۵- consumer to business: په دې ډول کاروبار کې مستهلک په کاروبار اجناس یا خدمات خرڅوي. C2Bلکه line.com. دیوسازمان په داخل کې داجناسو اوخدماتو ، معلوماتو تبادلې په موخه فعالیتونه دانټرنیټ په ذریعه ترسره شـي نوموړي سـازمان ته دانټرابزنیس سـازمان ویل کیږي، اودې کې ټول کار دانټرنیټ په واســطه جوړشـــوي وي لکه : بانکونه . Web Client: هغه اله ده چې دهغې په اســـاس مونږ خپل فرمایش کوو یا انتقالوو لکه کمپیوټر ،فون. Web server: عبارت له هغه ماشـــین څخه ده چې زمونږ فرمایش ویب ســـایټ (خرڅونکي) ته انتقالوي. Browser: هغه سـافټویر ده چې ددې په واسـطه مونږویب سـایټ ته ننوځو لکه ګوګل. Intranet: دیوې اداري په داخل کې دنیټورکونو مجموعي ته انټرانیټ وایي،خوچې کیبل دلارې شوي وي. Extranet: د ادارې په خارج کې دنیټورکونو مجموعي ته ایکسـټرانیټ وایي یا دمختلفو انټرانیټونو مجموعي ته ایکسـټرانیټ ویل کیږي. Internet: دنړیوالو نیټورکونو مجموعي ته انټرنیټ ویل کیږي چې بدون دلاین څخه وي، کله چې یو کاروبار خپل تجارتي معاملات ترســـره کولو په موخه دانټرنیټ اویا هم کوم بل معلوماتي تکنالوژۍ څخه استفاده وکړي دبریښـنایي کاروبار څخه عبارت ده. انلاین خریداری پروسـه په ۴ ډوله ده:۱-ثابت قیمت۲-متغییر قیمت۳-بولېAuction۴-دمقایســـې له لارې . عامه تکلاره دقیمتونو انتخاب په موخه بریښنایي کتالوګ دی چې دتولیداتو او خدماتو ثابت قیمتونه په کې ذکر شــوی وي ۲-ځینې وخت دتولیداتو او خدماتو متغییره قیمتونه په کې ذکر شــوي وي لکه قیمت او مشخصه فیصدي دتخفیف۳-اوځینې وخت بریښنایی تجارتونه مشتریانو ته دافرصـــت ورکوي چې په ازاد ډول دبولې په اســـاس قیمتونه ټاکل کیږي۴-ځینې بریښـــنایی

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاروبار دقیمتونو مقایســه ســهولیت مســتهلک ته ورکوي. لکه امریکاي ایرلاین او امازون .کام. تادیه یه paymentپه دوو طریقو ترسره کیږي. فوست تادیه۲-فري تادیه : چې دجنس دراتګ څخه دمخه تادیه کوي ۲-فوســټ تادیه : دجنس دراتګ څخه وروســته تادیه کوي . بریښــنایي مارکیټ: عبارت له هغه مارکیت څخه دی چې اخیســتونکی او خرڅوونکي په انلاین ډول خپلو منځونو کې سره تجارتي معاملات ترسره کوي. دبریښنایي مارکیټ دنده دفزیکي مارکیټ په شان ده مګربریښنایي مارکیټ مؤثریت نسبت فزیکي مارکیټ ته زیات دی مثلا دتولیداتو خدماتو په اړوند معلومات ارایه انلاین توګه پیرودل او همدارنګه خرڅلاو وروسته خدمات وکړه.دبریښنایی مارکیټ اجزا: هغه شخص یا(ویب سایټ) چې اجناس او خدمات اخلي او په استفاده یی رسوي دcustomerڅخه عبارت ده ۲-سیلرSeller:هغه شخص یا ویب سایټ چې اجناس دګټې په خاطر خرڅوي. یاداموالو عرضه په انلاین شکل وجود لري دسیلر څخه عبارت ده.ټول فزیکي شیان چې دانسان ضرورت رفع کړي دیته تولید وایی او ټول غیرفزیکي شیان چې دانسان ضرورت رفع کړي دي ته خدمات وایی او افلاین وي. جوړښتinfrastructureدبریښنایی تجارت هغه برخې چې بریښنایی تجارت دهغې په واسطه مخکې ته ځي هغې ته جوړښت وایي .front Endیا مخکې فعالیتونه:دانلاین بزنس ټولې هغه برخې چې مشتریان یی وګوري او او استفاده تري وکړي عبارت له فرنټ اینډ څخه دي اودانلاین بزنس ټولې هغه برخې چې مشتریان ورڅخه استفاده نشــې کولای هغه ته بک اینډBackendوایي.یاوروســتې فعالیتونه وایي.مینځګړي: هغه شــخص ته وایی چې ددوافرادو ترمنځ تجارتي معاملو کې ســهولت راولي یا یو ویب ســایټ چې داخیستونکي او خرڅوونکي ترمنځ په تجارتي معاملو کې سهولت راولې . مستهلیکین: پـه نړۍ کې ترددوومیلیونو څخـه زیات انلاین مســـتهلیکین وجود لري چې دمختلفو ویب ســـایټونو له طریقه اجناس او خدمات رانیســـي. خرڅوونکي: په بریښـــنایی تجارت کې پلورونکي هغه انلاین کاروبارونه دي چې اجناس او خدمات اخیســـتونکو ته په انلاین توګه عرضـه کوي دا کاروبارونه کیدای شـي چې دسـهامي شـرکت،دولت، او یا هم دیو شـخص په ملکیت کې وي .تولیدات او خدمات: بریښـــنایی تجارت کیدای شـــي فزیکي توګه او غیرې فزیکې توګه اجناس او خدمات مستهلیکینو ته عرضه کړي. جوړښت بریښنایی مارکیټ په جوړښت کې بریښنایی نیټورک، ډیټا بیس، هارډویر، سافټویر مسایل شامل دي .دبریښنایي مارکیټ ډولونه:۱-شخصي بریښنایی مارکیټ۲-عامه بریښنایی مارکیټ . شخصي بریښنایي مارکیټ : هغه مارکیټ څخه عبارت دی چې دیوې کمپنۍ په ملکیت او کنترول کې وي چې عموما یی B2Bاو B2Cوي. عامه بریښـنایی مارکیټ: عبارت له هغه مارکیټ څخه دي چې ددریم کاروبار په ملکیت کې وي چې داخیســـتونکي او خرڅوونکي له جملې نه وي. لکه ازاردبازار.کام .دمشتري دسوداکولو طریقي درې داني دي ۱-Web store:هغه بزنیسونه دي چې یوائې او یوائې دیوکاروبار تولیدات په کې خرڅول کیږي. عبارت له ویب ســـتور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځخه دي . انټرنیټ مالinternet mall:دمختلفو ویب ســـتورونو مجموعې ته چې په انلاین ډول ســــره وجود ولري عبارت له مال ځخه دي . پورټل portal: پورټلونه عبارت دهغه کاروبارونو ځخه دي چې داصـــــلي یا مرکزي کاروبار ځّخه اموال او خدمات دپورټل کمپنۍ ځخه مشــتري ته انتقالیږي. بریښــنایي ســازمانونه: بریک اینډ مورټرbrick and mortar: هغه بریښـنایي سـازمانونه دي چې په فزیکي ډول سره وجود لري یا هغه سـازمانونه چې تجارتي معاملې یی په فزیکي ډول سره وجود لري لکه : flipcart.comلکه یو ویب سـایټ ته ځي کوټونه(جمپرې کورتۍ) انتخابوي او دهغې نه بعد بیا هغې مارکیټ ته ځي او په فزیکي ډول یي اخلو یا اخلي. یا په بل عبارت هغه بریښـــنایی ســـازمانونه دي چې دفزیکي ډول ســــره وجود لري او په مســـتهلک باندې مســـتقیمه توګه اجناس خرڅوي. ۲-کلیک اینډ مورټرclick and mortar:هغه سازمانونه دي چې تجارتي معاملې په انلاین ډول او هم په اف لاین ډول ترســـــره کوي عبارت له کلیک اینډ مورټر ځخه دي . ۳-حقیقي کاروبار یا virtual businessیا هغه بریښـــنایی ســـازمانونه چې انلاین (انټرنیټ) ډول ســـره فعالیت کوي.virtual bizحقیقي کاروبار هغه بریښنایی سازمانونه چې یواځې اویواځې دانټرنیټ یا انلاین ډول ســـره خرڅلا کوي. دبریښـــنایی تجارت جوړښـــت یا چوکاټframework:پنځه دانې دي خلک ۲-عامه پالیسي ۳-بازارموندنه۴-کومکي خدمات۵-کاروباربرخې.داهغه برخه ده چې ددې نه بغیر بریښـــنایي تجارت په مخ نه شـــي تللی لکه خلک: ټول هغه افراد چې بریښنایی تجارت کې برخه اخلي په کې شامل وي لکه خرڅوونکي اخیستونکي او منځګړي، معلوماتي تکنالوژۍ.متخصیصین کارمندان، او داسې نور ددې سټرکچر نه بغیر تجارت مخ ته نشـي تللې. ۲-عامه پالیسـي ټولې هغه پالیسـۍ ګانې او قواعد چې دحکومت لخوا دتخنیکي معیارونو په خاطر وضـــع کیږي. ۳-بازارموندنه اواعلانات: دنورو کاروبارونو په شــــان بریښـنایي تجارت هم بازارموندنې ته ضـرورت لري چې ترټولو زیات B2Cترمینځ تجارت کې مهم رول لوبوي. داځکه چې ذکر شـوی کاروبار کې اخیسـتونکي او خرڅونکي یو بل نه پیژني ۴-کومکي خدمات: بریښـــنایی تجارت هم بیدون دکومکي خدماتو ځخه نه شـــي کولای خپل فعالیتونه په مخ یوسي لکه دمشتري ځخه دپیسو یا رقم انتقال ، یا هم دمشتري له لوري اخیستل شوي جنس انتقال تاکلې ځای ته ۵-کاروبار برخېbusiness partnershipبریښنایی تجارت هم دنورو بزنسـونو په شــان برخې لري چې دابرخې یي عرضـــې ځنځیر په اســاس څرګندولی شو لکه دیوې کمپنۍ ارتباط دخپلو عرضه کوونکو اومستهلکینو او نورو سره . دبریښـــنایی تجارت ځانګړي خواص: داهغه خواص دي چې بریښـــنایي تجارت یی لري خو عنعنوي تجارت یي نه لري که لري یي هم ډیر کم دي ۱-ubiquityپه هرځای کې موجود: داهغه شــــان تجارت دي چې په هرځای کې موجود وي لکه په کورکې په موټر کې یا بل هرځای کې وي ســتا موجودیت ته په بریښـــنایي تجارت کې ضـــرورت نشـــته. لکه فزیکي

(c) ketabton.com: The Digital Library

تجارت ۲-global reachنړیوال لاس رســـــی : بریښـــنایی تجارت دیو هیواد لپاره نه وي جوړشـوی بلکې برعکس فزیکي تجارت دیوهیواد لپاره جوړشـوي وي او بریښـنایی تجارت دنړۍ لپاره جوړشوی دی۳-universal standardنړیوال معیارونه: بریښنایي تجارت چې خرڅول کیږي ټول دنړیوال معیار مطابق وي بلکې په فزیکي تجارت دمشـــخصــــي منطقي دمعیار مطابق وي.۴-richnessکافي اندازه معلومات: معلومات په فزیکي تجارت کې هم ورکول کیږي مګر په بریښـــــنایی تجارت کې ډیر زیات ورکول کیږي دتولیداتو اوخدماتو په اړوند چې مشـــتري یې توقع هم نه لري. لکه فزیکي ســټور ته ورشـــه یو مبایل واخله دومره معلومات نه ورکوي بلکې یوه انلاین سټور ته لاړشـه په ویب سـایټ کې معلومات پراته وي ،۵-دوه اړخیزه معلوماتو تبادلهinteractivity:دتولیداتو او خدماتو داسـتعمال په اړوند دکافي اندازه معلومات ورکوي لکه یو دوکان ته ځي کمپیوټر ترې اخلي خو هغه ته وایی داسـتعمال چل یی یی راوښـــــایه هغه درته وایي زه پرې خپله دومره نه پوهیږم بلکې په بریښـــــنایی تجارت کې معلومات پراته وي که هغه په یوټوب کې ویډیو وي اوکه دویب سـایټ له لارې وي. ۶-density of informationدمعلوماتو جمعوارې یا تراکم: بریښـــــنایي تجارت: کې دخپل کاروبار او مشتریانو دذوق مطابق پراخه معلومات جمعوارې کیږي او داسانه وي خو په عنعنوي تجارت کې دمشـــــتریانو او کاروبار دذوق اړوند معلومات نه وي او که وي هم ډیروخت یا ډیرزیات وخت او مصـــارفو ته ضــرورت لري او سـخت وي. ۷-دمعلوماتو پټ ســـاتنهpersonalizationپه بریښـــنایی تجارت کې دمشـــتریانو دخریدارۍ په اړوند هرډول معلومات مخفي ساتل کیږي، برعکس په عنعنوي تجارت کې دغه سهولت شته دی. دتولید او خدماتو په خصـــوصـــیاتو کې دخپلې خوښـــې تغییر راوســتل دي ته customizationویل کیږي. په بریښـــنایی تجارت کې مشـــتریان کولای شـــویدخپل ذوق په اســـاس تغییر راولې برعکس په عنعنوي کې دغه کړنې امکان نه لري او یا هم کمې وي. Business model: دکاروبار دهرې برخې په باره کې تفصــــیلي معلوماتو وړاندې کولو ته بزنس پلان وایی. دکاروبار په هرې برخې په باره کې تفصـیلي معلومات وجود لري بلکې په لیکل شـوي ډول وي. بزنس موډل :دهغه تفصیلي پلان څخه دی چې دکاروبار دهرې برخې په اړوند تفصیلي معلومات ارایه کوي یا په کې به ارایه شـوي وي . بزنس موډل نسـبت بزنیس پلان ته پراخه وي ؟یا بزنس موډل عبارت دهغه پلان څخه دی چې په دې کې دکاروبار فعالیتونه په ښـــــه شکل ترسره کولو په موخه دتمویل منابع، انتخاب شوي مشتریان او دکاروبار دنورو برخو په اړوند معلومات وي . بزنیس موډل : اته عناصر لري

1-value preposition2-revenue model3-market oppourtunity4-competitive environement5-competative advantage6-market strategy7-organizational developement8-management team.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱-دارزښـــت دوړاندې کولو موډل : دارزښـــت باره کې معلومات وړاندې کول يو کاروبار دتوليد دلارې کوم ارزښـــت مشـــتر يانو ته وړاندې کوي ۲-دعايد موډل په دې برخه کې دامعلومات ارايه کوي چې زمونږ کاروبار دکومې لارې عوايد لاســـته راوړي . عمومي انلاين بزنيسـونه د۵ لارو عوايد لاسـته راوړي ۱-داعلاناتو موډل۲-سـبسـکريپشـن موډل ۳-ټرانزکشنل في موډل۴سيلس موډل۵-افيليټ موډل.۱-داعلاناتو له طريقې دعايد لاسته راوړل: هغه بريښـنايي تجارتونه چې زيات شـهرت لري دنوروبريښـنايي تجارتونو اعلانات په خپل ويب سايټ کې ځاي په ځای کوي او په مقابل کې ټاکلې فيس ترې اخلي لکه yahooدمختلفو کاروبارونو تجارتي اعلانات په خپل ويب ســـايټ کې ځای په ځای کوي او په مقابل کې ټاکلې فيس ترې اخلي ۲-دبرخې ورکونې يا برخې اخيســـتنې په اســـاس عوايد لاســـته راوړل(سبسکريفشن): زياتره انلاين بزنيسونه دخدماتو داستعمال په مقابل (دبرخې اخيستنې) مياشتنې ټاکلی فيس اخلي چې مشتري کولای شي دذکرشوي کاروبار عناوينو څخه استفاده وکړي.دانلاين خريداری پروســـه: ۱-دقيمت تګلاره:۱-ثابت قيمتونه ۲-متغيير قيمتونه۳-بولې کوونکي قيمتونه ۴-دمقايسو په اساس قيمتونه۲-داقلامو انتخاب په کارت يا bagکې اچول۳-داقلامو چيک کول۴-دانتقال دطريقې انتخاب:۱-دفاصـــلې په اســـاس انتخاب۲-دوخت په اســـاس.۵-دتاديې دطريقې انتخاب :۱-فوســـټ تاديه۲-فري تاديه. ۶-فرمايش يا ارډر په ځای کول.ډيبيټ کارډ : عبارت له هغه کارډ څخه دی چې بانک يي مشـــتري ته دخپلو پيســـو په مقابل کې ورکوی چې ځانګړی ليميټ ورته ټاکي چې دهغې څخه پورته معاملاتو په مقابل کې ورڅخه chargesاخلي او دازمونږ خپله شـــتمني ده ***ماســـټر ويزا: يوه نښـــه ده چې ډيبيټ کارډ يا هم په کريډيټ کارډ باندې ديوبانک لخوا لګول کيږي چې ترڅو په هرځای کې وکولای شـي چې معاملات ترسره کړي خوداصـرف تاجرته ورکول کيږي.دبرخې اخيسـتنې په اســـاس عوايد لاســـته راوړل :زياتره انلاين کاروبارونه دخدماتو داســـتعمال په مقابل کې دبرخې اخيستنې يا سبسکريفشن په اسس مياشتنی ټاکلی فيس اخلي چې مشتري کولای شي چې ذکر شـــوي کاروبار عناوينو څخه اســـتفاده وکړي عناوينو هغه څه چې ويب ســـايټ کې موجودوي .رقابتي مزيت يابهتروالی: هرهغه څه چې کاروبار يی دخپل رقابت کوونکو څخه په ښه شکل ترسره کوي که هغه دقيمت سره تعلق ساتي يا دکواليټي سره تعلق ساتي او يا هم دمصـارفو سـره تعلق سـاتي . دبازار سـتراتيژی :په دې معنا چې کاروبار دکومې سـتراتيژيی په وسـيله مشـتريان تشـويقوي چې ددوی اجناس او خدمات واخلي org development: دســـازمان پرمختګ په دې برخه کې داليکل کيږي چې ســـازمان کارمندان په کوم قســـم دپرمختګ طريقه برابروي يا ســازمان کارمندانو ته ټريننګونه ورکوي او که نه ترڅو تاســي کـارکوونکو تـه عمومي معلومـات راکړي او تحقيقي معلومـات هم.دانټرنيټ داســـتعمـال پـه کاروبار کې ۱-رقابتي تحقيق لپاره ۲-مشـــتريانو ذوق معلوم کړي۳-اخيســـتل او خرڅول۴-دګټې په خاطر۴-داشتهاراتو په خاطر۵-دمشتريانو ته دسهولتونو برابرولو په خاطر. تجارتي

(c) ketabton.com: The Digital Library

معاملو دعوايد و موډل: ځيني كاروبارونه دتجارتي معاملو دترســـره كولو له طريقه خپل عوايد لاس ته راوړي. ياپه بل عبارت له هغه موډل څخه دي چې دافرادو دكاروبارونو څخه دتجارتي معاملاتو دترسره كيدو په مقابل كې عوايد لاسته راوړي. مثلا Ebay.comاو داسې نور. ټاكلي فيس: دخرڅلاو عايداتي موډل : دغه موډلونه كې كمپنۍ په مشــتري باندې دتوكو او يا خدماتو ياهم معلوماتو دخرڅلاو له لارې عوايد لاس ته راوړي لكه amazon.com. دبازار فرصـــت: په دې برخه كې دكاروبار دماركيټ په موجوده او راتلونكي فرصـــتونو په اړه تفصيلي معلومات وړاندې كوي. چې ايا كاروبار په ماركيټ كې اوس كوم فرصتونه لري او په راتلونكي كې دكومو فرصـــتونو څخه اســـتفاده كولاى شــــي . رقابتي محيط يا بازار:: عبارت له هغه بازار څخه دی چې ډير شـــمير كاروبارونه يو شـــان توليدات يا صــــنعت مشـتريانو ته وړاندې كوي . دمثال په ډول دبريښـنايي وسـايلو رقابتي بازار چې په دې برخه كې دكاروربا ر په اړوند معلومات ارايه كول دي چې ايا زمونږ كاروبار په رقابتي بازار كې خرڅلاو يا فعاليت كوي او كه په غيرېرقابتي بازار كې خرڅلاو يا فعاليت كوي. مديريتي ټيم : كـاروبـار لوړپوړي مـديران، منځ پوړي مـديران، او ټيـټ پوړي مـديران دي كوم ډول ځانګړنې ولري چې كاروبار بايد په ښه شكل مخ ته لاړشي. يو ښه مديريتي ټيم : بايد لاندې خصـــوصـــيات ولري:۱-دكاروبار لپاره يوه ښــــه كاروباري موډل وركړي او په هغه كې كاروكړي۲-دخارجي سرمايه ګذارانو توجه جذب كړي ترڅو زمونږ په كاروبار كې سرمايه ګذارې وكړي۳-دماركيټ په اړه خاصــــه پوهه ولري ۴-دكاروباري پلان په عملي كولو كې تجربه ولري .دانټرنيټ تاريخچه : انټرنيټ په ۱۹۵۰ م كال كې دكمپيوټر دپيدايښت سره سم منځ ته راوړل شــــو او په ۱۹۶۰ م كال كې دامريكا دفاع وزارت كې ترې دلمړي ځل لپاره اســتفاده وشــوه او په ۱۹۸۰ م كا ل پورې انټرنيټ په شـــخصــــي توګه نه اســتعماليده او په ۱۹۹۵ م كال كې دانټرنيټ څخه په شخصي توګه استفاده وشو ه .دانتقال دطريقې انتخاب ۱-دفاصــلې په اســاس۲-دوخت په اســاس.صــنعت په مجموع كې په ۵ ډوله دی۱-اســتخراجي صنعت۲-نسلي صنعت۳-primaryصنعت ۴-توليدي صنعت۵-ساختماني صنعت. تجارت په دوه ډوله دی۱-ټريډ trade۲-ايډ ټو ټريډaid to trade . ټريډ په دوه ډوله دی ۱-خارجي تجارت په دوه ډوله دی صـادرات ۲ واردات۲-داخلي ټريډ او داخلي په دوه ډوله دی ۱-عمده فروشـــي۲-پرچون فروشـــي.aid to tradeايډ ټو ټريډ: بانكونه بيمه ترانســپورټ . عملياتي مصـارف : هغه مصـارف دي چې بيدون دكاروبار يی په روزمره ډول ترسـره كوو . web portal: عبارت له هغه كاروبار څخه دی چې دمركزي كاروبار څخه اموال او خدمات دپورتل كاروبار په وسيله مشتري يا مستهلك ته انتقاليږي. لكه په دوبۍ كې يو جنس كمپنۍ شتون ولري او دهغې اجناس په افغانستان كې په نماينده ګۍ كې خرڅيږي. برقي يا بريښنايي تاديې سيستم : هغه سيستم ته ويل كيږي چې كاغذ په مخ تجارتي معاملات نه ترسره كيږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اودا مصارف او کارونه کموي.۱-کاغذي کار۲-معاملاتومصارف۳-مزد مصرف یا دکارمند انو مصارف.

Mode of electronic payments۱-کریډیټ کارډ۲-ډیبیټ کارډ۳-سمارټ کارډ۴-بریښنایی پیسې۵-بریښنایي توګه دفنډونو انتقال. بریښنایی توګه دپیسو یا فنډونو انتقال EFTپه وسیله مونږ دیو اکونټ معلوماتو په اساس پیسې بل اکونټ ته انتقالوو .

Business model: these elements are the business model which are successful:1-value proposition2-revenue model3-market opportunity4-competative environment5-competative advantage6-market strategy7-organizational developement8-management team. Revenue model are: advertising model2-subscription3-transaction4-sales models5-affialiate model.

دبریښنایي تجارت ګټې

په اسانۍ سره داجناسو او خدماتو انتخاب او اخستل۲-په هفته کې اووه ورځې او ۲۴ساعته خدمات۳-عملیاتي مصارفو کموالی او هم بهتره تولیدات۴-په اسانۍ سره کاروبارشروع کول او ختمول۵-فزیکي توګه جوړښت ته ضرورت نه لري ۶-مستهلکین په اسانۍ سره کولای شي چې تولیدات انتخاب کړي بیدون له فزیکي توګه ورتلو څخه.

دبریښنایي تجارت تاوانونه

دتولید دکوالیټۍ ضمانت نه شته دی ۲-انټرنیټ هیکرانو ته موقع وي ۳-انټرنیټ سهوولت موجودوي او تعلیم سطحه باید وي۴-انټرنیټ ساحه یاکوریج باید موجود وي ۵-مسکي کسان پکاردي ، بریښنایي تجارت سره نور تجارتونه هم نښتي وي.

دمستهلک لپاره یې زیانونه:

دتولید راتلو پورې باید یو څه انتظار وکړې۲-ګرنټي نشتون دتولید دکیفیت۳-دمستهلک شخصي معلومات کیدای شي هک شي او خپاره به شي۴-تادیه کیدای شي غلطه وشي یا استعمال شي۵-نامتوقع او پټ مصارف.

دبزنس مین لپاره ګټې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دپلان مطابق جوړ/اغيزمن او جوړښتيز۲-۲۴ساعته خرڅلاو۳-مستقيما غبرګون يا فيډبک۴-معامله په اسانۍ سره معلوميږي يعني ټريک کيږي۵-نوي شراکت کوونکي او عرضه کوونکي۶-دمارکيټ پراخه کيدل۷-عملياتي مصارف ۸-دتوليد مصرف ګټه

دبزنيس مين لپاره يې زيانونه

ويب سايټ کيدای شي هک شي۲-موده په موده دسافټوير او سيستم اپډيټ کول۳-دتغير يا چينج کولو لپاره ډير مصارف غواړي۴-دقانوني څارنې(توليد)کموالی.

دمستهلک لپاره يې ګټې

۲۴ ساعته دلاس رسي وړده۲-بوکينګ ډيريکټلي +اتوميتيک بيلس۳-دتوليد بيا کتنه په اسانۍ سره پيدا يا کيږي۴-په اسانۍ سره مقايسه يا پرتله کولای شي.۵-زيات وخت نه نيسي.

.

عامه بودجه

بودجه : دهغه مالي سند څخه عبارت ده چې څرنګه دمنابع حصول او په يو ځانګړې زماني دوره کې ددغو منابعو څخه استفاده واضح کړي دکلاسيکو تعريف له مخې بودجه دهغه سند څخه عبارت ده چې ددولت عوايد او مصارف عموما ديوکال لپاره پيشبيني او تصويبوي. سياسي تعريف : بودجه دهغه لايحې څخه عبارت ده چې ديو هيواد ټول عوايد اومصارف ديوې مالي دورې عموما ديوکال لپاره پيش بيني ا وپارلمان څخه تصويبيږي.افغانستان بودجه دهغه قانوني سند څخه عبارت چې ددولت ټول عوايد او مصارف ديوځانګړي وخت لپاره تعينوي چې دټولو سياسي اقتصادي اجتماعي دفاعي فرهنګي انکشافاتواو فعاليتونو انعکاس کوونکې وي-مديريتي تعريف: بودجه هغه سند څخه عبارت ده چې دمالي منابعو څخه ګټورتوب او دانساني کړنې داهدافو دتحقق اوسياستونو په ايجاد سره همغږي کوي بودجه په درې ډوله ده ۱-متوازنه۲-کسري۳-مازاد.دمالي او اقتصادي نقطې له نظره تعريف:بودجه يوه مالي طرحه ده چې په کامل ډول د دولت پولي ضروريات مخکې له وخت دضرورت وړعوايد او مصارف دمحدود وخت لپاره تعيين او پيشبيني کوي. دهغې مالي طرحې څخه عبارت ده چې په مختصرډول دعملياتي کنټرول لپاره جوړيږي، دعوايدو او مصارفو تخمين کوي دحکومتونو لپاره داسې کړنلاره چې دامکاناتو رهبري انساني مادي او نورو منابعو څخه حداکثر استفاده واضح کوي. ديومناسب بودجوي تعريف متشکله اجزا عبارت دي له

(c) ketabton.com: The Digital Library

:۱-دعوایدو او نورو تـامین اعتبـار منـابعو پیشــــبیني۲-دځـانګړو اهدافو او عملیـاتو لپـاره دمصـــارفو سـنجش او براورد۳-ځانګړی او محدود وخت. یا اقتصــادي یا ملي بودجه له هغې بودجې څخه بودجې څخه عبارت ده چې دهیواد ټول اقتصادي فعالیتونه دمالي نقطې له نظره منعکس کړي . دبودجې دخصـوصــي او عامې څانګه توپیرونه:خصـوصــي : ۱-خصـوصــي وي۲-انحصـــاري وی۳-زیات نه وي.درهبرې نوعیت کې توپیر. عامه څانګه -----۱-دګټې لاســته راوړنې انګیزه۲-تولیداتي او خدماتي انحصـــار۳-دفعالیتونو په اړه حســاســیتونه۴-دسیاسـت عامل۵-دټولو قانوني فعالیتونه۶-خدماتو اومحصـولاتو بازاري قیمت . عامه څانګه تعریف: هغو افرادو او ســــازمانونو څخه عبارت ده چې دټولنې اکثریت منابع په نظر کې نیسي او غواړې چې عامه رضایت او انکشاف لاسته راوړي . خصوصي څانګه: افراد ډلې او تجارتي واحدونه شاملیږي او بازار کې دخرید اومصرف له پلوه تولیدونکي موجود وي. دخصـوصــي چارو اداري تعریف : دخصـوصــي سـازمان پالیسـي او سیاسـتونو داجرا لپاره فردي او عمومي کوښـښـونه سـره همغږي کوي او دعامه چارو اداري تعریف دهغو افرادو ډلو او سازمانونو څخه عبارت دي چې دټولنې اکثریت منابع په نظرکې نیسي او غواړې چې دعامه رضایت او انکشاف ترلاسه کړي. ددولت دسیاستونو داجراپه خاطر فردي او اجتماعي فعالیتونه سـره هماهنګ کوي.دبودجې اهمیت : دهیواد سـیاسـي اقتصــادي اجتماعي او اداري پرمختګ کې له بودجې کاراخیسـتل کیږي۲-بودجه دهیواد په لویو اقتصــادي متغیراتو باندې اغیز لري ۳-اقتصادي او سیاسي اهداف لاسته راوړي ۴-دولتونه دبودجې له لارې دموجوده منابعو څخه ترحد اکثر او مطلوب سرحده استفاده کوي اواړتیاوي په سالم ډول لاسته راوړي نوځکه له دولت بودجه زیات اهمیت لري۱-۵-بودجه دهیواد دسـیاسـتونو اجرایوي لاربـښـود دی ۲-بودجه ددولتونو لپاره داجراتو حدټاکي ۳-بودجه دیو ملت اقتصــــادي ژوند پلان ګذاري کوي. دبودجې اهمیت دادی چې ددولت بودجه دامکاناتو ســـنجش او داهدافو تطبیق واضـــح کوي او دټولنې رضــــایت اخری هدف دی. دمالي او اقتصــــــادي له نظره دبودجې تعریف: بودجه یوه مالي طرحه ده چې دضرورت وړ عواید او مصارف دمحدود وخت لپاره پیشبیني کوي او تعینوي. دسیاسـي له نظره دبودجې تعریف: بودجه دهغه لایحې څخه عبارت ده چې دیوهیواد ټول عوایـد او مصــــــارف معمولا دیوکـال لپـاره پیشـــبیني اوپـارلمـان څخـه تصــویبیږي.دبودجې دتعریف متشـرک نقاط: بودجه یو کاري او مالي پلان دی ۲-دضـرورت وړعواید او مصـارفو پیشـبیني۳-هغه سـند دی چې دمقننه قوه یې تصـویبوي۴-دبودجې وخت محدود دی۵-هیڅ یو دولت نشــي کولای چې بغیر دبودجې حاکمیت ترسـره کړي.ددولتي او اقتصــادي(ملي) بودجې ترمنځ توپیر بودجه له ملي اقتصــاد سره څرنګه ارتباط لري-دبودجې حجم او تاثیرات یو له بله سره مستقیم ارتباط لري نوځکه خو باید اقتصادي شرایط او دولت دبودجې ترمنځ لازمـه همغږي وجود ولري-ملي بودجـه دهغې بودجې څخـه عبـارت ده چې دهیواد ټول اقتصـــــادي فعالیتونه دمالي نقطې له نظره منعکســــوي ملي بودجه څلوربرخې

(c) ketabton.com: The Digital Library

لري۱-مســتهلک۲-تصــدی۳-خارجي تجارت۴-دولت....ددولتي او اقتصـــادي (ملي)بودجي ترمنځ توپیر-ملي بودجې ترتیب اقتصادي سیاست له مخې صورت نیسی-په اشتراکي نظام کې ملي بودجه دحکومت دتصـــامیمو تابع ده-ازاد بازارنظام کې ملي بودجه دخصـــوصـــي موســساتو او اشــخاصــو تابع کیږي او دولت بودجه دقانوني مکلفیت درلودونکی ده-او ملي بودجه دملي اقتصـــادعواید او مصـــارف په برکې نیســـي –دبودجې دندې دبودجې اســـاســـي وظایف: ۱-ددولت دفعالیتونو داســـې ترتیب چې دحکومت دپلان شـــویو تدابیرو انتخاب او تطبیق ممکن کړي۲-دعمومي رفاه تامین۳-ددولت داقتصـــادي فعالیتونو او خصـــوصـــي اقتصــادي فعالیتونو ارتباط=دبودجې طبقه بندي اودعوایدو طبقه بندي ۲ســازماني طبقه بندي او عملیاتي طبقه بندي۳-اقتصـــادي طبقه بندي اودبودجې دکســـر طبقه بندي . دبودجې پلان جوړونه : دولت خپل فعالیتونه دارنګه ترتیب او رهبري کړي چې دولت په یو ه معینه دوره کې درفاه او انکشـــاف په تامین کې پوره ونډه واخلي G.colmوایي دبودجې پلان جوړونه دولت اقتصــاد ته دمرکزي اعصــابو په څیر اهمیت لري . دمصـــارفو تعریف: دهغو مبالغو څخه عبارت دی چې ددولت داقتصادي ، سیاسي ، اجتماعي اهدافو داجرا او لاسته راوړنې په موخه ددولت په بودجه کې په تصویب رسیږي . دمصارفو طبقه بندي اهداف ددې امکان پیداکوي چې دبودجې په اجراتو باندې کنترول اســـانه کړي۲-مدیرانو ســـره کومک وکړي ترڅو داداراتو لپاره مناسـب وسـایل او خدمات سـنجش کړي۳-که مصـارف په یوه ماده کې امکان پذیره نه وي دعنوان په څیر یې باید ذکر کړو۴-ددولت انتقالي تادیات ۵-عادي مصـــارف۶-انکشـــافي مصـــارف:۷-دمناســبو اقتصـــادي ســیاســتونو ترتیب او تدوین اســانه کوي.دعواید تعریف: ټول حصول شوي او غیري حصول شوي مالي منابع چې په یوه معینه دوره کې ددارییو زیاتوالي باعث ګرځي عبارت له عوایدو څخه ده.مالي پلان جوړونه دمخکېنۍ پیشبیني او دڅوکالونو لپاره دعوایدو او مصارفو پیشبیني ده ۲-دحکومت دمتوسط المدت او طویل المدت مالي ســیاســت لپاره بنســټ جوړوي۳-دیوه هیواد دپروګرامونو مالي نتایج څرګندوی . مالي پلان باید تغییر منونکي وي .ب: یو فعالیت په دوامداره توګه د رهبرۍ کنترول او مساوات ورکولو امکانات ولری سي: پلان جوړونه اوتحلیل یو له بل سره نسبت ولري. دمالي پلان جوړونې مفهوم : دمالي پلان او کلنۍ بودجې بهتره توافق لپاره باید چې لاندې موضوعات شامل وي۱-دوضعیت تحلیل او پیژندنه۲-ددولت دمالي اقتصاد موجود وی۳-مالي پلان کې باید چې داقتصـــادي او ســـیاســـي اهدافو په اړه توضـیحات او لمړیتوب معلوم وي۴-اقتصـادي انکشـاف او بې اطمیناني عوامل څرګندوي۵-دپلان جوړونې او دمالي وسـایلو پلان معلوم وي۶-ضـروري تشـریحات، انحرافات ، اصـلاحات واضـح وي. او نتایج موجود کړای شي دمالي پلان جوړونې تعریف: یوه کلنه بودجه دمالي سیاست دداسې تدابیرو په واســـطه چې څو کلونه په برکې ونیســـي. دمالي پلان جوړونې ضـــرورت : مالي پلان جوړونې ته دیو کلنۍ بودجې دکموالي له امله ضرورت پیداکیږي۲-دحکومت دسیاست په اړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کلي او انتقادي قضــاوت ۳-په عمومي او انفرادي اقتصــاد باندې دبودجې اغيز تخمين يو کال کې امکـان پـذيره نـه دی ولې چې دعوايدو او مصـــــارف څو کلونو پورې تړل کيږي۴-داوږدمهاله پلانون لپاره دمحدود مالي وسـايلو معقول په کاراچول ۵-درشـد سياسـت : توزيع سياست، او اجتماعي سياست په يو کال کې امکان نلري چې يو کال کې لاسته راوړل شي۶-ددي ستونزو دحل لپاره بايد ملي پلان جوړونه صورت ونيسی . دبودجې اصول ۱-اجتماعي علو م دطبيعي علومو په څير قاطع نه وي خو بيا هم دبودجې اصــولو رعايتـــپه اجتماعي کړنو کې دنظم باعث ګرځي-دعوايدو او مصــارفو کنترول لپاره لارښـوونه کوي-داقتصــادي ســياســي او اجتماعي اهدافو دلاســته راوړنې لپاره مهم دي دپلان دمعقولې طرحي دتطبيق دپاره داصــول مهم دي.دبودجې جوړونې پيدايښـت!!!مالي علم ددولت دمصــارفو او عوايدو څخه بحث کوی يا په بله مانا مالي علم ددولت داقتصــادي سياسـتونو لاسـته راوړنې دنده په غاړه لري نو ځکه دمختلفو عوايدو وصــولي او دمصــارفو څرانګوالي تاثيرات په اقتصــاد جامعه او هيواد کې ترڅيړنې لاندې نيسي. مالي علم ديو هيواد اقتصـادي وظايفو پورې تعلق لري ځکه نو څومره چې اقتصـادي دندې ډيرې وي هماغه اندازه دمالي علم اهميت هم زيات وي او برعکس حالات هم دمطالعې وړدي په کلاسيکه دوره کې ددولت دندې يوازې په دفاع ، نظم عدالت اجرا باندې استواره وي په ټولنه کې دسياسي اواقتصادي ايجاد سره دولت دندې له دې محدودې دايرې څخه ووتلې اوزياتې اقتصادي سياسي دندې يې په غاړه اخيستې دنويو دندو اخسـتنی سـره دولت مکلف دی چې دټولنې ، اجتماعي ، سياسـي ، او اقتصــادي اهدافو لاســـته راوړنې په موخه پلان جوړونې ترتيب وکړي او دغې پلان جوړونې متقابل تاثيرات ترڅيړنې او بحث لاندې ونيســـي . دمتنوع اهدافو لاســـته راوړنې په موخه دپلان جوړونې لزوم دبودجې جوړونې فن سبب وګرځيد. اوس بودجه دعمومي اقتصادي سياستونو وسايلو دتعين څخه شـميرل کيږي او بودجه جوړونه نوي تخصـص دی او اړتيا بريښــي چې په دې اړوند زيات انکشـافات او پرمختګ صـورت ونيسـي خو نن ورځ بودجه دصـحيح مديريت له غوره وسـايلو څخه شـميرل کيږي. دبودجې دتکامل پړاوو:په ملوک الطوايفي حکومتونو کې دعوايدو او مصــارفو ترتيب او ابلاغ مســتوفيانو په واسـطه کيده چې دمصــارفو او عوايدو زياتوالی او کموالی دوخت دپادشـــاه مصـــارفو پورې تړاوو درلود نو ّځکه په دې وخت کې دبودجې ترتيب کوم لازمي امر نه وو او دحسب ضـرورت له مخې طرحه او اجراکيده . کله چې پادشاه غوښتنې زياتيدلې نو له دې سره سم په مصارفو مالياتو کې زياتوالی محسوسيده چې دغې کړنې خلک مجبور کړل څو دنظام اړوند لازم تصـــميم ونيســـي دمالياتو زياتوالې ســره ښــارې خلک په دې فکر کې وه چې څنګه کولای شــو دوخت حاکم نظام په مصــارفو باندې نظارت وکړي دنظارت موضـوع زيات سياسـي کشـمکشـونه وليدل او بلاخره دزياتو جنجالونو څخه وروســـته دلمړي ځل لپاره دمالياتو په وضـــعه کولو باندې دنظارت مجلس تشکيل شو. دنظارت او مالياتووضعه کولو وروسته پارلمان ځانګړی اهميت پيداکړ دعوايدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخیســـتنې او مصـــــارفو خرڅ ترڅنګ يې نظارت ددې مجلس مهم وظایف وګڼل شـــو ددې وظایفو صـــحیح اجرا او انجام یوې دقیقي پلان ګذارۍ ایجاب وکړ چې دپلان ګذارۍ همدغه مجموعه يې دبودجې په نوم سره یاده کړه.دبودجې اړوند باید زیاته کړو چې دبودجې شروع او اجرا د۱۲۱۵م کـال حکومتونو پورې مشـــــروط او تړل کیږي او پـه دولتي اداراتو کې دمصـــارفو پلان تصـویب د۱۷۳۳ کال دانګلسـتان په هیواد کې پیل شـو او دلمړي ځل لپاره دانګلســـتان پارلمان څرګنده کړه چې دپارلمان نه یوازې مالیات تصــــویبوي بلکې دولت په مصارفو او عوایدو باندې اظهارنظر هم کولای شي.۱۲۱۵م کال کې دانګلستان پادشاه فرمان صـــادر کړ چې دمالیاتو تصـویب باید دپارلمان لخوا صـــورت ونیســـي چې دغه امر یوازې دبودجې دعوایدو دبخش یا څانګې پورې تړاوو درلود او تردیده وخته په ټولنه کې دا فکر موجود وه چې پارلمان یوازې د مالیاتو دتصـــــویب حق لري او پارلمان نه شــــي کولای چې ددولت په مصـــــارفوباندې نظارت وکړي. نو له دې امله ددولت او پارلمان ترمنځ دمالیاتو تصـویب ۱۶۲۶ کال پورې پادشـــاه امر یا فرمان یو جنجالي امر پاتې شـو چې په نتیجه کې دپارلمان دحقوقو لایحه .(bills of rights) تصـویب او دایې په کې واضـح کړه چې پارلمان ددولت دمصارفو لپاره عوایدو تصویب او په مصارفو باندې دنظارت حق لري. له ۱۳۴۴ م کال څخه وروسـته دانګلسـتان پارلمان کې په مصــارفو او عوایدو باندې دنظارت موضـوع تربحث لاندې ونیولـه او اړونده يې دزیـات اوږد بحث څخـه وروســـتـه دلمړي ځل لپـاره داموضـــوع تصـــویب او نهایي کړه. په تاریخي لحاظ ددولتونو لپاره په بودجه جوړونه کې دتوجو وړموضـــوع دواقعي عوایدو تعیین دی ځکه چې د واقعي عوایدو تعین دبودجې په ترتیب کې لومړنی قدم شمیرل کیږي. نو ځکه په تاریخي حافظه کې دبودجې (domesday book) ډامســـدای په نوم کتاب چې دانګلسـتان هیواد زراعتي ځمکو اړونده معلومات په کې درج شـوي وو وجودلري په کتاب کې درج شـو یو حوالو له مخې پادشــاه کولای شـو چې دخراج او باج وصـــول لپاره له ځانه دســـتوراوقانون وضـــع کړي چې دغه احکام په مطلق مورثي نظام کې وجود درلود.خو په دیارلســــم قرن او نرمانانو حکومت په دوران کې دمالي تنظیم او مدیریت لپاره هلې ځلې پیل شوي چې بلاخره په ۱۲۱۵ م کال کې دحکومت مشران بادشاه دسنګینو مالیاتو څخه په تنګ راغلي وو دهمدې وجې دحکومت مشران او عوام یو له بل سره متحد او دانګلستان بادشاه څخه يې غوښتنه وکړه چې دمالیاتو تعیین او تسهیم اړوند تصـمیم ته په حقوقي امتیاز قایل شـي. او دغه حقوق يې په یو لوی منشور یا ازادۍ منشـور کې سره ترتیب کړې وه ،چې دبادشاه په امضا ورسید او په دغه منشور کې راغلي وه چې په یو هیواد کې هیڅ ډول مالیات دهیواد شورا له اجازه پرته نه شي وضعه کیدای چې بلاخره ددې هڅو په نتیجه کې دانګلسـتان خلک په دې وتوانیدل چې دمنشـور څخه په ګټې اخیسـتنې دمالیاتو په وضـــع کولو او په مصـــارفو باندې دنظارت حق ترلاســـه کړي. په ســـازماني او حقوقي اداراتو کې عمومي بودجې اهمیت ته په کتو ســــره دبودجې اجرا پیشـــــنهاد او دتهیې

(c) ketabton.com: The Digital Library

موضـوع اداري او مالي ســازمانونه کاملا نوي وه ځکه دبودجې شـروع او اهميت دتاريخي سـازمانو او مبارزارتو او کوښښونو پورې اړه لري او دانګلستان له هيواد څخه بيا تر نورو هيوادو پورې دمالياتو وضع کولو حق دعمومي مصارفو تصويب او خلکو ته دنظارت واک ورکول په تاريخي حافظه کې اوږده سـابقه لري. دمشـروط حکومتونو ايجاد سـره دعمومي نظارت لپاره دمهمو مقرارتو رامنځ ته کيدل ددې باعث وګرځيدل چې دبودجې اهميت لاپسې زيات کړي. په ۱۲۱۵ کال کې دمالياتو او محصـولاتو دتصـويب حق بادشـاه لخوا نه پارلمان ته وسپارل شـو ولې تر ۱۶۱۶ م کال پورې دغې موضـوع داوږد سياسـي کشمکش له امله عملا داحق اجرانشـو ولې دحقوقو دلايحې دتصـويب څخه وروسـته حکومتونو داحق حاصـل کړ چې دمالياتو وصـول دتل لپاره ځانته تثبيت کړي په مصـــارفو باندې دپارلمان نظارت او حکومتونو ته دمصـارفو تصـويب په انګلستان کې ۱۳۴۴م کال څخه وروسـته اغاز شـو ولې دغې موضـوع يوازې نظرياتې اړخ درلود. دانګلستان پارلمان له زياتو هڅو وروسـته په دې وتوانيد چې په کلي ډول ددولت دمصـارفو اړوند جامع اطلاعات اوصـورت حسـابونه لاسـته راوړي اوددغې حق دلاســته راوړنې اصــلي علت ددولت دبودجې کســر وه چې ددولت يې مجبور کړ ترڅو دکسر مخنيوي په موخه دمالياتو زياتوالی تصويب کړي دغې عمل عموميت پيداکړ او دماليې وزير مکلف وګرځيد چې ددولت دمصارفو اړوند معلومات پارلمان ته ارايه او وړاندې کړي. دحکومت او پارلمان پرلپســـې د اختلاف نظر وروســـته بيا هم دولت دمصارفو او عوايدو پيشبينی ترڅنګ دهغوی مصارفو اړوند حساب په منظم ډول پارلمان ته تســـليم کړي چې له همدې ځايه دبودجې ترتيب اغاز کيږي.د۱۸قرن په اوايلو کې دبودجې دتهيې او جوړولو موضـــوع دانګلســـتان حکومت مجبور کړ چې دمصـــوبې په بودجې په اجراباندې مکلفيت او الزامي وګرځيد. چې دبودجې له تصـــويب نه علاوه هغه با صـــلاحيته مقام چې بودجه تصـــويبوي دنظارت حق هم لري دې پوښـتنې ته ځواب بيامومي. ايا بودجه چې دڅه لپاره ترتيب شوي اجرا او که حکومت پخپل ذوق او ميل مصرف کړي ده؟ دبودجې اجرا باندې نظارت موضـوع دانګلستان لمړي وزير ګلادستون په وخت کې چې له ۱۸۱۶ م کال سره سمون خوري دنظارت موافقه پارلمان ته پيشنهاد کړه نو په لنډيز سره ويلای شو چې انګلســـتان هغه لمړی هيواد دی چې دبودجې څلورګونې اصـــول يې منلې دي او له دې وروســـته دبودجې کامليت جريان بشـــپړيږي.چې دغه عمل نورو هيوادونو په ډير ســـرعت ســره.....افغانسـتان کې دبودجې سـير. په افغانسـتان کې دسياسـي او اوداري نظام اصـلاح داحمدشـــاه بابااله دور څخه پيليږي ، احمدشـــاه بابا څخه پخوا افغانســـتان کوم ادارې نظم نه درلود نو ځکه احمدشـــاه بابا کاملا نوی نظام قايم کړ چې دانظام دايران دصـــفوي او مغولې هند دتشـــکيلاتو او وظـايفو لـه پلوه يو ترکيب وخو پـه خپلـه دافغـاني ټولنې دقبيلوي عرف عناصـــر هم پکې ګډ وه. داحمد شـــاه بابا زياتې نظامي اواداري چارې ديوې شـــورا له خوا رهبري کيدې په اداري چارو کې يې مهم مقام ديوان اعلی (ماليې)اداره وه او احمدشاه بابا په

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت کې دغې ادارې مشـــر تـه ديوان بيگې ويل کيده ديوان اعلی په وظـايفو کې دټولو مســتقيمو او غير مســتقيمو ماليـاتو راټولول،په ټولو دولتي عايداتو او منابعو باندې کنترول او ددولتي ځمکو (خالصّ) اداره،دټولو مصـــارفو حواله خراب دانو او جنســـې موادو ذخيرو او عامو خلکو ته دپورونو څارنه او اجرات يې دوظيفي جز وه. امير عبدالرحمن په خپل کتاب تاج التواريخ کې ليکې : له مخکې دلته منظمې ادارې موجودې نه وې ځينې ادارې په ځينو نورو ورننوتې وې او ديوکس چارې په ځينې وخت کې بل اجرا کړې وې چې همدغې علت دخلکو کارونه اوادارو وظايف ناسـم کړي وه. دنورو ادارو دڅيرنې څخه په انحراف يواځې دلګښـت او عوايدو اړوند موضـوعات چې دبودجې پورې مربوطيږي بحث کوو. زما دهيواد ټول عايدات خزانې ادارې ته راځې او ټول لګښـتونه هم له دغه ځايه ورکول کيږي خزانه په دوه برخو ويشـل شـوي يعنې ټولنيزه (عامه)خزانه او ځانګړي خزانه (خالصــه خزانه) پرما پورې اړه لري هلته يواځې زما عايدات لکه دملکانو ، ســوداګرو، او نورو څخه راغونديږي او يواځې دخپلو ځانګړو مصارفو پيسې له خاصې خزانې څخه اخلم. دواړه خزانې بياپه دوو برخو ويشـل شـوي دي نقدي خزانه او جنسـي خزانه او داټولې خزانې په ارګ کې له ارګه دباندې هيوداني دفترونه عام دفترونه دي نژدې دافغانستان په ټولو ښارونو او سيمو کې ددې خزانې څانګې پرانيستل شوي دي او دهرکال په پای کې ترحساب وروسته هغه څه چې په دغه خزانو کې پاتې وي کابل ته راليږدول کيږي او که چيرې ولايتي لګشـــت دهغه ځايه له عايداتو زيات وي نو دهغه اړتياوو دليرې کولو لپاره کابل څخه نغدې پيسـې وراسـتول کيږي په لنډيز اميرعبدالرحمن خان دهيواد دمالي سيسـتم جوړښـت لپاره مختلفې ادارې دمسـتوفي المالک تررهبری او څارنې لاندې خپل حسـابونه محاسـبه کوي او دهيواد لګښـت او عوايد لپاره په مرکزونو او ولايتوکې منظمې ادارې ايجاد شـــوي وي. لکه څرنګه چې مالي ادارې اوادارې مسايل دنوروسياسي اقتصادي او اجتماعي شرايطو او موادو سره نژدې اړيکې لري نوويلای شو چې دټولنې سيستم کې تحولات په مالي طرز او سيستم باندې اثر پريباسې . په افغانســتان کې مالي ســيســتم دحکومتونو له جوړښــت او تشــکيل ســره ســم ايجاد شــوی نو داچې ٞڅه رنګه يې مالي چارې تاريخي حوالو له مخې دغزنويانو حکومت په وخت کې يوه داســـې اداره موجوده وه چې دهغه حکومت عوايد او مصــــارفو دتنظيم وظايف په غاړه وه. داميرشـيرعلي خان په وخت کې هم دولت دعوايد و او مصــارفو اړوند ادارې موجودې وې چې دمســـتوفي الملـک لـه خوا نـه اداره کيدي چې داوس وخـت دمـاليې وزيروظـايف يې وه.د۱۲۱۸ ه شـمســې کال کې دخپلواکۍ داخيسـتنې پورې ددولت حســابونه دروزنامچې په ډول دســـياق او رقوم احوالو له مخې ترتيبيده ســـياق دطرز او لارې ،او رقوم: داعدادو مجموعې شکل څخه عبارت دي چې له مخې يې ددولت حسابونه وروسته دمالي کال له ختم څخه ترتيب او خلاصه کيږي دوخت حکومتونو اوسنی شکل سره بودجې سيستم نه درلود. په ۱۲۹۹ ه ش کال کې دسياق او رقوم اصول په دفترې اصولو باندې بدل شول چې دفترې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصـــول له ۵دفترونو څخه ترکیب و ددې اصـــولو له مخې دولت باید ټول کلني حســـابات په حسابې شکل او اسنادوو سره سم پایتخت ته انتقال کړي دفترې اصولو لکه ۱۳۰۰؟ه ش کال پورې دوام وموند او په ۱۳۰۳ ه ش کال کې دفترې اصـول په شـهریه اصـولو باندې تبدیل شـول. دشـهر یه او دفترداری اصـولو ترمنځ توپیر په دې کې وه چې په دفترې اصـولو کې دولت حسابات په کال کې یوځل ترتیبیده اما په شهریه اصولو کې دولتي حسابونه په میاشت کې ترتیبیږي نو ځکه ویل کیږي چې شـــهریه اصـــول دهغه اصـــولو څخه عبارت دي چې دولت حســـابونه په میاشـــتنۍ توگه ترتیب او پایتخت ته انتقالوي. په افغانســـتان کې دبودجې سیستم او دعوایدو او مصارفو پیشبیني سیستم په ۱۲۹۹ ه ش کال کې پیل دبودجې سیستم په ایجاد سـره دشـاهي خزانې او دولت بودجه بودجې ترمنځ توپیر منځ ته راغلی شـو؟دگډوډیو په کلونو کې د۱۳۰۷-۱۳۰۸دسیاق او رقوم اصولو سره ددولت مالي سیستم حرکت پیل کړ چې دگډوډیو له منځه تګ سـره بیرته دوباره شـهریه اصـول رایج شـول چې تر۱۳۱۴ ه ش کال پورې دغو اصـولو دوام وکړ.په ۱۳۱۵ه ش کال کې ایټالوي عالم موسـیو ژینو مانچولي په مشـوره په بودجوي سـیسـتم کې لاندې تغییرات راغلل. ۱-له دې تاریخ نه وروسـته دي کوشش کیږي چې دبودجې ترتیب په علمي شـکل سـره صـورت ونیسـي دعایداتي بودجې او انکشـــافي بودجې ترمنځ دي توپیر رامنځته شـــي. ۲-ددولت مصـــرفي حســـاباتو لپاره باید دمقایسې دفاتر او دتحفیظاتو کنترول او دمصارفو تمرکز لپاره دي دمصارفو دفاتر دنغدي او جنسي راکړي ورکړې لپاره دي انفرادي حسابات طرحه او تطبیق شي. ۳-داسنادو ترتیب : باید اجرایوي ارگانونو ته وســپارل شـــي کنترول او محاســـبه دي محاســبوې دفترونو ته تفویض شي ۴-دبودجې دعواید او مصارفو تخصیصاتو کنترول سیستم دي معرفي او دعمل ساحه کې دي تطبیق شـي ۵-دقطعې حسـاباتو تطبیق په موخه نقدي او جنسـي حسـاباتو لازم اسـاسـات طرحه او په عملي ډګر کې دي پلي شـي . څرنګه چې دمانچولي سیسـتم ډیر سـاده اوبســـیط وه نو ځکه له دوو کلونو څخه په کمه موده کې یي عمومیت وموندە دمانچولي سیستم .داسیستم بیا دموسیو کلمان له خوانه وڅیړل شـو او د ځینې تعدیلاتو وروسـته د تاید وړوګرځید .په ۱۳۳۳ه ش کال کې مضـاعفي محاسـبې سـیسـتم دنیازې شـاهي ترکې له خوا پیشنهاد شو چې دغه په کامل ډول تطبیق نشو اوسنی بودجوي سیستم دpasامریکایې موسسې لخوانه طرحه او تطبیق شـو. خو دبودجې تاریخي سـیسـتم هیڅکله جامد او ثابت نشـي پاتې کیدلی بلکې داقتصـــادي ، ســـیاســـي ، او اجتماعي تحولاتو ســـره ســـم تحول خوري اوس د افغانسـتان بودجوي سیسـتم دنړۍ له ځینو هیوادونو سره سم حرکت کوي او لرې نه ده چې بودجه دیوواقعې اقتصادي انعکاس په توګه ځان څرګند کړي.

دافغانستان په بودجه کې دمصارفو طبقه بندي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دافغانستان دولت په بودجه کې مصارف په پنځو عمده فصلونو باندې ویشل شوي او فصل بیا په مختلفو کوچنیو فصلونو باندې تقسیم شوي دي. ۱-دمزد او معاش مصارفو ۲۱باب چې په دغه باب کې لاندې فصلونه دي . نقدي مزد او معاش، غیرې نقدیمزد او معاش ، پیشکي مزد او معاش، نقدي اجتماعي منفعتونو او غیرنغدي اجتماعي منفعتونو او دمعاشـــاتو ورکړي فصلونه شامليږي. ۲-داجناسو او خدماتو څخه داستفادې ۲۲باب کې لاندې فصلونه دي . ســـفریه ، اړیکې او ارتباطات، دحفظ اومراقبت ترمیمات، عام المنفعه ، روغنیات ، سامان او لوازم چې۵۰۰۰۰ افغانیو څخه کم ارزښت ولري. پیشکي تادیا ت او نورمصارف په دې باب کې شــامليږي. ۳-دټکســتاني او ســود۲۳باب: ۴:داجتماعي کومکونو ۲۴باب په لاندې فصلونو شــامليږي.سبسایډي،دولت خارجي مساعدتونو عملیات، ددولتونو غیرمنقول خارجي مساعدتونه، غیرنغدي اجتماعي تامینات داجتماعي کومکونو ګټورتوب او داسې نور . ماشینونه ، ځمکه ، بهاداره اشیا شامليږي. په افغانستان کې دعوایدو طبقه بندي په اکثره هیوادونو کې عواید دمستقلو حسابونو په اساس ترتیبيږي چې دغه مستقل حسابات په ۵بابونو او هرباب بیا په څوکوچنیو فصلونو تقسیميږي عبارت دي له : دمالیاتو یوولسم باب: په دې باب کې لاندې فصلونه شــامل دي : ثابت مالیات، په عوایدو مالیات، په دارایې مالیات ، په فروشـــاتو مالیات ، په داخلي محصـــولاتو باندې دولتي مالیات په عوایدو باندې نور مالیات، جریمې ، مجازات او ګمرکي مالیات شـــامل دي. دغیرمالیاتي عوایدو دیارلســـم بـاب: دغیرمالیاتي عوایدو باب کې لاندې عواید چې دثابتو دارایو له درکه عواید اجناسو او خدماتو عرضـــه ، اداري فیس، حق الامتیاز، متفرقه عواید، دځمکو او تعمیراتو خرڅلاو عواید شامليږي. داجتماعي سهیمو۱۷م باب: ددولت دکارکنانو تقاعد دسهیمي او شرکتونو دکارکنانو تقاعد سهیمي عوایدو فصلونه شامليږي. دقرضونو ۱۸باب: کې دخارجي هیوادونو قرضونه او نړیوالو اداراتو قرضــونه شــامليږي دمســاعدتونو ۱۹باب لاندې فصــلونه لري: دخارجي هیوادونو جاري مســاعدتونه دنړیوالو موســســاتو دغیرمنقولو ســرمایه ګذاریو مســاعدتونه، دنړیوالو موسساتوو جاري مساعدتونه ، دنړیوالوموسساتو غیرمنقول مساعدتونه دي. دولت په مصارفو باندې نظارت ډیر پخوانی تاریخ لري او له دې امله دمصارفو تاریخ ډیر تاریخي قدامت لري اما دعواید و طبقه بندې دولت دوظایفو په پراخوالي ســـره زیات اهمیت پیداکړ، نن ورځ دعوایدو طبقه بندي دبودجې دمهمو ځانګړنو څخه شـــمیرل کیږی اوده دغې طبقه بندۍ مهم اهداف عبارت دي له ۱-تصـمیم نیونه ۲-دعوایدو او نورو عایداتي ســرچینو تامین اعتبار دطبقه بندی پیشــبني ۳-دعوایدو اومصـــارفو ترمنځ داړیکې ســاتل. دبودجې پړاوونه !!!دبودجې ترتیب یو ضــروري امر دی اوهغه هیوادونو کې چې دولتي ســیســتم یې په درې ګونو قواوو ولاړ وي . بودجوي دوري په څلورو پړاوونو ســـره نو یشـــل کیږي۱-دبودجې دترتیب پړاوو: ۲دبودجې تصـــویب۳-دبودجې داجرا۴-دبودجې دکنترول پړاوو: دبودجې دترتیب پړاوو۱-دبودجې دترتیب مرحله اساسي برخه ده ۲-په دې پړاو کې دیو هیواد دعنوان

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ځير اهدافو ته ګوري۳-دبودجې په جوړولو کې بايد علمي اوفني ميتودونو څخه اســـتفاده صـورت ونيسـي ۴-چې داچاره دبودجې ترتيب بشـه ، قابل اطمينان او پوهيدو وړ جوړوي۵-دبودجې ترتيب يو لوی کاري پلان دی او داهغه مهال بشـه تطبيق کيږي چې ســالم ، دقيق ، تغيير منونکی ، مديريت، اودمناسـبو لاربشـودونکو لرونکی واوسـي ۶-دبودجې اجرا کې له اجرايوي او مديريتي ميتودونو څخه ګټه اخيســـتل کيږي۷-دبودجې ترتيب مختلفو ادارو ته محول کيږي او په دې پړاوو کې لومړيتوبونه انتخاب، اعتبارات ورته تخصـيص کيږي۸-په پرمختللو هيوادونو کې دبودجې تهيه دفني ميتودونو له امله وي۹-او پرمختيايي هيوادونو کې پيشبيني شـويو او سنجش شـويو ارقامو کې عدم دقت او کارپوه اشـخاص نه شـتون دبودجې ترتيب اواجرا له مشکلاتو سره مخامخ کيږي. ديوي اغيزمني بودجې جوړولو خصوصيات: ددې لپاره چې بودجه اغيزمنه اوســـې بايد۱-ټول مقامات په کې شـــامل وي۲-دتيرې دورې پايلې له حقايقي نتايجو سـره پرتله کړي او دې پوښـتنو ته ځواب وايي . ايا توپير موجود وه؟ دتوپيرونو لپاره دمنلو وړ دلايل موجود دي؟ايا ادارې اواهدافو ترمنځ ســـمون ليدل کيږي؟د ادارې ډير بهرني او داخلي چاپيريال ځيرل دموجوده نتايجو او بودجوي سياستونو سره پرتله کول چې مؤثر دي او که نه ؟ راتلونکې دورې لپاره داهدافو پراختيا بشـــکاره کيږي دبودجې ترتيب يو تکراری پړاوو. ديوې بشـــې بودجې دترتيب نقاط: ۱-ســـاده او دپوهيدو وړوي، داهدافو په لورلاربشـوونه وکړي۲-بدلون منونکې او اجرات وکړي۳-دکارکوونکو او مديريت يوګډ قضـــاوت بيانوونکي وي او داقتصـــادي اټکلونو لرونکي اوســي. دبودجې په ترتيب کې نورې ځانګړنې ۱-خلک بايد وپوهيږي چې بودجه په کوم ځای کې په مصــرف رســيږي۲-دمالي انضـــباط رعايت۳-په بودجه کې دســتراتيژيکو او ليتونو تعيين۴-دقوانينو او مقرراتو رعايت۵-او بلاخره دبودجې ترتيب بايد لاندې ســــوالونه حل کړي. په بودجه کې دهرې څانګې اهداف کوم دي؟دبودجې اجرا يو له بل ســره څنګه اړيکه مومي ؟ دبودجې ارقامو او پلانونو ترمنځ کومه رابطه وجود لري ؟ دبودجې په واســـطه چيرته ځان رســوي؟ دبودجې ترتيب ولې دحکومتونو پورې اړه لري۱-نن ورځ دبودجې ترتيب اجرايه قوي په انحصـــار کې دی نوځکه يې اصـلي علت په لاندې نقاطو کې واضـح کيږي.۲-په سياســي لحاظ بودجه دتوزيع سياست دنده اجرا کوي نوځکه خو اجرايه قوه دمالي فعاليتونو رهبري په غاړه اخلي او ځواب يې هم وايي۳-له فني نقطې له نظره عوايد وصول اومصـارف دحکومت پورې اړه لري نوځکه يې ځواب هم ووايي۴-دنړۍ ټولو قوانينو اجرايه قوي تـه اجازه ورکړي چې بودجه ترتيب کړي۵-داهدافو لاسـته راوړنې لپاره مصـــارف کوي ۶-دبودجې دارقامو جمعه دارې دحکومت لپاره اســـانه وي. دبودجې په ترتيب کې مالي قدرت: دبودجې په ترتيب کې بودجه دارنګه ترتيبيږي۱-اداراتو مصـارف دمالي تثبيت اواصـلاح په موخه دټيټو ادارو څخه لوړو ادارو ته وړاندې کيږي۲-مالي قدرت په هرهيواد کې توپير لري په انګلستان هيواد کې دمالي وزير زيات مالي قدرت لري ، اودنظامې مصـارفو کې تغيير دکابينې په خوښـه راځي

(c) ketabton.com: The Digital Library

. فرانسه کې ماليې وزير کم مالي قدرت لري صدراعظم او دولتي هيت تغييراتو صلاحيت لري. دامريکا متحده ايالاتو ولسمشر پوره صلاحيت لري۳-دمصارفو پيشنهادات له عوايدو زياتوي نوځکه خو پرې بحث او غورکوي۴-اوخطي تنقيص پريکړه عملي کيږي۵-دمقننه قوې مالي او بودجوي کميسون مباحثه او مشوره دپاملرنې وړ ده او اضافي مصارفو تصويب او دپورغوښتنه هم دمقننه قوي پورې اړه لري۶-بودجوي واحدونه مجموعي مصارف دموجوده مصارفو په اساس دراتلونکې بودجوي دورې لپاره په انکشافي ډول تخمين وي۷-دغه تخمين کې دوه امکانات موجوديږي۱-محاسبوي مصارف دراتلونکې بودجوي کال دواقعي مصارفو په پرتله کم وي کيداى شي چې دغه حالات له دوو عواملو څخه رامنځ ته شي. په لومړي عامل کې غلطي ، نه لياقتو دعلمي او عملي ميتودونو نشتون اوداسې نور..په دوهم عامل کې قصدي او عمدي مسايل شامليږي۳-کيداى شي محاسبوي مصارف راتلونکې بوديجوي کال دواقعي مصارفو په پرتله زيات وي ،دبودجې دتنظيم ميتودونه په بودجه جوړونه کې دوه ميتودونه وجود لري سياسي ميتود: دبودجې سياسي ميتود: هدف دمالي منابعو حد اکثر کول ، دلمړيتوبو او ضرورياتو درجه بندې دمناسبو مصارفو دسطحو تعيين او دمنابعو تخصيص څخه عبارت دي.په دې ميتود کې سياسي تصميم نيونکي معاملاتو ته زياته توجه کيږي په سياسي ميتود کې داعتباراتو مبلغ سياسي مشران ټاکي .اقتصادي يامنطقي ميتود په دې ميتود کې دمنابعو بهترين تخصيص لپاره هڅه کوي۲-اقتصادي معيارونه ، مطلوبيت مؤثريت، مثمريت، اوسپما ته پاملرنه کيږي. ۳-دبودجې جوړونې وړمسايل په کمي او کيفي توګه څيړل کيږي. دبودجې ترتيب داجرايه قوې دنده ده تر څو: اهداف په ښه شکل سره ترلاسه کړي دبودجې په ترتيب کې لاندې ميتودونو څخه ګټه اخيستل کيږي. دعمومي عوايدو فني سنجش ميتود . لکه څرنکه چې عوايد او مصارف تامين لامل کيږي. نوځکه خو دعوايدو دفني ميتودونو څخه استفاده کيږي.دبودجې پوهان فکر لري چې دبودجې ترتيب کې ديو ميتود څخه استفاده مطلوب نتايج نه لري. نوځکه خو بايد دټولو ميتودونو نه استفاده صورت ونيسي . دماقبل کال اخر ميتود : ددې ميتود له مخې دمورد نظر بودجوي کال دعوايدو اندازه دوو وروستيو کلونو دقطعي وصولي په اساس صورت نيسي د۱۳۹۷کال عوايد پيشبيني د۱۳۹۵کال قطعي وصولي په بنسټ ترسره کيږي ولې لاندې نيمګړتياوي وجود لري:۱-په دې ميتود کې نژدې کال له پامه غورځول شوى ۱۳۹۶دکارپوهانو دنظرياتو ته توجه نه کيږى۳-داميتود هغه مهال مؤثر دى چې اقتصادي تغييرات ډيرزيات نه وي ولې؟نړۍ کې اقتصادي تغييرات زيات ليدل کيږي. داوسط ميتود : په تير ميتود کې دنيمګړتياوو شتون دليون سې په هڅو داوسط ميتود پيشنهاد شو په دې ميتود کې د۵ يا ۳ کلونو زياتوالى او کموالى دبودجوي دورې دعوايدو پيشبيني لپاره نيول کيږى.=27.2/5=Xدفيصدي اوسط*داخري کال مبلغ وصولي=دمورنظر بودجوى کال پيش بيني شويو عوايدو زياتوالي. دبودجې دمصارفو طبقه بندي: دمصارفو طبقه بندي تاريخې

(c) ketabton.com: The Digital Library

قدامت لري او لاندې نقاطو کې ورته توجو کيږي۲-عادي مصارف بايد له انکشافي مصارفو سـره تفکيک کړي۲-نظارت او کنترول اسـانه کوي. دمحاسـبې اجرايوي ميتودونو لپاره مناسب وي. دبودجوي مديرانو انعطاف پذيره معلوميږي۳-په دولتي حسابداری کې دمصارفو طبقه بندي دلازمو حسـابونو تنظيم .دمعلوماتو پوره ورکول. دبودجې دکلني کيدو اصـل: که چيرې دوخت عامل مشخص نه شي نو دمنابعو پيشبيني ارزيابي او کنترول عمل ستونزمن کيږي. ۲-يوکال وخت سـياسـي اړخ لري او دبودجې داجرا باندې دمقننه قوي نظارت لپاره مناسـب وخت دی . دبودجې په تعريف کې مو لوسـتې وه چې دوخت، پيشـبيني ، عوايد او مصارف ، مهم دي بودجې کلني کيدو اصل انتخاب داقتصادي سياسي او فني له مخې اهميت لري۱-اقتصـادي دليل: دزراعت پرمختګ سره دطبيعي زراعت اهميت کموالی ۲-فني دليل: دپيشـبيني په دقت اسـتواردی ۳-سـياسـي دليل: په کنترول او دحکومت په نقش اغيز لري. دبودجې دوحدت اصـل: دبودجې واحدونو اجرات په يوواحد سـند کې تدوين او دلايحې په شـکل يې پارلمان ته وړاندې کړي. سـتونزې : دعنعنوي بودجه هرارګان ځانګړي بودجه جوړونه ۲-عوايد او مصارف په يوه دوره کې نه تصويبيدل۳-شته منابع دوباره مصرفيږي۴-دپوهيدنې نشـتوالی دپلانونو او اهدافو نظارت پيچيده کوي.ګټې : بودجه متوازنه ده او که نه ده ۲-دمصـارفو نسـبي ګټه دبودجې په تنظيم کې سـنجش کړي۳-دبودجې کسـر مخنيوی او لمړيتوبونو ته پاملرنه کوی. دبودجې دانعطاف پذيری اصـل: مديرانو ته کوچني او جزوي کلني تغييرات په نظرکې ونيسـي ۲-اجرايوي ارګانونه داعتباراتوله کموالي او مازاد سـره مخامخ کيږي. نوځکه بايد دانعطاف منني اصـل ته اجازه ورکړي۳-هغه مهال ترې اسـتفاده کيږي چې اقتصـادي شـرايطو دتغييرپه حال کې وي۴-په مصـوبو اعتباراتو کې عدم مداخله جرم دی دعدم پيشبيني شويو شرايطو کې مديرانو ته اجازه وي ترڅو بديل امکانات ولټوي۶-دبودجې اهدافو دلاسـته راوړنې لپاره دانعطاف اصـل: بايد په پارلمان کې تصـويب شـي. دبودجې دوضـاحت اصـل: دبودجې شـکل او محتوا بايد ښـکاره وي ۲-دبودجې محتوا هغه مهال مؤثره واقع کيږي چې دبودجې تعاريف وضـاحت ولري۳-دبودجې ترتيب بايد تولو ته واضـح او دپوهيدو وړ وي.۴-که چيری بودجه وضـاحت و موجود نه وي نو =نو له بودجې مختلف تعبيرونه اخيستل کيږي۲-په مصارفو باندې نظارت اصل ته ضرر رسيږي۳-ددولت داجراتو اخلال باعث ګرځي۴-دبودجې او پلان جوړونې مخالف عمل دی په اهدافو پوهيدنه سـختيږي او خلک نه پوهيږي دولت اهداف کوم دي. دکامليت اصـل: ددې اصـل ددې اصـل هدف دادی چې دجامعې پلان جوړونې لپاره امکان مساعد وي۲-دغير خالص پرنسيپ څخه اسـتفاده صـورت ونيسـي ۳-دالمان هيواد دغير خالص پرنسيپ څخه اسـتفاده کوي له مخکې چې دمصـارفاتي پروژو متوقعه ګټه ښـکاره شـي۴-پيشـبيني شـوي عوايد او سـنجش شـوي مصـارف بايد چې په تصـويب ورسـيږي۴-بديل نشـي. دتعادل اصـل:دتعادل اصـل موخه دهيوادو دبودجې عوايد او مصارف بايد سره برابر وسي۲-که چيرې په عوايدو او مصارفو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې تغییر مشاهده شي نو بودجه دکسر او مازاد حالات غوره کوي۳-کلاسیک پوهان عقیده لري که بودجه کسر ولري نومفهو م يي کميږي۴-مرکنتلستان ادعا کوي چې دبودجې دکسر تاوان راتلونکې نسلونه اداکوي۵-کینز بیا په عادي مصارفو کې دنظریه تاییدوي خو په انکشافي مصارفو کې دانظریه ردوي ځکه مفیدیت يي دواړه نسلونه اخلي . دبودجې دتعادل په اړه نظریات :---دبودجې دتعادل اړونده پوښتنه کیږي چې دبودجې تعادل رعایت شي او که نه؟.کلاسیک پوهان وايي داچې دبودجې کلنی دتعادل ضروری دی دولت مسول دی چې په کلنې توګه عواید او مصارفو نسبت ترمنځ تعادل رعایت کړي۱-او لاندې دلایل يي وړاندې کړي۲-خصوصي اقتصاد دبودجې تعادل ساتي دولت يي هم باید وساتي۳-دبودجې کسر دانفلاسیون سبب ګرځي۴-دولت دبې ځایه مصارفو مخنیوی کوي ۵-دمالیاتو د زیاتوالی باعث ګرځي ، دبودجې عدم تعادل نظریه : ددې نظریې پلویان استدلال کوي چې دولت۱-باید اقتصادي اهداف ترلاسته کړي ترڅو اقتصادي او سیاسي ثبات ایجاد او حفظ کړي ۲-کینز وايي دبودجې کسر په ټولنه کې پیسې زیاتوي چې دغه جریان رشد لپاره زمینه مساعدوي۳-او مازاد حالات بیا برعکس تاثیر لري. دبودجې دوره ای تعادل ۱-دبودجې وظایفو په زیاتوالي سره دبودجې ترتیب په نوساناتو باندې اغیز لري ۲-دبودجې دوره ای تعادل کې دانفلاسیون انقباضې سیاست اودرکود مخنیوی کوي له بودجې کسر څخه استفاده کوي۳-دوامداره کسر په اقتصاد ناوړه اغیزه کوی ۴-دولت باید څو کلنی تجارتي دوره کې بودجه متوازنه کړي. دجامعیت اصل موخې ۱-دبودجې په تنظیم کې او اجرا کې دقت او وضاحت تامین وکړي۲-دولت باید دټولو بودجوي واحدونو بودجه په یوواحد سند کې پارلمان ته تقدیم کړي د ټولو انتفاعي او غیرانتفاعي اداراتو عواید اومصارف دبودجې په سند کې راټول او پارلمان ته يي تقدیم کړي دبودجې ارقام باید خالص ډول درج شي. دتخصیص اصل:تعریف په یوه معینه دوره کې دهغو پیسو څخه عبارت دی چې لوړو مقاماتو لخوا يوې ادارې ته دهدف لپاره داجرا صلاحیت ورکوي۱-تخصیص اصل : په دې نقطه تاکید کوي چې دبودجې دعوایدو اومصارفو مندرج ارقام تغییر ونکړي۲-نشي کیدلی چې دبودجې مودې اعتبارات په نورو مواردو او فصلونو کې په مصرف ورسیږي۳-موظفې ادارې مکلفي دي چې دقانون له حکم سره سم عواید واخلي۴-دهرې ادارې عواید او مصارف چې څرنګه تعیین شوي وي دهغې مطابق عمل سرته ورسوي ددې اصل رعایت ۱-دبودجې مالي انظباط اواهدافو لاسته راوړنې سبب کیږي۲-دبې ځایه مصارفو مخنیوی کیږي عدم رعایت دبودجې مسیر تغییروي وسایل په غلطو عدو کارول کیږي/اقتصادي شرایط تغییر کوي او باید چې دعوایدو او مصارفو ځایونه تغییر وکړي.دعدم تخصیص اصل: دولت ټول عواید اومصارف دي دولت عمومي خزانې ته داخل او عمومي عوایدو څخه تامین کړی شي. داستهلاکي او انکشافي مصارفو توپیر اصل:استهلاکي مصارف هغه دي چې عاید اوداریي زیاتوالي باعث ونه ګرځي۲-انکشافي مصارف هغه مصارف دي چې عاید اوداریي دزیاتوالي باعث وګرځي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دتوپیر نقاط یي دادي:--داستهلاکي مصارفو زیاتوالی ، دانفلاسیون سبب کیږي اوانکشافي مصارفو زیاتوالی دتولید، استخدام ، او ملي عاید لامل کیږي . دمصارفو داندازه کیدنې اصل::ددې اصل څخه هدف دادی چې تصویب شوي عبارات باید په ځای او دقیق ډول ولګول شي۲-هغه اعتبارات چې تصویب شوي نه وي دورکړې وړنه دي او جرم نه شمیرل کیږي.دعوایدو دتخمین اصل:دعوایدو تخمین اصل څخه هدف ۱-دبودجې له تصویب سر ه اجرایه قوه اجازه لري تصویب شوي عواید حصول کړي او په مصرف ورسوي۲-دعوایدو لاسته راوړنې دقانوني اجازې نه پرته نه شي عملي کیدلی۳-دعوایدو پیشبیني تخمین اړخ لري . دقانوني کیدنې اصل: بودجه یو قانوني سندد ی اودبودجې په ارقامو کې تغییرات دقوانینو اومقرراتو تابع ده۲-دېولو پیشبیني شویو عواید حصول دقانوني تصویب محتاج دي دولت باید داقتصادي حالاتو په نظر کې نیولو سره خپله بودجه ترتیب کړي په ۱۹۹۸ م کال کې دنړیوال بانک لاندې اصول معرفي کړي.دمسولیت اصل: داصل واضح کوي چې دبودجې اجراکوونکو وظایف کوم دي. دکفایت اصل: دېولنې ستونزو دحل لپاره کافي منابع ولري۲-دتناوب اصل: ددې اصل له مخې بودجه باید کال په کال او پرله پسې ډول تنظیم شي . دمدیریت اصل: دبودجې په ترتیب کې دمدیریت ټول شرایط په دقیق ډول عملي کړي۵- دتنوع اصل: بودجه اني نتایج ولري منځ مهاله ، اوږدمهاله اهداف هم توضیح کړي۶- دبودجې دصحت کیدنې اصل: دبودجې په ترتیب کې باید دعلمي او عملي میتودونو په اساس سرته ورسیږي چې نتایج یي هم درست وي. دبودجې نوي اصول: دهیوادونو په شرایطو تغییر کوي دبودجې اصول هم باید تغییر وکړي/پخوانې اصول داجرایوي قوې دکنترول لپاره رامنځ ته شوي دي/اونوي اصول بیا دبودجې دتصویب په مهال رامنځ ته شوي . هدف یي۱- دولت دمالي فعالیت محدودول۲-داجرایوي قوې دصلاحیت محدودول۳-دبې ځایه مصارفو مخنیوی دکلاسیکو اصولو ترڅنګ نوي اصول هم ضروري دي :دبودجې اجرایه اصول: دبودجې ترتیب داجرایه قوې دنده شمیرل کیږي ./مقننه قوه زیات تغییرات راولی/دبودجې له تصویب څخه وروسته دبودجې اجرایوي صلاحیت اجرایه قوې ته سپارل کیږي/په دې اصل کې اجرایه قوه اهداف معرفي کوي او اهدافو ته رسیدل دعددي نقطې نظره درجیږي. تاثیرات او اداره یي څرګندیږي/دبودجې اجرا باید دمقننه قوې دسیاسي تاثیر لاندې رانشي ولې؟ یوازې دنظارت حق لري اجرایه قوه دصلاحیت او مسولیت لرونکې او مسولیت لري چې دبودجې معقولې اجرا لپاره تدابیر سرته ورسوي. دبودجې دصلاحیت اصل: په بودجه کې پیشبیني شویو او تعیین شویو اهدافو ته ورسیږي باید دلازمو صلاحیتونو لرونکې وي دبودجې دازادۍ اصل اومتغیر وخت تعیین اصل: دبودجې اقلام باید په محدوده شکل سره تعریف نشي ترڅو د اداري تدابیرو دانعطاف پذیرۍ اواقتصادیت مانع وګرځي دبودجې اجزاوې اجرایه قوې ته دلاربسوود اومعلوماتو منبع اوسي /دااصل دکلني توب اجرات له منځه وړي هغه تغییرات چې غیرمترقبه او قابل پیشبیني شویو عواملو له امله رامنځ ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

کيږي رعايت کړي او داسې مقرارات رامنځ ته کړي چې په متغييرو شرايطو باندې اني وارد کړي.دبودجې دطرزالعمل اصول:--دگذارش دورکړې اصل:--ددې اصل په اساس اجرايه اومقننه قوه بايد ديواطلاعاتي سيستم په واسطه دټيټې ادارې نه ترلوړي ادارې پورې دبودجې په اړه جامع معلومات ترلاسه کړي . گذاريش بايد چې تغيرات اوستونزې څرگندې کړي، دلايل اوتصميم نيونه وړانديز کړي. دميتودونو دتعدد اصل: دميتودونو دتعدد اصل له مخې دولت بايد دمختلفو فعاليتونو لپاره مختلف ميتودونه اختيار کړي۲-تعدد ميتودونو په نتيجه کې دولت ادارې کارونه مؤثريت او مولديت مومي. دبودجې د اداري تماميت اصل: ټول بودجوي واحدونه په مجموعي پروسې کې اداري تماميت څرگند کړي :دبودجې ډولونه : اداري بودجه او وظيفوي بودجه : اداري بودجه په بودجوي واحدونو تقسيميږي ا و وظيفوي بودجه دبودجوي واحدونو وظايف څرگندوي. منظمه بودجه دايمي عوايد اومصارفو درلودونکی وي او غير منظمه بودحه دتمويل غيرمنظمې منابع ولري. استهلاکي او سرمايوي بودجه هغه مصارف شامليږي. چې دولت په دارېې کې مستقيم سهم ونلري او سرمايوي بودجه چې مستقيم سهم لري . بايد او واقعي بودجه : بايد بودجه دپيشبيني شوو پلان گذارۍ شو يو عوايدو او مصارفو څخه عبارت دي او واقعي بودجه بيادعمل په ساحه کې تطبيق شوي وي.

بودجوي سياست

دبودجې مفهوم اوماهيت: دبودجې کلمه په لغت کې دبکس يا چرمي بکس څخه اخيستل شوی چې په سلسله واره توگه د bulgaدلاتيني کلمې څخه دانگليسي دbudgetکلمې چې په پښتو کې دبودجې په نوم ياديږي راورسيده . دبودجې اصطلاح په لومړي ځل دفرانسې لخوا په کال ۱۸۱۴ م کال په رسمي ډول ددولت دعوايد او مصارفو په برخه کې په کاريوړل شوه او بيا په ټوله نړۍ کې استعمال شوه . بودجه په افغانستان کې ددولت مجموعي عوايدو او مصارف ديوې ټاکلې دورې معمولا يوکال لپاره پيشبيني او تصوييږي . بودجه ديوداسې منظمې طرحې څخه عبارت ده چې په هغې کې ددولت مجموعي پلان شوي مصارف دتخميني او پيشبيني شوو مجموعي عوايدو سره مقايسه او په قرار کې واقع کيږي.بودجه هغه سند دی چې په هغه کې ديو معين وخت معمولا ديوکال لپاره ديوې دستگاه يا سازمان عوايد او مخارج پيشبيني او صلاحيت لرونکي مقام لخوا تصويب شوي وي ديونسبتا کاملترين تعريف له مخې بودجه ديوقانون په شکل دراتلونکې بودجوي دورې لپاره ددولت دمالي اقتصاد دعوايدو پيشبيني او پلان شوو لگښتونو دمنظم مقابله کولو څخه عبارت دي kolmsپه عقيده ددولت بودجه دمختلفو اهدافو دسلسله مراتبو دکمي اومقدارې انعکاس څخه عبارت دی چې دسياسي تصاميمو دعاميلينو لخوا انتخابيږي . نن ورځ new marks

(c) ketabton.com: The Digital Library

fritsتعريف زيات مشــــهور دی او عموميت يي موندلې دی ددی تعريف په انعكاس بودجه دراتلونكي دورې معمولا ديوكال لپاره ديوې منظمې طرحې او پلان شـــوو لګښـــتونو اوددې لګښتونو دجبران او پوره كولو لپاره دپيشبيني شووعوايدو داټكل اوتخمين دمخامخ كول څخه عبارت دی چې دپرنســـيپ له مخې دتطبيق او مكلفيت لري new marks fritsدتعريف خصوصيات: ۱-بودجه ددولت دعوايدو او لګښتونو دمخامخ كولو څخه عبارت دی۲-بودجه ديو پلان خاصيت لري چې په راتلونكي دورې پورې اړه لري۳-دبودجې ترتيب بايد په منظم او دايمي توګه صـــورت وومومي۴-بودجه دحقوقي الزام او مكلفيت لرونكې ده معنا داچې په عمل كې بايد تطبيق شـــي۵-بودجه ديو هيواد داړتيا پربنا ترتيب كيږي له دې امله عوايد او مصارف بايد په خپل منځ كې سره مطابقت وكړي۶-بودجه دحكومت دكاردپلان دعددي بيان څخه عبارت دی چې په اجتماعي اقتصــادي او ســياســي ســاحو كې ددولت دوظايفو دحل په اړوندتول تدبيرونه په بركې نيسي .دافغانستان دبودجې په مقرره كې دبودجې تـعـريـف هم ددې تعريف څخه الهام اخيستی او دكلاسيک تعريف په نسبت جامع تر دی. لكه څنګه چې د۱۳۵۳ كال دبودجې په مقرره په لاندې ډول تعريفوي . بودجه ددولت دقانوني ســـند څخه عبارت دی چې په هغې كې ديو معين وخت معمولا ديو كال لپاره ټول عوايد او مصــــارف تعيين او په اقتصـــادي اجتماعي دفاعي كلتوري او ســـياســـي ســـاحو كې دټولو فعاليتونو اوانكشــــافاتو انعكاس وركوونكي وي. بايد زياته كړو چې هروخت چې دبودجې څخه بحث كيږي بايد ددولت په اړوند لاندې تفاوت په پام كې ونيسو .۱-په تاريخي لحاظ دولت لومړنی واحد يا شــخص دی چې دبودجې په تنظيم او ترتيب يي پيل كړی۲-په هرهيواد كې دحجم له مخې ددولت بودجه زياتريه سازماني بودجه ده په دې اساس هغه مسايل او موضوعات چې په هغې كې طرح كيږي دنورو بوديجو څخه زيات او پيچده وي۳-دبودجې داجرا په وخت كې ددولت محدوديت دنورو اقتصـــادي موســـســـو او اشــخاصـــو څخه زيات دی معنا داچې دبودجې داجرا دقيق ترومقرارتو تابع ده په همدې ډول دكلاســـيک تعريف له مخې بودجه دهغه ســـند څخه عبارت ده چې ددولت دعوايدو او مصــــارفو ديو معين وخت معمولا يو كال لپاره پيشـبينياو تثبيت كيږی دفرانسـي مالي علم هم بودجه دلګښـتونو او عوايدو دمخكې اټكل او تخمين پـه توګـه تعريفوي. چې داتعريف دپورتني تعريف څخـه چنـدان تفـاوت نـه لري. دبودجې دندې دبودجې اســاســي دنده عبارت له دې څخه ده چې ددولت فعاليت داســي ترتيب كړي چې دحكومت دپلان شـــوو تدبيرونو انتخاب او تطبيق ممكن كړي او برســـيره په دې دعمومي رفاه تامين سره چې ددولت اساسـي هدف تشـكيلوي ددولت داقتصـادي فعاليتونو او خصــوصــي اقتصــادي فعاليتونو دمؤثر ارتباط له لارې مســاعدت وكړي. دبودجې مهمترينې دندې عبارت دي له:۱-دبودجې عنعنوي يا قديمي دندې ۲-دبودجې نوي يا موډرينې دندې عنعنوي دندې عبارت دي له a-دبودجې ســـياســـي دندې : دديموكراســـی په هيوادونو كې دبودجې پلان يوه اساسي سياسي دنده سرته رسوي. دبودجې دورې يا بودجې كال دشروع

(c) ketabton.com: The Digital Library

څخه مخکې دبودجې تصویب دلمړنۍ سیاسي دندې اویاداساسي سیاسي دندې په نوم یادیږي. چې دحکومت دحقوقي مؤثر طرزالعمل لپاره اســاس تشــکیلوي. B-دبودجې حقوقي یاقانوني دندې: دبودجې دســیاســي دندو ســره یو ځای دي دبودجې لمړی حقوقي دنده چې دحقوقي اساسي دندې په نوم هم یادیږي دحقوقي او قانوني اساس په واسطه تعیین کیږي. په دې معنا چې صرف دیو دقیق قانون په اساس دموجودیت په صورت کې دبودجه قانوني اجراتو قدرت لاس ته راوړلای شــو . دوهمه حقوقي دنده دحقوقي الزامي دندې په نوم هم یادیږي په هغه اعدادو او ددندو پورې چې بودجه کې په ګوته شــوی او دمقننه قوي لخوا تصــویب شــوی دحکومت او اداري بستګي احتوا کوي او په تشبث شوو اعدادو او دندو پورې دحکومت او اداري دغه بستګي دحکومت لپاره دقانوني خاصیت یا اجرایوي مکلفیت درلودونکې دي c-دبودجې دمالي سیاست دندې: دحکومت دیوکارپلان صرف هغه وخت کولای شي چې عملي او تطبیقي جنبه غوره کړي چې دلګښــتونو دپوره کولو لپاره په کافي اندازه عواید وجود ولري له دې امله دمالي احتیاج اودمالي وســایلو موجودیت ترمنځ موافقت ددولت دبودجې دمالي سیاست اساسي دنده تشکیلوي چې دادنده دمالي سیاست دلمړنۍ دندې په نوم یادیږي ، دمالي سیاسـت دوهمه دنده عبارت له دې څخه ده چې دبودجې درهنمایي اقتصـادي مؤثریت او معقولیت تقویه اومساعده کړي چې دادنده دمالي سیاسـت دسازماني او اقتصـادي رهبري کوونکي دندې په نوم هم یادیږي.d-دبودجې داقتصادي سیاست دندې :داقتصادي سیاست ددې دندې په واسطه کوښښ کیږي چې ددولت بودجې چې کوم اقتصــادي نسبت ورکول کیږي دهغه څخه داقتصـــادي عمومي پروګرام اوددولت دمالي اقتصـــاد دهماهنګ کولو لپاره ګټه اخیســتل کیږي یا واخیســتل شــي. ددولت دبودجې لخواددې دندې ســرته رســول دبودجې داقتصـادي سیاسـت لمړنۍ دندې یادبودجې دساختماني دندې په نوم یادیږي او دهغې مطابق دبودجې پلان دیوې تنظیم کوونکي وســیلې په توګه داســتفادې لاندې راځي او دیو ټاکلې اقتصـادي سیاسـت دتحقق او اقتصـادي معقولیت لپاره خدمت کوي چې دبودجې دغه تنظیمي دنده دبودجې داقتصادي سیاست دثانوي دندې په نوم یادیږي. دبودجې نوي دندې عبارت دي لـه۱-دبودجې دپلان ګذارۍ دنده۲-دبودجې تحلیلي دنده۱a-دبودجې دپلان ګذارۍ مفهوم پـه خپل ذات کې معنې ورکوي چې عواید او مصارف په یوي ټاکلې راتلونکې دورې پورې اړه لري نو له دې امله دبودجې په تهیه او ترتیب کې دسیاسي ارادې تشکل باید دراتلونکو ټاکلو اهدافو په اساس ځان عیار کړي. دهرې بودجې دارنګه ساختمان باید تامین شي په دې اساس داهدافو ټاکل دبودجې دپلان ګذارۍ لمړنۍ دنده تشـــکیلوي چې دپروګرام دجوړولو ددندې په نوم یـادیږي دبودجې دپلان ګذارۍ دوهمـه دنده عبـارت ددې څخـه ده چې دبودجې دترتیب دمخه باید واضـــح شـــي چې په بودجه کې ټاکلې اهداف څرنګه براورده کیدای شـــي.۲b-دبودجې تحلیلي دندې: باید ولیدل شـي چې داهدافو دترلاسـه کولو لپاره پیشـبیني شوی وسـایل کافي دي او که نه. دبودجې هدفونه:دبودجې هدفونه او هغه نقش چې بودجه یې دهیواد په

(c) ketabton.com: The Digital Library

مالي او اداري سازمان کې سرته رسوي په لاندې ډول دمطالعې لاندې نيول کيږي.۱-داهدافو ارزيابې کول۲-دنظرياتو هماهنګ کول۳-دعمومي او خصوصي فعاليتونو اړيکه۴-ددولت په وسيله دقانوني جواز لاسته راوړل۵-دعوايدو او لګښتونو طبقه بندې ۶-دفعاليتونو نتيجې او برياليتوب درجې ته رسيده ګي ۷-دمسوليتونو تشخيص او تفکيک. دبودجې ډولونه۱-منظمه بودجه۲-غيرمنظمه بودجه.منظمه بودجه عبارت له هغه بودجې څخه ده ده کوم چې دمنظمو تمويلي وسايلو پواسطه تمويليږي. غيرمنظمه بودجه عبارت له هغې بودجې څخه ده کوم چې دغير منظمو تمويلي وسايلو په واسطه تمويليږي.۲-استهلاکي او سرمايوي بودجهA-استهلاکي بودجه هغه مصارف په برکې نيسي کوم چې دسرمايي په شکل اوددولت په دارييو کې دمستقيم سهم لرونکې نه وي بلکه : معمولا په يوه بودجه تاثير واردويB-سرمايوي بودجه : عبارت له هغې بودجې څخه ده کوم چې په اقتصاد کې دداريي او سرمايوي په شکل کې دمستقيم سهم لرونکې وي او برسيره په دې دجاري بودجوي دورې دتيريدو څخه وروسته هم مفيدتونه منځ ته راوړي .۳-پلان شوی (بايد)او واقعي يا حقيقي بودجه:A-پلان شوی(بايد) بودجه: ديوې راتلونکې مالي دورې لپاره ديو هيواد دعوايدو او مصارفو داټکل او پلان ګذاری څخه عبارت دهB-واقعي يا حقيقي بودجه:داسې عوايد او مصارف په برکې نيسي چې واقعا به عمل کې تطبيق شوي وي چې نوموړي بودجې ارقام دحقيقي ارقامو په نوم ياديږي.۴-عادي او انکشافي بودجه:Aعادي بودجه معمولا هغه مصارف په برکې نيسي کوم چې دعادي او روزمره فعاليتونو لپاره دانکشافي پلانونو دلګښتونو څخه غير په نظرکې نيول کيږيB-انکشافي بودجه : معمولا هغه مصارف په برکې نيسي کوم چې دعادي او روزمره فعاليتونو لپاره دانکشافي پلانونو دلګښتونو څخه غير په نظر کې نيول کيږي.۵-اداري او وظيفوي بودجه:Aاداري بودجه عبارت دهغه بودجې څخه ده کوم چې دوزاتونو له مخې تقيسميږيB-وظيفوي بودجه : عبارت له هغه بودجې څخه ده کوم چې دمختلفو وظيفو يا مختلفو پروګرامونو په بنا ترتيبيږي چې دولت يي په اقتصاد کې سرته رسوي. دبودجې حالات: دپرنسيپ له مخې بودجه بايد دتوازن په حالت کې قرار ولري ولې په عمل کې اکثرا اقتصادي شرايطو په تغيير اوتحول سره کموالی يا زياتوالی په بودجه کې منځ ته راځي چې اوس دبودجې درې ګونو حالاتو او علتونو څخه بحث کوو۱-دبودجې توازن۲-دبودجې زياتوالی ياتفاضل: زياتوالی يا تفاضل په بودجه کې هغه وخت منځ ته راځي چې عوايد په هرحالت چې وي نظر مصارفو ته زيات شي اومعمولا دازياتوالی په بودجه کې په عمومي توګه ددولارو منځ ته راځي .الف: دلګښتونو په کميدو او دعوايدو په خاص ډول دمالياتي عوايدو په ثابت پاتې کيدوسره.ب:دعوايدو په لوړولو او لګښتونو په ثابت پاتې کيدو سره: ۳-دبودجې کسر: دبودجې دکسر مفهوم : څه وخت چې ددولت دمصارف دهغه له عوايدو څخه اضافه شي نو ويل کيږي چې دولت بودجه دکسر سره مواجه ده . دبودجې دکسر درامنځ ته کيدو مهم عوامل.الف: د اداري امورو دضعف له امله دبودجې درامنځ ته کيدونکی

(c) ketabton.com: The Digital Library

کسر: دبودجې اداري کسر داسې کسر دی چې دیوې صحیحې او سالمې اداري نشتوالی په صـــورت کې رامنځ ته کیږي مثلا: هغه وخت چې موجوده اداري ســـازمان دتشـــکیلاتو او پرسـونل دنقیصـی له مخې دوظایفو داجرا قدرت ونلري او دولت ددغې نقیصـی دلرې کولو لپاره نوي کارکوونکي اسـتخدام کړي ددغه اضـافي اسـتخدام نتیجه کې اداري او دمعاشـاتو مصارف لوړ ځي او یو تشکیلاتي تورم رامنځ ته کیږي او په نتیجه کې ددولت بودجه دکسر سـره مخامخ کیږي.ب: داقتصـادي وضـعې دتغییر له امله دبودجې کسـر : دبودجې کسـر داقتصـادي وضـعې دتغییر له امله هغه وخت منځ ته راځي چې داقتصـادي وضـعې تغییر په نتیجه کې ددولت عواید او مصـــارف خپله هماهنګي له لاســـه ورکړي او یا په بل عبارت داقتصـادي وضـعې په تغییر سره ددولت عواید او مصـارف په نامتناسب یا حتی په معکوس شـکل تغییر وکړي نامتناسـب تغییر په دې معنا چې اقتصـادي شـرایط دمصـارفو دلوړوالي غوښـــتنه کوی مګر دعوایدو لوړوالی ته په هغه اندازه امکانات نه وي موجودج: دیو هیواد داقتصـادی سـاختار دبودجې دکسـر دعلت په توګه : دبودجې دکسـر پورتنې نوعې چې ذکر شـوي اکثرا دلندې مودې ماهیت لري او دبودجې دغه ډول کسر چې داقتصـادي جوړښـت له وجې دعمومي عوایدو او مصـــارفو ترمنځ دهماهنګۍ دنه موجودیت له امله په اوږده وخت کې ځرګندیږي. چې دغه عدم هماهنګي بعضې وخت دبیاودانوي یاانکشافي مصارفو له مخې داقتصـادي توسعوي سیاسـت په واسطه منځ ته راځي چې داقتصـادي او اجتماعي زیربنا او اقتصادي پروژو دتقویت په خاطر صورت نیسي چې ډیر وخت ته ضرورت لري چې ددې په نتیجه کې دټولنې اقتصـــادي او اجتماعي جوړښـت دپرمختګ په حال او دملک اقتصـــادي دابتدایي مراحلو پرمختللو مرحلو ته ځي په دې معنا چې دملک اقتصـــاد دټیټې سـطحې څخه دپراختیا سطحې ته میلان پیداکوي. دبودجې دکسر سیاست: څرنګه چې وویل شو بعضـې وخت دولت دبودجې کسـر څخه دیو سـیاسـت په ډول داســې اسـتفاده کوي چې داقتصـــادي رکودي حالت داقتصادي رونق په حالت مبدل کړي چې دبودجې دتعادل داصل سره مخالفت نـه واقع کیږي دولتونـه دپولي تورم دمخنیوي لپاره خپل مصـــارف کموي چې دادبودجې یوعمده رقم تشـکیلوي. چې ددې په واسطه دټولنې مجموعي تقاضـا کمیږي. او په دې شـکل دتورم سره مقابله کوي چې داقتصادي رکود په صورت کې هم دبودجې دکسر دسیاست څخه اســـتفاده کوي او دغه درکود حالت درونق په حالت بدلوي. هغه ارقام چې دبودجې دکســـر ترعنوان لاندې قرار نیســـي دهغه منابعو څخه عبارت دي چې دعوایدو او مصـــارفو ترمنځ فرق وجود لري دبلې خوا نه دولت په دې توانیږي چې دخپلې بودجې هغه مازاد چې رامنځ ته شـوی او دبودجې دبې تعادلۍ سبب ګرځي په دوه ډوله مصـرف کړي۱-دخارجي قرضـو او په دولت باندې دشـــوو اعتباراتو تادیه کول۲-دراتلونکې برداشـــتونو په خاطر دذخیري په ډول دهغې ساتل*دبودجې دکسر اقتصـادي تاثیرات: ددغه سوال دځواب په برخه کې چې ایا دولت دبودجې دکســـر نامســـاعد اقتصـــادي تاثیرات لري نشـــي کولای چې یو کامل او دقیق

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب وګڼل شـــي . ځکه دولت دبودجې کســـر اقتصـــادي تاثير دمالي تامين دمنځته راتلو دځرانګوالي دعلت پورې تړاوو لري. ځرنګه چې ددولت دبودجې کســـر دجاري مصـــارفو دزياتوالي په خاطر وي نو دي ته بايد توجه وشـــي چې دغه ډول مصـــارف فقط دمجموعي تقاضا دزياتوالى سبب ګرځي چې کيداى شي چې تورم رامنځ ته کړي. ماليه : دهغه اجباري ورکړي څخه عبارت ده چې خلک يې ددولت دمصـــــارفو دتمويل په منظور ددولت دغيرمســتقيمو خدماتو په مقابل ورکوي.ماليات معمولا په دوه ډوله دي ١-مســتقيم ماليات ٢-غيرمستقيم ماليات. غيرمستقيم ماليات : عبارت دهغه ماليانو څخه دي چې دمالي مودي يو او حامل يي بل شــخص وي لکه ګمرکي تعرفي : بهرنی مرســتي او پورونه : بهرنی مرســتي اوپورونه هم ددولت دبودجې دتمويل يوه منبع ګڼل کيږي اودولت انکشـــافي معمولا دهمدغو مرســـتو او پورونو په واســـطه تمويليږي.دولتي داريي : دولتي داريي هم ددولت دبودجې دتمويل يوه منبع کيداى شي ځکه دضرورت په وخت کي ددولت کولاى شي خپلې داريي په خرڅلاو ورســوی او دنوموړي مصـــرف بودجه پري تمويل کيږي؟. دولتي تصـــديګاني : ددولت دبودجې بله تمويلوونکي منبع دولتي تصـــديګاني دي چې هغه عوايد چې دنوموړيو تصـــديو څخه لاس ته راځي دبودجې په تمويل کې اهم رول لوبوی. دبودجې حقوقي مراحل: دبودجې مراحل چې دبودجې ددوران په نوم هم ياديږي. دبودجې ترتيب مرحله. دتصـــويب مرحلـه، داجرا مرحلـه، دبودجې دنظـارت(کنترول)مرحلـه پـه برکې نيســـي . دبودجې څلورګوني مراحل: داجتماعي او اقتصـادي سـيسـتم په نظر کې نيولو سـره په هرهيواد کې وجود لري اما دمحتوياتو او شکلي نقطي له نظره يوهيواد څخه وبل هيواد ته طبعا فرق کوي چې کولاى شـو هره مرحله په مختصـره توګه په لاندې ډول تشـريح کړو١-دبودجې ترتيب: دبودجې لمړی مرحله تشـــکيلوي چې دبودجې داترتيب ديوې خوا په راتلونکي کې دعوايدو دانکشاف ديو تخمين له مخې اساس ګذاري شوي اودبلې خوا ددولت داينده مصارفو دحدودو په اړوند دمالي سياسـتمدارنو نظرپه برکې نيسـي . د اداري امورو دضـعف له امله دبودجې رامنځ ته کيدونکي کسـر دلاندې عواملو څخه خالي نه وي.١-دعوايدو دلاسـته راوړني غلط جوړښـــت٢-د اداري کارمندانو عدم صـــلاحيت غيرى تخصـــص وال چې ماليات لاســـته راوړي٣-دمالياتو دغلط سـيسـتم انتخاب ۴-دبودجې دکسـر دمالي تامين هره يوه منبع ديوبل څخه مختلف تاثيرات لري چې لاندې ذکر شـــوي دي او په تفصـــيلي شـــکل يي لاندې ذکر کوو:١-دنووپيسو نشرول٢-دداخلي منابعو څخه قرضـه اخيستل٣دلنډي مودې لپاره دخارجي منابعو څخه قرضه اخيستل. مستقيم ماليات: عبارت له هغه ماليانو څخه دي چې دمالي مودي او حامل يو شـخص وي لکه: په ځمکه ماليه. په دوه طريقو سـره منځ ته راتلی شـي١-دولت کولاى شـــي چې په عين وخت او حال کې بدون ددې څخه چې خپل مصـــارف او خاصـــتا ماليات لوړکړي٢-په يو اقتصـــاد کي دمجموعي تقاضـــا دلوړولو لپاره بله طريقه ددې څخه عبارت ده چې دددولت دمالياتو اندازه راټيټه کړي. دولت جان مينايارد کينز دکسـري بودجې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیشنهاد کړی ترڅو په دي توګه دولت وکولای شي چې دکومکونو ورکولو له لارې دارزانو پورونو له لارېپ انګه اچونه تشــویق شــي او په دې ډول اقتصــادي بحران پرضــد مبارزه وکړي.البته دادنړیوال اقتصادي بهران څخه وروسته خبره وه.

بودجوي سیاست بله یعنې دوهمه برخه په لنډه توګه

ســریزه بودجوي ســیاســت دعوایدو او مصــارفو بدلون ځیري ، بودجوي ســیاســت دوســایلو (عوایدو او مصارفو)په مټ په اقتصادي متغیراتو باندې اغیز ښندD،داقتصادي ستونزو دحل لپاره دبودجوي سیاست له وسایلو څخه په استفادې لپاره دستونزو مناسب مدیریت اوحل لاره وړاندې کوي.، بودجوي سیاست داجتماعي او اقتصادي سیاست دیوې وسیلې په توګه ددولت بودجه دساختماني سیاست دوسیلې په توګه ، په دې مبحث کې لاندې موارد ځیړل کیږي. په تولیدي جوړښــتونو باندې دبودجوي ســیاســت هغه عوامل تربحث لاندې نیول کیږی. چې اقتصــادتراغیز لاندې راولې . مخکې له دې نه چې په تولیدي جوړښــتونو او ملي عاید باندې یی اغیزې مطالعه شي لازمه ده چې تولیدي جوړښتونوانواع وڅیړو. په یو ملي اقتصاد کې تولیدي جوړښتونه لاندې ډولونه لري ۱-منطقوي تولیدي جوړښتونه:اقتصادي تولیدي څرنګه په اقتصادي ساحاتو باندې تقسیم شوي دي ۲-سکتوري تولیدي جوړښتونه: سکتوري تولیدي جوړښــتونه : توضــیح کیږي پوره تولید ي ســکتوري جوړښــتونه په اقتصــاد کې په څومره اندازه دهیواد په اجتماعي تولید کې ســـهم لري مثلا: په اجتماعي تولید کې دزراعت ســـهم اوداســـې نور۳-عواملي تولیدي جوړښـــتونه: دانوعه تولیدي جوړښـــتونو کې تولید عوامل (ځمکه اوسرمایه) شاملیږي.په تولیدي جوړښتونو باندې دبودجوي سیاست اثرات: بودجوي سیاسـت دعوایدو او مصـارفو له لارې دیواقتصـاد په تولیدي جوړښـتونو باندې متفاوت اغیز لري نو له دې امله ضــروري ده چې هریو یي په جلا ډول تربحث لاندې ونیول شــي .الف: تولیدي جوړښـتونه باندې دبودجوي مصــارفو اغیزې: په تولیدي جوړښـتونو باندې دبودجوي مصارفو له نظره لاندې مصارف دتشخیص وړدي. داشیاو خریداري فرمایشاتو لپاره دولت مصــارف په ســکتوري او منطقوي تولیدي جوړښــتونو باندې تاثیرات لري مثلا: د(تعمیراتي اقتصــاد قدامت حق)دتعمیراتي اقتصــاد دتشویق اوتقویي لامل ګرځي. یادوروسته سیمو لپاره ددولت فرمایشـــات هم ددې منطقو دتشـــویق ســـبب ګرځي.۲-دتخنیکي اجتماعي اوکلتوري زیربناوو لپاره ددولت مصـــارف دتولیدي منطقوي او تولیدي ســـکتوري جوړښـــتونو لپاره اســاســي شــرط شــمیرل کیږي.۳-دوزګارتیا مخنیوي لپاره دولت مصــارف دتولید په عواملي جوړښتونو باندې تاثیر لري . مثلا کله چې دولت په ساحه کې داستخدام کچه لوړه شي نوپه کاروبار کې دعرضه کمیږي او مزدونو نرخ صعودیا پورته کیږي په دې صورت کې ممکن کاري قوه دسرمایي په کاراچونې سره تعویض شي برعکس که دولت په ساحه کې استخدام ســطحه کموالی وموميي نودکارعرضــه زیاتیږی. اومزدونو نرخ کمیږي په دې صــورت کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرمایه په کاري قوي باندې تعویض کیږي. ۴-دولتي کومکونه: دجبران وړنه دي او دمقابلې ورکړي وړ نه دي . کومکونه ورکول دیوخاص طرز العمل له مخې صورت نیسي اودولت غواړي لاندې خاص اهداف لاسته راوړي .الف: تشویقي انطباقي کومکونه: دوخت له نظره محدود وي :ترڅو دتصدیو امکانات او سهولتونه دیو نوي تولیدي جوړښت لپاره اماده شي یا له ځان سره اماده او مطابق کړي.ب: حفاظوي کومکونه: داډول کومکونه : دحمایوي ګمرکي محصولاتو سره نږدې تعلق لري داکومکونه دوامداره خاصیت لري او دکومک اخیستونکي دعاید وضعیت بهتره کوي تولیدي شرایطو ته کوم تغیر نه ورکوي. ۵-دقرضونو ورکول: کولای شي چې په منطقوي ، سکتوري او عواملي تولیدي جوړښتونو باندې تاثیروارد کړي . په تولیدي جوړښتونو باندې دبودجوي عوایدو اغیزې : دولته مختلف عواید اومصارفو په څیر متفاوت تاثیرات لري اوپه لاندې ډول توضیح کیږي. :اقتصادي عواید داقتصادپه منطقوي اوسکتوري جوړښتونو باندې مستقیم تاثیر لري مثلا: په یوه معینه ساحه کې دبرق دمصارفو معاف کول باید نورو ساحاتو په نسبت دنرخ دکموالي په منطقوي تاثیراتو کې شمیرل کیږي. یا مالیاتي معافیت او تخفیف په معینه ساحه کې سرمایه ګذاریتشویقوي۲-په تولیدي جوړښتونو باندې مالیات تاثیرات لري. اول : دتصدیو دپانګې اچونې فرسایش لپاره مالیاتي مساعدتونه اومالیاتي تخفیفات ډیر اهم رول لري او په یوه معینه سکتوري ساحه کې تاثیرات واردوي او همدارنګه منطقوي تاثیرات هم لري.دوهم : دتصدیو دخرڅلاو په دوران باندې مالیات تصدئ مجبوروي چې مرکزیت ته خواته حرکت وکړي الحاقیې ختموي اوتصدئ تشویقوي چې دمالیې څخه ځان ساتنې په موخه اقتصادي مراحل کم کړي۳:مالیات کولای شي چې دتصدیو حقوقي شکل ته تغییر ورکړي. مثلا په موسساتومالیات اودشرکتونو دسرمایې په عوایدو مالیات مجبوروي چې دمالیې نه دخلاصون پیه موخه ځان دیوې مالي تابع کړي۴-مالیات په تصدیو باندې عوض تاثیرات واردوي او تولید عوامل ترتاثیر لاندې راولي. مثلا: کله چې په مزدونو باندې لوړشي نوکارګران یې په تصدیو باندې تاثیر اچوي ،سرمایوي تولیدي وسایلو باندې تعویض کیږي. ۵-په عوایدو باندې مالیات :دتولیداتو دترک تشویق باعث ګرځي. مثلا د وسطې حدله عوایدونه دمالیاتواخیستل :په ملي عاید باندې دبودجوي سیاست تاثیرات ===په لاس کې شته عوایدو په درست ډول کارولو سره دمصرف اوپس انداز په جوړښتونو باندې دبودجوي سیاست اثر لري چې تربحث لاندې نیول کیږي. دازاد بازارپه اقتصادي نظام کې هراقتصادي عامل دبازاردعملیې اودمالیې دتادیه کولو نه وروسته عاید لاسته راوړي او داعواید داحتیاجاتو سره سم کاراچول دیولړعواملو پورې اړه لري، مصرفي عادات۲-پس اندازعادات۳-دمصرف نورم ۴-اجتماعي موقف اونورداقتصادي واحدونو تخمینات فرق کوي اومتفاوت تاثیرات لري په مصرف اوپس انداز باندې دبودجوي سیاست تاثیرات: په مجموعي عاید کې دمصرف اوپس اندازنسبت سرمایه ګذارئ په واسطه لوړیږي مثلا دپس انداز تشویق ، معافیت او جایزي پس

(c) ketabton.com: The Digital Library

اندازکوونکي ترتاثير لاندې راولي ۲:؛دمصـــــارفو ترکيب هم کولای شـــي چې په پس انداز اومصـــرف باندې تاثير وارد کړي مثلا په تجملي اشـــياوو باندې مالياتو وضـــعه کول دجنس قيمت لوړوي او تقاضـــا کموي اوداشـــياو مصـــرف لپاره کميږي. دولت بودجه دتوليد عواملو معقول په کاراچولو وســـيلې په توګه: کيريشـــن : دتحقيقاتو نتايجو له مخې چې په انکشـــافي اواقتصادي همکاريو هيوادونو سازمان کې يې ترسره کړي دي دولت بودجه کولای شي چې لانـدې اهـداف ترلاســــه کړي organization, economic, of cooperation and development(OECD)دداخلي رقابت تشويق اوتقويه: درقابت تشويق داقتصـادي سياست اوقانوني تدابيروپه واســـطه صـــــورت نيســـي. انحصــــاري قدرت: رقابت محدودوي وي اوانحصـــاري بازارونه منځ ته راوړي .ددې ستونزو مخنيوي لپاره بودجوي سياسـت(عوايد اومصــارف) وسـايل لري چې درقابت محدودونکې عوامل په ضـد ترې استفاده وکړي، اوپه لاندې توګه دبودجوي ســياســت له هغو وســايلو څخه يادونه کوو چې رقابت تشــويقوي:الف: دولت عوايد درقابت تشـويق ديوې وسـيلې په توګه : لکه څرنګه چې مخکې يادونه شـوي وه چې غيرنـاخـالص خرڅلاوو پـه دوران مـاليـات اوپـه مرحلـه اي خرڅلاو دوران مـاليـات پـه اقتصاد کې دتصديو دتمرکز او الحاق باعث ګرځي او په نتيجه کې درقابت مانع ګرځي. ځکه په دې ډول مالياتو ســره يوازې دتصـــديو دبازارفروشـــي دمالياتو کيږي او دتصـــديو داخلي خرڅلاو دماليي تابع نه ګرځي چې ددې سره بازار عمليه له منځه ځي او مالياتونه ځان ساتي نو له دې امله دولت عوايد درقابت مانع کوونکي بنه غوره کوي ددې لپاره چې دولت عوايد درقابت مانع کوونکي واقع نه شـي نو بايد داضـــافي ارزش ماليه وضـــعه شـــي ځکه په دې صورت کې اضافي ارزش توليد دماليي تابع ګرځي که تصدئ په الحاق اومنفرد ډول فعاليت کوي ودارزش سره به سمه ماليه تاديه کوي . دتمرکز دموجوديت : نشې کولای چې دمالياتو پس انداز رامنځ ته کړي چې دولت عوايد زياتيږی اورقابت محدوديت له منځه وړي، داډول تدابير هغو تصــــديو ته چې کم امکانات لري دزيات رقابت امکانات رامنځ ته کوي داډول اضـــافي ارزش ، دتصـــديو حقوقي شـــکل او لويوالی رعايتوي اورقابت محدوديت له منځ نه وړي . دولت مصـــــارف درقابت تشـــويقونکې وســـيلې په توګه : دولت مصـــــارف درقابت دمحدوديت باعث ګرځي. هغه تصـــدئ چې کومک ترلاســـه کوي مالي وضـــعيت يې بهتره کيږي دتصـديو تفوق اوبرتري رامنځ ته کيږي دنورو تصـديو په پرتله دزيات رقابت توانايي پيداکوي رقابت محدوديت مخنيوي لپاره بايد داکومکونه دايمي خاصيت ونه لري اوداقتصادي شـــرايطو تر/له مطابقت پورې اوســـې .دتادياتو دبيلانس پيژندنه: دتادياتو بيلانس دعمل په ســاحه کې مثبت او منفي حالاتونه غوره کوي دتادياتو بيلانس هغه مهال مثبت شـميرل کيږي چې دســـره زر او ســـرمايي نورملکونو نه مطلوب هيواد ته تاديه شـــي. ديو هيواد دتادياتو بيلانس هغه مهال منفي ګڼل کيږي. چې ياد هيواد دبيلانس کســـردســـره زرو او ســـرمايي په واســـطه متوازن کړي. دتادياتو بيلانس دبې توازنۍ علتونه: دغيرې واقعي تبادلې نرخ ټاکل:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغیرې واقعي تبادلې نرخ تعینول دتادیاتو دبیلانس دبې توازنی لامل ګرځي . کله چې دیو هیواد دپیسو ارزښت ټیټ تعین شي نو په دې صورت کې دصادراتو قیمت کمیږي اودوارداتو قیمت پورته کیږي. چې په دې سره صادرات زیاتیږي اوواردات کمیږی. دپیسو دارزښت کموالی ددې لامل کیږي چې داخلي هیواد پیسو ارزښت دخارجي پیسو په وړاندې کم کړي چې ورسره سم دخارجي اجناسو قیمت په داخلي بازار و کې ارزانه تمامیږي او دوارداتو لپاره زمینه مساعدیږي اودتادیاتو بیلانس دمازاد باعث کیږي . که چیرې یو هیواد دپیسو ارزښت نسبتا لوړتعیین شي نو ورسره سم دیادهیواد صادراتي توکو قیمت نورو خارجي هیوادونو ته ګران تمامیږي. اودوارداتي توکو قیمت ارزانه کیږي چې په دې صورت کې صادرات محدودیږي واردات زیاتیږي دتادیاتو دبیلانس منفي او کسر رامنځ ته کیږي.که چیرې داحالات(بې توازني)اوږد مهاله شکل ولري داچې تغییرات دتبادلې تغییراتو له امله وي نو له دې امله باید دتبادلې ثابت نرخ له منځه نه یوړل شي . مثلا: که چیرې تادیاتو بیلانس کسر ولري نوداخلي پیسو په وړاندې خارجي پیسو ارزښت لوړتعینیږي یاداخلي پیسو ارزښت ته تنزیل ورکول کیږي . ترڅو خارجي هیوادونو ته دتوکو قیمتونه ټیټ تمام شي او دصادراتو زیاتوالی ومومې او دتادیاتو دبیلانس کسر له منځه یوړل شي. په تبادلې نرخ کې تغیرات داسعارو احتکار ته لارښوونه کوي او داچاره نړیوال پولي سیستم ته تاوان رسوي او که دا کسر په نورو اقتصادي سیاستونو اوتدابیرو سره دتوازن امکان ونه لري نوبیا دتبادلې نزخ تغیرته هغه مهال اجازه ورکول کیږی چې دتادیاتو بیلانس عدم توازن دوامداره او ناوړه حالت ته داخل شی دانفلاسیون منځته راتلل :دانفلاسیون منځته راتلل: په هغو هیوادونو کې چې دبازار اقتصادي نظام موجودوي دانفلاسیون له ستونزې سره مخامخ دي کله چې په یوهیواد کې انفلاسیوني تمایلات وجودولري نو:دنورو هیوادونو په پرتله یې دتوکو او مزدونو قیمت په زیاته اندازه لوړیږي.۲-اودکارمولدیت یی دقیمتونو زیاتوالی سره مطابقت نه لري یا داچې په اجتماعي محصول کې زیاتولای رانه ولي نوله امله یې دتادیاتو بیلانس کسر رامنځ ته کیږی ځکه دتادیاتو بیلانس کسر رامنځ ته کیږي چې : داجناسو او مزدونو قیمت دانفلاسیون له امله زیاتیږي۲-نوځکه دصادراتو دکموالي لامل کیږي.دبودجې انقباضي سیاست کولای شي چې دداخلي قیمتونو له لوړوالی څخه مخنیوی وکړي .هرکله چې ددې سیاست له امله داخلي قیمتونه درقابت کوونکو هیوادونوپه پرتله راکم شي نو په دې صورت کې صادرات زیاتیږي او واردات راکمیږي اودبیلانس مازاد رامنځ ته کیږي. دبودجې سیاست:دتادیاتو دبیلانس سیاست دیوې وسیلې په توګه هر کله چې دتادیاتو بیلانس کسر دانفلاسیون له امله وي نو دداسې کسر مخنیوي لپاره لازمه ده چې انفلاسیون یې ضد تدابیرو څخه استفاده وکړو چې په دې حالاتو کې دانفلاسیون ضد بودجوي سیاست وسایل عبارت دي له۱-دمالیاتو موقتي لوړوالی. دداسې مالیاتو لوړوالی په پراخه او کتلوي تاثیر ولري په مجموعي تقاضا باندې تاثیر وارد کړي لکه په عایداتو اودخرڅلاو په دوران باندې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماليات ددې مالياتو په عملي کولو سره په اقتصادي مجموعي تقاضا کې کموالی څرګندیږي او دقیمتونو دنزول باعث ګرځي.۲-ددولتي قرضونو لاسته راوړنه: دداسې چې ددولت دقرضونو دلاسته راوړنې لپاره اسناد نشروي او له دې لارې غواړي چې په اقتصادکې دخلکو قدرت خريد جذب راکم کړي.چې په نتيجه کې ورسره په اقتصادکې دقیمتونو دنزول باعث ګرځي داچاره هغه مهال غوره اوسم تاثير لري چې دولت لاسته راوړي پولي وسايل بيرته اقتصادي جريان ته شامل نه شي څکه که چيرې داوسايل بيرته اقتصاد ته جريان ومومي نو په اقتصاد باندې توسعوي تاثير واردوي نوترمورد نظر مهال دي ياد پولي وسايل راکد وساتي ترڅو مؤثر نتايج لاسته راشي.۳-په دې اقتصادي حالاتو کې دولت بايد دقرضونو له ورکړي څخه ډډه وکړي ترڅو په اقتصاد کې له اضافي تقاضا څخه مخنيوی وشي اودقيمتونو لوړوالی کابو کړي. ۴-ددولت دهغو سرمايه ګذاريو تعلق کول چې عايداتي تاثيرات يې نسبتا ظرفيتي تاثيراتو ته لوړوي لکه څرنګه چې عايداتي پروژو کې دعايد سطحه لوړوي اودعايد په اندازه توليد او عرضه کې زياتوالی نه راځي نو ددې لپاره چې تقاضا زياتوالی ونه مومي او قيمتونه لوړ نه شي نوبايد عايداتي پروژي تعليق شي . لکه عمراني پروژې اوپه دې کې سرمايه ګذاري ددې لامل کيږي چې عايداتي سطحه لوړه کړي دپورته تدابيرو علاوه يو لړ نور اقتصادي سياست او بانکي سياست ، ازاد بازار سياست، دحداقل ذخيرې سياست ، دتنزيل سياست، دقيمتونو کنترول سياست، اوبلاخره په اقتصاد کې مجموعي تقاضا سهيمه بندي کول او محدود کول دقيمتونو دنزول باعث ګرځي. دقيمتونو دکميدو سره سم داخلي اجناس خارجي هيوادونو ته ارزانه تماميږي دصادراتو زياتوالی اوبيلانس کسر مخنيوي لامل کيږي.هرکله چې دتادياتو بيلانس کسر دمالي توسعوي سياست له امله وي نو په دې صورت کې دکسرله منځه وړلو لپاره انقباضي بودجوي سياست يا محدود کونکی بودجوي سياست مناسب ګڼل کيږي.داسياست په اقتصاد کې دپيسو مقدارکموی او قيمتونو صعودي ميلان له منځه وړي چې ورسره سم صادرات زياتيږي او بيلانس کسر مخيوی کيږي. کله چې دتادياتو بيلانس کسر دزياتو پيسو دارزيابۍ له امله اوسي نودصادراتو پانګه اچونه کموالی او تضرر مومي له ناقص استخدام سره ټيټ استخدام حالات رامنځ ته کيږي په دې صورت داهداف تضاد هم رامنځ ته کيږي . په دې معنا چې دتادياتو بيلانس کسر دزياتو پيسو له امله دی نو بايد انقباضي بودجوي سياست عملي شي ترڅو صادرات زيات اوواردات کم کړي ولي دبيکارۍ مخنيوي کې توسعوي بودجوي سياست څخه استفاده کيږي اوکه چيرې دتادياتو بيلانس مازاد انقباضي بودجوي سياست له امله رامنځ ته شي.

مارکيټينګ (بازارموندنه)

(c) ketabton.com: The Digital Library

مارکیټینګ عبارت دارزښــــتونو دپیداکولو دپروســــي څخه ده ؟ټولي کاروباري اداري په کاربوختي په عمومي توګه ، په دوو برخو ویشــــل شــــوي دي۱-انتفاعي ۲-غیرانتفاعي ===غیرانتفاعي اداري ډتولني دخیرښیګڼي لپاره جوړیږي او دشخصي ګټو په اساس فعالیت کوی او دا اداري بیل اهداف او بیلي ګټي لري ۲-انتفاعي اداري بیادنورو اداري اهدافو سره ســره په عمده ډول دګټي دترلاســه کولو لپاره کولو لپاره فعالیتونه کوي او دغه اداري هڅه کوي چي خپل فعالیتونه په دقیق ډول په هره برخه کي ترجدي کنترول لاندي ونیســـي ترڅو دبیځایه مصــارفواو دګټي دفرصــتونو څخه دښــي استفادي شــرایط برابر کړي. مالي څانګه : دغه څانګه دکاروباري اداري دمالي برخو دټولو چارو مسولیت په غاړه لري او مهم وظایف یي دپیســو تدارک او دتمویل دســرچینو برابرول پرمختګ او فعالیتونو او ځایونو کي دهغي مناســب اســتعمال دکاروبار په نتیجه باندي تصــمیم نیول دپانګي دکمښــت په صــورت کي دبیلابیلو ادارو څخه دپانګي لاس ته راوړنه دکاروبار پراخول اودکمپنۍ دپلانونو ســـرته رســول او داســي نورو فعالیتونو په مخ بیولو کي ســهیم وی. دبشــري منابعو څانګه: دغه څانګه دکاروبار لپاره دمسلکي او وړ پرسـونل داسـتخدام چارې دهغوی لپاره دوظایفو ټاکنه او دکاري طرز العمل جوړونه دټکنالوژۍ دتغییر په صـــورت کي دهغوی لپاره ټرینګ چارې دکارکوونکو دوظایفو ترفیع او تنزیل دمعاشـــاتو ټاکنه ، دکارګرانو دژوندچاپیریال او داســـي نور په مخ بیايي. دمارکیټینګ څانګه : دغه څانګه دکمپنۍ دتولیداتو دتولید په اړه تصمیم دقیمتونو ټاکنه و دهغوی تشهیر او توزیع ټولي چارې په دې څانګه پوري تړاوو لري . دمارکیټینګ څانګه : د اداري دډیرومهمو څانګو څخه ده چي د اداري سره داهدافو په لاس ته راوړنه او دمنابعوپه ســـمه کارونه کي مرســـته کوي.مارکیټ هغه ځای دی چي هلته اخیســـتونکي او خرڅوونکي یو ځای کیږي او داجناســـو او خدماتو دتبادلي په وســـیله خپلي اړتیاوې پوره کوی. یعني مارکیټ دبازار په مفهوم سره له هغه ځای یا ماحول څخه عبارت دی چي هلته اخیستونکي او خرڅوونکي دشیانو او خدماتو تبادله کوي . یا مارکیټ : دشیانو او خدماتو موجود متوقعه(بالقوه)اخیســـتونکو دمجموعي څخه عبارت ده . دمارکیټ ډولونه: مارکیټ دمختلفو اړخو له مخه تقسیم شـوی خو مونږ یي یوائې له مهمو څخه یادونه کوو۱-دمشتریانو دخصـوصـیاتو له نظره ۱-دمولدینو بازار۲-دمستهلیکینو بازار-د عرضـه کوونکو او تقاضـــا کوونکو دشـــمیر له پلوه ۱-دکامل انحصـــار رقابت بازار۲-انحصـــاري بازار۳-اولیګوپول بازار. دیادولو وړده چي په کوم بازار کي رقابت زیات وي په نتیجه کي مشتریانو او مســـتهلیکینو ته ګټه زیاته وي ولي په هغو بازارونو کي چي انحصـــار زیات وي ګټه کاروبار ته وي ځکه هغوی په خپله خوښـه قیمتونه ټاکي . مارکیټینګ: یوه پروسـه ده چي په هغي کي افراد او ګروپونه ګډون لري ترڅو خپلي اړتیاوې او غوښـــتني دتولیداتو او دهغوی دارزښـتونو دتخلیق او تبادلي له لارې ترلاسـه کړي. تولید په دې برخه کي دتولید پلانول او ډیزینول ، کیفیت دبرانډ نوم ، بسته بندۍ اندازه ضمانت او داسي نورراځي . قیمت ایښودنه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمختلفو توليداتو لپاره دمصـــرف جدول جوړول اوبيا دهغې له مخې دمناســـب قيمت ټاکنه ، همدارنګه دخپلو رقيبانو دقيمت په اړه معلومات حاصلول او په پای کې دمشتريانو رضـايت ســره ســم دقيمت ټاکنه. تشــهير يا پروموشــن: داشــتهاراتو مقصــد دخلکو خبرول او دهغې تشويقول دي په دې برخه کې دتوليداتو معرفي کولو او پرمختګ لپاره کمپاينونه په کاراچول کيږي او په دې اړوند مختلف تصاميم نيول کيږي. توزيع PLACEMENT: په دې برخه کې دتوليداتو دتوزيع لپاره مختلفي لارې چارې تربحث لاندې نيول کيږي،دمثال په توګه مســتقيم ډول توزيع ترسره شي يا دمنځګړو په واسطه توزيع مصارف په توليداتو څانګه تاثير لري دتوزيع دچينلونو ټاکنه همدې برخې دنده تشريح کوي.بازار موندنې اهميت : بازار موندنه هم دمولد او هم دمستهلک له پلوه مهمه ده داځکه چې دداسې يوې پوهې او سيستم په لرلو سره کولای شو توليد شوي مواد او خدمات داړتيا په مهال په ښه ډول دمولد څخه مقتضي ته هغه ځای ته اړتيا پکې ليدل کيږي وړاندې کړو. دبازار موندنې يو شـــمير خدمتونه دلته په لنډه توګه ووايو-----دتوليداتو ترانسپورت ۲-زيرمه۳ـــــسورت، ستنډرډ، بسته بندي او بارجامه . دبازارموندنې تکاملي مرحلې:دتوليدولو اصل۲-دتوليد اصل۳-دخرڅلاو اصل۴دبازارموندنې اصـل ۵-دبازار موندنې ټولنيز اصـل. دبازارموندنې چاپيريال ــديوې کمپنۍ مارکيټ چاپيريال دټولو هغو عواملو اواسبابو څخه عبارت ده چې دکمپنۍ په خرڅلاوو دمشتريانو سره ګټورو اړيکو دتغييرســـبب ګرځي. خارجي عوامل: داســـی عوامل دي چې په کمپنۍ پورې نه مربوطيږي ولې دکمپنې دداخلي کچې دچاپيريال ټول عوامل او کاري اســـباب ترخپل اغيز لاندې راولې . په خارجي عواملو کې دنفوســو شــميرنه او تحليل اقتصـــادي حالت ،تخنيکي مهارت، خارجي شرايط ، سياسي کلتوري ځواکونه شامل دي داهغه ځواکونه دي چې ديوې کمپنۍ په باندې چاپيريال اغيز کوی. داخلي عوامل هغه عوامل دي چې په خپله په کمپنۍ پورې مستقيم ارتباط پيداکوي او ترډيره حده کمپنۍ کولای شي چې مهار يې کړي او کنترول ورباندې ولري يعنې کمپنۍ ددې توان لرلای شـي چې داتاثيرات کنترول لکه : مشـتريان ۲-رقابت کوونکي ۳-دمارکيټينګ مينځګړې۴-دخامو موادو برابرونکي او داسې نور. دخارجي چاپيريال عوامل ۱-ديموګرافيک عوامل۲-اقتصـــادي چاپيريال ځواکونه ۳-طبيعي چاپيريال عوامل (ځواکونه)۴-تيکنالوژيکي چاپيريال ۵-ســياســي او قانوني عوامل۶-ټولنيز اوکولتوري عوامل. دټيټې کچې چاپيريال : په دې برخه دمارکيټينګ دچاپيريال داســـې ځواکونه او تاثيرکوونکي عوامل راځي چې دکمپنۍ ســره ډيرنژدې وي او مشــتريانو ته دخدمت کولو په اړه په کمپنې باندې تاثيرکولای شـــي چې هغه عبارت دي له:۱-ديوي کمپنۍ مارکيټ۲-دکاريدونکو موادو عرضـــه کوونکي۳-دمارکيټ منځګړي۴-مشـــتريان۵-رقابت۱-مارکيټ دمشـــتريانو مارکيټ۲-صـــنعتي مارکيټ۳-تجارتي مارکيټ۴-تجارتي مارکيټ ۵-حکومتي مـارکيـټ۶-نړيوال مـارکيـټ۷دمســـتهليکينو مـارکيـټ۷-دمـارکيټيـنـګ منځګړي خپلواک کاروباري ادارې اواشخاص دي چې په مستقيم ډول دکمپنۍ او دمارکيټونو ترمنځ دشيانو او

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدماتو په جریان او تبادله کې مرســـته کوي. دغه منځګړي په عمومي ډول په دوه ډوله دي۱-middle men-۲facilitating org.دمارکیټ په اړه کولای شــو چې دلاندې مراجعو څخه معلومات په لاس راوړو ۱-داخلي یاداشـــتونه۲دبازارموندنې تیټ کارمندان ۳-دبازار موندنې تحقق. دزیاتو تولیداتو دخرڅلاوو لپاره مارکیټینګ معلوماتي سیستم ته اړتیا پیداشوه چې په لاندې ډول تشــریح کیږي۱-شــیانو ته غوښــتنه۲-دشــیانو کیفیت او خوښــه۳-دخلکو غبرګون . دیوه غوره او ښــه مارکیټ دمعلوماتي سیســتم لپاره اړینه ده چې په دې باندې پوه شـــي چې دمارکیټ داداره کوونکو لپاره څه ډول معلومات ضـــروري دي او ترکومې کچې کولای شـــی چې دا معلومات راټول کړی . دمعلوماتو پرمخ بیول کله چې دلاندېنیو ســرچینو څخه معلومات راټول شـــي نودلاکټورتیا لپاره باید تحلیل شـــي ۱-داخلي ریکارډونه۲-دمارکیټینګ سیستم۳-دبازارموندنې څیړنه. دمارکیټینګ څیړنه: دشیانو او خدماتو دمارکیټ په اړه داړونده مســـایلو په اړه په منظمه طریقه دمعلوماتو برابرول هغه په لیکلي بڼه چمتو کول او دهغه تحلیل کول دي. دبازار موندنې په اړه دڅیړنې اهداف:۱-دمصـــارفو کموالی۲-منظمه پلانیونه۳-دنوي مارکیټ پیداکول۴-دقیمت په اړه پالیســـي جوړول۵- liking and disliking۶-دمارکیټنګ رقابت۷-study the impact of external forces. دمارکیټ په اړه دڅیړنې ګټې : ۱-دمارکیټ په اړه دڅیړنې ســره مونږ ته دمســتهلیکینو خوښــه او ددوی عادات معلومیږي۲-دمارکیټ په اړه څیړنې ســـره کولای شـــو چې دخپلو تولیداتو لپاره نورمارکیټونه پیداکړو۳-دمارکیټ په څیړنې ســره دمارکیټ مدیر ته داڅرګندیږي چې ترڅو په خپلو پالیســـیوکي تجدید نظر وکړي او نوي پلانونه طرحه کړي۴-دشـــیانو دکیفیت بهتره کول۵-په لګښتونو کې لږوالی۶-په تولیداتو کې تنوع راځي.دبازارموندنې دڅیړنې پروسه : ۱-دمسلې پیژندنه۲-دځانګړو موخو ټاکل۳-دڅیړنې لپاره پلان جوړونه ۴-دمعلوماتو دتفصیل یوځای کول۵-دراجمع شـویو معلوماتو تحلیل۶-نتیجه اخیسـتل او د سـپارښـتنو برابرول۷-دراپور برابرول۸-دمعلومـاتو دراټولنې ســـرچینې ۱-داخلي ســـرچینې دکمپنۍ دداخلي کارکوونکو او شعبو دمعلوماتو څخه عبارت دی۲-بهرنۍ سرچینې ۱-ثانوي سرشمیرنه دا په کم لګښـت سـره ترسـره کیږي او سـم لاسـي ورځیني وخت سـتونزې راولاړوي ځکه دادبل هدف لپاره راجمع شـوي وي۲-لومړی سـرشـمیرنه: زیات مصـرف ته اړتیا لري او دزیات وخت ته ضـرورت لري ولې زیات دقیق وي.دمارکیټ دمعلوماتي سیسـتم او څیړنیز سیسـتم ترمنځ فرق۱-ځیني خلک وایي چې ismدمارکیټ په اړه دڅیرنې پرمختللی شـــکل دی چې داوســـنۍ تکنالوژي په واســـطه یي پرمختګ موندلی۲-دمارکیټ په اړه څیړنې تعریف: دمارکیټ دستونزو په اړه بشپړ او باهدفه معلومات راټولول او دهغه تحلیل او ارزونې څخه عبارت دی. تولیدات څه شـــي دي: له تولیداتو څخه هدف هغه څیز دی چې په مارکیټ کې دپاملرنې وړ وګرځي.داستعمال دحصول لپاره وړاندې شي او دغه څیز دمستهلیکینو اړتیاوي لري او غوښـــتنې پوره کړای شـــي په دې څیزونو کې وجود لرونکي فزیکي محصـــولات

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدمات،وګړي ځایونه اداري او نظریات هم شــامل دي . هغه کســان چې دشــیانو تو لیدولو لپاره دپلان طرح کړي هغوي ته دشـیانو په اړه دلاندېنیودریو اصــلو په اړه فکر کولو اړتیا بریښــي ۱-بنسـټیز محصـول۲-ریښـتیني تولیدات داډول څیزونه باید لاندې ځانګړتیاوي ولري ۱-کیفیت په کې درج وي۲-ځانګړتیاوې۳-جوړښت۴-دنوموني نوم(نمونه) بسته بندي کول۳-اضــافي څیزونه (تولیدات): په دې شــیانو کې مصــرف کوونکي ته دخرڅلاوو نه وروســته داضـــــافي ګټې رســــولو او خدمات کولو کوښــــښ کیږي دتولیداتو طبقه بندي ۱-بې دوامه تولیدات۲-دوام لرونکي تولیدات۳-خدمات. بې دوامه تولیدات: دا هغه شــیان دي چې په یو یا څو ځله استعمال سره بیخي له منځه ځي او ختمیږي لکه ډوډۍ مالګه صابون۲-دوام لرونکي : تولیدات داهغه شـیان دي چې دډیروخت لپاره دوام کوي لکه:ږمنځ ، کالي، موټر وغیره ۳-خدمات: دبیلګې په ډول : ډاکټر، استاد ترکاڼ، او داسې نور. دخلکو داستعمال له مخې شیان (تولیدات) په دوه برخو ویشلای شو ۱-دمستهلیکینو تولیدات۲-صنعتي تولیدات۱-دمستهلیکینو اجناس: داهغه شیان دي چې لګښت کوونکي یې دخپل شخصي استعمال لپاره واخلي او په هغو اړتیاوي لري کوی. اســـتهلاکي شـــیانو بیلابیل ډولونه ۱-هغه شـــیان چې اســـانتیاوي برابروی: داډول شیان هغه شیانو ته ویل کیږي چې پیرودونکی یې بیا بیا او ژرژر اخلي او داخیستلو په مهال نه خو لکه دورځپانې تیل صـابون کریم اونور(ب) هغه شیان چې دموازنه کولو وروســـته اخیســـتل کیږي داهغه شـــیان دي چې پیرودونکی یې دپیرودنې په مهال ګټورتوب کیفیت بیي او ځانګړنو موازنه کوي چې ډیر وخت ورباندې لګیږی لکه : رختونه فرنیچرونه موټرونه اونور . نو داډول شـیان په دووبرخو ویشـل شـوي دي۱-یوډول اوورته شـیان۲-غیرمشـابه اوناورته شـیان. ورته شـیان: کله کله مسـتهلیکینو لپاره دورته او یو ډول ځانګړتیاوو لرونکي شیان په بیلابیلو بیو ترلاسه کیږي خوپه بیو کې ډیر زیات توپیر موجود وي لکه یخچال ، او تلویزون اونور.غیرمشـــــابه ناورته شـــــیان: په دې کې پیرودونکي دپیرودنې په مهال کې دشیانو دبیي په ځای دشیانو کیفیت په پام کې نیسـي(ج)ځانګړي شـیان داسـې شیان چې ښـه اوبې سـاري وي یا هغه داسـې وي چې دپیرودونکو یوه مهمه ډله دهغو دپیرلو هیله وکړي لکه دمرسیډیز موټر خوښوونکې ځانګړي کسان دي(د) نااړین شیان هغه شـــــیان دي چې په اړه یې خو مســـــتهلیکین معلومات نه لري او که معلومات لری هم خو دپیرودنې په اړه یې فکر نه کوي مثلا: ټیپ ریکارډر۲-صـنعتي تولیدات: هغه شـیان دي چې افراد یي او یا اداري یې دنورو شیانو دجوړولو لپاره اخلي لکه تار چې درخت جوړولو لپاره اخیسـتل کیږي صـنعتي شـیان په ۳ ډوله دتولیدي عملیې له مخې ۱-سـامان او پرزي۲-پانګه درانه شــیان ۳-عرضــه او خدمات. که کومه کمپنۍ دانفرادي شــیانو دجوړولو پریکړه کوي نولاندې ټکې دي په پام کې ونیســی۱-دڅیز ځانګړني۲-نښــه لګول۳-بســته بندي کول۴-لیبل لګول۵-دڅیز مرســـتندویه خدمات. دڅیز ځانګړني ۱-کیفیت۲-دڅیز بڼې۳-دڅیز طرحه یا خاکه . کله چې مارکیټ ته یوشــی دخرڅلاوو لپاره وړاندې شـي نو هغه باید یو څه ځانګړني

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولري چې داسی شیانو ته stripped down model وایې . براند: په اصل کې دپيرودونکي له خوانه لیکل شوي ژمنه ده . براند مارکه دیوڅیز دپیژندلو لپاره یو ځانګړي نخښه ده لکه دیورقم غوړو ؟ نخښه خرما ده دعنوا صابون نخښه غواده. ټرید مارک: ټرید مارکه دبراند یوه برخه ده چې دیوه کمپنۍ په قانوني ډول راجستروي او نورې کمپنۍ دانخښه نشي استعمالولی. بسته بندي .پاکټ کول یا پیکینګ کول دي ته وایې چې شیان په قطیو او کاغذونو کې بند کړای شي. داعمل په دریو مرحلو کې ترسره کیږي الف لو مړی پیک کول ب ثانوي پیک کول ج شیپنګ کول. لیبل : دپیک کولو یو مهمه برخه شمیرل کیږي په لیبل باندې بشپړ معلومات لیکل شوي وی لیبل یعنې چاپ شوي معلومات په لیبل باندې دجوړیدونیټه فارموله وزن او داستعمال طریقه او داسې نور. دتولیداتو ټولګه یا ګډ شیان: یوه داسې کاروباري اداره چې دګڼ شمیر شیانو دتولیدولو لیکه یې غوره کړي وي دغو تولیدی توکو ته دشیانو ټولګه وایې . دشیانو ټولګې څلور مهمې ځانګړنې دادي۱-پلن والی۲-اوږدوالی۳-ژوروالی. دبیو پالیسي تعریف : هغه پالیسي دکومې په واسطه چې یوه کمپنۍ دخپلو تولیداتو او خدماتو دخرڅولو لپاره په عمده او پرچون ډول بیې ټاکې . دبیي مفهوم : له بیي څخه مراد هغه پیسي دي چې دشیانو دحاصلولو او دهغوی داستعمال لپاره په کارراځي . دبیي اهمیت : اقتصاد کې دبیې اهمیت : په اقتصاد کې دشیانو بیي دتولید دعاملینو په معاوضه یعنې په اجوره اغیز کوی۲-دکمپنۍ لپاره دبیې اهمیت۳-دمستهلکینو له نظره دبیی اهمیت. دبیو ټاکلو اهداف۱-په لنډه موده کې اعظمي ګټه۲دټاکل شویو عوایدو لاسته راوړل۳-دشیانو دخرڅلاو زیاتوالی دنویو شیانو دبیې دټاکلوبهیر په دوه برخو ویشل شوی۱-دنوي څیز یا نوي تولید شوی څیز بیه۲-دموجوده څیز څخه دنوي نقلي څیز جوړولو بیه. نوی تولید شوی څیز بیه دبیي ټاکلو له مخې په دوو اساسي برخو ویشو ۱-دلوړې بیي ټاکل۲-دکمې بیې ټاکل. دمرکبو یا ګډو شیانو دبیي ټاکلو پالیسي. که چیرته یوه اداره ګڼ شمیر شیان جوړوي نو دهغې دیو شي بیه ټاکل ستونزمن وي ځکه چې داټول یوله بل سره تړاوو لري په دي اساس اداره دبیو دیو اسي سیټ ټاکې چې په مجموعي شیانو کې زیاته لاسته راوړنه راوړي نوځکه داسې شیان دبیې ټاکلو په اعتبار په ۵ برخو ویشل شوي ۱-دورته شیانو بیه ۲-دمرستندویه شیانو بیه ۳-دلازمي شیانو بیې۴-دضمني شیانو بیې۵-دډیروشیانو بیې. رعایت پخوانیو شیانو په بدل کې دنویو شیانو په پیرودنې کې چې کوم رعایت ورکول کیږي. هغه ته په تجارت کې رعایت یا تخفیف وایې. دبازار موندنې چینلونه: هغه لارې چارې چې تولیدونکې دهغې په واسطه معلومات ورکوي خپلو مشتریانو او مستهلیکینو ته دتولید شوو اجناسو او خدماتو په هکله مشتریانو او مستهلیکینو ته دهمدې لارې اجناس او خدمات انتقالول چې دبازار موندنې چینلونو په نوم یادیږي. یادبازار موندنې چینلونه دتولیدونکو څخه هغه شیان او خدمات اخلي او مستهلیکینو ته یې رسوي دبازار موندنې چینلونو اهمیت:۱-دوسایلو کم کارول۲-دځانګړي مهارت له امله غوره کړنه ۳-بیلابیلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کسانو ته کارویشنه . دبازارموندنې چینلونه لاندې وظایف سرته رسوي ۱-معلومات۲-دخیال تبادله کول۳-اړیکه۴-همغږي. دهدف شـــوی مارکیټ ته دشـــیانو درســـیدو لپاره درې ډوله چینلونه وجود لري۱-ارتباطي وســـایل۲-دتوزیع چینل۳-دخرڅلاو چینل . توزیع کوونکي چینل په دوو برخو ویشـــل شـــوی۱-ډیریکټ چینل: هغه چینل دی چې دتولیدوونکو څخه مســـتقیما اجناس تر مصـــرفوونکي پورې رســـوي. ۲-اینډیریکټ چینل: هغه چینل دی چې دتولیدوونکو څخه اجناس په غیرمستقیمه توګه مصرفوونکي ته رسوي. دخرڅلاو چینل: هغه وسایل چې دپیرودونکي ته دمعاملاتو په اجرا کې اسانتیا راولي لکه بانکونه او نور. داهدافو په اړخ کې نړیوالو چینلونو ته شـــکل ورکول لاندې عواملو پورې اړه لري ۱-دپیرودونکي ځانګړتیاوي ۲-دمحصـــول ځانګړتیاوي ۳-دواســـطه ځانګړتیاوي؟۴-محیطي ځانګړتیاوي. دخرڅلاوو پرمختیا ټول پیشـــنهادونه چې په عادي حالت کې اخیســـتونکی تشـــویقوي ترڅو زیات نه زیات اجناس واخلي نو په دي اســـاس دتولیداتوپه خرڅلاو کې زیادات راولو چې داجناســـو دخرڅلاوو دغه وســـیله دخرڅلاو دپرمختیا په sale promotionپه نوم یادیږي. پرمختیا داســـې یو کمونیکیشـــن دی دکوم په وسـیله چې نه یوازې خلک دتولید او موجودیت دتولید دکیفیت اوګټورتوب څخه خبروی مګر همدارنګه هغوي تشـــویقوي ترڅو نوموړي تولیدات واخلي.Davidوله نظره دی وايي پروموشـــن یو تشـویقي افهام او تفهیم څخه عبارت دی کوم چې خلک تشـویقوي ترڅو هغه څه چې یوه اداره یې خرڅوي که هغه اجناس وي او که خدمات وي یا نظریات وي واخلي. دپرمختیا اهداف : دپرمختیا اصـــلي هدف په خرڅلاو کې زیات وي ددي ترڅنګ ځیني نور ا هداف هم لري ۱-چې نوی تولید معرفي کړو۲-چې موجوده اخیســـتونکي په قبظه کې وســـاتي او دنورو اخیســـتوونکو توجو راجلب کړو۳-چې موســـمی تولیدات حمایه کړي۴-درقابت دچیلینجونو ســـره مخامخ کیدل. دخرڅلاو طریقې : دهرتولید لپاره پرمختیا او زیاتوالی لپاره تولیدونکې مختلف قوانین اختیاروي لکه نمونه، تحفه ، بونس، او داســـې نور چې همدغه دخرڅلاوو دسـامانو(وسـایلو)toolsتکنیک او میتود په نوم یادیږي. کوپون یعنې دجایزې کاغذونو چې دځینو شیانو سره وي دخرڅلاوو دپرمختیا په اړه تخنیکونه کوم چې په عام ډول اســـتعمالیږي لازیات دمعلوماتو ترلاســـه کړو۱-وړیا نمونې ۲-جـایزه یـا دبونس ورکول۳-دتبـادلې طرحـه۴-فرایـث افرprice offer۵-کوپون ۶-میلې یا ننداریتونونه۷-trading stump-۸scratching and win offer-۹money back offerدتولیدوونکو دنقطو له نظره پرمختیا ځکه ضـــروري ۱-په رقابتي مارکیټ دخرڅلاو په زیادت کې کومک کوي ۲-او په دې توګه ګټه کې زیاتوالی راځي۲-دممکنو مصـــرف کوونکواهمیت دتوجو راګرځولو په ذریعه په مارکیټ کې دنوي تولیداتو په معارفي کولو کې کومک کوي۳-کله چې یو نوی تولید معرفي شوی وي اویا دمشـتریانو په ذوق کې تغییر راشي نو موجوده زیرمه یا ذخیره په ډیره چټکی سره خلاصیدای شي ۴-دخپلو مشتریانو په قبظه کې ساتلو سره دخرڅلاوحجم ثابت ساتي او ترزیاتې اندازې امکان لري چې درقابت په

(c) ketabton.com: The Digital Library

مرحله کې یو مشـــتري خپل ذهن ته تغییر ورکړي او بل مارکه وازمویې مختلفي انګیزي دخرڅلاو دپرمختیا طرحې لاندې وجود لري چې دمشتریانو په قبضه کې ساتلو سره مرسته وکړي. دمرسته کوونکي دنقطې له نظره ۱-دخرڅلاو پرمختیا دمصرف کوونکي لپاره ځکه ضـروري ده چې ۱-مصـرف کوونکي تولید په ارزانه بیه ترلاسـه کولای شـي ۲-مصـرف کوونکي ته مالي ګټې ورکوي دتحفو په ورکولو ســـره مختلفو ځایونو ته لیږلو په ذریعه۳-مصـرف کوونکي ته دمختلفو تولیداتو دکیفیت جنسـیت او اسـتعمال په اړه معلومات ترلاسـه کول۴-دخلکو دژوند دسطحې په لوړلو کې مرسته کومک کوي. ۱-په انفرادي ډول سره دیوه توکي پلورل په یوه کس یا فرد باندې عبارت دی دشـــخصـــي یا انفرادي خرڅلاو څخه ۲-خرڅوونکي عبارت له هغه کس څخه دی چې توکي یا خدمات په خرڅلاو باندې رســـوي۳-خرڅوونکي شخصیت: خرڅونکي باید یو شخصیت وي چې هغه وکولای شي چې دنورو په ذهن کې یو مثبت فکر یا نظریه پیداکړي یا دځیري یا مخ څښـــتن وي کوم چې ډیرژر اخیســـتونکي ته دقبلیدو وړوي. دخرڅونکي ورځنې وینا۱-خرڅونکي باید دهغوخبر و کولو څخه خودداري وکړي کو م چې اخیستونکي لپاره دورځني شرایطو له کبله بې باوره شوي وي۳-خرڅوونکي بـاید دهغـه خبرې وکړي کوم چې نوي وي او پیرودونکي کلـه نـه وي اوریدلې په ښـــار او بازار کې نوي وي.په ســـاده مفهوم بازار عبارت له هغه ځای څخه دی چې هلته اجناس او خدمات اخیســـتل او خرڅول کیږي. دمارکیټ کلمه دلاندې حالاتو لپاره اسـتعمالیږي۱-مارکیټ شـاید یو ځای وي چیرته چې اخیسـتل او خرڅول صـورت نیسـي ۳-یوسازمان چیرته چې داجناسو تبادله صورت نیسي ۴-داجناسو داخیستلو او خرڅوولو عمل. بازارموندنه یوه پروســـه ده چې دمشـــتري او دهغه په رضـــایت تمرکز کوي. دعصـــري بازارموندنې په مفهوم : بازار موندنه دتولید په نظریه شـــروع او دمشـــتري په رضـــایت ختمیږي. په خلاصه ډول بازارموندنه په مناسب قیمت په مناسب وخت کې په مناسبه طریقه داجناسو او خدماتو رسول مشتري ته دبازارموندنې څخه عبارت ده . دبازارموندنې اهداف: ۱-دعصـري بازارموندنې دپالیسیو عملي کول۲-دښـي نتیجې ترلاسـه کولو په خاطر دپالیسیو ایجـادول او دهغې پلي کول۳-دبـازارمونـدنې مربوط مشـــکلاتو مطـالعـه او دهغوي حـل وړاندیز۴-دمارکیټ دشــکل په هکله دنورو اضــافي معلوماتو ترلاســه کول ۵-دبازارموندنې دموجودو وظایفو تقویه کول ۶-دضـرورت په وخت کې دمناسـبو کړنو ترسـره کول . دبازار موندنې اهمیت۱-داســتخدام ســطحه لوړول۲-دهغه تولیداتو ســره مرســته کوي چې دنورو هیوادونو کې ورته تقاضـا وی۳-دنویو کاروبارونو ایجاد سـبب کیږي۴-دنویو کاروبارونو په ایجاد دبیکارۍ له منځ نه وځي۵-دخلکودعاید سطحه لوړول۶-دپس انداز رامنځ ته کیدو سبب ګرځي. خرڅلاوو او دخرڅوونکو دضـرورتونو څخه حسـابیږي چې دکاروبار داخلي اهدافو برخه ده چې دخرڅلاو دبازارموندنې یوه برخه تشکیلوي. توزیع په فزیکي شکل دمولد څخه مستهلک ته داجناسو او خدماتو رسول دی. عصري بازارموندنه دمشتري رضایت ترلاسه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کول داجناسو او خدماتو په رسولو کې دعصري بازارموندنې په نامه يادېږي. دبازارموندنې ځانګړتياوي۱-دمصـــرف کوونکي جهت لري يعنې مشـــتري دمارکيټينګ لپاره ځانګړی ارزښت لري ۲-عصري بازارموندنه دمشتريانو څخه شروع کيږي او په مشتري ختميږي . rightڅه ته وايې : عبارت له هغه څه څخه دی چې په توليد کې/ موجود وي او مشـتري دهغې په اساس له تا څخه راضي وي او rightته ځکه ضرورت پيداکيږی چې په مارکيټ کې رقيب شتون لري۱-صحيح توليد۲-صحيح کيفيت۳-صحيح خلک۴-صحيح قيمت ۵-صحيح ځای په دې معنا چې مشتريان په اسانی سره وکولای شي چې توليد ترلاسه کړي۶-صحيح پرمختيا. په صحيح شکل دمشتريانو خبرول ترڅو ستاسي توليد زيات واخلي ۷-صحيح توزيع : رقيب په نظر کې نيولو سره دتوليد نوعيت اقتصاديت او دمشتري درضايت په نظر کې نيولو سره دتوليد ويشنه . ۱-دتوليدولو اصل : په دې اصل کې دتوليد مولديت يادتوليدزياتوالی په نظر کې نيول کيږي او دمشـتري غوښـتنې په نظر کې نه وي او نه يې کيفيت په نظر کې نيول اوداصل هغه وخت رامنځ ته کيږي چې په بازار کې مشتريان زيات وي او مولدين کم۲-دتوليد اصل له دې اصل څخه هغه وخت استفاده کيږي کله چې په بازار کې مولدين تر اندازې زيات شـي او مولدين خپلو توليداتو په کيفيت کې په خپله خوښـه ښـه والی روالي۳-دخرڅلاو اصل: له دې اصل څخه هغه وخت استفاده کيږي کله چې توليداتو له تقاضا او عرضي سره مساوي وي نو مولدين کوشش کوي چې څنګه وکولای شـي په بازار کې زيات اجناس او خدمات دتخنيک په اساس خرڅ کړي . ۴-دبازار موندنې اصل: له دې اصل څخه هغه وخت استفاده کيږي کله چې په بازار کې رقيبان زيات وي او مولدين هم په کيفيت کې په زياته اندازه ښه والی راوستی وي او نو مولدين دکيفيت دښه والی ترڅنګ دمشتري رضايت او تسکين په نظر کې نيسي . مولد دتوليد په ښه والي مولد کولای شـي چې ټولنې ته په لاندې ډول پرمختګ ورکړي۱-داستخدام سطحه لوړول۲-اسانتياوي رامنځ ته کي ۳-ضـــرورتونه رفع کوی۴-عمومي رفاه رامنځ ته کوي۵نوی کاروبار رامنځ ته کوي او داسې نورporter 5 force model۱-دنوي داخليدونکي خطر يعنې نوی کمپنۍ مارکيټ ته داخليدل۲-substitute pro په دې معنا چې دوه اجناس په يو شان بازار کې وجود لري لکه موبايلونه ۳-دخامو موادو عرضـــه کوونکي۴-دخامو موادو اخيســتوونکي . دمشـــتريانو دتجاربو مديريت . په دې معنا چې مشـتريانو سره دخپل نوي توليد او يا هم موجوده توليد په اړه مرکه کول ترڅو خپل توليد دنواقصو او ګټو څخه خبردار اوسې چې په هغې bassمطابق توليد ترســره نشــي چې همدغه مرکه دمشــتري ســره دمشــتريانو دتجاربو مديريت په نامه يادېږي.marketing information systemدبازارموندنې معلوماتي سيستم : ديو سازمان دبازارموندنې معلوماتي ســيســتم دې ته وايي چې په هغې کې دمارکيټ په هکله پراخه معلومات موجود وي څو اجزاوې لري۱داخلي ريکارډونه : په دې کې داتربحث لاندې نيول کيږي چې مونږ څومره فرمايش لروا و څومره توليدات موخرچ کړي دي يعنې دتوليداتو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دخرڅلاو په هکله داخل دسازمان کې دمعلوماتو ریکارډ کول ده۲-دمارکیټینګ پټ سیستم : په دې معنا چې درقیب په هکله ټول معلومات ترلاســـه کوي یا په بله وینا مارکیټینګ پټ کارمندان چې پر مارکیټ درقیب په هکله تاســو ته دښــکاره یا پټه توګه دمعلومات ورکوي. دمارکیټینګ څیرنه: دیوېمشـخصـېسـتونزې دحل لپاره دمعلوماتو لاسـته راوړل. دمارکیټینګ decision support systemپه دې معنا چې په دې ســیســتم کې دمارکیټ په هکله ټول معلومات تهیه تنظیم اودپریکړي لپاره یي ستاسو په واک درکوي ترڅو تاسې په ښه شـکل سـره پریکړه ترسـره کړی یعنې په پرمختللې تکنالوژۍ موجودیت. داقتصـادي قیمت اهمیت: دتولید په عواملو تاثیر کوی.یعنې کله چې دشـیانو بیې لوړیږي نو عوامل هم خپل معاوضــه پورته بیایې چې ویلای شـو چې قیمت په اقتصـاد کې یو اسـاسـي اله دی*دکمپنۍ د؟؟قیمت اهمیت : څومره چې یو جنس قیمت لوړیږي خلک ورته تقاضا لږی او څومره چې دیو جنس قیمت ټیټ وي نو خلک ورته زیاته تقاضــا لري . دقیمت ټاکلو اهداف: ۱-په لنډه موده کې اعظمي ګټه ترلاســـه کول۲-دټاکل شــویو عوایدو لاســته راوړل۳-داجناســو دخرڅلاو زیاتوالی*په کومو حالاتو کې دلوړقیمت ټاکنه غوره ده ۱-نوی تولید بایددمشتریانو دغوښتنې سره سم تولید شوی وی۲-دنوي ټکنالوژۍ په اساس دخپلو تولیداتو لپاره لوړ قیمت ټاکل۳-له سیالو څخه دنویو شیانو ساتل*دمستهلیکینو لپاره دقیمت ټاکنه اهمیت: هرڅومره چې دیوجنس مطلوبیت دقیمت په اســاس زیات وي نو زیات خلک یي اخلي او په مصــرف یي رســوي . دقیمت ټاکلو طریقي۱-دقیمت توپیري ټاکنه۲-تبلیغي قیمت ټاکنه۳-قیمت ټاکنه دپیشـنهاد شــوو وړاندیزونو په بنسـټ لکه دتجارله خوا دالماریۍ قیمت ټاکل۴-قیمت ټاکنه دروان شــناســی په بنســـټ (مارکیټینګ ټیم)۵-امتیازي قیمت ټاکنه۶-نفوذي قیمت ټاکنه۷-قیمت ټاکنه داجناســـو دلګښتونو په اسـاس۸-اقتصـادي قیمت ټاکنه۹-قیمت ټاکنه داختیاري محصـولاتو په بنسټ۱۰-قیمت ټاکل داجباري محصـولاتو په بنسـټ. دریسـرچ پروسـه۱-دمشـکل پیژندنه۲-دځانګړو موخو ټاکل۳-دڅیړنې لپاره پلان جوړونه۴-دمعلوماتو دتفصیل یوځای کول۵-تحلیل یاارزونه دمعلوماتو۶-پایله اخیســـتنه۷-دراپورچمتو کول. دڅیړنې لپاره معلومات له دوو لارو څخه ترلاسـه کوو۱-بهرنۍ سرچینه۲-داخلي سرچینه: بهرني په دوو ډلو ویشل شوی لمړني لاس معلومات---دڅیړنې طریقه۲-دارتباط طریقه۳-دبیلګې اخیســتنې طریقه۴-دڅیړنې وســایل دټولیوښتنلیک برابرول۲-دوهم لاس معلومات: چې له رسـالوسوداګریزو خونو مجلو کتابونو او دشـخصـي ادارو څخه په لاس راځي . لمړي لاس معلومات : دمرکو پوښتنو یا سروې او په مستقیم ډول په لاس راځي .دفیلیف کوټلر له نظره تولید : هرڅه چې مارکیټ ته دمصرف یا اســتعمال لپاره وړاندې کیږي او یو ضــرورت پوره یا رفع کولای شـــي تولید بلل کیږي دکټګورۍ له مخې تولید : ۱-نوی جهان یا نړۍ ته ۲- نوي کمپنۍ ته ۳-کله چې یوه کمپنۍ نوی تولید کرښـــې ته اضـــافه کړي۴-دترقي اونوښـــتونه۵-تولید ته نوی ســـاخت ورکول۶-دمصـــارفو کموالی. دبازار موندنې تکاملې مرحلې ۱-production conceptدتولیدولو

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصــــل۲-دتولید اصــــل product concept۳-دخرڅلاوو اصــــل selling concept۴-دبازارموندني اصــــل marketing concept۵-دبازار موندني ټولنيز اصــــل marketing . social concept

پولي(پيسو) اقتصاد

پولي اقتصـــــاد عبارت له هغه اقتصـــــاد څخه ده چې په عمومي ډول دپيســـو څخه بحث كوي. Crowtherپه خپل كتاب outline of money كې ليكلي چې هرشی چې په عمومي ډول داجناســو دتبادلې لپاره دوســيلې په شــكل او همدارنګه ديو مقياس به شــكل دارزښــت دذخيره كيدو په توګه په كاريوړل شــي پيســې بلل كيږي همدارنګه Colebornوايي هرهغه شــــی چې په پراخه ډول دتادياتو لپاره او همدرانګه دپورونو دتاديه كولو لپاره په كاريوړل شــي عبارت دپيســو څخه دی. دپيســو اصــلي وظايف احتوا كوي چې هغه عبارت دي له ۱-داجناسو دتبادلې وسيله۲-دپوردتاديي وسيله ۳-دارزښت دذخيره كيدو وسيله۴-دپيسو قانوني تعريف:the state theory of moneyپه اساس واضح كيږي اوددې تعريف لاندې يوشی ددولت له خوا دپيسوپه نوم اعلان شي دپيسو په نامه ياديږي. دپروفيسرknopپه اصـطلاح هرهغه شـی چې ددولت لخوا دپيسـو په نوم اعلان شـي دپيسـو په نوم ياديږي. او همدارنګه : د Hartleyپه اصطلاح پيسې بايد ديو قانوني حيثيت لرونكې وي پورته نقطو ته په كتو سره ويلای شـو چې هرهغه شــی چې داجناسـو دتبادلې دوسـيلې په توګه كارول كيږي بايدددولت لخوا په قانوني ډول اعلان شــــي. دعمومي قبوليت تعريف: ددې تعريف لاندې دپيســــو يو بل بعد ترنظر لاندې نيول كيږي اوداپه دې معنا چې هرهغه شــــی چې داجناســــو او دتبادلې د وسـيلې په توګه ددولت لخوا دقانوني پيسـو په شـكل اعلانيږي بايد خلكو ته قابل قبول وي په دې اسـاس selly?manوايي يوشـی چې دپيسـو په شـكل رامنځ ته كيږي بايد عمومي قبوليت لرونكې او همدارنګه او ارزښتونو دمعيار په توګه خلكو ته قابل دقبول وي پيسې ګڼل كيږي. نوبلاخرهH-D-Robertsonوايي هرهغه شـی چې داجناسـو دتادياتو لپاره خلكو ته قابل قبول وي پيســې بلل كيږي.جنســي پيســي ســيســتم : دهغه ســيســتم څخه عبارت دی چې اجناس لكه ځرمن،روپۍ پانې، دتادياتو دوسيلې په سيستم كې دپيسو وظيفه اجراكوي خو داخبره بايد په ياد ولرو چې دغه اجناس په خپله ديوخاص ارزښـــــت څخه برخوردارد‌ي خو ديو اندازه مشــكلاتو لكه ذخيره كول(ســتوركول)ددوام كموالی ، انتقال مشــكلات، او همجنس والی او دويش قابليت په دي سيستم كې دناكاميدو عمومي علتونه دي credit money؟؟دپيسو اهميت : په پانګه وال نظام دپيســـو قواعد 1-money and price mechanism2-importance in production 3-importance in consumption4-importance in trade5-importance in discription6-importance in saving &investment7-

(c) ketabton.com: The Digital Library

importance in public finance 8-importance in political progres9-social importance10-index of growth.په پانګه وال نظام کې دپیسـو اهمیت دقیمت په جـوړښـــت کـې ډیـرزیـات دی. Secondary functions of money1-aid to specializaion2-production and trade3-influence of income and consumption4-making loans5-tools of monetary management6-instrument of economic policy 7-measurment of marginal productivity liquidity of porperty8-?basis of credit system9-distribution of income.دپیسو وظایف په درې ډوله دي ۱-دپیسو ابتدایې یا اصلي وظایف۲-دپیسو دویمې یاضمنې وظایف۳-دپیسو تصادفي اضطراري وظایف.اصلي وظایف: هغه وظایف دي چې دڅه شي لپاره پیسې رامنځ ته شوي دي او دې وظایفو اجراسره دبارتر اقتصادي مشکلات له منځنه یوړل شـوي دي.measurement of marginal productivityدنهایي مولدیت اندازه ګیري: لکه څرنګه چې دتولید په پروســه کې دیوعامل لوړوالی دیوې اندازه تولیداتو دزیاتوالي سبب ګرځي. چې دغه عامل تولید زیاتوالی دتولیدزیاتوالی په پیسو اندازه کیږي نو په دې اساس ویلای شو چې دپیسو یو وظیفه دنهایي موجودیت اندازه ګیري ده . الکترونیکي سیستم : هغه اعتباري سیستم ده چې مال دځای نه ځای ته انتقالوي.بانکي سیستم : دانلاین اخیستلو او خرڅولو داعتباري پیسو په اساس ولاړوي . دښـو پیسـو مشـخصـات۱-عام قبولیت۲-دارزښـت ثبات۳-دانتقال قابلیت۴-دویش قابلیت۵-یوشـانوالی۶-دذخیري قابلیت۷-دشناخت قابلیت۸-نرم والی۹-کموالی۱۰-ګټورتوب.

(c) ketabton.com: The Digital Library

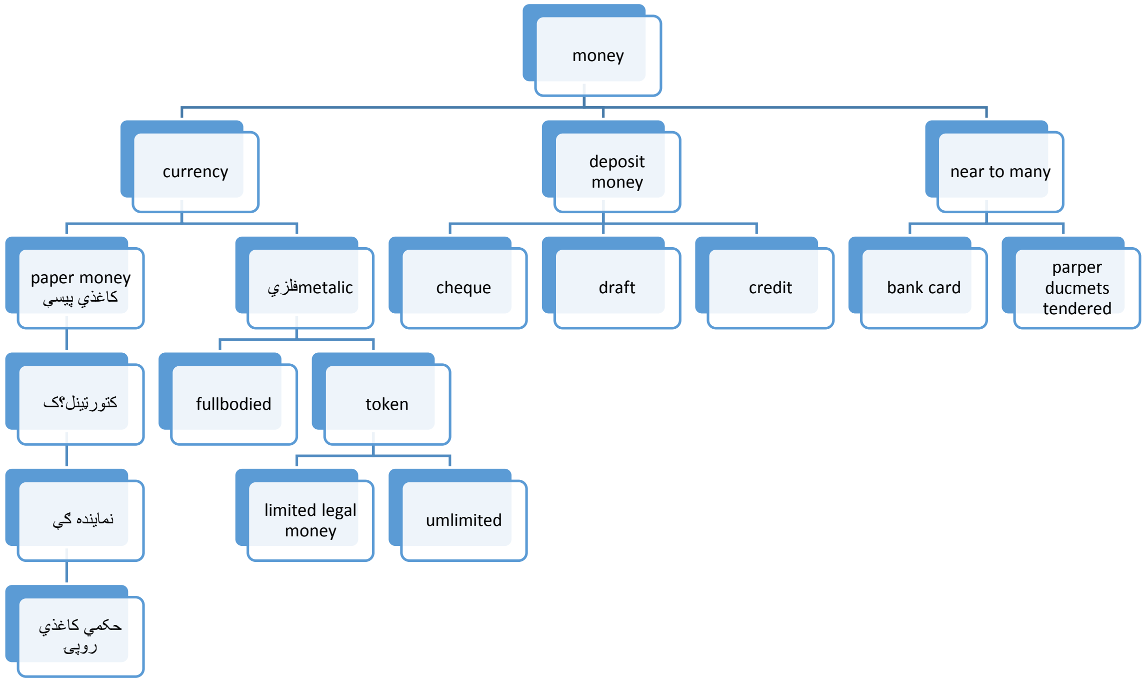

دنماينده ګي کوونکي پيسو ښخه مراد goldenدي او کاغذي تبادله کيدونکي روپي : څومره چي سره وړاندي کوي په همغومره اندازه يي ساتم. حکمي پيسي کاغذي معنا داده چي ددي شاته ذخيره موجود نه وي بلکي حکومت اعلان کوي چي داسي دي کاغذي پيسي عبارت دهغه سندونو(کاغذونو) ښخه دي چي دمرکزي بانک لخوا په خاص شکل ډول چاپيږي او خلکو ته دتبادلي دوسيلي په شکل وړاندي کيږي چي ددي پيسو استعمال په ١٩ م پيړی کي او همدارنګه په اوسني وخت کي زيات شوی. دلاندي خصوصياتو لرونکي کاغذي پيسي زياتي راحت کوونکي او دزياتي بدو درلودونکي دي١-هغه پيسي چي شاته يې پيسي وي يعني سره زر نه وي يعني پيشتيباني پيسي ٢-يو شان ته ورته والى لري٣-دارزښت ثبات. ددي ښه ارزښت داده چي دوخت په تيريدو سره خپل ارزښت له لاسه نه ورکوي٤-ارتجاعيت: په کومه اندازه چي ضرورت وي ارتجاعيت کوی٥-داقتصادي ودي پرمخ وړونکي دي٦-ددولت ګتي په کي وي . قانوني حيثيت لرونکي يا هاى پاورډ لرونکي پيسي: قوت لرونکي پيسي دهغه پيسو ښخه عبارت دي چي ديو هيواد اوسيدونکي يي قانونا ددغه پيسو دتادياتو کي داجناسو او خدماتو دراکړي ورکړي لپاره مکلف ګڼل کيږي نو په دي اساس ويلاى شو چي دهيواد قانوني حيثيت لرونکي پيسي دهغه هيواد پولي واحد دی چي په دوو برخو ويشل کيږي١-نامحدودي قانوني روپی٢-محدود قانوني روپی. پيسو ته نژدي پيسي : هغه ټول اسناد چي په وسيله يی په عاجله توګه پيسي لاسته راوړل کيږي پيسو ته نژدي پيسي ګڼل کيږي. خوداخبره بايد په يادوساتو چي چيکونه پيسو ته نژدي پيسي نه ګڼل کيږي. برقي پيسي: دانترنيت او انلاين ښخه په استفاده چي کوم معاملات دتادياتو لپاره ترسره کولو لپاره په کاروړل کيږي برقي پيسي ګڼل کيږي.دپيسو ارزښت ښخه هدف ديو

(c) ketabton.com: The Digital Library

پولي واحد په مقابل کې دځومره اجناسـو او خدماتو خريداري ده چې دغه د پيسـو دارزښـت ټاکل دمختلفو علماوو له نظره مختلف عوامل لري چې يوه برخه علما يي دپيسـو مقدار پورې ترې او دپيسو مقدار روابط دپيسو دارزښت او دقيمتونو دعمومي سطحې پورې تړاوو لری لکه څرنګه چې پورته ذکر شو دپيسو مقدار دپيسو دارزښت سره معکوسه رابطه لري دپيسو دارزښـت دپيسو دعرضـې او تقاضـا سره تړاوو لري په دې اسـاس لازمه ده چې ترهر څه دمخه دپيسو دعرضې او تقاضا په هکله لازم بحث وکړو. دپيسو دعرضې منابع: ۱-مرکزي بانک۲-دتجارت بانک۳-دولت .دکينز په نظر خلک په درې حالاتو کې پيســو ته تقاضـــا لري۱-دمعاملاتو په اساس پيسو ته تقاضا۲-دپانګې اچونې لپاره پيسو ته تقاضا۳-دپيسو لپاره احتياطي تقاضــا. دکينز په نظر پيســو ته هروخت دمعاملاتو په اســاس تقاضــا پيداکيږي چې خلک داجناسو او خدماتو دتاديه کولو لپاره پيسو ته ضـرورت لري داډول تقاضـا په مستقيم ډول دملي عايد سره تړاوو لري په دې مفهوم چې دزياتو پيسو موجوديت دعايد دزياتوالي په معنا ده ۲-دپانګې اچونې لپاره پيســو ته تقاضـــا هغه وخت پيداکيږي چې دهغه دمصـــارفاتو څخه اضــافه شـي چې په دې برخه کې اضــافه پيسـې په دوو لارو اسـتعماليږي لومړی داچې اضـافي پيسـې له ځانه سـره اوزګاره سـاتې او دوهم داچې دنورودلاسـته راوړلو په خاطر يي دسود په مقابل کې پانګه کوو که چيرې دسودنرخ لوړيږي نو يو شخص دپيسو اضافي برخه دسود په مقابل کې ورکوی او که چيرې دسود نرخ ټيټيږي خلک پيسې دځان سره دراتلونکې لپاره ساتې ۳-دريم دپيسو لپاره احتياطي تقاضا رامنځ ته کيږي کله چې خلک دغيرې مترقبه مصارفاتو لپاره پيسو ته ضرورت پيداکوي داډول تقاضا دپيسو دعمومي تقاضا ډيره کوچنۍ برخه جوړوي. ښــې پيســې کومې پيســې دي هغه پيســې دي چې دپيسـو اسـاسـي حتمي – او مشکله وظايف په ښه ډول اجرا کړي.دښو پيسو مشخصات عام اعتبار او قبوليت۲-دارزښت ثبات۳-دانتقال قابليت۴-دتقســيم قابليت۵-دذخيري قابليت۶-يوشـــان والی ۷-دشـــناخت وړ۸-نرموالی۹-کموالی . دپيسـو ډولونه : ډيرموجود دي خو دلته ترې ترټولو مشـهورې دادي ۱-کرنسـی۲-اعتباري پيسـی۳-سـنډرډ پيسـی۴-قوت لرونکې (قانوني) پيسـې ۵-پيسـو ته نژدې پيســی۶-بريښـنايي پيســې . کرنســۍ ديو ملک پولي واحد ته کرنســۍ ويل کيږی دپادونې وړ دپيسو اصطلاح نظر کرنسۍ

کرنسۍ

په دوه ډوله ويشل شوي ----۱-کاغذي پيسي ۲-فلزي پيسې کاغذي په درې ډوله ويشل شوي دي ۱-حکمي روپۍ۲-دتبادلې کيدونکې کاغذي روپۍ۳-نماينده کوونکي او فلزي هم په دوه ډوله دي ۱-فول باډيډ ۲-ټوکن.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پولي اقتصـاد پيسـي هغه جنس ده چې داجناسـو دتبادلې اړتياوي ولري. دپيسـو په تشـريحي تعريف کې دپيسـوپه وظايفو بحث کيږي. هرهغه څه چې ددولت له خوا نه پيسـو په شـکل اعلان شـي هغه پيسـې بلل کيږي. قانوني تعريف : عمومي قبوليت تعريف : هرهغه شـی چې عموي قبوليت ولري پيسې بلل کيږي رابرټ سن او شـکين وايي هرهغه شـی چې دتادياتو يا دقرضـونو دتاديې لپاره وکارول شـي . دپيسـو عمومي تعريف: پورته نقاطو ته په کتو سـره دپيسـو لپاره عمومي تعريف په دې ډول دی هرهغه شـی چې په با قاعده ډول په اقتصـادي معاملو کې دتبادلې دوسيلې دشمير دواحد او دارزښت دذخيره کيدو په توګه په کاروړل شي عبارت له پيسو څخه ده . دبارتر سيستم ځيني مشکلات: داشخاصو په ضرورتونو کې عدم مطابقت۲-دپور دراکړېورکړې مشکل۳-دتقسيم نه قابليت۴- دارزښت عدم ذخيره ۵-دارزښت دانتقال مشـکل۶-ددولت دماليې او تادياتو مشـکل. په پانګه وال نظام کې دپيسـو رول: پيسـې دټولو خوشـاليو طاقتوره ملکه ده داسـتاد لپاره دهغه اسـتادي دوکيل لپاره دهغه فيصـله . په کپيټليزم نظام کې پيسې ځيني عمده فعاليتونه سرته رسوي. دقيمتونو جوړښت او پيسې اصلا په کپيټليزم کې رامنځ ته کيږي۲-دتوليد په برخه کې مرسـته۳-دمصـرف په برخه کې اهميت۳-دتجـارت پـه برخـه کې اهميت۴-دتوزيع پـه برخـه کې اهميت۵-دذخيره کيدو او پانګونې په برخه کې اهميت۶-ددولت دمصـارفو تمويل۷-اجتماعي اهميت۸-سـياسـي پرمختګ۹-دپرمختګ دښودلو شـاخص. دپيسو اهميت په سوسياليسـت اقتصـادي نظام کې : پيسـې دتبادلې دوسيلې دارزښـت ذخيره او بلاخره دارزښـت دښـودلو لپاره اسـتفاده کيږي په سوسيالستي اقتصـاد کې داقتصـاد درې مهمې پوښتنې ؟څه بايد توليد شي ــځرنګه بايد توليد شي-دچالپاره بايد توليد شی. په سوسيالستي نظامونو کې پيسې ددولت په لاس کې وي. دپيسو منفي اړخونه : ترهغه وخته چې اقتصـاد ته ګټه رسـول چې ترکنترول لاندې وی او که له کنترول ووځي تاوونونه اقتصـاد ته رسـوي. چې دپيسو کنترول او مديريت ونشـي انفلاسـيون رامنځ ته کيږي چې داضافي پانګونې دتشويق سبب ګرځي . دجعلي پيسو نقصانونه : جعلي پيسـې دپيسو اعتبار له منځه وړي ــکورنيو بزنسونو ته تاوان رسوي-دمخنيوي مصـارف له منځه وړي-داعتبار بايلل-دمخنيوي مصارف-دپيسو ډولونه ۱-کاغذي پيسې ۲-جنسي پيسې۳-فلزي پيسې ۴-کريډيټي پيسې ۵-الکترونيکي پيسې .دپيسو دندې په دريو برخو ويشل شوی دی ۱-دپيسـو اصـلي يا ابتداي دندې ۲-دپيسـو حتمي دندې ۳-مشـکله (مشـروطي) دندې . اسـاسـي دندې دهغو وظايفو نه عبارت دي دکومو لپاره چې پيسـې رامنځ ته شـوي ۲-دپيسـو ضـمني دندې : هغه دندې دي چې داسـاسـي وظايفو په خوا کې پيسـې سرته رسـوي ضـمني دندې بلل کيږی۳-مشـکله يا مشروطي دندې : دهغو دندو څخه عبارت دي چې دپيسو دمثبتو نتايجو له وجې رامنځ ته کيږي. دپيسـو اصـلي دندې لاندې وظايف ترسـره کوی۱-پيسـې دتبادلې دوسـيلې په توګه۲-داجناسـو اوخدماتو اندازه ګيري اله ۳-دټولو اجناسـو ارزښـت بيانوي۴-دراتلونکو تادياتو ترسـره کول۵-دارزښـت ذخيره مطلب پيسـې اوس مهال او په

(c) ketabton.com: The Digital Library

راتلونکي کې داجناسـو او خدماتو داخيستلو توان لري. دپيسـو ضـمني وظايف:۱-دتخصـص توليد او تجارت سـره مرسـتـه کوى۲-عايد او مصــرف باندې تاثيرات۳-دپورونو درامنځ ته کولو منبع۴-دپولي مديريت دتطبيق وسـيله ۵-داقتصــادي پاليسـيو وسـيله=اصـلا دپيسـو په واسطه صورت نيسي دپولي مديريت دتطبيق وسيله لکه مرکزي بانک چې پيسې دوسيلې په توګه کاروي ترڅو دپيسـو ښــه مديريت وکړي مشــکله وظايف: ۱-دتوليد نهايي بهرې اندازه ګيري۲-دملکيت دخرڅلاوو اســانتياوي دپيسـو رامنځ ته کړي ۳-اعتباري سـيسـتم اسـاس۴-دعايد توزيع دندې دپيسو په واسطه صورت نيسي. دفلزي پيسو ارزښت په څه کې ده ۱-ژرله منځه نه ځي۲-دنورو هيوادو ته ترې قاچاق نه کيږي. دکاغذي پيسو ښه والى اقتصادي دي کاغذ ارزانه ده نسبت نورو اجناسـو ته ۲-دانتقال اسـانتيا۳دپيسـو ارتجاعيت۴-يوشـان ته والى۵-دارزښـت ثبات۶-اقتصــادي ودې پرمخ وړل ۷-دولت ته ګټه. دکاغذي پيسـو بدوالى: دانفلاسيون ويره۲دخارجي تادياتو ويره ۳-خرابولي خطر۴-جعلي پيسـې۵-دنوروهيوادونو په حدودو کې اسـتعمال. پولي نورم پولي سـيسـتم يا monetary systemدهغه ميکانيزم څخه عبارت دي چې دهغې په اساس ددولت دپيسو شکل ډيزاين اودهغوى دمقدار اندازه دپيسو په دوران کې ټاکي که چيرې ديو هيواد پولي واحد سره زر وي نو پولي معيار هم سره زر دي golden coin standard-golden bullion –golden exchange-gold reserve standard.علما دانفلاسيون علتونه په دوه برخو ويشـي۱-دمصـارفو په اساس انفلاسيون۲-دتقاضا په اساس انفلاسيون۱-دمصارفو په واسطه انفلاسيون هغه وخت رامنځ ته کيږي کله چې داجناســـو او خدماتو په توليد کې داســـتعمال کيدونکي خامو موادو او کارګرې قوې په مصـارفو کې په دوامداره توګه زياتوالى رامنځ ته شي او دتقاضا په اساس انفلاسيون دعامه خلکو ته خطر صورت په داسې حال کې چې دمصارفو په اساس انفلاسيون دعرضه کوونکو له خوا صـورت نيسـي په دې اسـاس دکينزيانو عقيده دانفلاسـيون رامنځ ته کيدو ددوهم علت دتوليد په مصــارفو کې دزياتوالي څخه دمجموعي عرضــي دکمبود سـبب ګرځي . دګټې په اســـاس انفلاســـيون په هغو تولنو کې چې دبازاري انحصــــاراو يا دانحصـــــار ته نږدې وي انحصـارکوونکي دلوړې ګټې طلب کوي . دغه ګټه دانفلاسيون په ډول څرګنديږي دموادو په اسـاس انفلاسـيون که چيرې په هيواد کې دځينو مهمو عناصـرو لکه تيل-او سپنه ګاز او نور قيمتونه لوړ لاړشي داجناسو او خدماتو په توليد کې نوموړي مصارف راڅرګنديږي. دوامدره زياتوالى يې دمصــــــارفو په اســــاس انفلاســـيون رامنځ ته کوي۳-که چيرته هيواد ته په واريديدونکو توکو مصـارف لوړ شـي او يا په صـادرونکي هيواد کې داجناسو قيمتونه پورته لاړشي نودغه مصارف زياتوالى دانفلاسيون په شکل څرګنديږي.دانفلاسيون علاجونه۱-پولي پاليسـي : عبارت له هغه تدابيرو څخه ده چې له مخې په يو هيواد کې دپيسـو عرضـه دپيسـو تقاضـا دمرکزي بانک له خوا کنترولېږي ددې ډول پاليسـي دتطبيق لپاره دوو عناصـرو څخه استفاده کيږي۱- quantities controlکمي کنترول۲- qualitative controlکيفي کنترول

(c) ketabton.com: The Digital Library

دپیسـو دکنترول لپاره دمرکزي بانک له خوا مختلفي پالیســی په کاراچول کیږي او دهغې له مخې دانفلاســیون مخنیوی کیږي چې ځینې یې عبــارت دي لــه 1-open market operation2-variation in bankrates3-credit rating4-varing reserve requirement5-consumer credit requirement.ڊ

ستېنډرډ

مفاهیم :ستېنډرډ جوړونه هغه قوانین او قواعد دي چې بشري کړنې او فعالیتونه په یوه معلومه ساحه کې چې عموما دګټې دلاسته راوړلو په منظوروي منسجموي. ستېنډرډ : له هغه تخنیکي سند څخه عبارت دي چې نورمونه ، قوانین ، غوښتنې تقاضـاوې،اومعیارونه په کې په نظر کې نیول کیږی. او ذیصـــلاح ارګانونو لخوا تاکل کیږي. نورم: دعلم او تخنیک په وســـیله دسنجشونو اساس دی او یا هم ویلای شو چې نورم یوه کمیټه ده چې دعلمي او دعملي تجربو په ترڅ کې طرحه او تثبیته شـــوي ده. او دیوې ذیصـــلاح مرجع لخوا تصـــویب شـــوي ده. تخنیکي کمیټه : عبارت له یو ګروپ پوهانو څخه ده چې داړونده ســکتورونو او مشــخصــو موضـوعاتو دسـتندردونو دانکشـاف او دسـتندردونو جوړولو په منظور دملي سـتندرد دقانون دنهمې مادي په اساس دعلمي تحقیقي ، خصوصي اونورو اړونده دولتي نهادونو څخه تشکیل کیږي. دسـتندرد نړیوال سـازمان درهنمود په اسـاس تخنیکي کمیټه درې ډوله غړي لري۱-ثابت یا اصـــلي غړي: دســـتندرد جوړونې ریس، دلابراتوار کارپوه، دســـتندرد جوړولو متخصـــص ، دمســـتهلیکینو دحمـایت نهـاد ســـوداګریزخونې او نوردولتي اداري دي۲-متغیریاغیرثابت غړي: دتولیدونکو اسـتازي اودصـنایعو مالکان دمسـلکي اتحادیو اسـتازي، دوزارتونو او سکتورونو استازي اوصادراتي او ورداتي سکتورونواستازي دبهرنیو موسسو استازي کوم چې له دولت سره همکارې وی۳-ناظره غړي: دولتي او غیر دولتي نهادونه او ټولنې او یا هغه ځانګړي اشخاص چې دستندرد پروسې دتعقیب او څارنې غوښتې وي پرته له دي چې په فعاله توګه په فعالیتونو کې سهم او حضـور ولري په ۱۹۰۱ م کال کې دبرتانیا ستندرد کمیټه دایره شوه . دملي ستندرد دډیروموسسـات له لومړۍ نړیوالي جګړې وروسته جوړ شو دهیوادونو ترمنځ دنړیوال تجارت اړیکې او دمالونو اومه موادو بدلول او همدارنګه دفرهنګي علمي او تخنیکي اړیکو دپیداکولو اړتیا ددې سـبب شـوه ترڅو دسـتندرد ایښـودنې نړیواله ټولنه(iso) رامنځ ته شــي په ۱۹۴۶ کال کې د ســتندرد نړیوال ســازمان په لندن کې جوړشـو(iso). چې په هغه کې ۲۳مملکتونه شـامل شـول. دسـکرو او فولادو اروپایي اتحادیه وه په ۱۹۵۲ کې تاســیس شـــوه په ۱۳۴۵ کال کې دوه ډوله نړیوال ســـتندردونه اوږدوالي واحد(متر)او بل دمتریک اوزان (کلو ګرام)دافغانستان دتجارت وزارت په چوکاټ کې مروج شول. متریک سیستم : دنړیوال عصري او ساده سیستمونو څخه شمیرل کیږی چې دعلمي

(c) ketabton.com: The Digital Library

او تحقیقاتي او تولیدي فعالیتونو دښــــه تنظیم لپاره داخلي اوخارجي تجارت ســـاحو کې یې خاص نقش درلوده او دیوې بیلې مقررې په مرسته دیاد شوي سیستم تطبیق دهیواد په ټولو ځایونو کې ترســـره کیږي. دســـتندرد دنورم لومړي دمعادن وزارت په چوکاټ کې په کال۱۳۵۲ کې رســما په عملي ډول په کار پیل وکړ او په ۱۳۵۳ کال کې لومړنی مقالې او علمي مضـامین دستندرد او دهغه داهیمت په اړه دټولنیزو اطلاعاتو له لارې خپاره شـول.په ۱۳۵۷ کال کې دحمام او جامو مینځلو دصابون ستندردونه دافغان صابون جوړوني صنعتي فابریکې لپاره دصـــابون ســـتندرد کمیســـون په منځګړیتوب بشـــپړ شـــو.په ۱۳۵۸ کال کې دترانسپورتي موټرو دسوځنده موادو لګښت مقررات او نورمونه بشپړ شو په (ستندرد افغان) مجلې دستندرد دنورم اداري په امتیاز په خبرونو پیل وکړ په ۱۳۵۹ م کال کې دداخلي سمنټو تولید ستندرد دتثبیت کمیسون په منځګړیتوب بشپړ شواوهم ددانه لرونکو مالوچو دسورت بندئ طرزالعمل ، کیفیت دښه والي او دتکړه بزګرانو دهڅوني په موخه توزیع شو. سیستم : یو له بل سره دتړلو برخو او اجزاوو مجموعه ده چې دموخو دترلاســه کولو په برخه کې یو دبل ترڅنګ فعالیتونه سرته رسوي. هغه سیستمونه : چې دستندرد جوړوني تراغیزې لاندې راځي په لاندې ډول دي۱-ټولنیز سیسـتم ۲-پوهنیز سیسـتم ۳-دقانون پرېښـودني سیسـتم ۴-اجرایوي سیستم۵-قضـایي سیستم دستندرد جوړوني سیستم ۶-دښوونیز اوروزنیز سیستم۷-اقتصـادی(پلان جوړوني)سـیسـتم۸-کرنیز سـیسـتم ۹-صـنعتي سـیسـتم ۱۰-سـوداګري۱۱-چاپیریال۱۲-مسـریز سیسـتمونه (مدیریت)۱۲-لوبه ییز سیسـتم . دستندرد جوړوني ارکان۱-ستندرد څیړنه او پراختیا۲-دستندرد ټولونه تدوین۳-دستندردونو دودول۴-ستندردونو سرته رســـول(اجرا) څیړنه او پراختیا : ســـتندردونو په هغه وخت کې عملي لوری ولري چې له څیړني او پراختیا سـره یو ځای وي پرته له دي نه شـــي کیدای ګټورواقع شـــي. سـتندردونو دودیدل دلاندې امکاناتو په منځګړیتوب ترسره کیږي . ښوونه۲-اطلاعات۳-مشاور. عمومي او اســاســي ســتندردونو ډولونه : په عمومي توکه ســتندردونه په ۴برخو ویشـل شـوي دي۱-کارخانه یي ستندرد۲-ملي ستندرد۳-سیمه ییز ستندرد۴-نړیوال ستندرد. کارخانه یی ستندرد دیوي تولیدی کارخانې دطرحې دنظریو اتفاق تولیدکنترول اوزیاتره کړو وړو په برخه کې شـامل دي۲-ملي سـتندرد داسـتندردونه له بررسـي او مشـورې وروسـته دتخنیکي صـنایع او تجارت دکارپوهانو اومتخصـصـــانو په مرســـته دملي ګټو دســـاتنې په موخه په هرهیواد کې راټولیږي چې البته په هرهیواد کې دملي ســـتندردونو دتدوین اصـــلي دنده دهیواد دســـتندرد دســـازمانونو او موســـســـاتو په غاړه وي . ســیمه ییز ســتندرد: داســتندردونه دیوې ډلې دګټې اخیســـتونکو وګړو په مرســـته په دوو یا څو ګاونډیو هیوادونو کې چې ګډ صـــنایع لري او یا دتجارتي راکړي ورکړي لرونکې وي تدوین کیږي.نړیوال ســـتندرد : دادســـتندرد ددغو هیوادونو دستندرد دنړیوال سازمان داړوندو کارپوهانو دنظریو سره دتوافق لاسته راوړني دي.نوټ==کارخانه یي ستندرد دکارخانې دسطحې په محدوده کې ،ملي ستندرد دمملکت

(c) ketabton.com: The Digital Library

په محدوده کې ، سیمه ییز ستندرد دڅوهیوادونو په محدوده کې ، او نړیوال ستندرد دنړۍ په ټولو هیوادونو کې په کاراچول کیږي.دهر ســـتندرد اجرا او جوړونه په لاندې مرحلو کې څرګندیږي۱-ستندرد جوړونې تنظیم اوټولنه ۲-ستندرد دچاپ اوخپرول۳-دستندرددسندګټې او اجرا. دستندرد جوړونې اصول او ګټې : ستندرد جوړونه اودستندردونو کاراچونه دتولیدونکو او مصـــرف کوونکو لپاره لاندې ګټې په خوا کې لري ۱-دناســـالمو ســـیالیو او دبې ځایه او غولوونکو تبلیغاتو لـه منځـه تلل۲-دپیریدلو پـه وخت دمصـــرف کوونکي دغولیدلو څخـه دانديښــنې له منځه تلل۳-په اړیکو کې دپوهاوي رامنځ ته کیدل۴-دتجارتي بدلونونو اســانتیا- تولیدونکو لپاره ګټې : ---دپام وړمشخصـاتو او خواصـو ټاکل، دتولید دچلند ټاکل او تشـریح نصـبول(مونتاژ)ازموینه دنمونې اخیسـتل، دبسـته بندیو ډولونو، لیږد رالیږد،دسـاتنې لارې چارې ، دعبارتونو ټاکل ددواړو خواو دپوهونې لازمي نښــــې اواصــطلاحات ډلبندي او اصطلاحات په دولونو کې ټیټوالی ، دتولید دساحې زیاتوالی او په لومړنیو موادو او بریښـنا کې دلګښت مخنیوی ، دضایعاتو ټیټوالی، دمحصولاتو دکیفیت ښه والی، په زیرمه ساتنه کې اسـانتیا دداخلي او بهرني تجارت پراخیدل. دمصـرف کوونکو لپاره ګټې : دغوره کالیو ساتنه ،دکالیو او محصول له امن څخه ډاډ په سپارښتنه کې اسانتیا دلږو پیسو ورکړه، دپام وړ کالیو ته په اسـانۍ سـره لاس رسـی او دیو شـمیر ملي او نړیوالو سـتندردونو پیژندل.دسـتندریشـن ددولتي سـیسـتم دمحتویاتو داسـتعمال دځایونو له مخې لاندېنې سـتندردونه ټاکې ۱-دتخنیکي شـــرایطو ســـتندردونه دهراړخيزي تخنیکي غوښـــتنې۲-دپارامترونو ســـتندردونو دکچې یا اندازې۳-داساسي پارامترونو اوټیپونو؟ستندردونه۴-دسورتمنټ ستندردونو دسورت کول۵-دنښـو سـتندردونه (مارکه)۶-دکنترکشـن سـتندردونه دودانۍ اواندازې ۷-دتخنیکي غوښـتنو ستندردونه؟۸-دمنل شو مقرارتو ستندردونه۹-دازموینې دمیتود ستندردونه(کنترول) تحلیل او اندازه نیونه۱۰-دنښې ایښودنې ، بسته بندۍ ،ساتنې ، ترانسپورټ، دمقرارتو ستندردونه۱۱-دکچې نیونې دالاتو عیارولو میتودونو لپاره ســـتندردونه۱۲-دجوړونې (ترمیم) اواســـتعمال مقرارتو سـتندردونه۱۳-دټینګ، تکنالوژیکو عملیو (پروسـیسـونو) سـتندردونه . دسـتندرد محتویات: دعلمي او نړیوال تاریخ له پلوه دســـتندردونو یوه بڼه هغه ســـنددی چې دنورمونو دغوښتنولرونکی وي او دباصـلاحیته څانګې لخوا نصـب شـوی وي . دستندریزیشـن نړیوال ســـازمان په عمومي توګه دوه لاندې اندازې تثبیت او ســـپارښـــتنه یي هم وکړه۱-a4-۲-a5دســـتندرد دپښـــتی (پوښ) عنوان. دســـتندرد دپوښ دمخې عنوان او نښــــې هم له اړینو موضوعاتو څخه دي. معمولا دپوښ پرمخ دستندرد دموسسې نوم ، دستندرد پرلپسې شمیره ، دستندردونو چاپ او دچاپولو کال ستندرد نښه او ستندردشوي محصول نوم چاپیږي دستندرد متن کوم اســاســي موضـوعات چې په سـتندرد کې ځای په ځای کیږي په لاندې ډول دي ۱-دهغوخلکو نومونه چې دستندرد دجوړونې دتثبیت په کمیسیون کې په رسمي ډول ګډون کوي ۲-دســتندرد دســرلیک یا نوم ۳-ســرټکي یا ســریزه۴-موخه۵-داســتعمال ځایونه(موارد)۶-

(c) ketabton.com: The Digital Library

تعريفونه۷-سمبولونه او نښې ۸-دمحصول ډلبندۍ يادرجه بندي ۹-ترمينالوژي۱۰-دمحصول دتوليد ميتودونه۱۱-دمحصـــول ځانګړي خواص۱۲-دتو///؟؟؟۱۳-نمونه اخيســـتنه اودنمونې اخيستنې ميتودونه۱۴-دازمايښت اوبررسۍ ميتودونه۱۵-نښه او اوايښودنه او بسته بندي۱۶-مرســـتندويه او لارښــود ضـــمايم۱۷-دصـــفحې لاندېنې ياداشـــتونه۱۸-دمتن اړوند ضـــمايم . دپرنسـيپ له پلوه ياد شـوي سـتندردونه په متن کې ځای په ځای کيږي. زمونږ په هيواد کې داسنادو واحد سيستم دستندردونو دپروژې دکارطرح او نښې ۱۳۵۵ کلونو راپه ديخوا دکابل پوليتخنيک دانسـټيټوټ او دنورم اوسـتندرډ په اداره او ځينو نورو موسسـاتو او اداراتو کې پيل شـوي دي۱-دمديريت کنترول: له هغو لارښـونو او دستورالعملونو څخه عبارت دی چې مديريت په يوه تصدۍ کې دټولو بيلابيلو اقتصـادي عملياتونو په کنترول قادروي۲-اجرايوي چلند ونه په يو ه تصدۍ کې له اړينو ټکو دچلند څرانګوالي او داقتصـادي او خدماتي بيلابيل عملياتو سرته رسول په هغه سازمان کې دي . چاپيرپال:--ديوه مناسب چاپيرپال شتون ديوې تصدۍ دبرياليتوب لپاره ناسم شرايط برابروي دچاپيرپال دکيفيت ستندردونه بايد دعمومي ګټو دسـاتنې په منظور اجراشـی۴-ماشـين الات او تجهيزات: ماشـين الات او تجهيزات سـاتنې ته اړتيا لري په يوي تصـدۍ کې دوسـايلو اوافزارو ته لاس رسـی او دهغو دپيژندنې سـربيره دجامه بندي او کوډ ايښـودنې له سـيسـتمونو څخه ګټه اخيسـتل هم اړين دي .طراحي::----دتصديو په زياتره عملياتو کې دطرحې عمليات تل له بدلونونو او نوښتونو سره يوځای وي. له دې امله تصــديګانې داطمينان دلاســته راوړنې لپاره دښــو چلندونو او تجربو دکارولو او لاس رسې يو مناسب سيستم دی.دستندرد کارپوه صلاحيت ::--په يوه سازمان کې دستندرد څانګې واک او ځواک بايد داســــې وي چې دټاکلې اقتصـــــادي کارله اجراڅخه مخکې .په موسسه کې دستندرد له څانګې سره مشوره وشي. يا دستندرد دڅانګې واک او ځواک داسې دی چې دتوليدي کوښـــښ دکارله ترســـره کيدو مخکې بايد دســـتندرد دڅانګې نظريات اولارښـوونې وپلټل شـی، په عمومي ډول ستندردونه جوړونې او تولونې له پلوه په دوه ډوله دي ۱-هغه سـتندردونه چې دبهرنيو سـتندردونو په مرسـته بيرته ګرځول شـوي چې دهغوی دجوړولو اړتياسرچينه isoستندردونه دی لکه ۱-اصطلاحاتو ستندردونه۲-تحقيقاتي چلندونو ته اړتيا لري.؟؟.دملي ســتندرد په موســســه کې ديوه ســتندرد دراټولونې دکارمراحل۱-دوړانديزونو موضــوع او ټاکلو موضــوع . لومړنی کميسـون دپيل ليکنې (چمتوالی) لومړنی کميســون دتوليدونکو مصــرف کوونکو او پوهنتونونو له هغو وګړو څخه چې درســره مينه لري، تري جوړه شـوی دي.وروسـتنی کميسـون: وروسـتی کميسـون جوړشـوی متن دنظر غوښـتنې لپاره دولتي مراکزو کې ذيصـلاح وګړو ، پوهنتونو او دصـنايعو مرکزونو ته ليږي او دوړانديزنو په لارښونو؟ دهغوي لخوا راټول شوی متن وروستی کيږي.ملي کميټه : دملي کميټې غړي دمنشـــی او دراټولونې مديريت په همغږۍ ذيصـــلاح واحدونو او ســـازمانونو دنماينده ګانو له منځه بلل کيږي.دستندرد دموسسې جګپوړي مسولين ، دتدوين منشي ريس او

(c) ketabton.com: The Digital Library

دفني كميسونونو غړي شتون لري له غور او دقت نه وروسته دتاكل شوي متن په اړه دملي ستندرد په توګه نتيجي ته رسيږي . ځانګړی كميسيون : داصلاحاتو او مهمو فني ستونزو دله منځه وړلو لپاره ځانګړی كميسيون اړتيا په وخت جوړه شوي چې ستندرد ارزيابې كوي اوبيايي خپروي. دستندردونو دبيا ليدو وروسته دانتايج لاسته راځی ۱-ستندرد دتجديد نظر ته اړتيا نه لري او په خپل مخكنې اعتبار پاتې كيږي۲-جزوي بدلون او دبشپړ توضيحات۳-ستندردونه چې په عمومي بدلون ته اړتيا لري په فني جلسو اودملي تصويب په كميټه كې له څيړنې او اصلاحاتو وروسته چاپيږي. په دي حالت كې دستندرد شميره تغيير نه كوي خو مخكېنې چاپونه باطله اعلانيږي۴-ستندرد باطل اعلانيږی او امكان لري دهغه پرځای نوی ستندرد له نوي شميري سره ځای په ځای شي. په اوسني وخت كې دISOنړيوال سازمان دنړۍ په ۱۷۵ هيوادونو كې دملي ستندرد دموساتو له يوي شبكې څخه جوړه شوي چې په هر هيواد كې ديوي مركز ي څانګې په توګه اواصلي مركز يي دژنيف او سويس په ښارونو كې فعاليت كوي. كوم سازمان چې نن ورځ isoپه نوم پيژندل كيږي خپل كار يي له ۱۹۳۶ كال څخه دملي ستندرد دانجمنونو نړيوال فدراسيون iso ترعنوان لاندې پيل كړ ددوهمې نړيوالې جګړي دپيښيدو په دليل منحل شو خوله نړيوالې جګړي وروسته په ۱۹۴۷ م كال كې د۲۵ نړيوالو هيوادونو دناستې له كبله په لندن ښار كې دستندرد لپاره دنړيوال سازمان په تاسيس موافقه وشوه او له هغه وروسته د۱۹۴۷ م كال دفبروري په ۲۳ نيټه ايزو رسما تاسيس شو. دسازمان لوګو په دوو انګليسې او فرانسوي ژبو په لنډو تورو isoښودل كيږي په حقيقت كې ايزو كلمه له يوناني كلمي ايزو څخه اخيستل شوي ده چې دمساوي يوانداز زبر ابر او همرنګي په معنا ده.دايزو نړيوال ستندردونه ددی سازمان دتخنيكي او فرعي كميټو په مرسته شپږ مرحلو كې راټوليږي۱-دوړانديز مرحله۲-دتدوين مرحله۳-دكميټې مرحله۴-دبررسې مرحله۵-دمنلو مرحله۶-دخپريدو مرحله.دايزو دغړوهيوادونو غړيتوب په ددي سطحو كې ځای لري۱-اصلي مرحله : هغه هيوادونه چې دستندرد او دهغې داړوندو مباحثو په برخه كې زياته او ښه سابقه لري او ستندردونه يې دزياتو هيوادونو تايد وړ وي يواځي هماغه غړي په رايه اچونې او نظر غوښتنه كې درايې وركولو حق لري چې دغو غړو په تخنيكي كميټو كې فعاله ونډه درلوده يعني دايزوفعال غړي parti patting membersهم نومول كيږي ۲-خبروركوونكي غړي يا على البدل : هغه هيوادونه چې دستندرد دسازمانونو نه لري داغړي دايزو دسازمان اقداماتو په جريان كې ځای لري خو دستندردونو په راټولونه او اعلان كې دخالت حق نه لري همدارنګه داغړي په كميټو كې درايي او ګډون حق نه لري ۳- ناظر غړی: ددی سازمان موادو ته لاس رسی لري مګر داريي حق نه لري اودايزو كتونكو په حيث رسما لري چې افغانستان په ۲۰۰۵ م كال كې دايزو دا ډول غړيتوب ترلاسه كړ. ګډ (مشترک) غړي: هغه هيوادونه چې دكوچني اقتصادلرونكې وي داغړي نسبت نورو ځه حق العضويت لږ وركوی اوپه دې كې كولای شي دستندردونو پراختيا تعقيب كړي. په

(c) ketabton.com: The Digital Library

هرحال دایزو دنده چې وکولای شي دټولو غړو ترمنځ دستندرد دراټولوني او خپریدا په اړه نظریوالی رامنځ ته کړي. .رایه اچونه :::دایزو نړیوال ستندرد په توګه دیوه ستر منل کیدلو ته لازمه ده دایزو دغړو ددوه ثلثو رایې چې په راټولولو کې ګډون درلود مثبتې وي مشروط په دې چې دټولو ورکړل شویو رایو څخه یې یو له څلورمې رایو لږ منفي وي . ټول نړیوال ستتدردونه باید لږ ترلږه درې کاله وروسته له خپریدا تجدید نظر شی له هر۵کالو وروسته داخلي غړو په مرستــه تجدید نظر شــي داکتوبر۱۶نیټه دســتندرد نړیواله ورځ ده او هرکال لمانځل کیږي.دافغانستان دملي سټندرد نښه (ANSA) انسا ده. دستندر محتویات عبارت له :دسټندرد اندازه او۲عنوان سټندرډ عنوان یا پوښ۳-دستندرد متن . دافغانستان دستندرد قانون په ۱۳۹۱ کال کې جوړشو.

د اقتصادي پرمختیا تیوري

اقتصادي ترقي دخلکو دژوند دښه والي په مانا ده چې یواوسط حد ورته ټاکل کیږي.پروفیسر مایر او پروفیسر باالدوین اقتصادي پرمختیا تعریف داسې کوي.اقتصادي پرمختیا یوه پروسه یا پړاوو دی چې دهغې په ترځ کې دټولنې حقیقي عاید په یوه اوږده موده کې زیاتوالی مومي . دملي عاید او نفوسو ترمنځ اړیکه په فرمول کې ښودنه په لاندې ډول د.y=y/p(y) سړي سر عاید(y)ملي عاید(p)نفوس دی. دپرمختیا دمطالعې ارزښت :داقتصادي ودي او پرمختیا دپراخه اقتصادي ډګرونو سره سیده اړیکې لري او خپلې زیرمې شتمني خپلواکې ملي تقویت او پرتم وســاتلای شــي. ۴-نرکســي : هغه هیواد پرمختیایې بولي چې دطبیعي زیرمو او نفوس په انډول لږ اندازه پانګیز-اجناس او ابزار ولري.۵دشـــلمې پیړۍ له نیمایې راهیسې دهغې ترپای پورې دنړۍ هیوادونه په کومو برخو ویشل شوي وو. جواب :دشلمې پیړي له نیمایې راهیسې بیا ترپای پورې په اکثروسیاسي اقتصادي بحثونو کې هیوادونه په لاندې درې برخو ویشــل شــوي وو۱- صــنعتي چې اقتصــاد یې دازاد بازار په بنســټ وو. ســوســیالســتي هیوادونه چې مرکزي پلان جوړونه پکې معموله وه او ددریمې نړۍ چې په دریمې نړۍ کې همدا وروسته پاتې هیوادونه راځي.کوزنتر داقتصادي پرمختیا په هکله وایي اقتصـــادي پرمختیا په اوږده موده کې دیوه هیواداو ټولنې بیلابیلو تولیداتو دظرفیت اوچتیدل دي کوزنتر دتولید په تنوع او ظرفیت تاکید کوي اقتصـــــادي وده دملي عاید دزیاتوالي او اقتصــادي ترقي دســړي ســر ګټې ســره ســراو کارلري. اقتصــاد پوهان وایي : اقتصــادي پرمختیا دیوې ټولنې داقتصادي ،ټولنیزو، دوګړوو درفاهي وضعیت، اقتصادي دوام لرونکې ودې ښــه کیدل دي چې ددغې ټولنې داقتصــادي ټولنیزو ســیاســي علمي اوفرهنګي بنســټونو دمثبت بدلون له امله پیښــیږي.ده یو هیواد په ټول ملي اقتصــاد کې دلوی اقتصــاد په کچه په یوټاکلي کال کې دتیرکال دمقدار په پرتله دتولید زیاتوالی اقتصــادي وده ، اقتصــادي پرمختیا

(c) ketabton.com: The Digital Library

دفزيكي ،بشـــري او تولنيزو ظرفيتونو په پام كې ســـاتلو ســـره يوځاى دتوليدي ظرفيتونو له زياتوالي ســـره تړلي وده پرمختيا بلل كيږي. همدارنګه : افغانســـتان دنړۍ په پرمختيا هيوادو كې شـميرل كيږي. دوه ګونى اقتصاد عبارت له هغه اقتصـاد څخه ده چې يويې بلكل طبيعي اقتصـاد سـره مشـابه (عنعنوي) اوبل بازار اقتصـاد په كې مروج وي يا شـتون ولري. ددوى عنعنوي اقتصاد ډيرمړژواندي بڼه لري دي ته subsistence economicهم وايې .دنفوسو فشـار سـتونزه زياتره دپرمختيايي هيوادو سـتونزه ده چې په راتلونكي دوى ته داسـتونزې راولاړه ولى شي: اقتصـادي ، اجتماعي ، صـحي،محيطي ،فرهنګي، او ان سياسـي ستونزې رامنځ ته كولاى شـــي.معمولا پرمختيايي هيوادونه خپل مواد بهر ته صـــادروي ددې پرځاى مصـــــرفي نوري (اجنـاس) او لومړني توكي لـه بهره پوره كوي. پـه پرمختللو هيوادو كې هروګړي ته دورځې ۳۵۰۰-۳۰۰۰واحده كالوري ميسره خو زمونږه په هيواد كې په مشكله سره ۱۷۰۰كالوري ميسره كيږي پرمختللو هيوادو كې هروګړي ته دورځې ۳۰ګرامه پروټين مهيـا كيږي حـال داچې زمونږ هيواد اوس هم ځينو مرفـه كورنيو تـه ايلـه ۱۵ګرامـه پروټين ورسـيدلاى شـي.دملګرومتلونو دارقامو له مخې به دزيږونونو مجموعي اندول(۱۷اعشـاريه ۶)ده دماشومانو دتغذيې سلنه (۱۳)دپنځه كلنۍ عمر څخه دټيټ عمر مړينې سلنه (۱۷اعشاريه ۲۵) ښودل شوى دعمر منځنى حد(۴۷-۴۲) دنفوسو كلنۍ وده (۱۷اعشاريه۲)فيصده او ځينې وخت له دې پورته ښـودل شـوى دى. دافغانسـتان طبيعي سـرچينې عبارت له :افغانسـتان په جنوب او جنوب لويديزو ولايتونو كې دكرولو لپاره پراخې ځمكې لري چې داوبه خورسيستم په جوړولو سـره د۹۰ميليونو ټنو غنم توليدولاى شـي. او همدارنګه دكانونو او نورې زيرمې هم شــــته او همدارنګه ځنګلونه هم لري، ترځنګ يې دخاموموادو او كاني توكو په غيرې قانوني او غيرې فني ډول ويسـتل كيږي او همدارنګه ځنګلونه او څرځايونه په مناسـبه توګه نه كارول كيږي. چې ګڼ شـــمير ځنګلونه دبربنديدو په حال كې دي چې په راتلونكي كې دژوري ويجاړتيا(erosion)امكان شـته ، او داسـي نورې ډيرى بدې بيلګې په دې برخه كې له نورو پرمختيايي هيوادو زمونږ حالت ډير بدترده په بل عبارت ديوېځانګړي دورې په لړكي دهرمتغير كمي بدلو ن ته وده وايې. دهاروډ ډومر دودي موډل: دغه موډل په پانګو او سـپما او دسـپما په اندازه باندې تاكيد كوي او داقتصـادي ودي ملي توليد په زياتيدو پورې تړلى بولي$i=dk$

$$=\frac{\Delta k}{dy}\Delta k = k = k\Delta y\frac{k}{x}$$

1.3=3

2.3=6

(c) ketabton.com: The Digital Library

2.5=6

يوبشـــپړ ټولنيز پلان لاندېني پړاوونـه لري۱-دپلان طرحـه او تهيې پړاوو۲-دپلان دتطبيق پړاو۳-دتير پلان دارزوني او دراتلونکې پلان لپـاره مقدمـاتي چمتوالى.دپلان دتطبيق لپـاره لاندېني عناصر ضروري دي.۱-دبودجي ارزښت۲-دادري مناسباتو سيستم۳-دروزل شوي فني پرســـونلو شـــته والى ۴-دپلان ســـره ســـمه او اغيزمنه رهبري۵-بيلابيلو څانګو کې هماهنګي.په پلان جوړونه کې ســـيميز توازن اهميت لري په پلان جوړونه کې بايد ديوې ستراتيژۍ اودورنما هدف په توګه دهيواد دبيلابيلو سيمومتوازن پرمختګ په نظر کې ونيول شي. دپلان جوړونې نړيوال تجارب:لکه چې وويل شول پلان جوړونه داقتصادي علومو يوه نسبتا نوې څانګه ده نن ورځ داسې هيڅ يو هيواد نشته چې په هغه کې پلان په يوه نه په يوه بڼه رواج نه وي. دپلان جوړونې دتيوري موضـــوعات:۱-دپلان ټولنيزه او اقتصــــادي برخه، دټولنې داړتياو دپوره کولو لپاره دمجدد توليد او ملي عايد دلوړولو د تدابيرو عملي والى يا دتطبيق امکانات څرګندوي۲-دپلان اســـلوب پيژندنه برخه دپلان تخنيکي او تشـــکيلاتي چاروترتيب او په ټولو ټولنيزو او اقتصــــادي برخو کې دپلان اجرا څيړي. ددغو ټولو برخو ترمنځ رياليکتيکي (ســره پيبلې)اړيکې شـته . اقتصـاد علم په مجموع کې هغه ټولنيز علم دى چې دټولنې پراخو غوښتنو ته محدودې سرچينې بيلوي.داقتصادي پلان جوړونې ميتودولوژي :دپلان جوړونې ميتودولوژي ددولـت داقتصـــــادي پلانونو دطرح دلارو چـارو عمومي پرنسيپونو دمجموعې څخه عبارت ده. افغانستان کې تراوسه لاندېني پلانونه تطبيق شوي :په هيواد کې لومړنى اقتصـــادي اجتماعي پلان په ۱۳۳۵ کال طرح او په تطبيق يې پيل وشـــو. ډيره غوره نتايج يې درلودل. دويم ۵کاله پلان په ۱۳۴۰ کال پيل شـــو چې دترانســـپورتي ســتونزو له امله پيشــبيني شــوى ارقام پوره نه شــو خو بيا هم برياليى ګڼل کيده. دريم پلان : په۱۳۵۲ بدلون پيښ شو او په ۱۳۵۴ د۷کلن اقتصـادي پراخ پلان په تطبيق شـروع وکړه او ډيرې ښې پايلې يې لرلې.عامه مرستې په دوو برخوويشل شوی odaيعنې رسما پرمختيايي کومکونه : هغه مرســـتې دي چې رســـما راته راځي په ملي بودجه کې ليکل کيږي۲-اعلى بشـري کمکونه : دي چې دسـره مياشـت يونيسـيف او نوروموسـسـاتو له خوا ورکول کيږي. ياني اقتصـاد: هغه اقتصـادي نظام دی چې هلته اړتياوو دپوره کولو لپاره داجناسـو او خدماتو توليد دټولنې اکثريت غړو داړتياوو پوره کولو په خاطر او اقتصــــاد ی او ټولنيزو اهدافو ته درســـيدو لپـاره دپلان جوړونې اداري لـه خوا پـه پـام کې نيول کيږي. ځوانـان : دهيواد دپرمختګ لپاره کولای شی لکه ځوانان بايد نورو هيوادونوته لاړنه شي اودلته په خپل هيواد کې خپلو وطنوالو تـه خدمت وکړي او ځـان پـه معيـاري بڼـه برابر کړي ترينګونـه واخلي اودروزنې بيلابيل مرکزونه ولټوي ترڅو هيواد مو پرمختيا وکړي . دبيوزلۍ شيطاني دايره : دفقر کرښـه هغه ده چې دژوند سـطحه داسـاسـي اړتياو له پوره کيدو څخه راټيته وي يا هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

اندازه عايد چې په کورنۍ بې لري او له هغه څخه ډېر لږ راکم شي نودغه کورنۍ په بيوزلو کې شميرل کيږي. ديوې کورنۍ حداقل ژوندې پاتې کيدو په اندزه . په پرمختيايې هيوادو کې دپانګې عرضــــه څکه کمه ده چې دلته پس انداز وجود نه لري. دليويس داقتصـــــادي پرمختيا درې شرايط ښودلې چې ډېر ضروري دي.۱-دپانګې اچول۲-دپوهې دسطحې لوړول۳-دپلان جوړونې څخه کاراخيستل. دپرمختيا لپاره ضـــروري شـــرايط دادي :۱-اقتصـــادي ۲-غيري اقتصـــادي شـــرايط. دپرمختيا غيرې اقتصـــادي شـــرايط په څلور ډوله دي :۱-ټولنيز کلتوري: دغه شرايط پس انداز ته دوګړو علاقه او ميلان ټاکي۲ښوونه اوروزنه-پروفيسر ګالبريټ په دې هکله ويلې دي ننې وخت کې دپرمختيا لپاره دښوونې او روزنې بل هيڅ ضروري شرط نشـــته دی۳-باکيفايته حکومت: باکفايته وګړنيز احســـاس لرونکی ، باوجدانه ، او صـــادق حکومت کولای شـــي قانوني نظم برقراره، ښـــه لوايح تطبيق، ښـــې پروژې پيل،ښـــه هيوادني پلانونه طرحه، او په نهايت کې داقتصادي پرمختيا زمينه برابره کړي،او خپل خلک ټولنيزی رفاه ته ورســـــوي او وګړو ته دژوند دلوړي کچې (رفاه) امکانات برابر کړي. ۴-نفوس: که چيرې دپانګې دزياتوالي ضـــريب دنفوس دزياتوالي په اندول لږ وي اقتصـــادي پرمختيا نشـــي راتلای . ښکيلاک دوروسته پاتې هيوادو سره څه وکړل او لابه څه کوي.دوي ته بې صنعتي کيدو اجازه نه ده ورکړې او يايې هم ډيره انرژي وخت او پاملرنه دازادی دګټلولپاره تير شـــوی نوځکه اقتصـــادي ودې ته نه دې وزګار شـــوي اســـتعمار ددغو هيوادونو خلکو ته يوه ناوړه احساس پريښې چې دوی دترقي په لور نه هڅيږي او ځان ورته دروحي پلوه وروسته پاتې او ناتوان ښـــکاري. نيمګړی بازار هغه بازار ته ويل چې ؟؟؟؟له لږ مولد ســـکتور څخه لوړ مولد سکتور ته دتوليدي عواملو دليږدولو خنډونه بايد له منځه ولاړ شي کورنې توليد کې انحصـــــارکه موجود وي له منځه ولاړ شـــــي مارکيټ ته دهرمتشـــبث داخليدل او پانګه اچونه وهڅول شـــي ترڅو بازارپه بشپړ ډول ښه ونيســي.دپانګې ټولول يوله بل سره درې پړاوونه لري.الف: پس انداز او زيرمو زياتول ب: مالي او کريديتي ميکانيزم ج: دپانګې اچونې څخه عملي ګټه اخيستنه. دپرمختيايي اقتصـاد عوامل او داقتصـادي ودې لپاره شرايط او دوروسته پاتيوالي لاملونه :۱-دډيرومنابعو څخه لږ اســتفاده۲-دپانګې کمښــت۳-تکنالوژۍ کمزورتيا۴-زيربناوي چارې۵-دښکيلاک تاثيرات۶-موسسو وروسته پاتې والی . غير اقتصادي وروسته پاتې والې لاملونه: ۱-ناپوهي۲-بې اتفاقي۳-بې قانوني۴-خرافات. افغانســـتا ن کې دوروســـته پاتې والې نښـــې چې ښـــکاري هغه کومې دي نظر دادی چې په افغانســـتان کې دوروســـته پاتې والې ټولې نښـــې ښـــکاري.متوازنه وده : په هيواد کې دپرمختيا هغه ډول حالت دی چې دملي اقتصـــاد ټولې برخې او ســـکتورونه يوبل سره برابر په برابره توګه وده کوي. فزيوکراتان په اقتصاد کې دعلمي او عملي مکتب لومړني بنسټ ايښودونکي ګڼل کيږي. مخکې ځينې منفرد موضـــوعات وه لکه بهرنۍ ســـوداګري دپيســـو دجريان ربح او نور خو فزيوکراتانو دلومړي ځل لپاره داقتصـــــاد دکلي جريان جامع تحليل وړاندې کړ.کرنه دلاندې شـــيړو عواملو له امله

(c) ketabton.com: The Digital Library

دملي اقتصـــاد په وده اثر کوي۱-دنفوســو زياتوالی ســره ســم دهغوی غذايي اړتياوې پوره کول۲-دصنعتي محصولاتو ورځ په ورځ زياتيدونکې تقاضا ډيرومهمو اقتصادي سکتورونو دپراختيا اړتيا رامنځ تـه کوي۳-دکرنيزو محصـــولاتو زيـاتوالی ددې امکان برابروي چې بهرني اسعار جذب او په دې ډول دراتولې شوی پانګې په ذريعه ماشين الات وارداو هيواد دترقی باعث شي۴-دکليوالي وګړو دعايد دسطحې لوړول چې بيا دحکومت له خوا راټوليږي دمالياتو په بڼه ۵-دبيکارۍ دټولو ډولونو کمښـت او دکاردزميني برابرول۶-په مجموعي توګه دستندردونو لوړول. Johnston and mellow or melonله نظره دکرنيزوتوکو زياتوالی: دعامه لومړنيو اړتيا دلګښـــتونو کمښـــت دکرنيزو امتعو دبيو راټيټيدل او له کروندګرو له بيلابيلو لارو دمالياتو ترلاسه کول په برکې لري نوددې لپاره چې زياته پانګه ترلاسه شي. په متوازنه ولې انتقاد شـــوی ؟ځکه Hirschman په خپل اثر کې متوازنه وده داقتصـــادي پرمختيا تيوري په توګه نه مني داځکه چې دوروسته پاتي اقتصاد په فرضيه ولاړه نظريه ده په يو پرمختيايي اقتصـــاد کې ټل دتوليد عوامل ناانډوله موجود وي نو ځکه دمتوازن رشـــد دپاليســی تطبيق په کې ګران ښــکاري. په متوازنه وده کې اقتصـــادي ســـکتورونه يو په بل اغيزې لری .:پرمختيايي هيوادونه دځو ســکتوري اقتصــاد دودي يا دورې يا دځو ســکتوري انکشــاف په شــرايطو کې ډيرې زياتې پانګې ته اړتيا ليدل کيږي يا لري يعنې دی وايي که مونږ اقتصــاد ته متوازنه وده ورکو نو اړيو چې ټولو برخو کې پانګه واچو او داډول پانګه اچونه ډيره پانګه غواړي حال دا چې په پرمختيايي اقتصاد پانګې دکمښت سره مخامخ وي. نوځکه دداډول اقتصــاد شــرايط غواړي چې غوره شــويو ډګرونو پاملرنه وشــي له بلې خوا پرمختيايي اقتصــاد دفني پرســونلونو او کدرونو صــنعتي ماهرينو له کمښــت ســره اوپه تيره دمنجمنټ او تشبث په ساحه کې دمجرب ستاف دنشتوالې سره مخامخ وي نو نشي کولای ســکتورونه په متوازنه توګه پرمخ بوزي. که عايد او نفوس يو شـــان وي دي ته ثابت حالت وايي يعنې دي ته ولاړ حالت وايي يعنې اقتصــاد پوهان وايي داهم ناسـم حالت وي يعنې عايد بايد دنفوس نه زيات وي، داسم حالت دی. دپرمختياوي هيوادونو ځانګړتياوي۱-دهيواد د ټول مسـاحت په مقايسـه کم نفوس۲-دپانګې کمښـت . داقتصــاد نامتو څيړونکي R.Rodanپه خپل مشـــهور اثرکې دکرنې او صـــنعت کلکې اړيکې يې تشـــريح کړي. داځکه دا دواړه مولد ســکتورونه دي دهغو په پرمختيا سـره کانونه جوړښـتونه سـوداګري او نور ټول سـکتورونه تحرک او پرمختيا مومي. دکرنې سکتور په بنسټ دصنايعو وده وښودله رودان هغه لومړنی اقتصـــاد پوه وه چې پرته له دې چې دمتوازنې ودې اصــطلاح يې وکاروله دمتناســب رشــد تيوري يې په ۱۹۴۳ کال کې کشــف کړه. دافغانســـتان لپاره متوازنه وده ښـــه ده ځکه په پرمختيـايي هيوادو کې غيرې متوازنـه وده حـالات نورهم خرابوي. دهيرشـــمين لـه نظره : دپرمختيايي هيوادو ستونزه دمنابعو کمښت نه دی بلکې دمنابعو څخه دګټې اخيستنې دظرفيت نشتوالی دی دغه خبره په خپل استدلال او نظر توضيح کړي. داقتصـادي پرمختيا موخې ۱-

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ناخالص ملي تولید کې زیاتوالی۲-دښــــارونو انکشـــاف او پراختیا نفوس/عاید=pci۳- دټـولـنـیـزې رفـاه اواســـوده ګـی شـــکـل لـري۴-دکـار او روزګـار رامـنـځ تـه کول..Type equation here.پرمختیایي تیوري پو هه او علم عقل اوپرمختیایې پالیســـي تطبیق اواجراکول دي . هغه څه چې مونږ ته نظرونه او پیشـنهادونه راکوي او هغه څه چې مونږ ته لارې چارې جوړوي هغه پالیســي ده . دپرمختیا مهم پړاوونه ۱-ابتدایي او عنعنوي ټولنه۲-تولیدي ټولنه۳-ټوپ وهل۴-پوخوالی۵-وخت .پرمختیا یو شــمیر پلانونو ته اړتیا لري پلان یو شمیر تدابیر نیول داینده لپاره پلان دپرمختیا لپاره اړین دی. بلاعوضــه مرستې هغه پیســـې دي چې دیو هیوادوګړو یا ســـازمانونو لخوا نورو هیوادو وګړو یا ســـازمانونو ته دمرســـتې ترعنوان لاندې راشـــي . ســـړي ســـرملې ناخالص تولید. دیوهیواد ټول هغه ملې ناخالص تولید چې ددغه هیواد په نفوس تقسیم شي حاصل یي هغه عاید دی چې ددغه هیواد هروګړي ته رسـیږي. اقتصـادي پرمختیا دژوند دمعیارونو وار په وار او چټیدل اودخلکو په هوســایني ښـــه کیدل پرمختیا بلل کیږي. دوه ګونی اقتصـــاد : دپرمختیایي او وروســـته پاتې هیوادو دښــارونو او کلیو ترمنځ دژوند دکچې او اقتصـــاد وضـــعیت ډیر تولید ته ویل کیږي. مطلق فقر: هغه حالت او وضعیت دي چې یو وګړی ته دده حد اقل لومړنی اړتیاوې چمتو نه وي. ملي عاید په یو هیواد کې یاملي اقتصاد کې دټولو وګړو دعوایدو مجموعه ده او کله چې داعوایددهیوادونو په نفوسـو تقسـیم شـي سـړي سـرګټه ورته وایې آیم فکتورونه: هغه نامتو فکتورونه دي چې په اقتصـــاد کې يې ځانګړی ارزښـــت موندلی۱-ماشـــین۲هدف۳دمدیریت طریقه۴-وسیله median۵-سړيmen. نړیوال ددغو نفوسو څخه جوړشوی دی . دنړیوال پرمختیا اتحادیه، دبیارغاوني او پراختیا بانک میګا او نړیواله مالي موسسه . دبیوزلۍ عوامل هم اقتصـادي او غیرې اقتصـادي دي او دپرمختیا میکانیزمونه دادي ۱-سړي سر ګټه لوړه کړو۲-دپانګې دتولیدو مرحلې ته ورســـیږو او ۳-میکانیزم دادی چې پانګه باید په مولده تولیدونکې سـرمایه بدله شـي او په تولیدي برخو کې په کارولویږي. په عمومي توګه بهرنۍ مرستې دوروسته پاتې او اړو هیوادونو لپاره لاندې ګټې لري ۱-دفقر په کمښت کې مثبت رول۲-داقتصـــــادي زیربناوي پروژو فعال کیدل ۳-دجګړي وچکالی یابل ناخاپې عامل دتاثیراتو مخنیوی۴-کلیوال انکشـاف۵-داسـتخدام دفرصـتونو ایجاد۶-دودې دداخلي منابعو په کاراچول. پرمختیایې هیوادو ته دبهرنیو مرســـتو منفي اړخونه ۱-عیاشـــي اودلتې روحیې خپریدل۲-دبیعدالتۍ زیاتیدل۳-په خپل ځان دبسـیاوالي روحیي ضـــعیف کیدل۴-دتوراوجرمي اقتصـــاد پراختیا۵-دمرســـتو اخیســـتونکو هیوادونو ملي غرور ته زیان رســیدل۶-دمرســـته اخیسـتونکو له خوا په پټه یو شـمیر(نه ښـکاره کیدونکو) شـرایطو تحمیل ته غاړه ایښـودل. مونږ دیو شـــمیر نامتوپوهانو نظریات ددوی ژوند لیک او اثار هم معرفي کوو. پروفیســـور لویس: میردال روسـتو، الفرد مارشـال، نیو کلاسـیکانو، جوزف شـومپټر جان تنبرګن جیمز بوکان او هارود دومر نظریات او مودولونه مو بیان کړل. پروفیســـور ایم ــایل- جهنګان

(c) ketabton.com: The Digital Library

دپرمختیا لپاره لاندې عوامل ډیر ضـــروري بلليي ۱-طبيعي ســـرچينې۲-دپانګې تجمع۳-اورګانيزيشــن۴-تکنالوژيکي ترقي۵-دتوليد برخو او دکارويش۶-په اقتصـــادي جوړښــت کې بدلون. ځانګړتياوي عمومي دپرمختيا۱-دهيواد ټول مساحت په نسبت دنفوسو کموالی دپانګې کمښــت۲دنورو توليدي عواملو په نســبت دپانګې کموالی ۴-دصــنعت کمه ونډه ۵-ديوهيواد دازدې عمر پرتله ۶-دســړي ســر عايد دزياتوالی امکانات.په اقتصـــاد کې يوه تيوري کوم څلور شـــرايط چې لري هغه دادي :۱-فرضـــيات۲-ديوې تيوري دارايي لپاره متغيرات ۳-ادعا۴-اساس ، قاعده ، قانون. دشومپټر دتيوري اصـلي ټکې دادي يانې نوموړي داقتصـادي پرمختيا عوامل هم دغه بولي:دغه تيوري داقتصـــادي ودې محدودونکې عامل دمتشــبث قلت ښـکاره کوي، برخلاف دمتشبث موجوديت داقتصـادي پرمختيا عامل بولې. روسـتو والټ په ۱۹۱۶ م کال کې نړۍ ته ســترګې غړولې په ۱۹۳۶ م کال کې خپل ليســانس دبيل پوهنتون څخه او فوق لسانس يې په ۱۹۳۸ م کال کې له کمبريج پوهنتون څخه او دکتورايې ۱۹۳۹ م کال کې دبيل پوهنتون څخه ترلاســـه کړه او په ۱۹۵۲ م کال کې ددغه پوهنتون داقتصـــاد دتاريخ په تدريس پيل وکړپه ۱۹۶۶ کال کې دملي امنيت په چارو کې دامريکا دمتحده ايالاتو دهغه مهال دولسـمشــر جان کينډي ځانګړی مشـاور غوره شـو. دکارل مارکس او روسـتو دپرمختيا تيوري يوله بل ســره توپيرلري چې: يوشـــمير اقتصـــاد پوهان دروســـتو نظريات دمارکس دنظر سره ورته بولې ،خو کټ مټ يا ددهغه نقل يې نه بولې داځکه مارکس دټولنې ټول نهادونه په پنځو مرحلو کې ښـودلې خوروســتو يواځې داقتصـــادي ودې پړاودپرمختيا پړاوونو باندې تمرکز کړی دی.زيربناوې : داقتصادي ودې لپاره هغه بنسټيز جوړښتونه دي چې دتوليد اودخدماتو دپرمخ بيولو لپاره اســـانتيا رامنځ ته کوي. ارتور لويس دهغه نامتو اقتصـــاد پوهانو په لړکې دی چې داقتصـــادي پرمختيا په هکله يې نظريات ورکړي وه . په ۱۹۱۵ کال په ســن لوسيا کې زيږيدلی دی نوموړی يوتورپوستی او دنوبل دجايزې ګټونکې دی او دوه ګوني اقتصـــاد نظريه هم ده ورکړه يعنې توضـــيح کړله . هغه معيارونه او علايم چې دپرمختيا په پايله کې راڅرګنديږي. ۱-دکرنې په ســـکتور کې ديو تن زراعتي کارګر دتوليد داندازې لوړاوی۲-دسړي سر دبريښنا دلوړوالي دلګښت۳-ددبروسکرو يا کومې بلې منبع انرژيکي منبع لګښت۴-دګړو دعمر اوږدوالی۵-دسړي سر حيواني پروټين لګښت۶-په ښوونځيو کې دماشومانو دشموليت سليقه۷-داوسيدو په يوه کوټه کې دوګړو سطحې شمير۸-دهروزروټنو لپاره دورځپاڼو شـمير۹-ددوکتورانو شـمير ۱۰-دښـارونو پراختيا۱۱-داجتماعي تحرک درجه۱۲-دليک او لوســت لوړښــت۱۳-دعصـــري ژوند دبيلګو ســره اشــنايي۱۴-دمطبوعاتو دازادۍ درجه۱۵-دبهرنۍ سوداګرۍ دجوړښت ښـه والی۱۶-دبشـري کار ځواک ورځ په ورځ ښـه والی۱۷-دمادي او پولي موسسـاتو اغيزمنتوب۱۸-په صـنعت کرنه کانونو ودانيزو او نورو بنسـټيزو برخو کې دتکنالوژۍ عصـري والی۱۹-دسـړي سـر ګټې وده۲۰-سياسي استقرار اودوضعي ثبات۲۱-د اداري کفايت درجه۲۲-دګوندونو ازادي ۲۳-دتفريحي

(c) ketabton.com: The Digital Library

کلتوري اواموزشي مرکزونو شمير او دې برخو کې اسانتياوې اوداسې نور. بهرنۍ مرستې : په اقتصـــــاد کې يو بحث اوددولتي عوايدو يا ددولت دمالي وســـايلو منبع او عامل دی. دوروسته پاتې هيوادونو په مالي منابعو کې يوېې بهرنۍ مرستې او پورونه دي .البته پورونه وروسته بيا په بيلابيلو قسطونو سره ادا کيږي او کله هم ډېر ورکوونکو له خوا په بشپړ ډول بښـل شـوي هم دي. پرمختيايي هيوادونه څکه پورونو او مرستو ته اړ دي چې دناوړه ناڅاپي پيښو څخه متاثره شوي او دجګړو له امله يې اقتصاد ځپل شوی او يادطبيعي ناڅاپي پيښو له امله زيانمن شوی وي.دنړيوال بانک له موخو څخه يوه يې داده چې په هغو هيوادو په اړينو ساحاتو کې دپانګوالی لپاره شرايط مساعد کړي او هڅه وکړي چې اقتصادی وده چټکه او د دژوندانه کچه لوړه شي او دا هيوادونه په ځان بسيا کړي په ښو مشورو سره اساسي بنستونه په پښو ودوروي او دپرمختګ اداري جوړې کړي .مرستې ورکول مرستو ورکوونکو هيوادو (پرمختللو هيوادونو) په سياسي ستراتيژۍ کې داخله خبره ده۲-دوی څکه هم خوارو ملکونو سره مرسته کوي چې هغوی له رواني پلوه ځان ته متمايل اوليواله وساتې ۳-خپلو توليداتو ته دخرڅلاو مارکيټ پراخ کړي۴-نړيوالي اقتصــــادي اړيکې هم ددې ډول مرســتو غوښــتنه کوي اوورســره موافقه خبره ده ۵-دبشــري عواملو اوانســاني انګيزو او دپرمختللو او وروســـته پاتې هيوادونو ترمنځ ډيرزيات توپير او واټن راکموي. ځينې انتقاد کوونکي دنړيوال دپورونو په هکله مخالف نظر لري او په دې اند دي چې دنړيوال بانک موخه څنګه چې دلومړي سره يا دپيل په وخت کې وه، هغسې ترسره نه شوه، يعنې بيوزلې لاهم شته دغريبو او بې وزلو دژوندانه په کچه کې دلوړاوي راوستل نه دي ترسترګو شوي خو داچې دنړيوال بانک خپلې زياتې پيسې اوس په بنسټيزو بدلونونو ولګوي نو غريبو ته يې مخامخ ګټه لږ يا هيڅ نه رســـيږي.افغانســـتان بايد له پورونو څخه په لاندې ځايونو کې کار واخلي : دابايد دانکشافي بودجې په ترڅ کې په عام المنفعه چارو اوملي انکشافي پروژو کې ولګول شي.پولي سياست : ټول هغه تدابير چې دهغو په واسطه مرکزي بانک دمالي او پولي وسيلوپه کاراچولو سره دپرمختيايي هدفونو دترلاسه کولو په لورګام اوچتوي. په پرمختيايي هيوادو څکه پولي پاليسي نه شي تطبيق کيدای چې: دپولي موسساتو عدم انکشاف۲-دصنايعو او بازارونو عدم انکشاف۳-لنډ مهاله او ژر سرته رسيدونکو پروژو ته لومړيتوب ورکول۳-په حکومتونو داطمينان نه موجوديت۴-دااقتصادي وضعيت او حکومتي پلانونو وضاحت۶-دکارګرې اتحاديې ضعف. په لنډ ډول بايد وويل شـي چې دپرمختيايي هيوادونو پانګه اچونه يعنې :دملي (لوی) اقتصـــــاد له نظره: په معلوم وخت کې دثروت او حاصـــل زياتوالی ده يادپانګې داســـې په کاراچول دي چې په ملي ذخايرو کې دزياتوالي ســـبب وګرځي . دتصدۍ(کوچنې اقتصـــاد)له نظره : په مادي ، غيرمادي او مالي شـتمنيو باندې چې دهغوی څخه په مستقيم ډول يا غيرمستقيم ډول دتصدۍ په توليدي فعاليت کې استفاده وشي دپانګې اچونې په نامه ياديږي. په پرمختيايي هيوادو کې دپولي ســـياســـتونو محدوديتونه دادي:لکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځنګه مو چې ولیدل په وروسته پاتې هیوادو کې غیر تنظیم شوي او یاغیرې متشکله مالي موسسې په پراخه کچه خوري دي اکثره تجارتي بانکونه په دي هیوادونو کې دخارجي بانکونو شعبات دي ، له دي پلوه دڅو میلیته تصدیګانو په شان دهغوی زیاته پاملرنه خپلې مورنۍ تصدۍ ته چې په خارج کې ده نظر دوروسته پاتې هیوداونو اقتصاد ته ده . بهرنۍ پانګه اچونه : هرهغه پانګه اچونه چې دخصوصي شرکتونو یا افرادو لخوا دخپل هیواد څخه دباندې ترسره شي ، خو ددولت دهدفونو په چوکاټ کې وي بهرنۍ پانګه اچونه بلل کیږي. دڅوملیتي کمپنیو مثبت رول:۱-دمنابعو خلا له منځه وړل۲-څوملیتي کمپنۍ دښې ګټې نوي منابع رامنځ ته کوي۳-دپرمختللي تکنالوژۍ استعمال۴-دپرمختیایي هیوادونو دمنابعو ښه استعمال۵-ددولت د عاید زیاتوالی۶-له داخلي استعدادونو ښه استفاده۷-نړیوال کیدل۸-دنړیوالي سولې منبع. دڅوملیتي کمپنیو منفي رول:۱-انحصار۲-خاص هیوادونه او خاصې ځانګې په نظر کې نیسي ۳-نامناسبه تکنالوژي۴-دپانګې بهر ته تګ ۵-په کورني اقتصاد باندې ناوړه اغیزې۶-سیاسي مداخلات ۷-ټولنیزې اغیزې۸-دنړیوال کنترول کموالی.کورنۍ پانګه اچونه : داهغه پانګه اچونه چې پانګه وال یې دیو هیواد په دننه کې په کاراچوي اوبیلابیل ډولونه لري.چې مخکې مو تري یادونه وکړه، .بهرنۍ پانګه اچونه: هره هغه پانګه اچونه چې دخصوصي شرکتونو یاافرادو لخوا دخپل هیواد څخه دباندې ترسره شي .خو ددولت دهدفونو په چوکاټ کې وي. بهرنۍ پانګه اچونه بلل کیږي.بهرنۍ پانګه اچونه په عمومي ډول په دوه برخو ویشل کیږي.خصوصي بهرنۍ پانګه اچونه ۲-رسمي یا عمومي بهرنۍ پانګه اچونه ده .خصوصي بهرنۍ پانګه اچونه هرډول فزیکي یا مالي شتمني چې دافرادو یا خصوصي شرکتونو په واسطه یو بل ملک ته انتقال شي، دخصوصي بهرنۍ پانګې اچونې په نو م یادیږي .خصوصي بهرنۍ پانګه اچونه په دوه برخو ویشل کیږی.۱-مستقیمه ۲-غیر مستقیمه .مستقیمه بهرنۍ پانګه اچونه : له هغې پانګې اچونې څخه عبارت ده، چې بهرنۍ پانګه اچونکې په مستقیم ډول په کوربه هیواد کې پانګه اچوونه وکړی ، په مستقیمه بهرنۍ پانګه اچونه کې پانګه اچونکې داقتصادي واحد اداره او کنترول مستقیما دخپل فزیکي حضور او مالي مسولیت په منلو سره په واک کې لري.غیرې مستقیمه پانګه اچونه : له غیرې مستقیمې بهرنۍ پانګې اچونې څخه مطلب دمالي داریي ګانو اخستل دي، لکه اسهام چې په واردونکې هیواد کې پیسې نشرکیږي. ۲:رسمي یا عمومي پانګه اچونه: عمومي یا رسمي بهرنۍ پانګه اچونه په دوه ډوله ترسره کیږي. ۱-ددو هیوادو یا ددهغوی دمرکزي بانکونو ترمنځ اوقرضې دقراردادیا بهرنۍ مرستې په شکل۲-چې دنړیوالو سازمانونو لکه نړیوال بانک ، دپیسو دنړیوال وجهي صندوق اونورو په واسطه داپیسې دهیوادونو ترمنځ انتقال پیداکړي.دبهرنۍ پانګه دکومو علتونو له مخې کیږي.په بهر کې دداخل په پرتله دزیاتې ګټې موجودیت۲-دمستقیمې بهرنۍ پانګې اچونې بل علت په بهر کې په خپله پانګه او مدیریت دمستقیم کنترول درلودل دي.۳-له ګمر کي تعرفو او نورو ګمرکي

(c) ketabton.com: The Digital Library

او تجارتي موانعو څخه مخنيوی يا له صـــادراتي اعانو څخه اســـتفاده.۴-دFDIلپاره دتوليد دعواملو دقيمت کموالی هم يو دليل کيدای شــــي.۵-څرنګه چې اکثره پرمختيايي هيوادونه په دې ونه توانيدل چې دتکنالوژۍ په پرمختګ باندې عيار کړي.۵-لکه څرنګه چې په دې ورستيو کلونو کې ځينې هيوادونه لکه چين ، جاپان ، جنوبي کوريا ، پرمختګ ۶-په يوجنس کې ديو هيواد نســبي مزيت درلودل۷-ځينې کمپنۍ ديوخاص جنس په توليد کې دزياتې پوهې درلودونکې وي اونه غواړی چې دامعلومات نورو ته انتقال کړي.۸-شايد ځينې شرکتونه چې بهرنۍ پانګه اچونه کوي دا ارزو ولري چې دخامو موادو يوه منبع مستقيما کنترول کړي،.۹-شايد دپانګې اچونکې هدف ديو معين هيواد داوليګوپول بازار ته داخليدل وي او په دې ډول نه غواړي چې ممکنه ګټه له هغه شـرکت سـره چې نيمه انحصــاري شـکل لري تقسيم کړي .دغيرې مســتقيمې بهرنۍ پانګې اچونې عمده علت دهيواد څخه دباندې دزياتې ګټې ترلاســه کول دي بنا داقتصـــادي مقاصـــدو په نظر کې نيولو ســـره دغيرې مســـتقيمې بهرنۍ پانګې اچونې عمده عامل زياته ګټه ده ، ديوهيواد اتباع په دې خاطر يوه بهرني هيواد کې دقرضې اوراق يا اســـهام اخلي چې دهغه ګټه دهيواد دداخل په نســـبت زياته وي ، څرنګه چې پانګه اچوونکې کوښـــښ کوي، چې دپانګې اچونې خطر حد اقل ته ورســـوي ، بنا دهغو کمپنيو اســـهام اخلي چې دهغو ګټه زياته او دضـــرر خطر يې کم وي.دبهرنۍ پانګې اچونې دجذب اغيزمن عوامل کوم دي. جواب په درې برخو ويشـــل کيږي۱-اقتصـــادي عوامل۲-حمايت اوتشـــويقي عوامل۳-بنيادي (امنيتي) عوامل. دپولي ســـياســـت عمده وســـايل عبارت له :۱-دبانکنوټونو دنشـــر امتياز۲-دحداقل ســـپما ســـياســـت۳-دازاد بازار ســـياســـت۴-دمجددتنزيل سياست۵-دطلا او اسعارو سياست۶-دکريډيټ سياست۷-دپولي او مالي موسساتو شخصي غوښـــتنه(خواهش).دبهرنيو پانګه اچونو مثبتې اغيزې۱-دســـپما خاليګاه پوره کول۲-دباندېنو اســـعارو دتبادلې دکمبود پوره کول۳-دتوليداتو دکمبود پوره کول۴-دتوليد دعواملو په توليدي ظرفيت کې زياتوالی۵-ټولنيزي ګټې ۶-دګټو دوباره اســـتعمال. دبهرنۍ پانګې اچونې منفي اغيزې۱-هوســـاينه او ســـهولت۲-دوړوســـرمايوي ســـکتورونو وده۳-دتادياتو دبيلانس دتوازن مشـــکل۴-ددولت دعوايدو کميدل۵-نامناســـبه تکنالوژي۶-منفي ټولنيز او اقتصـــادي چلند. دپرمختيايي هيوادو ســـره بهرنۍ مرســـتې تاثيرات لري :داداقتصـــادي ثبات او پرمختګ ســـره مرسته کولای شـــي. پلان : هغه منسجمو تدابيرو مجموعه ده چې دهغو په پلي کولو سره په ټولنه کې دبيلابيلو سکتورونو هغه اهداف چې دټولنې داقتصادي ځانګړتيا او عيني قوانينو يا شرايطو په پام کې نيولو سره په نظرکې وي ترلاسه شي عبارت له پلان څخه ده. او پلا ن جوړونه دهغو تدابيرو مجموعه ده چې دچارو مســـولين يې په يو ټاکلې وخت کې يو يا څو هدفونو ته درسيدو لپاره په نظر کې لري. دوخت له پلوه پلانونه په درې ډوله دي۱-لندمهاله ۲-منځ مهاله ۳-اوږد مهاله. دمرکزيت ددرجې او ادارې لـه پلوه ۱-کنترول کيدونکې او مرکزي پلانونه ۲-مختلط يا ګډ پلانونه۳-لارښـــود يا رهنما پلانونه: په رهنمايي پلانونو کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دتطبيق له پلوه مســوليت حکومت ته نه راجع کيږي او يوازې لارښـــوونه کوي حکومت په مختلط پلان ؟عامه سکتور کې داومرو او هداياتو په واسطه دمرکزې پلان مطابق وده مومې او خصـوصـي سـکتور دمطلوب هدف ته درسيدو په منظور رهنمايي او تشويقي وسـايلو په واسـطه لارښـوونه ورته کيږي زمونږ په هيواد کې تطبيق شـويو پلانونه اکثرا همدا بڼه لري ۳-دددې پلان هدف داده چې ټولنه دترقۍ عالي درجو او دهوسـاينې لوړ حد ته ورسـيږي او هرنظام همدا هدف خوطريقې بيلې وي.

پانګه اچونه

دتصـــدۍ اقتصـــاد له نظره دپولي پانګې تهيه کول دتوليدي فعاليت په منظور دتمويل په نامه اودپولي پانګي تبادله په داســي مادي، غيرمادي او مالي شــتمنيو باندې چې دهغوی څخه په مستقيم او غيرمستقيم ډول سره دتصدۍ په توليدي فعاليت کې استفاده وشي دپانګې اچونې په نامه ياديږي.۲-ديوي تصــــدۍ بيلانس له دوو برخو څخه جوړ دی چې يوې برخې ته يې پسـيف او بلې برخې ته يې اکټيف دبيلانس پسـيف اړخ ښـکاره کې چې دتصـدۍ پولي پانګه دکومو منابعو څخه تهيه شـــوي ده او دبيلانس اکټيف اړخ څرګندونه چې دتهيه شـــوي پولي پانګې څخه څومره په مادي او غيرمادي او مالي شـتمنيو باندې بدلې شـوي او څومره داريي او نقده داريي په څير دتوليدي فعاليت داجرا لپاره چمتو دي۳-خپلنۍ پانګه : يعنې دتصـــــدۍ مالک شـخصـــي پانګه او پردۍ پانګه يعنې هغه پانګه چې دنورو څخه يعنې بانک او نورو اشـــخاصـــو څخه دقرض په ډول تمويل شـــوي وي۴-دتمويل او پانګې له نظره چې دپانګې دتهيې منابع ښـکاره کوي دتمويل دسـاحې په نامه ، دبيلانس دکيڼ اړخ هغه برخه په هغه کې پولي پانګه په شـتمنيو بدله شـوي دپانګې اچونې دسـاحې په نامه او دبيلانس دکيڼ اړخ پاتې برخه چې دتصــــدۍ پانګه اونقده داريي ښـــکاره کوي دتادياتو دســـاحې په نامه ياديږي. ۵-دشــتمنيو؟؟ دخصـــوصـــياتو له پلوه پانګه اچونه په درې برخو ويشـــل کيږي. ۱-مادي پانګه اچونه۲-غيرمادي پانګه اچونه۳-مالي پانګه اچونه.۶-که دتصـدۍ پولي پانګه دمادي شـتمنيو ـلکه تعمير،تجهيزات، مواد، ترانسپورتي وسـايل، اوداسـې نوردرانيولو له پاره په کاراچول شـــوي وي دمادې پانګه اچونه په نامه او دتصـــدۍ پولي پانګه دغيري مادي شـــيانو لکه حق الاختراع ، علمي،تحقيق، تعليم وتربيه ،اشـتهارات، او اجتماعي خدماتو دلاسـته راوړلو لپاره په کاروړل شـــوي وي دغيرمادي پانګه اچونې په نامه ياديږي.همدارنګه دپولي پانګې تبادله په مالي شتمنيو باندې لکه : دقرضـي سـندونه ، دسـهم سـندونه،....اوداسـې نور دمالي پانګې اچونې په نامه ياديږي.

پولي پانګه چې ديوې استهلاک شوي دستګاه دتعويض او بيا فعالولو لپاره په کاروړل کيږي دتعويضـــي يا تجديدي پانګه اچونې په نوم ياديږي. ۹-پانګه اچونه ۱-بنســتيزه ۲-توســعوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

پانګه اچونه۳-تجدیدي پانګه اچونه په دوه برخو ویشل شوي دتعویضي پانګه اچونه توسعوي

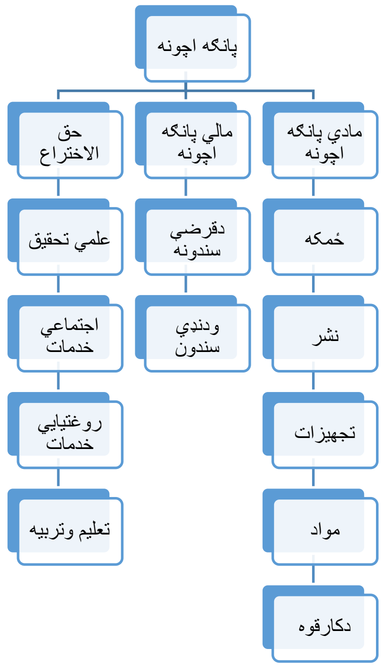

تاثیرات ۲-دتعویضي پانګه اچوني کم مصرفي تاثیرات۱۰-پانګه اچونه نظر دپانګې اچوني حقوقي موقف ته په دوو برخو ویشل شوی۱-دولتي پانګه۲-خصوصي یاشخصي پانګه اچونه. ۱۰-که پولي پانګه ددولتي ارګان لخوا دتولیدي فعالیت داجرا لپاره په مادي ، غیرمادي، یامالي شتمنیو بدله شوي وی ددولتي پانګې اچوني په نامه یادیږي. او برعکس که پولي پانګه دخصوصي سکتور یاانفرادي اشخاصو لخوا دتولید ی فعالیت داجرا لپاره په شتمنیو بدله شوي وي دشخصي پانګه اچوني په نامه یادیږي.۱۱- پانګه اچونه

۱-تولیدي پانګه اچونه۲-شخصي پانګه اچونه : پانګې اچوني دسنجش عنعنوي میتودونه۱-دپانګې اچوني دسنجش عنعنوي میتودونه ۲-د پانګه اچوني دسنجش نوي میتودونه دپانګې اچوني دعنعنوي میتودونو په واسطه دپانګې اچوني اقتصادي ګتورتیا سنجش او دمختلفو امکاناتو اقتصادي ګټورتیا یودبله سره مقایسه کیږي. په دې میتودونو کې دپانګې اچوني رابطه دتمویل او تولید په نظرکې نیول شوی نه دی.پانګې اچوني په نوي میتودونو کې نه یوازې دپانګې رابطه دتمویل او تولید دساحو سره په نظر کې نیول شوي دي. دپانګې دسنجش عنعنوي میتودونه په عمومي ډول سره په دوو ګروپونو ویشل کیږي. ۱-دپانګې اچوني دسنجش ساکن میتودونه۲-دپانګې اچوني دسنجش متحرکه (ډینامیک) میتودونه ۱-دپانګې اچوني دسنجش ساکنه میتودونو دعملي تجربو په واسطه په تصدییو کې انکشاف کړي او له دې پلوه په تصدیو کې په اسانۍ سره دتطبیق وړ دي. دپانګې اچوني دسنجش ساکنه میتودونو په چوکاټ کې لاندیني میتودونه دیادوني وړدي۱-دمصرف دمقایسې میتود۲-دګټې دمقایسې میتود۳-ګټورتیا اودپانګې دبیا اعادې میتود۴-دپانګې دبیرته راګرځیدو دوخت

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمقايسې میتود. دمصرف دمقایسې میتود په دې میتود کې معمولا دوه یا څو پروژې ،دوه یا څو تولیدي ماشینونه او یا تولیدي مستعمل او تولیدي نوي ماشینونه دیوي اقتصادي دورې دمجموعي مصرف اوفي واحد مصرف له پلوه یو دبله سره مقایسه کیږي.دپانګې اچونې هغه پروژېاو هغه تولیدی ماشینونه چې مساوي تولیدي ظرفیت ولري دمجموعي مصرف له پلوه او هغه پروژې یا تولیدي ماشینونه چې متفاوته تولیدي ظرفیت ولري دفي واحد مصرف له پلوه یودبله سره مقایسه کیږي.دګټې دمقایسې میتود : په دي میتود کې دوه یا څو پروژې دکلنۍ متوسطې ګټې له پلوه یو دبله سره مقایسه او په هغه پانګه اچونه ګټوره بلل کیږی. چې دټولو څخه لوړه کلنۍ متوسطه متوقعه ګټه ولري.دپانګې دبیرته راګرځیدلو دوخت دمقایسې میتود دپانګې دبیرته راګرځیدلو دوخت څخه مطلب هغه وخت دی چې په هغې کې ټوله په کاراچول شوی پانګه دشتمنیو دفرسایش او کلنۍ متوسطې کلنۍګټې له لارې تصدۍ بیرته راګرځوي.

منجمنټ(مدیریت)

منجمنټ : دهغې پروسې څخه عبارت دی دکومې په وسیله چې بشري ټولنې او تخنیکي منابع په اعظمي او مؤثره ډول په کاراچول کیږي کوم چې دنن ورځ دغوښتنو او ضرورتونو لپاره جواب ویونکي شي . یا په بل عبارت منجمنټ دداسې محیط طرح کولو اوساتنې څخه عبارت دی په کوم چې انفرادي وګړي په ګروپي شکل په مشترک ډول کارکوي ترڅو ټاکلي اهداف په اغیزناکه توګه ترلاسه کړای شي . یا منجمنټ دیوې ادارې دمنابعو داستعمالولو دپروسې څخه عبارت ده کوم چې دپلان جوړونې ،تنظیمونې رهنمایي او دکنترول په وسیله په اغیزناکه او مؤثره توګه د ادارې ټاکلي موخې ترلاسه شي. منابع عبارت دي له خلک ماشین الات، اومه مواد، معلومات مهارتونه ، مالي سرمایه .منجمنټ : دهغه مهارت او پوهې څخه عبارت دی دکومې په وسیله چې دنوروانسانانو څخه په لازم ډول سره کاراخیستل کیږي. دمنیجر دندې : منیجر دهغه کس څخه عبارت دی کوم چې دنورو په وسیله دکاردترسره کولو مهارت ولري. ۱-هغه کیدای شي خپله شخصي قدرت ولري او یا ونلري۲-هغه په رسمي ډول دقدرت لرونکی وي حق لري چې امر وکړي۳-منیجر ټاکل کیږي او له ټاکلو وروسته په موسسه کې خپل موقف ترلاسه کوي. هنري فایل دمنیجر دندې څلور وبللې په اتلسمې پیړۍ کې کله چې هغه په فرانسه کې دیوکان مشر وه.۱-پلان جوړونه۲-تنظیمونه۳-رهنمایي ۴-کنترولونه. دمنجمنټ خصوصیات: ۱-منجمنټ یوه پروسه ده۲-منجمنټ باهدفه دی۳-منجمنټ انساني فعالیتونه په برکې نیسي۴-منجمنټ یو جامع او ټولنیزه پروسه ده۵-منجمنټ یوه نړیواله پدیده یا مفهوم دی۴-منجمنټ په هرډول ادارو کې دتطبیق وړ ده ۷-منجمنټ په هره سطحه منیجرانو تطبیق ده۸-منجمنټ کارونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرته رسوي۹-منجمنټ هم ارت يعني هنرده او هم ساينس ده. دمنجمنټ او اداري توپير په څه کې دی:منجمنټ هغه ميتود طرز او طريقه ده چې په ذريعه يي مادي وسايل او بشري زيرمې په اغيزمن ډول استعمال او دلږ وخت او لږ زيار په ويستلو ټاکلې موخې ترلاسه کيږي.مګر اداره هغه ځای او محل چې يوشمير کارکوونکي (وګړي) په کې دوضع شويو مقرراتو په رڼا کې دمادي او نورو زيرمو څخه په استفاده دندې سرته رسوي ترڅو ټاکلې اهداف ترلاسه کړي.(زما په نظر داتعريف د ځای په لحاظ د اداري تعريف اوداهم درست ده). مولديت: په يوخاص وخت کې کې دکيفيت په نظرکې نيولو سره دحاصل او عامل ترمنځ نسبت څخه عبارت دی.په دې معنا چې دتوليدقابليت= $\frac{\text{عامل}}{\text{حاصل}}$.

Efficiencyيا باکفايتي(مثمريت): کارونه په ښه طريقه ترسره کول يا ترټولو ډير حاصل دخورا لږ عامل څخه ترلاسه شي اداري اندازه اخلي چې څومره په ښه توګه دغه منابع استعماليږي ترڅو هدف ته ورسيږي. موثريتEffectivenessيا اثرناکي: ښه کارونه ترسره شي. يا په بل عبارت کړنې په داسې شکل ترسره کول ترڅو ديوې اداري ټاکلي اهداف ترلاسه شي.دمنجمنټ اهميت:۱-منجمنټ انساني ، نيرو ته وړتيا ورکوي ترڅو دموسسې موخې په لازم ډول ترلاسه کړي او ددوې کوښښونه رهنماي کوي ترڅو دموسسې دموخو څخه لاس ته راوړنې ريښتيني کړي.۲-منجمنټ يواځېنې لار ه ده چې په هغې کې منابع په لوړه پيمانه په کاراچول کيږي۳-منجمنټ دغوره پلان ، غوره تشکيل او مؤثر کنترول په لرلو سره دموسسې لګښتونه راټيټوي اوددې قابليت وربښي ترڅو نورو سره رقابت وکړي۴-منجمنټ دموسسې دکارونو دمؤثر او ښه ډول په مخ بيولو کې ضمانت ورکوي۵-منجمنټ موسسې ته دنويو ايډياګانو فکرونو او يوې ښې اينده په اړوند دسوچ کولو قدرت وربښي ۶-منجمنټ موسسه دوخت دتغييراتو سره اشناکوي اودوي ته قابليت وربښي ترڅو چيلينجونو دوخت ضرورتونو ته ځواب ووايي.دمنجمنټ مقاصد:دزيات توليد ترلاسه کول، دمصارفو کموالی او لوړمؤثريت۲-دکار لپاره دروزل شوی او غوره انساني قوي وړاندې کول۳-دکاردميتودونو موادو او سامان الاتو ستندرد او معياري کول۴-دانساني کار دهرې برخې لپاره دعلم او پوهې رامنځ ته کول۵-ديوبل سره کومک کول او دهمکارۍ کولو دروحيې رامنځ ته کول۶-دکارويش او دهغوی دمسوليتونو تامينول. ۱۴نظرونه او دهنري فايل

دمنجمنټ بنسټونه:

-۱ division of work-۲authority and responsibility-۳discipline-۴unity of command-۵unity of direction-۶subordination of individual to general

(c) ketabton.com: The Digital Library

interest-۷remuneration-۸centralization-۹scalar chain-۱۰order-۱۱ equity-۱۲stability-۱۳initiative-۱۴esprit de corps .

سازماني محيط: كي سازمان يااداره فعاليت ترسره كوى دهغه چاپيريال تاثيرات د اداري په كړنو باندي ډير زيات دي په چاپيريال كي ډيرزيات عوامل دي كوم چې د اداري په كړنو باندي مستقيم ياغير مستقيم تاثير اچوي. سازماني محيط: هغه قوتونه دي چې كوم يي دسرحداتو نه خارج وي كوم چې كولاى شي متاثره يي كړي. تهديدات : هغه مسايل دي كوم چې كولاى شي يوسازمان متضرر كړي . چاپيريال په دوه برخو ويشل شوى۱-عمومي چاپيريال ۲-عملياتي چاپيريال يا خصوصي چاپيريال.عمومي چاپيريال ديوې اداري لپاره روښانه او عام چاپيريال په كوم كي چې يواداره خپلې كړنې ترسره كوي. دعمومي چاپيريال دعواملو په لاندې ډول يادونه كوو. اقتصادي برخه ۲-تكنالوژي شرايط(برخي)۳-قانوني شرايط۴-ټولنيز شرايط۵-سياسي شرايط. عملياتي يا خصوصي چاپيريال دلاندې برخو درلودونكى دى۱-عرضه كوونكي : عرضه كوونكي هغه څوک دي كوم چې ادارو ته خام مواد برابروي او تهيه كوي۲-مشتريان : هغه څوک دي چې دچا لپاره چې اجناس او خدمات توليدېږي يامشتريان هغه څوک دي چې كوم اجناس او خدمات اخلي خوښوي او يا مستردوي. رقابت: په عملياتي چاپيريال كې يو مهم علت رقابت دى اودرقابت كوونكو اثر دكاروبار لپاره دكاميابۍ راز ده.يوه اداره بايد په ماركيټ كي رقابت كوونكي . دهغوى اصول، دهغوى دتوليد كيفيت او نور عوامل په دقيقه توګه مطالعه كړي.۴كاركر ديوې اداري مؤثريت دهغې دكاركونكو په نوعه او كيفيت پورې اړه لري. خصوصا دپرسونل په عرضه پورې اړه لري كوم چې دچاپيريال څخه ترلاسه كوي . داخلي محيط: ددې لپاره چې يو مناسب پلان طرحه او تطبيق كړو نو يوائې دبهرني محيط مطالعه او پيژندنه حالات نشي روښانه كولاى بلكې ددې ترڅنګ د اداري دداخلي محيط مطالعه هم هم دومره ضروري ده څومره چې دبهرني محيط دداخلي محيط اساسي عوامل چې بايد مطالعه شي هغه عبارت دي له د اداري دمنابعو ، منجمنټ ، پانګه اونورو ټولو ساحو دقوت او ضعف نقطو .په دې مانا چې اداره په كوم نقطه كې قوت لري او په كومه ساحه كې ضعف. دمنجمنټ درجې . په يوه موسسه كې دمشرتابه دموقفونو غوره تشكيل دى دمنجمنټ سطحې دمنيجرانو دصلاحيت او قدرت حالت اندازه بيانوي. دمنجمنټ لپاره ټاكلي اندازه وجود نلري. په هرصورت مختلف برخې په لاندې دريو كټګوريو ويشل شوى دي. دلوېې سطحې مديريت۲-منځنۍ سطحې مديريت ۳-ټيټې سطحې مديريت.

ديوې كمپنۍ يا كاروبار دلوړې سطحې مديريت عبارت له ۱-اجرايه مشر۲-عمومي ريس۳-دمشرتابه هيت. دلوړې سطحې مديريت دموسسې دصلاحيتونو هغه لوړه سطحه ده چې په هغې كې دموسسې دټولو برخو دپرمخ بيولو لپاره پلان او پاليسي جوړيږي. دلوړې سطحې

(c) ketabton.com: The Digital Library

مدیر یا مدیریت وظایف: ۱-دموسسې اویاکاروبار دټولو اهدافو ټاکنه۲-دموسسې تشکیل جوړول۳-دټاکلو اهدافو دلاسته راوړنې لپاره پلان اوپالیسي جوړول۴-دموسسې دداخلي او بیروني چاپیریال ترمنځ داړیکو ایجادول او هم دموسسې نماینده ګي کول ۵-دموسسې اړوند انساني ،ماشیني او مادي اوپولي ، منابعو یوځای کول۶-دموسسې ټولو څانګو ته دلیډرشیپ برابرول دي ۷-بلاخره دموسسې دټولو برخو او څانګو په مؤثرډول دکنټرول څخه عبارت دی. دمنځنی سطحې منجمنټ ددیپارټمنټونو معاونین دڅانګو منیجران ساحوي منیجران او نور په برکې نیسي . دمنجمنټ داسطحه دپالیسیو او پلانونو دعملي کولو دنده پرمخ وړي کوم چې دلوړپوړې مدیریت لخوا تصویب شوي وي . دمنځنی سطحې دمدیریت عمده وظایف: ۱-دلوړي سطحې مدیرانو دتصویب شویو پالیسو او پلانونو په عمل کې پیاده کول۲-دمناسبو کارکوونکو او څارونکو کسانو ټاکل ۳-دوظایفو او مسولیتونو ټاکل او سپارل ترڅو پلان په خپل وخت او لازم ډول عملي شي ۴-دموسسې کارکوونکي تشویقول ، ترڅو دکارونو په ترسره کولو کې لوړمؤثریت رامنځ ته شی۵-دموسسې په جوړښت او تنظیم کې دبقا لپاره اړونده دنده اړونده دیپارټمنټ ته سپارل ۶-څارونکو یا سوپروایزرانو ته دهغوی دکنټرول لاندې وظایفو په اړوند لازم معلومات او پوهه مهیا کول۷-دموسسې دټولو څانګو ترمنځ دهماهنګی رامنځ ته کول ترڅو دموسسې دټولو څانګو دپرمختګ تضمین به یقیني شي ۸-دلوړي سطحې مدیریت ته دکارونو دنتایجو دراپور تهیه او لیږل۹دموسسې دروانو پروژو په اړوند دمعلوماتوجمع کول او دراپور لیږل.۱۰-بلاخره دپلانونو او پالیسیو دغوره تطبیق لپاره(T.L.M)ته دغوره پیشنهادونو وړاندې کول. دمنځنی سطحې مدیریت عبارت دي له دلویو څانګو مشران یا Departmental headsاو دوړوڅانګو مشران branch managers.دټیټې سطحې مدیریت دعمل او دڅارنې مدیریت هغه مدیریت دی کوم چې دیوې موسسې دمدیریت په لاندې برخه کې وجود لري. دمدیریت لمړنې څارونکي او دکمپنۍ دتولیداتو دخرڅون افیسران او همداراز منشیان او نورپه خپل ترکیب کې نیسي. دټیټې سطحې دمدیریت وظیفي په لاندې ډول دي ۱-دلاس لاندې کارکوونکو ته حکم او لازمې لارښوونې کول او همدا راز دهغوی د کارونو څارنه او کنټرول ۲-دلاس لاندې برخې ته دفعالیتونو پلانول طبقه بندي کول او کارکوونکو ته ددندو مشخص کول ۳-دکاردپروسې په نظر کې نیولو سره دکارکوونکو رهنمایی کول۴-ددندو په اړوند دکارکوونکو روزنه ۵-دلاس لاندې کارکوونکو دستونزو حلول۶-دلاس لاندې کارکوونکو ترمنځ دنظم راوستل او په دوی کې دکارغوره اجراکولو توانمندي پیداکول ۷-دلاس لاندې کارکوونکو ترمنځ دګروپ په شکل دکارکولو لپاره دلوړ میلان رامنځ ته کول۸-په کارکې دانساني اړیکو (همکاری) مینه، عدل، وروګلوی،خوشاله فضا، رامنځ ته کول. دټیټې سطحې مدیریت : دکارګرو مشر ۲-څارونکي ۱-supervisors-۲foremenدیوي غټې اداري غوره تنظیم لپاره دمختلفو ډولونو مهارتونو ضرورت پیښیږي۱-مفکوروي مهارت دادهغې توانایی څخه عبارت دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

دکوم په وسیله چې دمختلفو فعالیتونو یوځای کول او هماهنګ کول ترسره کیږي۲-انساني مهارت: څرنګه چې منیجر ته په کارده چې دنورو خلکو په وسیله کارونه سرته رسوي همداراز ضروري ده چې انساني مهارات یا هغه مهارتونه چې انتخاب ، تشویق، او کارکوونکو لارښوونې او کارونو سپارل په برکې نیسي ولري.تخنیکي مهارات څرنګه چې یو منیجر ته انساني او مفکوروي مهارتونه ضروري اولازمې په همدې ډول که منیجر غواړي منابع په مؤثر ډول وکاروي لازمې ده چې دمنابعو ، اجناسو ، تکنیکونو ، او پروسیجرونو،سره بلد او دهغوی څخه لوړه استفاده وکړي مهارتونه په مختلفو درجو کې فرق کوي .ځکه C.Sیا مفکوروي مهارتونه باید دلوړې سطحې مدیران ولري او منځنۍ سطحې مدیران باید مفکوروي مهارتونه او انساني مهارتونه ولري او ټیټ پوړې مدیران باید په پوره ډول تخنیکي مهارتونه ولري ځکه دوی دعمل په ساحه کې کارکوي دوی په ټوله معنا تخنیکي مهارتونو ته ضرورت لري مدیرانو ته دانساني مهارتونو لرل یوه لازمي خبره ده ځکه دوی دانسانانو او دهغوی څخه دکاراخیستلو سره سراو کارلري چې داعمل دمدیریت په دریو سطحو کې صورت نیسي . رولونه : دخوی اخلاقو او مدیریتي صفاتو دمجموعي څخه عبارت دي چې په منظم ډول دکارونو په ترسره کولو کې ور څخه استفاده کیږی داداخلاقو مختلف اړخونو سره سراوکارلري Henry Mintzbergد ادارې او مدیریت عالم دمنیجر رولونه په دریو برخو ویشلي ۱-دخلکو اوافرادو ترمنځ رول۲-معلوماتي رول۳-تصميم نیولو رول. دخلکو او افرادو ترمنځ رولونه کوم چې دیومنیجر په وظیفي پورې تړلي دي او نه بیلیدونکې دي ترسره کويa-دیو سمبولیک مشر په حیث: دلته یو منیجر دخپل ادارې لپاره دیو سمبول په توګه دقانوني صلاحیت لرونکی او دځینو نورو مشخصو مراسمو وظیفي لکه داسنادو امضا کول دفتر ته دراتلونکو اشخاصو یا مراجعینو پذایرایې کول(منل) او نورb-دلیډر په حیث په دې ځای کې منیجر دلیډر په حیث ځیني نوررولونه لکه مزدورانو نیول دهغوي روزل او تشویقول په برکې نیسيc-درابطه ټینګوونکې په حیث: درابطه ټینګوونکې په حیث یو منیجر رول داسې بیانولی شو چې منیجر دخپلې ساحې یعنې موسسې څخه بیرون دډیرو خلکو سره په تماس کې کیږي کوم خلک چې دده دلاس لاندې خلکو یا دده دمشرانو پورې تعلق لري۲-معلوماتي رول: دمنیجردارولونه یو له ډیرو مهمورولونو څخه دي چې نوموړي ته دمالوماتو دسرچینې په توګه ورپیژنې A-څارونکی رول: دلته منیجر دټولو فعالیتونو څارونکې په توګه رول ترسره کويB-دمالوماتو خپرونکی: څرنګه چې منیجر دمعلوماتو سرچینه ده نو ټول معلومات چې نورورڅخه باید خبر شي هغوی ته پرخپل وخت ورسويC-دویاند په توګه: منیجردلته دټیم دویاند اوسرواک په توګه رول لري ترڅو دخپل ټیم نماینده ګي وکړي . ۳-دتصمیم نیونې رول: دادهغو میتودونو پورې تړلی ده چې منیجران یې دیوې ستراتیژۍ دطرحه کولو اودمنابعو دپه کاراچولو په منظور استعمالوي ترڅو خپلو اهدافو ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورســـيږي.A-دتشـــبث کوونکي (معامله کولو) رول دنوي پروژي او پروګرامونو په هکله تصـــميم نيســـي ترڅو هغه پيل کړي او پانګه اچونه په کې وکړيB-دمزاحمتونو دلرې کولو رول دناڅاپي واقعاتو او بحرانونو دليرې کولو اواداره کولو مسـوليت په غاړه لري C-منابعو ته اختصـــاص ورکولو رول: دادوظايفو او تقســيماتو ترمنځ منابع ته اختصـــاص ورکوي او لاندې طبقې منيجرانو ته بودجې تعينويD-دمذاکره کوونکي په توګه: کوښـــښ کوي ترڅو نورو منيجرانو ، اتحاديو ، مشـــرانو، او ســـهم لرونکو ترمنځ دحل دلارو چارو دپيداکولو په رابطه مذاکره وکړي.دمنجمنټ دمطالعې لاملونه په لاندې ډول ۱-ودظيفي تخصص۲ صنعتي انقلاب په ۱۸ م پيړۍ کې رامنځ ته شو د۱۸ م پيړۍ څخه وروسته دمديريت رسمي مطالعه رامنځ ته شوه نو همدا وه چې دمنجمنټ تيوريګاني رامنځ ته شوي او لومړۍ رسمي مطالعه چې ترسره شـوي هغه دکلاسيک په نوم ياده شوله په کوم چې دوه مهمې تيورياني مطالعه کړي چې يوه يې لومړي ، علمي مـديريـت۲-عمومي اداري تيوري پـه نوم يـاديږي . Fredrick Taylorڅلور قاعدې وړاندې کړي۱-هغه لاره مطالعه کړئ په کومه لاره چې دغه وظيفه اوس ترســـره کيږي اودکومو لپاره يي نوي معلومې کړئ يعنې ددواړو لارو په ځای دنووولارو څخه رامنځ ته کوي خپل مفصـــل وخت او حرکت معلومات ســـره شـــريک کړئ په مختلفو ميتودونو باندې ازمايښـــت وکړئ چې کوم يو ترټولو غوره دی.۲-په علمي توګـه دنوي ميتودونو تعين او کـارکرانو تـه تـدريس ورکولو ، ټريننـګ ورکول اودهغوی دسـويې لوړول۳-هغه کارکوونکي انتخاب کړئ دچا چې مهارتونه په دوهم قدم کې دځای په ځای شـو اصـولو سـره انډول کيږي. په دې معنا چې څوک په کوم کار پوهيږي هغه ته هغه کاروسپارل ترڅو وکولای شـي هغه په خپله خوښـه کار ترسـره کړي۴-يوه مناسـبه سـطحه داجراتو لپاره تاســـيس کړئ او دنورو لوړو اجراتو په خاطر تاديه کړئ. کارکوونکي بايد ددغه اوچتې کارکردګۍ outputاو محصول نه ګټه واخلي . همدارنګه منيجر او کارکوونکو ترمنځ دي کارويش رامنځ ته شـــي او منيجران دي هغه کارونه ترســـره کړي کوم چې دوی سره وړ او مناسب وي.

ګلبرتس the gilberts

فرانک او ليلين ګلبرتfrank and Lilian gilbertsخاوند او ښـځه وه دواړو دټيلر ميتودونه تصـــفيه کړه. دوخت او حرکت په مطالعاتو کې يي ډېر زيات اصـــلاحات رامنځ ته کړل. او کوښـــښ يي وکړو ترڅو دلاس او وجود ترمنځ غير مؤثر حرکت دمنځه يوســـي . دوخت او حرکت مطـالعـات time and motion studies۱-هريو عمل ويش پـه اجزاوو بـانـدې۲-داجراکولو لپـاره يي دغوره لارو پيداکول۳-دزيـاتې اغيزنـاکۍ پـه خـاطر دهريوکـار دوبـاره تنظيمول ګلبرتس همـدارنګـه دســـتړيـا مشـــکلات لـکـه ګرمي روښـــنـايي او همـدارنګـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دکارکوونکونورمســـــایل هم مطالعه کړي وه. دویمه تیوري general administrative theoryیو بله ډله لیکوالانو چي هغوی منجمنټ ته دســازمان له نظره ګوري ،دې طریقي ته د اداري عمومي تیوري ویل کیږي. داتیوري داتشـریح کوي چي منیجر څه کوي؟ او یو ټاکل شـــوی منیجر څه په عمل کي تطبیق کوی. په دې ډله کي ددوعلماو نظریات مطالعه کیږي لومړی دهنري فایل او دویم ماکس ویبر

لومړی هنري فـایل : دهنري فـایل نظریـه مخکي پـه لومړي فصـــــل کي وړانـدې کړي او دمنجمنټ تعریف وو چي په هغي کي دمنیجر لپاره ۴دندې ښـــودلي وي چي عبارت دي له پلان جوړوني ، تنظیموني ، رهنمـایي ، او کنترول څخـه . فـایل پـه هغـه وخـت کي خپـل نظریات وړاندې کړل په کوم وخت کي چي ټیلر وړاندې کړي وه . ددوې دنظریاتو فرق په دې کي دی دټیلر نظریات یواځې دټیټي ســـطحي مدیرانو لپاره وو ولي دفایل نظریات دټولو ســـطحو مدیرانو لپاره دي. فایل په دې عقیده وه چي منجمنټ دتولید ، غیرتولیدي ، دولتي ، شخصي ،کاروباري یاغیرې کاروباري ټولو ادارو لپاره ضروري دی اود منجمنټ دپروسي دپرمخ بیولو لپاره یی ۱۴ اصول وړاندې کړل دکومو څخه چي مونږ مخکي یادونه وکړه .

دویم ماکس ویبرتیوريMax Weber theoryماکس ویبردجرمني هیواد ټولنپوهني عالم وه .ده د ادارو مطـالعـه وکړه او ۱۹۰۰ پـه اوایلو کي یي لیکنـه وکړه اودیوې خیـالي اداري پـه اســـاس یی دصـــلاحیت اواړیکو په اســـاس یي یوه نظریه رامنځ ته کړه چي دبیروکراســـۍ پهbureaucracyمفکورې په نوم یادیږي. بیروکراسـي د اداري داسـي یو رسـمي شـکل یی وړاندې کړلو په کوم چي دکارویش موجود وي، واضیح سلسله مراتب وجود ولري، مفصل

(c) ketabton.com: The Digital Library

قوانين او اصـــول ولري او په اداره کې بې طرفه اړيکې موجودوي ويبر ځني اصـــولو ته

پراختيا ورکړه چې په لاندې ډول ورځخه يادونه کو .

واک يا Authority: عبارت دهغه قوې څخه ده کوم چې خلک دخپلو کارونو لپاره مســـول ساتي. مقامونه په يو شرکت کې بايد په اجراتو باندې بنا وي نه په اجتماعي روابطو باندې . دمقام وظايف په واضـــحه توګه مشـــخص شـــوي خلک بايد پوه شـــي چې ددوی نه توقع څه ده؟Lines of authorityبايد واضحه توګه مشخص شوي وي کارکوونکي بايد پوه شي چې څوک دچاليپاره کارکوي او دچاپه وړاندې مسوليت لري چې بايد راپور ورکړي او دچا څخه هدايت ترلاســـه کوي. قواعدrules: ســـتندرد عملياتي پروســـيجرونه(sops)اونورمونه په دې خاطر باندې استعماليږي ترڅو داتشـــخيص کړي چې يو شـــرکت په څه شـــکل عمليات ترسره کوي. دکارويش: هرکارکوونکي بايد پوه شي چې زما کارڅه دی او کوم کاربايد ترسره کړم دهرکارلپاره بايد خپل کارکوونکی اوســـي . يعنې دکارکوونکي دمسـلک او اســـتعداد په اســـاس وويشل شي. بې طرفي impersonality:داپه دې معنا چې په اداره کې روابط بايد دشخصـي اصـولو په رڼآ کې نه وسـي اونه دکوم طرف په خاطر ، بلکې ټولې اړيکې د اداري داصـولو مطـابق وي. څوک چې بـــــه کـارکوي هغـه تـه ارزښـــــت ورکول اوبرعکس. اداري اخلاق organization behavior: داپه هغه طرز العمل باندې تمرکز لري دکومې په وسيله چې يومنيجر ته بايد چې مشـخصـا داسـې اداره ورکړي چې دهغې په وسيله کارګران تشـويق کړي. Mary parker پوليټ: په خپله تيوري کې کارګرانو ته زيات (ارزښت)چانس ورکړی چې کارګرپه خپله دکاردښـــه ترســـره کيدو په خاطر نظريات ورکړي اوداســـې اســـانې لارې

(c) ketabton.com: The Digital Library

چارې رامنځ ته کړي او کارګران خپله خپل کارونه تحلیل کړي. کارکوونکي په غوره توګه پوهيږي چې په څه شکل خپل وظایف اصلاح کړي . که چیرې کارکوونکي دخپلې وظیفېپه هکله پوهه لري نو بیادوی باید خپل وظایف کنترول کړي.

دهاوتورن مطالعاتthe Hawthorne studies

د۱۹۲۴-۱۹۳۲ کلونو په دوران کې دکارکوونکو داغیزناکۍ مطالعه په (هاوتورن دغربي برقي کمپنۍ په کارونو کې Hawthorn works of the western electric co.دکارکوونکو دتولید قوه productivity په مختلفو سطحو کې دواضحو څرګندونو په ترڅ کې اندازه کړای شوه.پلټونکو researchersبیاموندل چې په اعتنایي سره یا light levelپورته تللی وو یاداچې ښکته راغلی وو مګر تولیدي قوه يې پورته تللې وه. په واقعیت کې داڅرګندیږي چې کارکوونکي دهغه توجه او پاملرنې نه کوم چې دوی دمطالعې دیوې برخې په حیث لاسته راوړي دي خوند واخسته او زیاته تولیدي قوه يې ترلاسه کړه.

د(z)تیوري-Z-theory

ویلیم او چي William Ouchi دUSAاو جاپان ترمنځ مختلف کلتوري فرقونه پلټلې وه دUSAکلچر په فرد باندې تاکید کوي او مدیران متوجه کوي ترڅو کارکوونکو ته دوی احساس ورکړي چې دXماډل تیوري تعقیب کړي

دجاپان کلتور داتوقع لري ترڅو لومړی کارکوونکي دسازمان سره متعهد کړي او ځکه نو دUSAدکارکوونکو په نسبت په بیل شکل سلوک کوي . دZتیوري هم دجاپان او هم USAدساختمانونو برخې سره یوځای کوي.مدیران په طویل المدت شغل باندې فشار اچوي ګروپي کار او همدارنګه سازماني تمرکز باندې ددې تیوري اساسي هدف منجمنټ دی چې باید عملي دول سره دموسسې په بیلو بیلو منابعو اوبرخو کې ترې کارواخیستل شي . منجمنټ باید کاري ساحې بلکه تولید او مارکیټینګ له ځانه سره ولري اوداسې چې باید په هغه کې دتولید کوونکي او لګونکي ګټې خوندې وي. منجمنټ دزیاتو حاصلاتو په ترلاسه کولو کې دانساني سلوک دهڅونې په چوکاټ کې تولید کوونکي او لګونکي سره نژدې کوي ترڅو په دې لاره کې ستر بریالیتوبونه لاسته راشي.

دډوګل مې ګریګور دوه مختلفي تیوري:دxتیوري دا دامریکې اداري سیستم پورې تړاوو لري په xتیوري کې دانسان کرامت ته هیڅ اهمیت نه دی ورکړل شوي اودی وايي چې کارګران لټ خلک دي او داباید کنترول شي او له دوی څخه کارواخیستل شي. او تیوريyدادجاپان اداري سیستم پورې اړه لري په yتیوري کې دانسان کرامت ته زیات اهمیت ورکړی شوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی ددوی وپه وینا کارګر په خپله خوښــــه پریږدی چې کارترســــره کړي یعني هرکارګر دخپلې خوښې ساحې کې په کاروګمارل شي ترڅو کارونه په ښه شکل ترسره شی.دZتیوري دادواړه تیوریګانې ســره یوځای کړي او دا تیوري یې تري جوړه کړي ده. چې دZتیوري په نوم یادیږي. په دې تیوري کې هم انسان کرامت ته اهمیت ورکړی شوی او هم ددوی نظر په کې اخیستل کیږي چې په نتیجه کې پریکړه په شریکه صورت نیسي او کارونه په شه شکل ترســــره کیږي. تجربوي منجمنټ : تیوري په دې تیوري کې دایې وخیړل چې څنګه کولای شــو چې دکارداجرا وخت راکم کړو چې په نتیجه کې یې په في واحد مصــارفو کې کموالی راشــي. دمنجمنټ سلوکي تیوري داتیوري دمنجمنټ په سلوک استواره ده چې دهغه افرادو اداره کول دي او هغه کومه طریقه خپل پرســونل تشــویقوي . ســاینتیفیک تیوري په تجربو ولاړه ده.پلان جوړونه : یوه پروسه ده چې په نتیجه کې یي پلان جوړیږي . پلان هغه ذهني طرحه ده چې دکاغذ په مخ رسمیږي اودهغې له مخې اهدافو ته ځان رسول کیږي. نوټ پلان جوړونه یوه عملیه ده چې دکاغذ په مخ ډیزاین کیږي. Planningیوه عملیه ده چې دهغې په وسیله دیوې ادارې اهداف تامینیږي اودهغې دلاسته راوړلو لپاره وسایل او امکانات چمتو کوي ترڅو ټاکلي اهداف په ښه شکل ترلاسه شي. *پلان دپل حیثیت لري چې اوسنی حالت دراتلونکي حالت سره وصل کوي یا پلان هغه اسناد دي چې دکاغذ په شکل وي چې په هغې کې واضح ذکر شوي چې ټاکلي اهداف په ښه شکل ترلاسه کول*هدف دیوې ادارې غوښتل شــوی ټارګیټ دهدف په نامه ده . دپلان قســمونه*پلان اســناد دي ۱-دپراختیا په اســـاس پلانونه:A-اساسي یا مهم پلانونه ستراتیژیک پلانونه: هغه پلانونه دي چې دټولې ادارې لپاره جوړ شوي وي اوپه دې کې د ادارې اهداف معرفي شوي ويB-عملیاتي پلانونه: هغه پلانونه دي چې مختلف ډوله وي او په مختلف وخت کې تطبیق کیږي چې دیوې ادارې مشــخصــې ســـاحې لپاره ترتیب شـــوي وي او هلته په کاراچول کیږي۲-دوخت په اســـاس پلانونه:A-داوږدې مودې پلان هغه پلان دی چې د۳ څخه تر ۵ کلونو لپاره ترتیب کیږي.B-متوســـط پلان هغــه پلان دی چې دیوهــدف لپــاره ترتیبیږي چې دهغې موده دیو کــال څخــه تر۳ کلونوپورې ويCـــدلنډې مودې پلان : هغه پلان دی چې دیوکال څخه کم وخت لپاره ترتیب کیږي.۳-دمشـــخصـــوالي په اســــاس:direction plan-Aهغه پلانونه دي چې په هغې کې عمومي فعالیتونه ترلارښـــووني لاندې نیول کیږيspecific plan-B: هغه پلان دی چې دیو خاص فعالیت یا هدف په خاطر ترتیبیږي۴-داســـتعمال دتکرار په اســـاس پلانونه:۱-یوځل داســـتعمال وړ پلان: هغه پلان دی چې دیو ځل لپاره ترتیبیږي او هدف ته درســــیدو څخه وروســــته بیا په کاراچول کیږي او ترمنځه ځي لکه په ننګرهار پوهنتون کې دســــرکونو جوړول . B-ثابت پلانونه: هغه پلانونه دي چې دیودوامداره فعالیت داجرا لپاره جوړیږي او په هغې کې دفعالیت په تغییر سره تغییر رامنځ ته کیږي. دپلان جوړونې مرحلې : ۱-داهدافو مشــخصــول یا تعیینول۲-دفعالیتونو یا کړنو مشــخص کول چې دهغې په وســیله تاســو خپل

اهداف لاسته راوړی۳-دفعالیتونو یا کړنو تحلیل کول ۴-دبهترینې طریقې یا لارې انتخاب۵-دتطبیق په خاطر دمنابعو تخصـــیص کول ۶-دهرفعالیت داجرا لپاره مهال ویش ترتیبول۷-مالي منابع .organizingترتیب کول : یوداسـې پروسـه ده دکوم په واسـطه چې دبسـت یا دتشـــکیل تعینول او پیژندل کیږي او همدارنګه ددې په واســـطه هماهنګي او دوظایفو صـلاحیت او مسولیت پیژندل کیږي او ترتیب کیږی دorganizeمعنا دنظریاتو ځای په ځای کول دي placement of ideaاو خلکو ته دصـــحیح اوامرو ترتیب او داســـې ترتیب کول چې په اســـانی ســـره هغه خلکو ته موجود کړي او هغوی چې کله وغواړي هغه ورته ورکړشـې لکه د اداري شـخص داوامرو صـلاحیت*یا د اداري تشـکیل یا سلسـه مراتب منظم تنظیم او ترتیب کول د organizingځخه عبارت دي د organizingپروسـه یا مرحلې : ۱-دکارونو طبقه بندي ۲-دمختلفو کاري واحدونو ســـاختمان جوړول۳-دمختلفو فعالیتونو مشـخصـول۴-دمختلفو واحدونو ترمنځ هماهنګي رامنځ ته کول اوتشـکیلونه یا positionځای په ځای کول او دهغوي ترمنځ ارتباطات جوړول لکه داسي

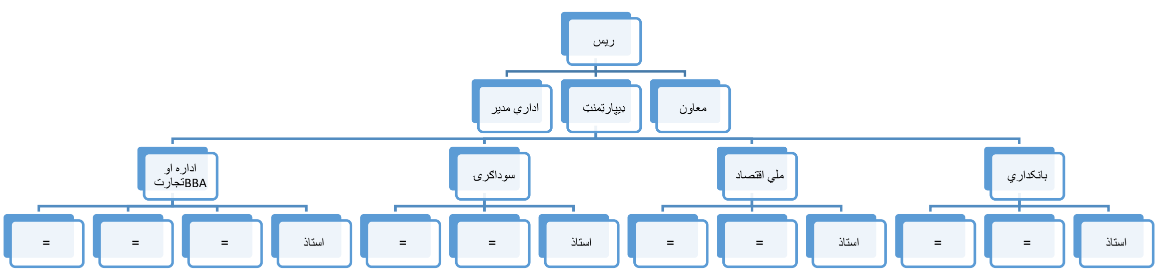

دتنظیمولو پروسـه : ۱-مخکې له دې چې د اداري سـاختار په نظر کې ونیسـې نو لمړی باید پلان باندې ریویو وشـې ۲-دفعالیتونو په نښـه کول ۳-دفعالیتونو تقسـیم بندي ۴-کارپه مختلفو ډیپارټمنتونو باندې ویشـــل۵-اداري ســـاختار جوړولbasic۱-وظیفي ســـاختار۲-منطقي سـاختار۳-میتریک اورګانیزیشـنmetric org۴-مهم کاروباري سـاختار۱-وظیفي سـاختار : داساختار دوظیفې د تخصیص په اساس رامنځ ته شوی دی افقي ساختارشکل لري او له دې ســاختار ځخه دمؤثریت او اقتصــادیت په خاطر ورځخه اســتفاده کیږي. ۲-منطقي یا تقســیم

(c) ketabton.com: The Digital Library

شـوي سـاختار: له هغه سـاختار څخه عبارت دی چې په هغې اداري واحدونه کارونه تقسيم شوي خو ټول ديوچتر لاندې کارکوي.

اداره

داداري دندې او عناصر کوم دي واضح يي کړئ.۱-پلان جوړول: دهدف يا داهدافو ټاکل او هغو ته درسيدلو دلارې دپيشبيني څخه عبارت ده۲-استخدامي چارې: استخدام چارې چې تول هغه پرواګرامونه او فعاليتونه چې دبشـوونې اوروزنې سـويي په بنسـټ ولاړ وي.۳-سـازماندهي :ديوې موسسـې تشـکيل دوظيفو دډول حدودو له مخې جوړيږي او په هغه کې صلاحيتونه اداري اړيکې او مسوليتونه مشخص وي.۴-داوامرو ورکول:چې دعامو تصاميمو نيول په کې شامل دي او په يوه موسسه کې دوظيفو دښه ترسره کولو په غرض دلاربښوونې او احکامو دورکولو لارې چارې دي ۵-هماهنګ کول ټول هغه فعاليتونه مسـلې پکې ځانګړي کيږي چې دموسسـې هدفونو ته درسيدو په غرض دوظيفو دتطبيق وړوي.۶-ريپورتينګ:په يوټاکلې وخت کې اړوندو مقاماتو ته د تشکيلاتې واحد دکار ريپورټ برابرول دي.۷-بودجه جوړول: چې دمالي بودجې او مسايلو تنظيم تخصيص او دطرحې موضوعګانې په کې شاملې دي.ديوې سالمې ادارې مشخصات په لاندې ډول دي.۱-په يوه سالمه اداره کې دمقرراتو، قوانينو ، لوايحو، اواصـولو رعايت حتمي ده.۲-بايد د ادارې تشـکيل دلازيمو اړتياوسـره برابروي اود ادارې لـه اهدافو سـره سـم اجرات وکړي۳-دکارکوونکو په انتخاب،انتصـاب، تبديلی اومعاشـونه کې دتعادل، تخصـص، ګټورتوب، اغيزمنتوب، انسـاني روابطو کلتوري سطحې سره سم چلند وشي اود ادارې مراتيبو سلسله مراعت شي ۴-اداره بايد دتقلب، اسـتفاده جويي،رشـوت بيروکراسـی څخه پاکه وي۵-کاربايد اهل کار ته وسپارل شـوی وي۵-په اداره کې بايد هماهنګي ، دکنترول ښـه سيستم اودهبری له مقام څخه اطاعت موجود وي.ددوسيي جوړولو څخه هدف داده:۱-ټاکلي وخت کې شتوالی۲-دووسيي ناشخصي والی۳-دقيق والی او شـفافيت۴-ددوسـيي منطيقوالی ۵-کنترول۶-قانوني مصـونيت. دغونډو ډولونه:۱رسـمي۲-غيررسـمي۳-ريیسـه هيت غونډه۴-عامه غونډه۵-خصـوصـي غونډه۶-عمومي کلنۍ غونډه.دمفاهمي عنـاصـر:۱-ليږونکی ۲-پيغام۳-چينل۴-اخيسـتونکی۵-غبرګون۶-غالمغال.مفاهمي ته ورپيښ خنډونه: غالمغال۲-له خبرو څخه مختلف درک۳-په ځان بې باوري۳-عقيدوي سـيسـتم۴-دمعلوماتواعتباري منبع (کيدای شـي نه لري)۵-ټولنيزه فيصله۶-دمفاهمي لپاره دمناسب وخت ټاکل۷دمعلوماتو ورکول لپاره دځای انتخاب. دسې اوو ګوني اصـول:۱-دوينا او ليکنې بشـپړوالی۲-لنډيز۳-دقت۴-محکموالی اومرتب والی۵-وضاحت۶-تواضع غوره کول۷-د وينا او ليکنې سموالی.سمپوزيم:ديوشميرپوهانو لخوا ديوي ټاکلې موضوع په هکله پرله پسې ډيرې لنډې لنډې خبرې دي، يعنې ډيرکسان دډيرو کسانو

(c) ketabton.com: The Digital Library

په اړوند معلومات ورکوي مطالب له یوبل ســـره اړیکې لري . پلان تعریف اواهداف په لاندې ډول دي.پلان جوړول . دهدف یاداهدافو ټاکلو او هغي ته درســـیدلو دلاري دپیشـــبیني څخه عبارت ده . دپلان جوړونې اهداف: ۱-دفعالیتونو تنظیم په وســـیله هدف ته درســـیدلو داحتمال لوړوالی ۲-دفعالیتونو دښـــه تنظیم په واســـطه په لګښـــت، وخت ، انرژئ او کارکې سپما راوستل۳-داهدافو او مقاصدو په لاسته راوړلو تمرکز او اصلي مقصد ته ډیر ځیرکیدل اوله مســـیر یا لارې څخه دانحراف مخنیوی۴-دکنترول دلارو چارو برابرول۵-دهماهنګۍ رامنځته کول۵-دپلان ترتطبیق وروســـته دراپور دچمتوکولو په خاطر دیو معیار موجودیت. دراپورډولونه۱-کلنی راپور۲-دکمیټې راپور۳-دمجلس راپور۴-دپروژې راپور۵-میاشـــتنی ، ربعوار، اوشپږمیاشتنې راپور. ددفتر جوړونې عمومي عناصر :ددوسیو مجموعه، دمعلوماتو میز۲-لارښـــوونې او اشـــاري۳-د دفتر نښـــې ۴-کاري چوکاټ(دکارټاکلي وختونه،دصـــلاحیت ورکړه، پرځای کول)۵-ددفتر لوازم (میز ، چوکۍ، کمپیوټر، اسناد، اوالماریٰ)۶-دواردي او صادري مدارکو او اسنادو ته منظم سیستم۷-دکارپړاوونه په یوه دفتر کې (دندې ،ددندو ټاکل ، دکارویش)۸-خپل ځان جوړونه۹-معیارونه(لستونه، مکتبونه، اسناد اومدارک، چک لستونه اوداســـې نور)دشـــخړو پـه اوارولو کې درې مهـارتونـه عبـارت لـه :۱-دمقـابـل لورې نظرموندل.الف:موضـــوع په اړه پوښـــتل ب:له یرغل او بې ځایه اشـــارو څخه ډډه کول ت:په دقت ســـره اوریدل۲خپل نظرپه روښـــانه توګه بیان کړئ.الف : ډیرو کوچنیو خبرو پســـې مه ګرځئ اوله تعرض څخه ډډه وکړئ ب: په دقت ســـــره مقابل لورې ته درناوې ســـــره غوږ ونیســـئ ت: ډاډ ترلاســـه کړئ چې مقابل لوري تاســـې دخپلو پوښـــتنو په ترڅ کې درک کړي یاســـت.۳:دګډې لارې موندل:الف: دمقابل لورې دغوښـــتنې لپاره دحل مناســـب ټکې پیداکړئ ب: مقابل لورې ســـــره په معقوله او عادلانه ډول خبرې وکړئ.تهیه او تدار ک دوه ډولونه لري ۱-مستقیم ۲-غیرمستقیم ؟.راپور نیولو کې باید لاندې نقطې په نظر کې ونیول شي.۱-ایا راپور دچا لپاره لیکل کیږي۲-پرته دپام وړشـــــخص څخه نوریي څوک لولي۳-ترکومه حده باید رسمي او غیر رسمي وي اودراپور اســاسـي اوغیر اســاسـي مقاصـد کوم دي ۴-په راپور باندېصرف تاسو خپله کارکوی او که له نورو سره یې هماهنګ جوړوی۵-دراپور تفصیل او لنډوالی له نورو ســـره دهغه په هکله مشـــوره اونه مشـــوره مهمه ده . دیوې ښـــې پروژې ځانګړتیاوې.۱-واضـــح هدف ولري۲-مرتب شـــوي او منظمې کړنې او فعالیتونه ولري۳-دڅوند دوران ولري۴-پیل اوپای بایدولري۵-خاصـــو منابعو ته چې په بودیجه کې به ترې یادونه وشـــي ضـــرورت لري۶-دپروژې فعالیتونه باید چې مورد هدف خلکو او ټولنې کې تغییر راوړي. .پروژه هغه ســـیتم دی چې پـه هغـه کې عوامل پـه محصـــو ل اونتـایجو بدلیږي.مفاهمه دوه لورې لري چې یو یې ویونکی اوبل اوریدونکی دی . دوســـیو مجموعه، دمعلوماتو میز اودلارښـوونې اشـاري ددفتر جوړونې او عمومي عناصـرو له جملې څخه دي. لیډرشـیپ یوه متحرکه او متقابله پروســه ده چې دانســـانانو انرژي دګډ هدف خواته رهنمایي

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي.ليډرشيپ تعريف : ليډرشيپ يارهبري هغه ځواک دی ،چې دانسانانو فکري او جسمي توانايي له مادي معنوي منابعو سره يوځای داسي ترلاربښوونې لاندې راولي ، چې هغوی په فردي اوياهم په جمعي توګه يوه اجتماعي عمل ته اړباســـې. دتاريخ په اوږدو کې ليډران په داسې شکلونو رامنځ ته شوي۱-دعلم تجربې ،او اجتماعي اخلاقو له لارې۲-دعنعنې سره سم ۳-په ميراثي بڼه ۴-فوق العاده صـــفات۵-دکلکې اړتيا له مخې ۶-دخلکو رايه اواتفاق و چې رهبر بـه يي رامنځ تـه کـاوه. درهبرۍ شـــيوې يـا طريقې ۱-امرانـه رهبري(اتوکرات يادکتاتور)۲-مشــارکتي رهبري (دموکراتيکه رهبري)۳-ازاده رهبري(خودبخودي رهبر)۴-پلارانه رهبري.

بانکداري

بانک دسهامي شرکت په ډول يوه موسسه ده ،چې دهرهيواد دسوداګريز قانون مطابق بانکي چارې ترسره کوي.او دبانکدارۍ علم دبانکي کړنو دپيداينښت پايښت اودځرانګوالي له ودX څخه عبارت دی . اوهمدارنګه بانک پوهانو بانکي عمليات په لاندې برخو ويشـــلي دي :۱-پولي تجارت۲-کريديتD يا اعتباري عمليات۳-بانکي مالي عمليات.دبانک په اړه په ټوليز ډول دوه موخې ترځيرنې لاندې نيول کيږي.۱-دخلکو لپاره دبانکي خدمتونو سرته رسول۲-دکارول شـوي پانګې په تناسـب دسـود لاسـته راوړل. دلومړۍ موخې ترلاسـه کولو لارې چارې عبارت دي له : ۱-دټولنې دپيسو راټولول اوداسـې عقلاني او اوږدې مودې ته په کټو په کاراچول چې خاوندانو ته يي ترټولو ګټه ورسـيږي۲-دنوروموسـسـاتو يا بانکونو داعتبار جلبولو هڅه۳-په ښـوشـرايطو سـره دنماينده ګيودموقيعت انتخاب.ددويمې موخې ته درسـيدو لارې چارې عبارت دي له ۱-دموخو تشـخيص۲-سـتونزې په نښـه کول۳-دسـتونزې حل او دخلاصون لارې ۴-بانکي پوهه ۵-دفرصتي مصارفو له منځه وړل.دجاري حسابونو له پلوه : ۱-دمال التجاره کريديت۲-سـاده کريديت۳-داررزښـت لرونکو پاڼو کريديت۴-مثل کيدونکي کريديتونه۵-بورسـي کريديتونه. په باندنی سوداګرۍ کې کريديتونه: اکريديتيف ۲-ريمباورس (rembours) اوهمدارنګه بانکي بانکي ذخاير هم په دوه ډوله ويشـــل شـــوي دي ۱-قانوني ذخاير۲-اختياري ذخاير.کريديت دوخت له پلوه په لاندې برخو ويشـــل شـــوی۱-لنډ مهاله ۲-منځمهاله۳-اوږد مهاله او دجاري حساب له پلوه په لاندې برخو ويشل شوی۱-دمال التجارې کريديت۲-ساده کريديت۳-داررزښت لرونکو پاڼو کريديت۴-منل کيدونکی کريديتونه۵-بورسي کريديتونه. دکارونې له پلوه کريديت په لاندې برخو ويشـــل کيږي۱-ســـرمايوي کريديت ۲-اســـتهلاکي کريديت. او په عمومي توګه بانکي مالي عمليات په دريو کټګوريو کې ترڅيړنې لاندې نيســـو:۱-اوږدمهاله بانکي عمليات۲-لنډ مهاله بانکي عمليات۳-داررزښـــت لرونکو پاڼو خپرول.داعتبار ددرجې له پلوه دمشـــتريان په دريو ډولونو ويشـــل شـــوي:۱-لومړي درجه

(c) ketabton.com: The Digital Library

اعتبار۲-دویمه درجه اعتبار۳-دریمه درجه اعتبار.امانت هغه مبالغو ته ویل کیږي، چې دتولنې دافرادو له خوا په بانک کې کیښودل کیږي،چې دهغه خاوند کولای شي دارتیا پرمهال له هغې نه ګټه واخلي او په هره اندازه چې یی غواړي هغه ترلاســـه کړي. امانتونه په دوه کټګوریو ویشـــل کیږي.۱-رویتي (ناټاکلي وخت)امانتونه۲-میعادي(ټاکلي وخت)امانتونه. دمیعادي امانتونو دحساب ځانګړتیاوي عبارت دي له ۱-له حساب څخه برداشت دیوه ټاکلي وخت له تیریدنې سره امکان لري۲-ګټه یا سود ددغه وجهې دکارونې په مقابل کې دحساب خاوند پورې اړه پیداکوي۳-دغه مبالغ دټاکلي وخت لپاره دلګښت له ساحې وځي او دبانک په واک کې وي ۴-بانک مشـــتري ته چک،یا بانکي کتابچه ورکوي چې دچک له مخې وکولای شـــي خپل وړضـــرورتونه له خپل حســـاب څخه پوره کړي.چک : لیکلې حواله ده ، چې په بانک کې دحواله کوونکي دخاوند له خوا صـــادریږي او بانک ته اجازه ورکوي چې ټاکلی مبلغ شـخص ته چې په چک کې نوم ذکرشـوی پرداخت کړي. حواله(یامخکې لیکلي شـوي پاڼه)هغه لیکنه ده چې دهغې له امله یوکس ته دســـتورورکوي چې دژمنې، یا ټاکلي وعدې ســره ســم دهغې له مخې دربیم تن یا حامل ته پیســـې حواله یا ورکړي. په اوږدمهاله بانکي عملیـاتو کې لانـدې کړنـې ترســـره کیږي. ۱-دپـانګونـې داعتبـاراتو ورکول۲-مـالي عملیـات (داقتصـــادي کمپنیو یا فابریکو په ونډه اخیســـتو کې دګډون اومالي موســـســـاتو ایجادولو په توګه)۳-دبانکي اعتباراتو ورکول،چې دبانکونو ډیرمعمول کاردی چې دښـــه مدیریت په لرلو ســـره کولای شـــي(فوق العاده)ګټې بانک ته ورســـوي.او دمنځمهاله اعتبارځانګړنې : ۱-دلنډ مهاله او اوږد مهاله اعتبارترمنځ دفاصـــلې حد دی۲-زیات وخت یي پنځه کاله ټاکل شـــوی دی۳-تردویمې نړیوالي جګړې وروسته دصنعت په ترکیب کې رامنځ ته شو.تنزیل هغه مبلغ ، چې له یوې قرضـي یا یو برات څخه دچټکې تادیې په نسبت وضـع کیږي.ارزښـت تنزیل: دیوه ملت پولي ارزښت ته دبل ملت دپیسو دارزښت په مقابل کې تنزیل ورکولو ته دارزښت تنزیل ویل کیږي.دخبرودتاثیر تنزیل: له دغه اصـــطلاح نه موخه داده ، چې ځنې وخت افواهاتو په ســـازمانونو کې دتجارتي اســـنادو پربیو مثبت یا منفي اثرات غورځوي ، چې داخبارونو داغیزو په ترخ کې داســـنادو دقیمتونو تنزیل ته اخباري تنزیل ویل کیږي. تجارتي تنزیل : داهغه ډول تخفیف ته ویل کیږي،چې دفیصـــد په حســـاب رامنځته کیږي، کله چې له داسې تخفیف څخه کاروا‌خیستل شي، نوپلورونکی دې ته اړوځي، چې قیمتونه دبازار دقیمت په ترخ کې نوي کړي . دپام وړ تنزیل : دبې ســـوده حجت تنزیل له قانوني نرخ څخه په دتنزیل په ډیر لوړنرخ سره عبارت دي له دپام وړتنزیل څخه. نقد تنزیل : داپه اصل کې هغه تخفیُف دی،چې دیوې قرضـــې دوخت له پوره کیدو دمخه پلي کیږي. ســـپما دراتلونکې لپاره دمادي یا پولي اجناسو ذخیره کولو عملیې ته وایي. په ټولیز ډول په دوو برخو ویشل کیږي. ۱-ارادي سپما : هغه سپما ته ویل کیږي ، چې په قصدي اوشعوري ډول دیوه پلان په ذ ریعه دبیلابیلو دلایلو په لرلو دبیلابیلو افرادو په ذریعه او یا هم داقتصـــادي موســـســـاتو له خوا

(c) ketabton.com: The Digital Library

داقتصـــادي فعاليتونو دپراختيا په منظور ترسـره کيږي.۲-اجباري سـپما: هغه وخت رامنځته کيږي،چې حکومت دمالياتو په زياتولو سره دافرادو اوخصوصي برخو دلګښتونو کچه کموي . قانوني ذخاير: هغه ذخايرو ته ويل کيږي، چې بانکونه دقانون له مخې مکلفيت لري دخلکو دامانتونو يوه برخه د(وديعې) په ډول په مرکزي بانک کې کيږدي ،ترڅو دمشکلاتو په وخت کې بانکي ودايع بيرته ورکړي چې دبانک مشـــتريان له خنډونواوربړو ســـره مخ نه شـــي . اختياري ذخاير: هغو ذخايرو ته ويل کيږي ،چې دعادي او تجارتي بانکونو په واک کې دي او بانکونه کولای شي له بانکي تحليل يا څيړنې سره په مطابقت کې چې دبانکي معاملاتو له مجموعې څخه ترســـره کيږي اودهغې په ايجاد کې لاســـوهنه وکړي.. داعتباري بانکونو نظارت په دوه ډوله دی ۱-کمي نظارت ۲-کيفي نظارت او اصـلي ذخاير په څلورو کټګوريو کې ترنظارت لاندې راولو . قانوني ذخاير ۱-په صندوقونو کې نقد وسايل ۲-دمعاملې دطرف په بانکونو کې دبانک دطلباتو پاتې برخه ۳-په نقدو بدليدونکي چکونه. ددولت دبانک دايجاد سبب عبارت و: ديوداسې موسسې رامنځ ته کول چې وشي کړی دمرکزي بانک ټولې دندې دهغه دابعادو سره چې دغريبانو له هغه څخه کاروا‌خيست او تريوې اندازې دتجارتي بانکونو ســـپما صـــندوق، او تريوه حده دمالیې وزارت دنده په غاړه واخلي . په همدې موخه ددولت بانک رامنځ ته شـوی دی اودندې په لاندې ډول دي ۱-دبانک نوټونو دنشـربانک۲-دلنډ مهاله اعتباراتو ورکړه۳-دټولو تعميراتو تمويل چې دولت ته حياتي ارزښـــت لري۴-کروندګرو ته داوږدمهالـه اعتبـاراتو ورکړه ۵-پـه کليو او بـانډو کې دکوروونو دجوړولو لپـاره داعتبـاراتو ورکړه ۶-ددولت دورکړو او دعوايد دورود ځای. په عمومي توګه بانک په ۳ ډوله دی ۱-مرکزي بانکونه: مرکزي بانکونه په ټوله نړۍ کې دبانکي فعاليتونو اصـــلي ســـازمان ورکوونکي ، لوري ټاکوونکي او حرکت ورکوونکې رول لري . چې ډيری ددولتي بانک په توګه جوتيږي او په نيمه انتفاعي ډول خپل بانکي پاليســـيو ته نظم وربخښـــي۲-ســـوداګريز بانکونه: په اکثرو هيوادونو کې تجارتي بانکونه هغه بانکونو ته ويل کيږي چې لنډ مهاله بانکي عمليات او امانتونه ترسره کوي. ۳-تخصصـي بانکونه: دبانکي فعاليتونو هغه برخه ده چې داقتصـــــادي تکامل په خاص يا ځانګړي پړاوو کې رامنځ ته شـــوي وي دغه بانکونه وروسـته دټولو هغو دندو څخه چې دتخصـص په برخه کې تجارتي بانکونه سـرته رسـوي، دخپلو صلاحيتونو په چوکات کې راوستل او اقتصادي تازه انکشافات يې رامنځ ته کړي او دفعاليت ســاحه يې پراخه شــوې.دســويفت نړيوالې شــبکې په اړوند معلومات:ســويفټ کلمه دلاندې جملې لنډيز دی

SWIFT=Society for worldwide interbank financial telecommunication. سـويفټ دمالي نهادونو له جملې څخه دی چې دبانکدارۍ په سـاحه او نورو اقتصـادي سـاحو کې ورځنې کاراخيســـتل کيږي . اوددغه دجوړولو موخه دځانګړوبين المللي معيارونو په چوکـاټ کې دمـالي معـاملاتو لپـاره ديوې نړيوالې عـامې مـالي ژبې ايجـاد، ديوه نړيوالو

(c) ketabton.com: The Digital Library

اطلاعاتي او دنړیوالو مالي موسساتو ترمنځ داطلاعاتو موسسه اوداړیکو دشبکې جوړول و. دســویفټ کارونکي ۱-بانک۲-بروکرز/ډیلرز۳-central counterparties-۴clearers-۵-custodians-۶exchanges-۷fund administrators-۸fund manager-۹issuer -۱۰agents markets data providers.الکترونیکي بانکدارۍ دپیدایښت تاریخچه کولای شـــو په څلورو دوروکې رالنډه کړو۱-لومړی دوره : دعقبې اتوماســـیون: دغه پړاو چې دبانکدارۍ په سیستم کې دکمپیوټر دکاروني دپیل ټکی دی دمرکزي کمپیوټر نه په استفادې اطلاعات او په دفترونو کې کاغذې اسـناد په ډلییزه توګه مرکز ته لیږدول کیدل اودشـپې له خوا په دې کار کیده ۲-دوهمه دوره : دمخامخ اتوماســـیون: دغه مرحله هله پیل شـــوه چې دشـعبې کارکوونکي دمشـتري په مخ کې بانکي عملیات په الکترونیکې دول ثبت او تعقیبول. ۳-دریمه دوره : دمشتریانو نښلول خپلو حسابونو ته : په دې پړاو کې چې د۱۹۸۰لسیزو په منځ کې رامنځ ته شوه ، مشتریانو ته په مستقیم ډول ددې امکان برابر شو چې خپل حسابونو ته لاس رســـی ولري په دې مانا چې مشـــتري دتیلیفون یادصـــرافۍ ماشـــین په ذریعه او دالکترونیکې کارتونو اودخپلو شـخصـي کمپیوټرونو نه په استفادې سـره خپلو حسـابونو ته لاسرسـی ولري. ۴-څلورمه دوره : دبانکي سیسـتمونو یوځای کول او دټولو بانکي عملیاتو سره دمشـتري نښلول: دغه پړاوو هغه وخت پیلیږي چې له مخکښو دریيو دورو څخه ټولې لاسته راغلې پایلې ترپوره دقت او څیړنې لاندې ونیول شي او په هغو پورې تړلې ستونزې له منځه یوړل شـي او ټول بانکي عملیات په الکترونیکي ډول ترسـره شـي، په دې دوره کې هم بانک او هم مشـــتریان کولای شـــي په منظم او دقیق ډول خپل اړین اطلاعات ترلاســـه کړي.صـــنعتي بانکونه: دغه بانکونه دتجارتي بانکونو په څیر عادي عملیات نه ترســـره کوي،بلکې دغه بانکونه په بشپړ ډول دصنعت په برخه کې فعالیت کوي . معاملاتي بانکونه: دپانګې اچونې له طریقه دموسساتو په رامنځته کولو اویا پراختیا کې پرمستقیم اشتراک سره ددغو بانکونو دفعالیت ساحه پیژندل کیږي، ددغه بانکونو فعالیت دصنعتي بانکونو په څیرده. زراعتي بانکونه: زراعتي بانکونه خپل فعالیت دزراعت او کرنې په برخه کې سرته رسوی. تعمیراتي بانکونه: ددې بانکونو فعالیت دساختماني فعالیتونو اودځمکو معاملاتو په ساحه کې ترسـره کیږی.دبانک مامور باید دلاندې خواصــو لرونکی وي ۱-هوښـیاراوځیرک۲-کارته چمتو۳-پوه او فني۴-دیپلومات او په ادب ۵-شـیک او ښـه لباس لرونکی وي۶-له تکنالووژۍ سـره اشـنایی ولري۷-دبانک دراز سـاتونکی وي . مزارعه : دغه بانکي کړنه په حقیقت کې یوه زراعتي معامله ده چې بانک خپله ځمکه دکارکولو لپاره بل شـــخص ته ورکوي اودواړه په ګټه او تاوان کې مساوي شریکان وي.مسـاقات : دغه معامله دباغدارۍ او ځنګل په برخه کې دبانک او دبل حقوقي شـــخص ترمنځ قرار داد پواســـطه چې بانک خپل باغ اویا ځنګل دکارکولو اوحاصـل ټولولو په منظور بل چاته ورکوي او حاصـلاتو کې سـره شـریک وي. دصـرافۍ ماشـین پواسطه مشتریان کولای شي لاندیني کارونه ترسره کړي ۱-حساب څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

برداشت۲-دبانکي صورت حساب غوشتنه۳-دچک یا نقدوجهي حساب ته کېښودل. داماشین کولای شي دبانک دیوې شعبې دنده ترسره کړي او دبانک ډیری اصلي دندې سرته ورسوي . دپلور دنقطې ماشین : یوه دستګاه ده چې دهغې په ذریعه یو مشتري په یوه زماني نقطه کې کالي یا خدمات پیري . تیلفوني بانکداري : دبانک اومشتري ترمنځ دیوې معاملي سرته رسول دتیلفون له طریقې څخه عبارت دي .دالکترونیکي بانکدارۍ دوسایلو څخه یوه وسیله هم پلاستیکي کارتونه دي او په لاندې ډول دي ۱-ډیبیټ کارډ: دغه کارډ مشتري لپاره جوړشوی ده چې غواړي خپلو پرداختونو په برخه کې دکارت نه ګټه واخلي مګر نه غواړي داعتبار نه ګټه واخلي. ۲-کریدیت کارډ: کریدیت کارتونه دځینو بانکونو یا کمپنیو لکه ماستر کارډ، سیټيCitiیا visa cardاونورو له خوا عرضه کیږي ددې کارتونو نه ګټه اخیستنه په دې معنا ده چې مشتري دخپل بانکي حساب څخه نه بلکې دبانک یا کمپنۍ له حساب چې دهغې مشتري ګرځیدلي دخپلو پرداختونو لپاره استفاده کوي ، چې ځان قرضداره کوي اووروسته دیوې مودې څخه خپله قرضه دربحې سره یو ځای ورکوي. ۳-Change Card: دغه کارټونه دکریدیت کارټونو ته ورته دي یوازې په دې توپیر سره چې دمیاشتې په پای کې باید ټول صورت حساب تصفیه شي .دودیزې اوالکترونیکي بانکدارۍ ترمنځ توپیر

نوي الکترونیکي بانکداري	دودیزه الکترونیکي بانکداري
دمکان په لحاظ لامحدوده بازار	محدودبازار
دپراخو خدمتونو وړاندې کیدل	دمحدودو خدمتونو وړاندې کیدل
دنوښت اومشتري اړتیاوو پر بنسټ	په یو ه ځانګړي ډول دخدمتونو وړاندې کول
بیلابیل خدمات وړاندي کول	پرشعباتو اتکا
په الکترونیکي امکاناتو مجهز څو منظوره بانکونه	دبانکونو ترمنځ دنژدې او تړلي اړیکو نه شتون
په زماني لحاظ نامحدود ۲۴ ساعته ایز فعالیت	په اداري ساعتونو پورې تړلي خدمات
دډار،غلا، او ورکیدو نه خلاصون	ډار، غلا، او ورکیدو امکان

داسلامي بانکدارۍ له مورده دهغو مواردو نومونه چې بانک یې له افرادو سره کولای شي.۱-قرضه الحسنه۲-مضاربه۳-مزارعه۴-مسافات۵-مدني شرکت۶-حقوقي شرکت۷-مستقیمه پانګه اچونه۸-دسلف معاملات ۹-دتاسیساتو ، ماشین الاتو،وسایطو پلور۱۰-په

(c) ketabton.com: The Digital Library

قسطونو دکورونو پلورل۱۱-داولیه موادو احتیاطي سامان الاتو او دکاروسایلو پلورل۱۲-جعاله۱۳-رد دین.دکریدیت اعتبارلرونکي پانه چې دباطیلیدو وړتیا لري او هروخت کیدای شي فسخه شي. اوږدمهاله اعتبارات له پنځوکلونو څخه زیات موده په برکې نیسي .داقتصادي سرچینو ساتنه او څارنه اودمنابعو دکاروني په طرز کې دسپمولو عملییې ته سپما وایی. په کال ۱۹۶۱ م کي دپانګې اچونې بانک دزراعتي بانک، سوداګریز بانک، ښاروالی بانک په شکل رامنځ ته شو. نه فسخ کیدونکي اعتبارپانه نه ګرځیدونکې ده ، چې له ټاکلي وخت نه وروسته بیا دفسخ کیدو وړ ګرځي . سویفټ په کال ۱۹۷۷ م کې په ژوندی بڼه دعمل ډګر ته راووت.دپیسو دنشرولو دنده دټولي نړی په بانکي سیتمونو کې په مرکزي بانک پورې اړه لري .سوداګریز بانکونه لنډ مهاله بانکي عملیات او امانتونه ترسره کوی . اسلامي بانکداري دلومړي ځل لپاره په ایران کې رامنځ ته شوه . دیو کس دمجبوریت په اداکولو سره دشخصي عمل په مقابل کې جعاله نومیږي. په ۱۹۳۹ م کال کې دافغانستان بانک دهیواد مرکزي بانک په حیث تاسیس شو. بانکي نظامونو کې لاندې نظامونه شامل دي۱-غیرمتمرکزه ۲-متمرکز۳-اسلامي. داقتصادي سیاستونو له نظره مرکزي بانکونه دلاندې موخو درلودونکي دي ۱-دپیسو دداخلي او خارجي ارزښت ساتنه۲-دتادیاتو دبیلانس مطلوب والی.په عمومي توګه بانکي عملیات په ۴ کټګوریو کې څیړل کیږي. بانکونه دپانګونې عملیات په لاندې میتودونو کې ترسره کوي چې عبارت دي له ۱-ونډه ورکول۲-داقتصادی موسساتو تاسیس. هغه اسناد چې بانکي نظارت کوونکي یي دبانکي کړنو دتحلیل لپاره تري استفاده کوي عبارت دي له ۱-اساسي او مرکزي بانک قانون۲-دبانکداری قانون او بانکي مقررات. اصلي ذخیرې دڅومره کټګوریو ترنظارت لاندې راځي جواب د۴ لاندې راځي.دصنعتي بانکونو دفعالیت ساحه عبارت ده له ۱-دصنعتي واحدونو تقویه کول۲-په صنعتي پانګه کې ګډون. داسلامي بانکداری له نظره دافرادو سره په معاملاتو کې بانک په څو مواردو کې دمعاملي جواز لري عبارت له ۱۴ موارد دي. دلومړي ځل لپاره سویفټ ۵۰ بانکونو او ۲۵۳نهادونو له خوا دملاتړ وړوګرځید؟په نړۍ کې لومړي ځل لپاره بانک په ۱۱۵۷ م کال کې تاسیس شو . دسلف معاملات دکومو شیانو ددوام لپاره مرسته کوي جواب : تولیدات. دنړۍ ٪۸۰تجارتي معاملي دخلاص حساب په څیر اجرا کیږي. هغه کارتونه چې دیوه بانکي حساب پورې اړه لري او دهرې معاملي سرته رسولو وروسته ژر حساب نه اخیستل کیږي عبارت دي له ۱single transaction debit-۲monthly transaction debit.اعتباري کارتونه په دوه ډوله دي .بانکي سیاست :څوبانکي موخو ته درسید و په خاطریو لړتدابیرو طریقو طرحو له ټاکلو څخه عبارت دی چې دیو یاڅو وسایلو نه په ګټې الخیستنې سره چې بانکي او سوداګریز قوانینو سره ټکر ونه لري. دبانکداری ځنځیري عوامل : ۱-اساسي قانون۲-بانکي قانون(مرکزي بانک قانون) دولتي اوخصوصي بانکونو قوانین ۳-دپیسو او بانکداری قانون۴-بانکي ستراتیژي۵-بانکي پالیسي ۶-دبانکي عملیاتو دداېمنولو لپاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصـــولنامه او کړنلاره. بانکي عملیات عبارت دي له ۱-امانتونه۲-جاري حســـابون۳ه-اعتباروركول۴-دنوروارزښت لرونكو پانو او ونډو پورې اړوند عملیات، دهیواد په داخل او بهر كې دوجوهاتو انتقال ، ارزي(اســـعاري) معاملات ، دنجیبه یا قیمت لرونكو فلزاتو معاملات ، دضمانت تضمین، او صادرول، زراعت، رهن ، صنعت ، سوداګري ، ساختمان ، حمل او نقل چې دقانون سره په ټکر كې نه وي دبانكي عملیاتو اجرایی برخې دي.

د تشبثاتو مدیریت

دتشبثاتو مدیریت دلوستلو موخې :دتشبث دپراختیا په مفهوم دتشبث په تیوریګانو او دتیوري او عمل ترمنځ په اړیكه باندې پوه شو۲-دیوهیواد داقتصاد په وده كې دمتشبثینو درول په اړه دپوهې دمعلوماتو ترلاســه كول۳-دمتشــبث داقتصــادي فعالیت او ابتكار رامنځ ته كیدو په اړه دیوې عمومي او جامعې پوهنې ترلاسه كول۴-دنویونظرونو دارزیابی یا ارزولو لپاره تحلیلي مهارتونو ته وده وركول یا رامنځ ته كول او هم په دواړو یعنې هغه فرصـــتونو او ننګونو باندې پوهیدل كوم چې متشـــبثین ورســـره لاس او ګریوان وي یا ورســـره مخامخ كیږي۵-دتشـبثاتي كړنو ته دودې یا پراختیا لپاره دنویو نظرونو په اړه دپوهې ترلاســه كول. پیژندنه : اقتصـاد پوهان ، سـوداګر،اوكاروباري افراد دوي په دې موافقه دي چې متشـبث په اقتصـادي او نورو ټولو ټولنو كې دخوځنده یا متحركه اقتصــادي ودې او كاري فرصــتونو په هڅولو او تشـویق كې مهم او حیاتي رول لوبوي په ځانګړي توګه پرمخ تللې نړۍ كې ریښـتیا ده چېرې چې بریالي او كامیاب كوچني كاروبارونه دكاردرامنځ ته كیدو او دغربت دكمولو اسـاسـي او بنسټیزه وسیله ده. تشبث څه ته وایي. دتشبث كلمه یو په زړه پورې تاریخي شالیداوسیر لري او دافرانسـوي كلمې انترفریندا څخه اخیسـتل شـوي چې مانا یې اخیسـتل او تعهد كول دي. دبیلګې په توګه یو كاروباري شـــخص څوك چې نوی كاروبار خطر مني یا یې اخلي . ریچارډ كانتیلیون: خپله دفرانســـې وه او په۱۷۲۵ م كال كې یې دتشـــبث كلمه وكاروله دي وایي متشـــبث هغه څوك دی چې ګواښ اخلي او دیوې كړنې دترســـره كولو په وخت كې دناڅرګندتیاسـره مخامخ كیږي. سـربیره په دې هغه داخبره هم كړي چې یو متشـبث دهغه چا څخه توپیرلري څوك چې پانګه عرضـــه كوي یا یې چمتو كوي. ادم ســـمیت په ۱۷۷۶ كال متشـــبث دیوفرد په توګه تشـــویق كړی او ویلې یې دي چې یو متشـــبث هغه څوك دی چې دسوداګریزې موخې لپاره سازمان جوړوي څوك چې سرمایه دار وي یعنې دپانګې لرونكې كس ته متشبث ویل كیږي.جان بافیت: په ۱۸۰۳ كال كې ویلې دي دتولید دعواملو پراختیا یا زیاتوالی دمتشبث رول په توګه ګڼل كیږي. فرانسوي اقتصاد پوه: وویل چې متشبث دمولدیت دټیټې ســاحې نه دمولدیت لوړې ســاحې ته اقتصــادي ســرچینې لیږدوي او په دې توګه ګټه ترلاســه كوي.ســربیره په دې ده داهم وویل چې متشــبث یو اقتصــادي نماینده ده څوك چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دتولید تړول وسـايل ياني انسـاني ځواک ديوه او ځمکه، پانګه دنورو افرادو ديو توليد درامنځ ته کيدو په خاطر سره يوځای کوي.تشبث : يوه پروسـه ده دکومې دلاري چې متشـبثين نوي تصـدئ جوړوي او وده ورکوي کاروبارونو ته . جان شـومپټر: وايي تشـبث ديوه هيواد په اقتصـادي پرمختيا کې يوه اسـاسـي مرحله يا پروسـه ده. په همدې ترتيب ، ابتکار او تشبثات ديوکاروبار دکړنې دپراختيا اساسي او بنسټيزې مرحلې دي او ديو هيواد داقتصادي پرمختګ لپاره خورا مهم دي . دپيټر ايف ډروکرpeter f. drokerپه نظر تشـــبث نه علم دی نه هنر دايو پروسه ده دايو عمل دی داعلمي بنسټ لري دتشبث په برخه کې پوهه نهايي يا وروستۍ پايله ده په حقيقت کې کومه پوهه چې په عمل کې رامنځ ته کيږي په لوړه او پراخه کچه دپايلو له مخې تعريف شـوي چې دادعمل له مخې دي. دپورته بحثونو څخه لاندې پايله اخلو: يو متشـبث : هغه کس دی چې نوي فرصـتونه کشـفوي ددوی ارزونه کوي دتوليد تړول عوامل راټولوي نواورې کوي دزيـان يـا نـاڅرګندتيـا يـا نـاڅـاپي پيښـــو ګواښ پـه غـاړه اخلي، او دخصـــوصــــيات: ۱-يووګړی يا دوګړو يوه ډله۲-دلاســـته راوړلو لپاره اړتيا۳-خپلواک يا خپلواکۍ ۵-دخطر اخيسـتل۶-نواورې يانوښـت۷-هدف لرونکی ۷-پريکړه کوونکی ياپريکړه کول۹په خپل ځان باور ۱۰-دابتکار رامنځ ته کول۱۱-هڅونکی وي۱۱-دانساني اړيکو وړتيا ولري۱۲-داقتصادي پلان جوړونکی.۱-يو وګړی يادوګړو يوه ډله وي: يومتشبث کيدای شي يو شـخص وي ياداشـخاصـو ډله وي۲-دلاسته راوړلو لپاره اړتيا : دمتشـبث دهڅولو لومړنۍ وســيله ده دوی ددې لپاره کړنه ترســره کوي چې ټاکلي اهداف لاســته راوړي۳-که څه هم يواځې داقتصادي کړنو دترسره کولو لپاره بيلابيلې هڅونې شتون لري مګر متشبث دمنځ ته راتګ لپاره ترټولو لوی او اســـاســـي لامل خپلواکې ده او خپلواکې غوښـــتونکې دي دی نه غواړي دبل چا لپاره کار وکړي.۴-دخطر اخيستونکی دی: متشبث دخطر داخيستلو اوتحمل کولو توان لري او په حقيقت کې دهمدې خاصـــيت له مخې دمدير څّخه جلادی۵-نواوورې يانوښت کوونکی دی يو متشبث په خپل ذات کې نواوري کوونکي دی هغه تل دنويو نظرونو او نويو فرصـــتونو په لټه کې وي هغه غواړي نوي بازارونه نوي شـــيان په توليد کې دنويو ميتودونو هم کارواخلي۶-باهدفه : متشـبث : دځانګړو او خاصـو موخو لرونکی وي هغه يو په يو اهدافو ته درسيدو لپاره هڅه کوي ترڅو ټاکلې موخې ترلاسـه شـي.۷-پريکړه کوونکی دی.يو متشـبث منطقي فکر درلودونکی دی هغه بايد دخپلې کاروباري مفکورې او نظريې په اړه په واقعت کې څو پريکړې وکړي څو هغه په عمل کې پلي شـي لکه څنګه وشـي چيرته وشـي او چاته وشـی.۸-په ځان باور لري . يو متشـبث دخپلو اهدافو په لاسته راوړلو کې په لوړه کچه په خپل ځان باور لري او دځينو پيښـو پروا هم نه لري۹-ابتکار رامنځ ته کوونکي : متشـــبث تل هڅه کوي چې ابتکار رامنځ کړي دوی دمختلفو او بيلابيلو شـــيانو درامنځ ته کيدو په خاطردنوو ميتودونو لارچارودرامنځ هڅه کوي دبيلګې په توګه نوي يا تازه خام مواد دنوي توليد ميتود ،نوي اعلانات، فيشن۱۰-هڅوونکی وي: يو متشبث يو هڅوونکي دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه خپل کارمندان هڅوي او هغوي ته انګيزه ورکوي ددې لپاره چې دکاري ټيم په زړه پوري همکاري رامنځ ته کړي او خپلې موخې په ښه توګه ترلاسه کړي.۱۱-دانساني اړيکو وړتيا لري: يو متشبث دخپلو کارکوونکو پيرودونکو عرضه کوونکو پوروركوونكو او نورو سـره راکړووركړو دترلاســه کولو لپاره بايد دانســاني اړيکو درامنځته کيدو او درلودو وړتيا ولري۱۲-اقتصـــادي پلان جوړونکی : پلان جوړونه اقتصـــادي اهدافو ته درســيدو لپاره يوه طرحه ده متشـــبث هره کړنه دپلان پورې اړه لري دبيلګې په توګه دتوليد پلان دپلورلو پلان مالي پلانونه دپيرودلو ،پلانونه دپلټنې او پرمختګ پلانونه . دتشـــبث نظريه په ۱۸ پيړۍ کې دکاروباراو مالي ساحو په برخه رامنځ ته شوه له دې وړاندې دامفهوم يواځې په انجينري او نظامي برخو کې کارول کيده له دې وروســـته بيلابيل اقتصـــــادي پوهانو او ټولنيز رواني چاروپوهانو په دې اړه نظرونه وړاندې کړه.په هر صـورت چې دوی ددې اصـطلاح ددقيقې معنا په اړه سره توافقت لري ، ويليم بونګو : وايي او ليکي : دتشبث موضـوع دهميش لپاره مغشـــوش والی لري دګډوتيا يا confusionپه پايله کې دتشـــبث کلمه په مختلفو اوبيلابيلو شـرايطو په بيلابيلو اصـطلاحاتو وکارول شـوي او تشـبث معنا داقتصـادي پرمختګ دبدلون سره هم بدليږي . دتشبث ماهيت:۱-دخطر اخيستلو يا منلو وړتيا: متشبث دکاروبار دپيل کيدو په وخت کې دناڅرګندتيا او ګواښـونو دبيلابيلو ډولونو سـره مخامخ کيږي. دکاروبار چاپيريال متحرک او تل بدلون لري. اوډيری ګواښـونه ورته دپانګې له امله راځي اوددې دتنظيم وړتيا لری ،خو دناڅرګندتيا دکنترول وړتيا نلري.۲-entrepreneur traitتشــبث فطري يا ذاتي صــفت نه دی. تشــبث په خپله ذاتي يا فطري صــفت نه دی دشــرکت يا تصــدۍ برياليتوب دپريکړو کولو او دمتشــبث دنورو وړتياوو پورې اړه لري نو په دې توګه خلک په خپل ځان کې داوړتيا راولې ۳-creative activityدفعاليت تخليق يا رامنځ ته کول.

What is creativity? simply creativity involves transforming your ideas imagination &dreams into reality.

دتشبث دندې : ابتکار دخطر منل اودبدلونونو منل.

ديو فعاليت تخليق : تشبث په اساسـي ډول يو تخليقي کړنه ده اودنورو فرصـتونو نوو نظريو دنوو تخليقونو او نورو لپاره پلټنه او تحقيق کوي دوی په تخليقي يا نوو شـــيانو په رامنځ ته کيدو باندې فکر کوي او په خپل شـــرکت کې نوي نظرونه عملي کوي داتشـــبث دی چې په ټولنه کې تخليق او بدلونونه هڅوي ۴-دبدلونو پايلې : د تشـبث پايله دسياسـي ټولنيزو علمي او تخنيکي بدلونو رامنځ ته کول په چاپيريال کې دايوازي اقتصادي پيښه يافعاليت نه ده او په ټولنيزو طريقو کې خلک مجبوروي چې طريقې بدلې کړي او پرمختګ وکړي۵- creative of resourceداتشـبث په ټوله کې خامه مواد په کارتمامو يا نيم کاره موادو بدلوي نو په دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

توګه تشبث دافادې درامنځ ته کولو او اقتصادي ارزښت اودشتمنۍ درامنځ ته کولواو وړتیا مرحله ده ۶-: په ټولو کاروبارونو او اقتصادونو کې ضروري او مهم دی تشبث په ټولو کاروبارونو ټولو اقتصادونو کې اړین او مهم دي که هغه غټ وي یا وړوکی وي که پرمختللی وي او که دپرمختګ په حال کې وي۷-تشبث دژوند په هره کړنه کې مهم دیessential in every activity:په هره کړنه کې مهم او حتمي دي تشبث ته دژوند په هره برخه کې اړتیا لیدل کیږي یو شخص په هره سطحه په هره ساحه کې دخطر دفطرت او کاروباري چلند له لارې بریالی کیدای شي. په ښوونه اوروزنه تحقیق طب ، سیاست ، نظامي او نورو ټولو برخو دژوند کې دبریالیتوب په خاطر دخطر اخیستلو ابتکار یا رهبرۍ ته اړتیا لیدل کیږي. ډروکر ویلې دي تشبث : معنا دانه ده چې مونږ یواځې داقتصادي سازمانونو پورې تړلې وي ۸-کم خطر والی : تشبث پراخه کچه دخطر په مخ کې لري مګر دتخنیکي اجتماعي او اقتصادي محیط له امله یو تشبث دنورو په نسبت کم خطر لرونکی وي ۹-دابتکار قابلیت: ability of innovateیو تشبث یو ابتکاري فعالیت دی تشبث په ټوله کې هغه تخلیقي نظریې عملي کوي یعني دهغې غوښتنه کوي. تشبث دنوې نظریې تخنیکونه دیو تولید نوی شکل، دمدیریت نوی اصل ،نوي بازارونه ،نوي تولیدات، او نورپروسیجرونه مني ددې له پاره چې مشتریانو ته ښه خدمات عرضه کړي او ګټه ترلاسه کړي.۱۰-دپوهې په اساسknowledge basedفیټرډروکړ ویل یو تشبث نه خدمت دی نه هنر دی دادپوهې په اساس باندې یو عمل دی۱۱-دچلند پربنسټ پایلې result oriented behavior یوه کمپنۍ یا یوه تصدۍ ترهغه وخته پورې بریالی کیدای نه شي چې کم ترکمه پایلې ګټه وړې وي تشبث په پایلو ټینګارکوی نه په نصیب او قسمت. متشبثین دخپلو هڅو اوسختو کارونو له امله ښې پایلې لري.۱۲-دچاپیریال په بنسټ فعالیتونه environmental oriented activityتشبث یو بیروني او خلاص محیط سره اړیکه لري متشبثین داقتصادي سیاسي اجتماعي اومادي فکتورونو سره په پام کې نیولو سره تولیدات کوی او خطرونه اخلي ددغې مفهوم په نظر کې نیولو سره شومپټر ویلي دي دادهر باندېنې لپاره یو تخلیقي حالت ته غبرګون او ځواب ویل دي . خطر دپیش بیني وړ دی او کنترولیدونکی دی او ناڅرګندتیا دپیشبیني وړنه ده او نه کنترولیدونکي دیه .لکه زلزله سیلاب طبیعي افات. دلته یوه خبره کول ضروري دي تشبث داهمیت په باره کې هغه کس چې یو نوی کارکشف کړي یانوی بازار ته راوښکې یا یو نوی میتود نه کار واخلي هغه ته متشبث ویل کیږی او که دوام ورکړي هغه ته بزنس مین ویل کیږي.

Creativity or initiative: is relating to imagination

کریټویټي او انیشیاټیف : دسوچ کولو پورې اړه لري

(c) ketabton.com: The Digital Library

Innovation is regard to implication or implementation

Innovation the action or process of innovating new ideas, new methods, new products etc.

يوه انيويشن يوپروسه ده دعملي كولو دانيوشن دنوي طريقو نويو ايډياو او نوي توليد اوداسې
نورو په باره کې. نوښت: داهميشه فکر وهي دتوليد په باره کې او تل هڅه کوي چې نوښت
رامنځ ته کړي يا نوښت وکړي دمختلفو شيانو درامنځ ته کيدلو په باره کې ۲-دلاسته راوړلو
لپاره اړتيا: دمتشبث دهڅولو لومړنى چلونک دى دوى ددې لپاره کړنه ترسره کوي ترڅو
تاکلي اهداف ترلاسه کړي دلوړې کچې دلاسته راوړلو په اساس متشبث کولاى چې دکړنو
په ډګر کې دخپلو رقيبانو او همدارنګه دخپلو پخوانيو کړنو سره سيالي وکړي. ۱۳-دبدلون
دپيژندنې بهيرprocess of identify transformationتشبث دمعلوماتو دتشخيص
اوداصولو او کنثيفتونو بدلون دى يو سوداګر يا يو متشبث ترهغه وخته پورې په يوازې توګه
متشبث کيداى نه شي ترڅو چې ددغه پورته ترڅنګ اينويشن ونلري يا په بل عبارت دايو
فعاليت چې بايد په خپل ذات کې دوامداره ډول باندې واوسې. د اودي پريخ او ندکمي (عالمان
دي) په نظر تشبث يواځې دندي طريقې يا فعاليت خپلول نه دي مګر دادشخصي ملکيت
يادځانګړي شتمنۍ يو بدلون دى او همدارنګه يا په خپله باندې ديو نوى شي تخصيصول.۱۴-
مسلکي فعاليت:professional activityتشبث په پرمختللو هيوادونو کې ديو مسلک په توګه
لکه طب ،قانونو او انجينرۍ کې رامنځ ته شوى دى کاروباري مهارتونو ته دروزنې او تعليم
له لارې وده ورکول کيږي لکه مديريتي مهارتونه پرمختيايي هيوادونو کې حکومتونو
پروګرامونو او پلانونه شروع کړي ترڅو خلک تشبث ته وهڅوي.۱۵-مديريت دتشبث يو
اساس دهmanagement is the basis of entrepreneurمديريت دټولو تشباتي
تصميمونو يو اساس دى متشبث په کاروبار کې دمديريت په واسطه ځينې بدلونونه او
پرمختګونه منځ ته راوړي ډروکر وايي تشبث دنن ورځ دمديريت دمهمو او اړينو دندو يوه
برخه .۱۶-داصولو پربنسټ نه دپوهې يا درک په واسطه based on principle not on
intuitionتشبث دځانګړو اصولو مفکورو اوځانګړو برخو دپوهې په اساس ده يعنې په دې
ولاړ دى دادعلم او اصولو په بنسټ درک نه دى ، ځکه چې دوى داصلي مديريت يو نسل يا
يوه دوره ده . متشبث بايد دبرياليتوب دلاسته راوړلو لپاره داقتصاد ،احصايي، قانون پوهنې،
روانشناسۍ، او نورو موضوعاتو په اړه پوهه ولري.دتشبث اقسام: ۱-تقليدي يا مقلد تشبث:
دتشبث داډول پخپل ذات کې تقليدونکى دى چې داموجوده توليد په نوي طريقې وړاندې کوي
دنوروکمپنيو يا شرکتونو ګټورنظريات اخلي او په اسانۍ سره دبازار کنترول لپاره دوى
دشرکت وزن منځته راوړي يعنې دتشبث څخه دمقياس په ډول استفاده کوي دبيلګې په ډول
جاپانيانو په امريکايي توليداتو باندې څيړنه کړې او دخپلو توليداتو دپرمختګ لپاره يې نوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

طریقې پیداکړي او دوی په ټیټ قیمت ســـره توکي تولیدوي او امریکایي بازارونو ته یې صادروي چې دتشبث داډول دجاسوسی یوډول دی اومشتریان دارزانه خدماتو او تولیداتو نه زیاتې ګټې ترلاسه کوی.۲-incubate entrepreneurدادتشبث یو بل ډول دی چې په دې ډول تشـــبث نوې نظریې منځ ته راوړي او دوی په مولده توګه باندې د غه نظریات او ابتکارات تطبیقوي اوددې څخه دســـازمان ګټې لاســـته راوړي چې دوی مختلف تکنالوژیکي پرمختګونو له امله نوي ابتکاراتو ته وده ورکوي او مختلف ډوله تولیدات منځ ته راوړي لکه نوکیا او مایکروسـافټ۳-فرصـت لرونکی تشـبث په دې ډول تشـبث کې مدیران مسـولیتونه سـپاري اودمدیریت موجوده سـلسـلې مراتبو په اســاس راپورنه ورکوي دوی دنیمه خپلواکه کاري چاپیریال څخه خوند اخلی اودنوښـــت لپاره یوه ســـاحه پریږدي۴-اداري تشـــبث : څیړونکې ددوې دســـوداګریزو حقیقتونو په اړه ددوې نظریاتو په اړه دشـــرکتونو دمنابعو دچمتوکولو په وخت کې مرســـته کوي نو په دې توګه اختراعات په شـــوق ســـره رامنځ ته کیږي اودوی دیو رهبر لخوا رهبري کیږي او اداره د نوي محصـــول رامنځته کولو ته چمتو کوی۵-acquisitive entrepreneurداتشـــبث داډول دودې او پرمختیا ددودیزو میتودونو څخه مخکې یو ګام دی چې مونږ دلته ددوه شـــرکتونو یوځای کیدو لاســـته راوړنو او دګډې پانګې او نورو په واسطه دودې نورې بدیلې ستراتیژۍ پیداکوي.

دیوبریالي متشبث ځانګړنې

1-imaganative: creative thinking and imagination are important for entrepreneur quality since innovation come with this quality2-shrap memory successful entrepreneur always have a memory shaper than people and generally every event of the recent fast should be in his mind.

۳-په ځان مطمینه یا باور ولري: متشـبث باید باوریوي چې څه شـی ا ویا هغه څه شـی چې دی غواړي په راتلونکې کې یې ترســره کړي بلکې هغه باید یوځای دځان ســره دذخیره په ډول وساتي دمثال په ډول هغه باید ډیرمطمین وي مګر دهغه کړنې باید دخاورو سره خاورې نه شـــي یعنې ښـــکاره نه شـــي.Emersonوایي دکامیابۍ راز په ځان اطمینان ولرئ یعني په ځان اطمینان دکامیابۍ رازده ۴-کامل یا پوره والی : یو بشـپړ او کامیاب متشـبث هغه څوک ده چې خپل وظایف په ښه شکل ترسره کوي او خپل مسولیتونه کې ایمانداره وي-او دهمیش لپاره استفاده نه مني. او دخلکو سره خبري کوي او زیات تمرکز په بحث مباحثه باندې کوي او په بشپړ ډول بحث اومباحثه باندې کنترول ولري۵-پیشبیني کول: یو متشبث باید ددې توان ولري چې دپیښـو ارزونه وکړي حتی چې واقع شـوی نوي او همدارنګه دموجوده کړنو پلان دپایلو ارزونه وکړي او هغه متشـــبث چې دارزونو یا اټکل کولو وړتیا لري نو هغوی باید

(c) ketabton.com: The Digital Library

راتلونکي مشـــکلات اټکل کړي او دهغې مخه ونیســـي په راتلونکې کې.۶-دســـتونزولپاره چمتوالی: یو متشبث باید دنوو ستونزو لپاره چمتو وسي او هغه باید ومنې نودوی عموماهغه وظایفو ته چې ســـتونزمن وي ترجیح ورکوي ځکه چې دوی وایي چې غټ خطر ډیره ګټه . او متشـــبث باید دیو شـــرکت اراده ولري او دا هغه خلک دي چې دننګونې او خوندیتوب ترمنځ انتخاب کوي۷-دښې راتلونکې په هیله خوشبینانه وي: یو متشبث باید دخپل کاروبار په اړه ښـــه فکر ولري او هغه باید دناکامۍ دکامیابۍ یو بل قدم وګڼې او دوی باید چې دکاروبار په اړه بدبینانه نظر ونلري اوتل خوشبینانه نظر ولري۸-Ambitionدښو شیانو ترسره کول دي او په دې اړه دوې داســې فکر ولري چې دنورو کاروبارونو په وړاندې مونږ کامیاب یو او دوی باید داســـې فکر وکړي چې مونږ له نورو کمپنیو څخه یوه مرحله مخکې یو او که چیرې متشـــبث موجود نه وي نوبیا دامشـــکله دی Davidوایي چې باید مونږ مخکې یوڅه لاســـته راړنې ولرو . انډریو کارنیګيAndrew Carnigiوایي که چیرې یو کس دکاروبار څخه دګټې دلاســـته راوړلو هیله ونلري نو داشـــخص ناکام دی۹-دوخت مدیریت: یوکامیابه متشـــبث هغه څوک دی چې وخت ته ډیر ارزښـــت ورکړي که چیرې یوه کمپنۍ ددې وړتیا ونلري چې وخت مدیریت کړي نو بیا به داهدافو دلاسـته راوړلو کې ناکام اوسـي . دمتشـبث اهمیت او څرانګوالی: تشبث دیو هیواد په اقتصادي وده کې ستر رول لوبوي دهیواد دانساني او فزیکي منابعو په حرکت راوسـتل دمتشـبثینو ترټولو لوی او اسـاسـي دنده.متشـبث ددغې فزیکي او انســـاني منابعو څخه اســـتفاده کوي چې دوی ابتکار وکړي یعنې نوي نظریې په کاراچوي نوي تولید په کاراچوي او دیوي مهمې وســـیلې په توګه ترې اســـتفاده کوي. دوی عموما په ځینو فعالیتونو کې دخپل یارکوم چې داستخدام او فرصتونو په برابرولو کې مرسته کوي دوی مســـول دي اســـتخدام دفرصـــتونو په برابرولو کې په زرهاو خلکو ته دوی باید بهرنیو هیوادونو ته خپل تولیدات ولیږدوي هغه شیان چې ښه کیفیت لري ددوې دصادراتو په نتیجه کې زمونږ دتادیاتو بیلانس رامنځ ته کیږي دسوداګرۍ دپاره دا ښـکاره ده چې متشـبث دیو هیواد دګرندۍ اقتصادي ودې اصلي او اساسي عنصر دی په ټولنیز چاپیریال کې دتشبث پراختیا: تشبث په خپله په ټولنه کې پیداشوی دی دوی دټولنو دغړو په توګه مختلفو فعالیتونو کې مصروف یابوخت وي بغیر دمتشبث نه دټولنې موجودیت دصفرسره مساوي دی مختلف اجتماعي عوامل لکه کیسټ casteیعنې دټولنیزو وجوهاتو په اساس دیوبل څخه ویشل شوی . عقیده ، ټولنه ، مذهب دکورنۍ پس منظر ټولنیزو ارزښـــتونو ښـــوونیز رواجونه تخنیکي پرمختګونه هڅونه ابتکار نوښت. مسلکي چاپیریال یا پس منظر اوداسې نورداټول یو حیاتي رول لوبوي دمتشـــبث په پرمختیایي وده اودهغې په شـــخصـــیت په ټولنه کې رامنځ ته کیږی ټولنه برابروي دمتشـــبثینو دپاره دتشـــبثاتي کیفیتونو لپاره اړینې برخې اطمینان، ازادي ، ابتکار، وقار فرصـــتونه برابروي چې هغوی دوې ته تمه لري او د خطرونو توان او قدرت لري اوباید ویې لري. دمتشـــبث لپاره لاربښـــود کتاب کې دا راغلي دي.مهارتونه تخنیکي

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهارتونه۲دکاروبار کنترول اواداره کولو مهارتونه۳-دفعالیت لپاره وخت لرل.شـــخصـــي خصلتونه: ۱-صداقت۲-سبب یا علت۳-دتوکل کولو هنر۴-تصمیم نیونه۵-کورنی وضعیت۶-مالي وضـعیت. ددې لپاره چې دیو متشبث خصـوصـیات ترلاسـه کړئ نولاندې توضـیحات سـتاسـو لپاره دي ۱-دبریالي متشـبثینو سـره وګورئ او کارطریقې ترې ذده کړه۲-مرسـته وغواړئ او مشورې وکړئ۳-کتاب ولولئ۴-تعلیمي کورسونه ته لاړشئ. سوداګري هغه علم دی چې تاسـو ته دخپلو مشـتریانو اودهغوی دغوښـتنو اواړتیاوو په هکله ذده کړې درکوي. لومړی پانګه: هغه پیسـې دي چې دکاروبار دپیل کولو لپاره تاسـو ورته ضـرورت لری . دکاروباري مفکورې بیانول هغه اساسي قدمونه دي چې لاندې جهتونه لري۱-کوم محصولات او خدمات غواړی چې عرضـه کړی۲- په چا باندې به هغه وپلوری۳-محصـولات او خدمات په څه ډول وپلوری۴کومې غوښـتنې یاتولید به مشـتریان قانع کړي. دکاروباري مفکورې یو ډول سنجش دSWOTتحلیل دی. قوي اړخstrength:هغه اړخ دی چې تاسو په ښه حالت کې قرار لری دمثال په ډول ستاسو محصولات کیدلای شي درقیبانو په تناسب ښه وي او یاداچې ستاسو مغازه په یومناسب ځای کې موقیعت لري اوستاسو کارکوونکي په کارپوه خلک دي ۲-دضعفweaknessاړخونه: ستاسو دکاروبار ضعیف اړخونه دادي : ستاسو محصولات مثلا درقیبـانو پـه تنـاســـب قیمتـه دي یـادتبلیغـاتو لپـاره کـافي پیســـې نـه لری۳:امکاناتopportunityتولې هغه لارې چارې چې ستاسو په شـاوخوا کې وجودلري مګر ســـتاســـو او ســـتاســـو له کارســـره مرســـته کوونکي دي امکانات بلل کیږي.۴-خطرونهRisks:هغه عوامل دي چې ســـتاســـو په شـــاوخوا کې وجودلري مګر ســـتاســـو دکارپرمختګ ســـره مســـاعد وي خطر بلل کیږي.بازارموندنه : دهغوفعالیتونو ټولګه ده چې تـاســـو یي دتخمیني پیرودونکو اوددهغوی دغوښـــتنو دمعلومولو لپـاره ترســـره کوی . بـازارموندني پړاوونـه یا مرحلې :۱-بـازارموندنـه دکـاروبـار لـه مفکورې څخـه پیلیږي چې دپیرودونکو په غوښـتنو اسـتواره ده۲-دکاروبار دمفکوري په واسـطه تاسـو باید خپل بازار وازمایي۳-دبازاردمعلوماتو له لارې تاسې کولای شی چې دبازارموندنې پلان ترتیب کړی۴-په دوامداره توګه باید بازارمطالعه کړی . دپیرودونکو او رقیبانو په اړه دزیاترو معلوماتو دموندلو لارې دلته توضیح کیږي.۱-دتخمیني پیردونکو سره خبري وکړي او لاندې پوښتنې له هغوی څخه وپوښـتی۲-خپل رقیبان وڅیری او پوه شـي۳-له هغو کسـانو چې تاسـو ته خام مواد برابروي او له نورودوکاندارانو څخه وپوښـتی. دبازارموندنې دپلان په وخت کې هرپه اړخیزه توګه فکروکړی چې محصـولات او خدمات څه خرڅ کړی په دې اړه څلور اسـاسـي رکنه په نظر کې ونیســـئ۱-محصـــولات ۲-بیه۳-دکاروبارځای۴-پرمخ وړل. دکاروباري مفکورې بیانول داروښـــانه کوي چې کارکوونکي کوم قابلیتونه باید ولري . ددې لپاره باید لاندینی ۴عملیي اجرا شـي.۱-دکاروباري مفکورې دبیان څخه پیل کړی اووایي چې ستاسو دکاروبار لپاره کومې وظیفې اجرا کیږي۲-معلوم کړی چې دکومو وظایفو لپاره ستاسو وخت

(c) ketabton.com: The Digital Library

اومهارتونه کفایت نه کوي.۳-معلوم کړی چې دکارکوونکو لپاره دکومو تجربو مهارتونه ضروري دي.۴-معلوم کړی : چې دهرفعالیت لپاره څو کارکونکو ته ضرورت دی. حقوقي مســـولیتونه عبارت دي له ۱-دمالیاتو ورکول۲-دکاردقوانینو رعایت کول اودکار جواز اخیستل.لومړنی پانګه هغه پیسې دي چې دکاروبار دپیلولو لپاره ضروري دي دکارپیل کې باید تاسوته معلومه وي چې تاسو ته دلومړنی لپاره څومره پیسې لازمي دي او له کومه یي باید پیداکړی لومړنی پانګه دلاندې موضـــوع لپاره اړینه ده۱-پانګه اچونه۲-دوراني پانګه . پانګه اچونه په دي معنا چې تاســو ځینو شـیانو ته چې یي زیات مهم دي دډیري مودي لپاره ضرورت لری.لکه ۱-تعمیر۲-تجهیزات اووسایل:لکه دستګاه اسباب وسایل او وسایط نقلیات موبل فرنیچر او نور شـــامل دي . دوراني پانګې دلاندېنې خرڅونه عبارت دي ۱-دتیارو محصــولاتو او خام شـیانو اخیسـتل۲-دمال په مخ بیول۳-دکارمزد۴دپیسـو اجاره ۵-بیمه۶-نورمصـــارف۱-دلومړۍ پانګې منابع دی ۱-خپله پانګه یا پیســـې۲-کریدیتونه(قرضـــې)۳-لیزینګونـه(تجهیزاتو قرض) ګرنټونـه (وړیـا مرســـتې) . لانـدې څو منـابع چې ذکر کیږي دکاروبار پرانیســـتلو کې دقرض اخیســـتلو لپاره هغوی ته ورشـــی۱-بانکونه۲-لیزینګ۳-ګرنټونه۴-ملي بانک. سـتاسـو دکارخانې دمحصـولاتو تمام شـدقیمت محاسـبې په دې وجه کوي۱-دمحصـولاتو دنرخونو ټاکل۲-دمصـارفو کمول او دهغوی نظارت۳-دمهمو تصـامیمو نیول دکارروبار دفعالیتونو په جریان کې ۴-دکارخانې دراتلونکې کارلپاره مرســـته کوي. مختلف کاروبارونه مختلف خرڅونه لری مګر ټول کاروبارونه خاص مصـــرفونه لري۱-مستقیم مصارف۲-دکارمزد مصارف۳-مستقیم مادي مصارف هغه پولي زیرمې ته وایي چې ســتاســو کارخانه یي دموادو تولید او دترکیبي اجزاو لپاره په مصــرف رسـوي.۲-دکارمزد مستقیم مصـارف : هغه پولي زیرمې ته وایي چې کارخانه دکار مزد کارکونکي او کارګرانو ته دتولید په خاطر ورکوي او همدارنګه که کارخانې بیمه ولري هغې پیســـې چې دکار کوونکي له مزد څخه په معینه اندازه ګرځول کیږی او مکافت چې دمثمر کارونو لپاره ځینو کـارکوونـکـو لـپـاره ورکـول کـیـږي دکـارمـزد پـه مســـتـقـیـم مصـــارفـو کـې راځي.مصارف(غیرمستقیم)ټول مصارف(غیرله مستقیمو مصارفو)چې کارخانه یي دفعالیت لپاره منونکې وي .اســتهلاک: دتجهیزاتو دارزښــت کمیدل دوخت په تیریدو ســره دي چې سـتاسـو دکارخانې دمصــارفو څخه شـمیرل کیږي . عمده او پرچون سـوداګران څه کوي ۱-دوی محصـولات نه تولیدوي دوی مال باید وپلوري ددوی مالونه رانیول ددوی مستقیم مادي مصــارف تشــکیلوي۲-دوی دکارمزدمســتقیم مصــارف نه لري دوی هغه چې نور خلک یې تولید کړي اخلي او خرخ کوي دوی تل دمال دساتنې لپاره ددې لپاره مرستیال ته ضـرورت لری مګر دوی دتولیدي چارو ســـره کارنه لري ددې لپاره دکارمزد ټول مصـــارف په غیرمستقیم مصارفو کې راځي۳-غیرمستقیم مصارف۴-دپرچون او عمده دوکاندار دعمومي مصـــارفو دمعلومولو لپاره درې قدمې باید ترســـره کړئ.مادي مســـتقیم مصـــارف ۱-داهغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

مصـــارف دي چې عمده او پرچون ســوداگران يې دمال درانيولو لپاره کاروي۲-غيرمســتقيم مصـــارف نورټول مصـــارف دي چې په کارخانه کې کارول کيږي لکه دبريښــنا مصـــارف اونور،کله چې په خپل کار پيل کوی دوه مهم شرطونه بايد ستاسو لخوا رعايت شي ۱-ستاسو کاربايد گټوروي ۲-تاسو بايد پانگه ولرئ. دمالي وضـعيت دجوړولو اوپه هغه دنظارت لپاره لازمه ده چې ۱-ددخل او خرڅ دپلان ترتيبول۲-دنغدو پيســـو ددوران پلان ترتيبول۳-ديادو شويو پلانونو پرتله کول دحسابداری له اسنادو څخه په هره مياشت کې ۴-که چيرې ستونزې اونقايص رامنځ ته کيږي دهغو لپاره دحل دلارو چارو کتل. حسابداري ددې معلوماتو په باره کيږي۱-کارخانه څه ډول دپيســو عايد لری ۲-دکارخاني څومره پيســي مصــرف شــوي. که چيرې دحســابداری ښــه ډول انتخاب شــي اوپه ښــي طريقې ســره ورڅخه گټه واخيســتل شــي دهغې په برکت کارخانه خپلې گټې ته پراختيا ورکوي دحســابداری ډولونه۱-دحســابداری يو طرفه (يوگونی) سيستم دلته هغه سيستم راوړل کيږي چې ډير ساده وي او دکارخانې په باره کې مفيد او معين معلومات ورکوي . مگر يوازې ددېرې وړې کارخانې لپاره مفيد دی ترهِغه وخته چې پيشرفته سيستم ذده کوي ۲-دليکلو دوه گونی اساسي سيستم: دلته دحسابداری پرمخ تللی سيستم راوړو چې په کافي اندازه اسانه دی اودوړوکارخانو لپاره مناسب دی ددې سيستم تشريح لپاره خپل کاروبار ته رواج ورکړي دلاربشود څخه استفاده وکړي. مفصل توصـيف: دمحاسبې ثبت تشـريح کيږي. کســه : دلته ټولې هغه پيســې چې ستاسـو په کســه کې دې تري وځي ليکل کيږي. مادي مســتقيم مصــــارف : که چيرې مال توليدوي ايا خدمت کوی دخپل مال دخرڅلاو قيمت وليکئ دکارمسـتقيم مادي مصـارف : که چيرې مال توليدوی او ياخدمت کوی په شــتون کې دکارمزد ورســوي دغه ســتون دســوداگرانو لپاره نه دی غيرمســـتقيم مصـارف :په ستون کې ټول هغه مصـارف چې دکارخانې دفعاليتونو دبرابرولو لپاره ترسره کيږي. ۳-دحسابداری پرمختللی دوه گونی سيستم: دحسابداری دغه ډول سيستم هغو کارخانو ته په کاروي چې مختلفو معلوماتو ته ضــــرورت لري نظر دوه نورو ســـيســـتمونو ته يې اســتعمالول گران دي دحســـابداری حســـاب هغه لوی دفتر دی چې په هغه کې ديوې ســـاحې عمليات اودمتشـبث فعاليت ليکل کيږي. اکټيفونه: کارخانې ټول اکټيفونه ارزښـت لري اودغه ارزښـت داکټيف حسـاب لوی دفترکې ليکل شـوي دي . درامد: هغه پيسـې دې چې دکارخانې دخدماتو يا مالونو دخرڅولو څخه رامنځ ته کيږي دمصـــارفو لپاره درې ډولونه په کار دي په کارخانه کې ۱-مادي مستقيم مصارف۲-دمحنت مزد مستقيم مصارف۳-غيرمستقيم مصارف.

د څيړنې ميتودولوژي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دڅیړنې پیژندنه : دڅیړنې کلمه د(تحقیق) چې عربې کلمه ده ،مترادفه معنا لري. په پښتو کې څیړنه، عربې ، کې تحقیق انګریزي کې researchپه یو مفهوم کاریږي . څیړونکو لخوا په مختلف ډول تعریف شوې ده لکه څیړنه دسمو او صحیحو معلوماتو لاسته راوړلو لپاره په یوه ځانګړې موضوع کې علمي او سیستماتیکه پلټنه ده. تحقیق دحقوقودریښې جوړه کلمه ده چې لغوي معنا یي حقیقت راسپړنه ده.څیړنه ، یو څو مرحلیزه پروسه ده چې په یوموضوع کې دمعلوماتو دراټولولو او تحلیولو څخه عبارت ده. دتحقیق کلمه په لغت کې پلټنې . مطالعې ، دحقایقو پیداکولو او دیوه کاربنسټ موندنې ته وایي . دتعریفونو پایله: څیړنه (تحقیق)ددلایلو په واسطه دمسلې ثبوتولو ته وایي او یاهم هغه محصول دی چې په علمي توګه دټینګو دلیلونو په واسطه ثبوت شوی وي . یا څیړنه : دسیستماتیک لټون هغه پروسه ده چې دموجوده پوهې دزیاتولو او یادنوي علم ترلاســـه کولو لپاره دیوې مســـلې په اړه دنویو معلوماتو پدیدو او حقیقتونو دکشــف او ترلاســـه کولو په موخه ترســـره کیږي. څیړنه درې مرحلې لري لومړی:دپوښـتنو راولاړول،بیا دهغې په اړه معلومات راټولول او اخر کې پوښـتنې ته ځواب ورکول.دڅیړنې میتود: هغه طریقه او کړنلاره ده چې څیړونکی یي دیوې موضـوع دڅیړنې په مهال تعقیبوي. هغه مشـخص اصـول او قوانین دي چې دڅیړنې او تحقیق په پروسـه کې بـایـد پـه نظر کې ونیول شـــي. میتودولوژي: ددووکلمو څخـه جوړه شـــوي ده چې میتود(کړنلاره)اولوژي د(پوهې)څخـه عبـارت ده خو کلـه چې دڅیړنې کلمـه هم ورســـره وکارول شي نو بیا دڅیړنې میتودولوژي څخه عبارت دي. دڅیړنې میتودولوژي هغه علم دی چې د څیړنې لپاره چې دکوم میتودونو او تخنیکونو څخه ګټه اخیســـتل کیږي هغې په اړه پوهه ترلاسـه کول. هغه علم دی چې دعلمي څیړنې اصـول مونږ ته ښایي.دڅیړنې موخې۱-دیوې پیښــې سـره ځان اشـنا کول او یا هغې کې کوم نوي څه پیداکول۲-دیومشـخص ګروپ افرادو او حالاتو دځانګړنو بې پردې (بې نقابه) کول۳-دیوشـي دپیښـیدو فریکونسـي روښـانه کول او یا دبل شي سره دهغې تړاوو په ګوته کول۴-دیوې فرضیې امتحانول او دهغې دعلت اړیکه دنورو متحولونوســـره معلومول. دڅیړنې تشـــویق: څیړونکی باید ددغه اصـــولو او قوانینو ،مقرراتو ضـوابطو او لاروچارو څخه دعلمي او څیړنیزو مقالو،رسـالو په ترتیب او لیکنه کې ګټې واخلي. او دا ډول قوانین باید دخپل کاردکړنلارې په توګه وټاکي . دڅیړنې په میتودونو پوهیدنه هغه پیاوړی،اســـباب دی که نورو مهارتونو ســـره یوځای شـــي . لکه دنوښتګراستفادي او منطقي تفکر ، دنړۍ دپوهیدو لپاره به پیاوړي وسایل رامنځ ته شي. په څیړنه کې دمیتود :ګټه داده چې دهغه په بنسټ څیړنه منظمه ، سیستماتیکه ، او اسانه کیدای شـــي هغې پایلې چې لاســـته راځي مطلوبې ، اغیزمنې ، او قانع کوونکي وي . دعلمي رتبې دترلاســه کولو په موخه څیړنه ترسـره کول ، ټولنې ته خدمت میل درلودل ، لکه دامعلومول چې ولې په افغانانو کې دجرم کچه لوړه ده . په خلکو باندې دځان پیژندلو میل درلودل داسې کارونو څخه خوند اخیسـتل چې کوم نوښـت او ابتکار په کې وي. دداسـې ننګونو سـره ځان

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخامخول چې لاتراوسه نه وي حل شوي او ته يي حل کړي.تولنيز فکر درلودل، ددې ميل درلودل چې خپله پوهه زياته کړي او داسې نور . څېړنه يوه پروسه ده چې دغه پروسه بايد سمه او دقيقه اوسې دځينو ځانګړنو درلودونکې وي. علمي څېړنه ځينې ځانګړنې لري چې عبارت دي له۱-معلومات بايد په سيستماتيکه توګه تفسير شي او تحليل شي۲-معلومات بايد په سيستماتيکه توګه ترلاسه شوي وي۳-ديوې ځانګړې موخې لپاره معلومات راجمع شوي وي او يوه نوي لاســـته راوړنه ولري ددې ترڅنګ ځينې نورې ځانګړنې لري چې بايد په نظر کې ونيول شـــي ترڅو څېړنه علمي راشـــي دغه ځانګړنې دڅېړنې داصــولو په نامه ياديږي. ۱-موخه لرونکې : وي علمي څېړنه بايد يو روښـــانه موخه ولري دغه موخه دســـتونزې حل او يادمعلوماتو زياتوالى وي او همدارنګه ســـازمان او يا ټولنې ته يي ګټه ورسيږي۲-دقت والى: دقت څخه موخه په څېړنه کې پاملرنه ، ځيروالى اوکره والى دى، کله چې ديو څېړنې لپاره قوي تيوريکي بنسټ او سمې مناسبې کړنلارې وټاکل شي دقتوالى په خپله رامنځ ته کيږي۳-ازمايښـت وړ: څېړنه بايد دازمايښـت وړ اوسـي په دې معنا کله چې څېړونکى فرضيه وټاکي نو دغه فرضيه بايد دازمايلو وړ او اندازه شي.۴-ورته والى لرل: که څېړونکى دا ترلاســـه کړي چې په ســـازمان کې تصـــميم نيونه کې ګډون يو له مهمو فکتورونو څخه ګڼل کيږي. کوم چې دکارکوونکو متعهدوالى زياتوي.اوس که يو بل څوک په همدې ســـازمان په اړونده برخه کې څېړنه ترســـره کړي، دوهم څېړونکى بايد ورته پايله ترلاسه کړي په څېړنه کې همدغه اصل ته دورته والي اصل وايي ۵-بې طرفه والى: کومه پايله چې دڅېړنې څخه ترلاســـه وي بايد ديوبې طرفه قضـــاوت پايله کې وي او دڅېړونکې دشــخصـــي نظر څخه پاکه وي. که چيرې کمې څېړنه وي نو پايله بايد په مفعولې بڼه وي په دې معنا چې خپله راټول شو معلوماتو له مخې پايله ترلاسه شوي وي او دڅېړونکې درک په کې شامل وي۶-عمومي والى : اصل څومره چې په يوه څېړنه کې عمومي والي اصل زيات ترسترګو شي په همغه کچه دڅېړنې ارزښت او اعتبار زيات وي دعمومي والي اصل څخه موخه کومه پايله چې ترلاســه کيږي هغه عمومي وي او په نوروســازمانونو کې هم دتطبيق وړ وي. ۷-سـپما اصـل: ددې اصـل څخه موخه دڅېړنې ساده والى دى لکه چې څېړونکى څېړنه کوي نو بايد هڅه وکړي چې تراخره حده پورې څېړنه ســـاده راولې اوددې پيچلتيا څخه وســـاتې په دې معنا که چيرې څېړونکى په خپله څېرنه کې پنځه متحولونو ته اړتيا ولري همدابســـنه کوي. او دهغه متحولونو څخه دي ډډه وکړي کوم چې په څېرنه باندې تاثيرات ونه لري. دڅېړنې اهميت: څېړنه نه يوازې په علمي ســـاحو کې داهميت وړده بلکې په ورځينې ژوند کې هم خپل اهميت لري زمونږ په ژوند کې هره ورځ نوښــتونزه ، پيښـــې او پديدې رامنځ ته کيږي،نو په علمي ژوند کې دغه ســـتونزو او پيښـــو ته جواب ويل يو اساسي ضرورت دى څېړونکى په دې اند دى چې دغه ستونزو علت حل لارې ، شرحه او نورې برخې پيداشـــي په دقيقه توګه څېرنه په طبيعت کې دپيښـــو دپوهيدو لپاره کارول

(c) ketabton.com: The Digital Library

کيږي. څيړونکی هغه ســـتونزې دحل لپاره څيړنه کوي چې خپله څيړونکي ، کمپنې ، تولنې او دولتي اداري ورسـره مخامخ وي .ـپه موجوده نظرياتو باندې څيړنه مونږ. سـره مرسـته کوي چې يو حد او اندازه دحل راپه گوته کړي ـــحســابې او منطقي څيړنه په سـوداگرئ او صـنعت کې دسـتونزو اعظمي ټکې راپه گوته کوي. دڅيړنې ډلبندي : په دريو ډولو ويشـل شـــوي ده(۱)-ماهيت ته په کتو۱-بنيادي۲-عملي .(۲) هدف ته په کتو دڅيړنې ډولونه: ۱-تشـريحي ۲-پيوسته۳-اکتشـافي۴-توضـيعي (۳)-معلوماتو ته په کتو۱-کمي۲-کيفي.هدف ته په کتو دغه ډلبندئ کې څيړنه دڅيړنې اصـــلي موخه په گوته کوی داچې څيړنه ولې ترســـره کيږي همدغه جواب ترلاسـه کول يي اصـلي موخه وي۱-تشـريحي : په تشـريحي څيړنه کې ديو شـــي خلکو ، گروپونو، اوســازمانونو ځانگړنې رابرســيره کيږي او تشـــريح کيږي. په تشريحي څيړنو کې معلومات په کمي او کيفي بڼو ترلاسه کيږي او دڅه او څومره پوښتنې ته ځواب پيداکيږي.۲-پيوسته : په پيوسته کې ديو شي اړيکه دملگرتيا او تکيه په بل شي باندې په گوته کوي يا په دغه څيړنو کې ددو شيانو اړيکه چې ديو بل سره څه ډول پيښيږي مثال په ډول : څومره چې پلور زياتيږئ په همغه اندازه گټه زياتيږي په دغه مثال کې دپلور او گټې ترمنځ اړيکه فقط کتل کيږي۳-توضـــيعي څيړنه: په دې څيړنه کې هڅه کيږي چې ولې پوښتنې ته ځواب وموندل شـي. دولې پوښتنې په ځوابولو سره مونږ. دعلت اړيکه پيداکوو۴-اکتشـافي څيړنه : هغه وخت ترسـره کيږي کله چې ديوه ځانگړې موضـوع داحتمالاتو په اړه څيړنه کوي. معلوماتو ته په کتوڅيړنه:۱-کمي څيړنه : هغه څيړنه ده چې په کمي معلوماتو ولاړه وي کمي معلومات هغه معلوماتو ته ويل کيږي چې داندازې وړ وي ځکه په دې ډول معلوماتو کې شميرل کيدونکي معلومات وي چې دشمير په بڼه وړاندې کيږي۲-کيفي څيړنه: هغه څيړنه ده چې په کيفي معلوماتو ولاړه وي کيفي معلومات هغه معلوماتو ته ويل کيږي چې دشـــميرنې او اندازې وړنه وي او دشـــمير په بڼه نه وړاندې کيږي. بلکې دکلمو په بڼه وړاندې کيږي. کوم تخنيکونه چې په کې اســـتعماليږي عبارت له گروپي مرکو ، پروژې تخنيکونو او نورو څخه دي . هغه وســـايل چې دکيفي معلوماتو په لاســـته راوړلو کې په کاروړل کيږي عبارت دي له : مصاحبې ، داسنادوتحليل، دگډون کوونکو دتوليد شو کارونو کارونو تحليل لکه ژورنالونه ، ځينې يادانبـــتونه ، انځورونه، او نور. ماهيت ته په کتو : عملي څيړنه: دورځنې ژوند په عملي ســـتونزو دحل په موخه ترې گټه اخيســـتل کيږي چې اوس وخت کې داکثرو څيړونکو دا رايه ده چې په سازمانونو او صنعت په برخه ددغه ډول څيړنو څخه گټه اخيســـتل کيږي۲-نگه څيړنه: داڅيړنه بنيادي څيړنو په نوم هم ياديږي ، داډول څيړنې دعلمي تيوري دزياتوالي لپاره په علمي برخه کې ترســـره کيږي او په دې برخه کې ترسـره کيږي په دې څيړنه کې دموضـوع په اړه معلومات پيداکيږي سـتونزې په اړه ، نگه څيړنه ډيرزيات وخت په برکې نيســي لکه څيړنه ديو ځانگړي سـازمان پورې نه وي تړلې بلکې ټولو سـازمانونو لپاره وي شـه مثال يي دکارکوونکو تشـويقونه ده څيړونکی

(c) ketabton.com: The Digital Library

غواړي هغه فکتورونه پیداکړي چې څرنګه کارکوونکو ته جرت ورکړی چې خپل ځانونه دسازمان دموخو دلاسته راوړلو لپاره وقف کړي.

دڅیړنې څخه لیدنه:دموضـــوع ټاکل---څېړنیزه پوښـــتنه پیداکول--تیرولیکنو ته کتنه---فرضـــیه--متحولونو ټاکل--دڅیړنې ډیزاین ټاکل--معلوماتو ټاکل او دنمونې ټاکل---دمعلوماتو پروســـیس او تحلیل—–دڅیړنې لیکل. ۱-دڅیړنې موضـــوع ټاکل: دڅیړنې پیل دموضـوع ټاکلو څخه کیږي*څیړنه کې موضـوع ټاکل مهمه برخه ده او همدغه برخه نورې برخې متاثره کوي*څیړنه کې دموضوع ټاکل یوه ستونزمنه برخه ده*څیړونکی باید موضوع ټاکلو وخت کې دموضوع پراخوالی په نظر کې ونیسي*څیړونکی باید داسې موضوع وټاکې چې لیوالتیا ورسره ولري*دڅیړنې موضـوع چې څومره روښـانه او مشخصـه وي په هماغه اندازه ښـه وي*څیړونکی دموضـوع ټاکلو کې باید اخلاقي اړخ ته یي پاملرنه وکړي*څیړنه کې هڅه وشـــي چې نورو ته یي زیان ونه رســـیږي. دڅیرنیزو اخلاقو پیژندنه: څیړونکی دڅیړنې پرمهال داسې رویه خپله کړي چې دخلکو حقوق په پام کې ونیسي او هغوی زیانمن نشي دارویه څیرنیزو اخلاقو په نامه یادیږي. دڅیړنې عمومي اصول: څیړنه : دځینو اصولو تابع ده او پرمختللو هیوادونو کې دغه اصـــول عبارت دي له:۱-نورو ته احترام۲-دضـــرر مخنیوی۳-دبرخوالو معلومات پټ ساتل۴-دبرخوالو خپلواکه ساتل۵-دڅیړونکي روغتیا۶-که چیرې دوهم لاس معلومات څخه ګټه اخلي نو دامعلومات باید دقانوني لارو څخه ترلاســـه کړي۷-څیړونکی باید دادبې غلا څخه مخنیوی وکړي.څیړنیزه ســـتونزه : هرهغه څه چې ته یي په هکله څیرنه کوي یا هغه ادعا چې ته یي ثابتول غواړې یا هغه پوښـــتنه چې ته یي ځوابول غواړې څیرنیزه ستونزه ده یا ==هغه ستونزه چې ته یي په اړه څیړنه کول غواړې څیړنیزه ستونزه ده چې همدغه ستونزه ستا دڅیړنې دموضوع محتوا برابروي*ستونزې ته باید خپل فکر کې جوړښـت ورکړي ترڅو راتلونکو پړاوونو لپاره یو سـمه لاره خپله کړي. دڅیرنېزې ســـتونزې اهمیت:۱-څیرنې پروســـه کې مهم کار دڅیرنې دســـتونزې جوړښـــت برابرول دي دا داســـې مثال لري لکه : مخکې دســـفر ځان ته موقیعت معلومول.۲-که څیرنه کې په څیرنیزه ســـتونزه زیات فکر وشـــی په هماغه اندازه ښـــه راځي۳-که ته غواړې یوه ستونزه حل کړې نو دامهمه ده چې په ټوله معنا ستونزه وپیژنې۴-څیړنیزه ستونزه چې کله ؟؟؟نودازمونږ دڅیرنې په نورو برخو کې همکاري کوي لکه: کوم ډول څیرنه وکړو او کوم ډول ستراتیژي پکارواچوو. دیوې ښـې موضـوع ټاکل: ۱-دیوې ښـې موضـوع ټاکل دڅیړنې لپاره دحالاتو پورې اړه لري۲-که دپوهنتون محصـل یاسـت دتحصـیلي دیپلوم ترلاسـه کولو لپاره څیرنه کوی نو داســې موضـوع باید وټاکی چې داړوند پوهنتون شـرایط پوره کړي۳-موضـوع باید دمحصـل دمسـلک مطابق وي۴-دڅیړنې موضـوع لپاره باید مالي امکانات او مناسب وخت په پام کې ونیسي ۵-اکثره څیړونکې وایي چې دڅیرنې لپاره ښه موضوع هغه وخت شـــونې ده چې کله روښـــانه څیرنیزه پوښـــتنه او روښـــانه موخې ولري. دڅیړنیزي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستونزې په ټاکلو کې دپام وړ ټکي۱-ليوالتيا: څېړنيزې ستونزې ټاکلو وخت کې څېړونکی بايد خپلې ليوالتيا وګورې چې ايا دغه موضوع کې ليوالتيا لري که نه۲-څېړونکي سره بايد دڅېړنې دپروسې په اړه په زياته اندازه معلومات پراته وي. ترڅو وکولای شي چې ځان سره دغه څېړنه انځورکړي چې څومره وخت او څرنګه يې پای ته ورسوي۳-دمفکورې اندازه کول: کله چې څېړونکی کومه څېړنه ترسره کوي بايد دهغې مفکورې داندازه ګيرئ او شاخصونو په اړه معلومات ولری۴-دتخصص کچه: داچې څېړونکی په غاړه ده نو بايد څېړنه په خپله سرته ورسوي که څه هم لارښود استاد ورسره مرسته کوي۵-معلوماتو شتون: څېړونکی بايد داړوند ستونزې معلوماتو دراجمع کولوفکرمند وسي ۶-اخلاقي موضوعات:څېړونکی بايد څېړنه کې اخلاقي اړخ په پام کې ونيسي . دڅېړنې موضوع ټاکل: کومار دڅېړنې دموضوع ټاکلو لپاره لاندې اووه مرحلې ښودلي دي۱-هغه ساحه چې ته په کې دخپل مسلک له مخې ليواله يی هغه وټاکه۲-لمړي قدم کې مو يوائې دخپلې خوښې موضوع وټاکله ،په دې برخه کې اوس هغې پورې تړلې کوچنې برخې ديو لست په بڼه ترتيب ول۳-دغه مرحله کې دخپلې ليوالتيا له مخې دلست شوو ستونزو کوچنيو موضوعاتو څخه يوه موضوع ټاکو۴-دې مرحله کې دڅېړنيزې پوښتنې راولاړول دي ۵-دموخو تشکيلول (برابرول) چې هغه څېړنه دکوم هدف لپاره ترسره کوو. څېړنيزه پوښتنه او څېړنيزې موخې ترمنځ فرق دادی چې څېړنيزه پوښتنه هغه پوښتنه ده چې په څېړنه کې ورته ځواب ويل کيږي او هماغه سوال الفاظو ته بدلون ورکوي او بيانيه شکل ته يې اړول موخې دي۶-دې برخه کې دخپلې څېړنې اړوند سرچينې ګورو معنا وخت، او مالي امکانات لرم او که نه لرم ترڅو دغه څېړنه ترسره کړم۷-دې برخه يو ځل بيا پورته ټوله پروسه وګوری که مو پوره اندازه منابعو او نوره کومه ستونزه نه وه. نو ځان څخه بيا وپوښته چې ايا زه حقيقي توګه ليواله يم چې دغه څېړنه ترسره کړم . ايا زما لپاره دغه منابع بسنه کوي. دغو پوښتنو ته په حقيقي بڼه ځواب ترلاسه کړی که ځواب مو منفي وه نو دڅېړنې پوښتنو ته بيا کتنه وکړه. دڅېړنيزې پوښتنې ټاکل (پيداکول)دڅېړنې موضوع ټاکلو وروسته دموضوع اړوند څېړونکې لخوا څېړنيزه پوښتنه راولاړيږي *دڅېړنې پوښتنه هغه پوښتنه ده چې څېړونکی يي په خپله څېړنه کې ځوابول غواړي*څېړنيزه پوښتنه څېړنه کې مرکزي نقش يا رول لري*څنګه چې څېړونکی پوښتنه رامنځ ته کوي بايد خپلو منابعو او په نښه شوو معلوماتو ته وګوري له هغې وروسته دې پوښتنه رامنځ ته کړي . څېړونکی دڅېړنې په وخت کې لاندې نقاط په نظر کې ونيسي ۱-دڅېړنې لپاره سمه موضوع ټاکل: داسې موضوع وټاکي چې زړه راښکوونکې، جالبه او ټولنې ته يې ګټه ورسيږي۲-که علمي رتبې ترلاسه کولو په موخه وي نو بايد همغه پوهنتون شرايطو ته په کتو موضوع وټاکي۳-څېړنه بايد روښانه وي۳-تيروليکنو ته کتنه: ۱-تيروليکنو ته کتنه دڅېړنې هغه برخه ده چې څېړونکي ته دڅېړنې موضوع په اړه ژور معلومات ورکوي۲-تيروليکنو ته کتنه داګټه لري چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دڅېړنې دمیتودونو په اړه نقل ورکړي او ستا په میتود کې چې کومه نیمګړتیا وې هغه درته په ګوته کړي ۳-پخوانیو لیکنو لوستل څېړونکي سره مرسته کوي چې ایاداموضوع دڅېړنې وړده که نه ده۴-تیرو لیکنو ته کتنه څېړونکي ته یوه روښانه لارښوونه کوي چې دغه څېړنه کوم محدودیت لري۵-اکســفورډ په قاموس کې (لټریچر)دوه معناګانې لری۱-دادبیاتو په معنا سره ۲-په یو ه مشخصــه موضوع کې چاپ او لیکل شوو معلوماتو ته وایی۶-تیرو لیکنو ته کتنه په دوو برخو کې کارول کیږي۱-دپروپوزل په مهال۲-څیړونکی دلیکنو په برخه کې تري کاراخیستل کیږي. تیرولیکنو ته د کتنې ګټې۱-څیرنیزه موضوع روښانه کوي۲دڅېړنې میتودولوژي ښــه کوي۳-تیرولیکنو ته کتنه څېړونکي ســره مرســته کوي چې ټاکل شــوې موضـــوع دڅېړنې وړده او که نه ده .څرنګه تیرو لیکنو ته کتنه وکړو. تیرو لیکنو ته دکتنې په موخه په اړونده برخه کې دنورو لیکوالانو لیکنې خلاصـــه کول دي چې په دې برخه کې لاندې چارې وړاندې شوي۱-دکومې ژبې دلیکنې څخه ګټه واخلم انګلیش،دري ، عربي *زما موضوع کوم مضمون پورې اړه لري حسابداری مدیریت، او که عامه اداره*موضوع کومې برخې پورې اړه لري، دولتي که خصوصي یا صنعتي یا سوداګریز*جغرافیایي سرحد داسیا که افغانستان ختیځ که لویدیځ*دنشر موده دتیروڅو کالو لیکنې راوخلی۲-دوهم قدم کې ټاکلې موضوع په اړه مهم ټکي په ګوته کړی---۱-لکه دموسمونو تاثیرات په جرایمودغه موضوع کې موسمونه او جرایم مهم ټکي دي۳-کله چې موضوع کې مهم ټکي په ګوته شو نو بیا دې اړونده مواد پیداکړي چې دې کې تیرو لیکنو ته توجه وکړي چې تیرو لیکنو ته دکتلو لپاره زیاتې سرچینې شتون لري لکه:۱-درسي کتابونه۲-جورنالونه۳-علمي ویب پاڼې۴-تیزسونه. درســي کتابونه یو له شــو منابعو څخه دي۴-دلټون طریقه: په انټرنیټ کې دخپلې ټاکل شــوې موضـــوع لټول*که په کتابونو کې دموضـــوع لټول غواړی نولمړی خپله موضـــوع پوره ولټوی*که جورنال څخه ګټه اخلی لمړی مشـــخص جورنال خلاص کړه په هغې کې لمړی پوره موضوع ورکړی که ونشوه، بیایي مهم ټکي ولټوه ترڅو ټاکل شوې برخه موضوعات پیداکړی ۵-اکثره څېړونکي دنورو څېړونکو پوښـــتنه کوي چې څومره علمي څېړنې راجمع کړي، دعلمي څېړنو راجمع کولو لپاره کوم معیار نه دی ټاکل شـــوی خو بیا هم باید دومره زیات نه وي چې راټولول یې امکان ونه لري او نه دومره کم وي چې یو یا دوه لیکنې وي. خو ځینو کتابونو یې حد تر۵۰ پورې ښـــودلی دی*کله دې چې دغه لیکنه پیداکړه الف احمد لیکنه ب محمود لیکنه چې دغه برخه بیبلو ګرافي په نوم یادیږي. ۶-ورپســـې دي راټولې شـــوي مقالې او لیکنې له نظر څخه تیرې کړي چې انګلیســـې کې ورته ســکیمینګ وایي۷-بیادهرې مقالې اړونده برخې له ځان سـره یاداشـت کړی---سـکیمینګ دراټولو شـولیکنو او مقالو څخه مطلب نقاط یا دموضـوع مطابق نقاط اخیسـتل عبارت دسـکیمنګ څخه دی.کله مو چې راټولې شـــوې مقالې او لیکنې له نظر څخه تیرې کړې بیادهرې مقالې اړونده برخې په لاندې ډول سـره یاداښـت کړی. بیبلوګرافي یاداشـول: په دې برخه کې دمقالې کتاب او نورو

(c) ketabton.com: The Digital Library

برخو په تړاوو او هغه مکمل معلومات چې دنشر په برخه کې ترې کار اخیستل کیږي. هغه باید ولیکل شي که مقاله وي نو دلیکوال نو م دلیکوال دکورنۍ نوم دنشر تاریخ ولیکل شي. که کتاب وي دکتاب اړوند معلومات له ځان سره ولیکې په دغه برخه (ای پي ای)apaدېیزاین څخه ګټه واخلئ۲-دمتن لنډه خلاصه: هرڅه چې لولی په هغې کې اړونده برخې یاداښت په بڼه ترتیب او دهغې خلاصه ولیکئ او دا دوخت سپما او زیاته مرسته کوي .نوټ: چې دې سره اړوند موضوع په اسانۍ سره پیداکولای شو۳-تکمیلوونکې معلومات : : په دې برخه کې دلیکنو زیاتې معلومات لکه دکتاب د(اې بې اس این)isbnنمبر اوداسې نور ځان سره ثبت کړئ ددې کارګټه داده چې که انلاین کتاب پیداکول غواړی نو په اسانۍ سره پیداکیږي*دخلاصه کیدو وروسته په منظمه توګه جوړښت ورکړه چې همدغه پروسه چې دي حل کړه دي ته دتیرولیکنو کتنو وایي چې دڅیړنې پروپوزل او دمقالې لیکنه کې ترې ګټه اخیستل کیږي.دلیکلو ارزیابي څپله کیږي.داچې انټرنیټ په واسطه کولای شو چې دیو موضوع په اړوند په لسګونو مقالې یا موضوعات لاس ته راوړو څیړونکی به څنګه وپوهیږي چې اړونده موضوع یا مقاله زما دټاکل شوېموضوع مطابق ده دپورته پوښتنې لپاره کوم معیار نشته خو بیا هم داسې ټکې شته چې لیکوال سره همکاري کوي چې په لاندې ډول دي ۱-کله چې کومه موضوع لولی نو لومړی دڅپلې موضوع پوښتنه او موخو ته وګوره بیا له هغې وروسته موضوع ته وګوره که داموضوع ستا دټاکل شوې موضوع او موخو سره ورته یا نږدې وي نو ویې لوله او که ستا دموضوع مطابق نه وي نوبیا مه لوله۲-که څیړونکی په دې ونه توانیږي چې کیفیت یې معلوم کړي بیادې دنشر جورنال لټه دې وکړي چې دغه جورنال په کومه کټه ګورۍ کې راځي .دتیرولیکنو په اړه مهم ټکې کوم دي۱-تیرولیکنو په اړه مهم ټکې په لاندې ډول دي ۱-دتیرولیکنو کتنه باید په منطقي ترتیب سره ولیکل شي یعنې هغه په څپل فکر کې انځور اوترتیب یې برابر کړي۲-دلیکلو پرمهال دنورو خلکو دکړنو نقل کول یو اساسي شرط دی که دغه کارونه کړي نو څیړونکی دادبي غلا مرتکب شوی ۳-کله چې دتیرو لیکنو کتنه پای ته ورسیده څو ځله یي ځان سره تکرار کړي ترڅو نیمګړتیاوې ترې ختمې شي ۴-ځینو کتابونو کې بیا دتیرولکینو لپاره یوه نقشه جوړیږي او بیا هغې ته په کتو سره دنقشې منځ برخې راخلي او هغې څخه په لیکنه کې ګټه اخلي *مخکې له دې چې څیرونکی دتیرولیکنو دبرخو په اړه لټه وکړي نو لومړی دی دڅیړنې موضوع موخې او څیرنیزه پوښتنه په روښانه توګه وټاکي او همدارنګه په دې وپوهیږي چې ایا زه ددې توانایي دمالي او بدني اړخه لرم چې دغه څیرنه ترسره کړی *دتیرو لیکنوو کتنه په کیفي څیرنه کې دڅیړنیزې ستونزو دپوهیدو په برخه کې مرسته کول او ددې ترڅنګ دڅیرنیزي پوښتنې او فرضیه ټاکلو کې مرسته کوي همدارنګه دمعلوماتو راټولولو او تګ لاره هم داپه ګوته کوي .دڅیرنې پروپوزل: څیرنیز پروپوزل دڅیرنې یوه مهمه برخه ده*څیرنیز پروپوزل هغه پلان دی کوم چې څیرونکی څپله څیرنه څرنګه ترسره

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي دهغې په اړه معلومات ورکوي.دڅېړنې دپروپوزل اړتیا: ۱-یوه روښانه تګلاره دڅېړنې لپاره برابروي یعنې څېړنه چیرته څنګه او څرنګه ترسره شي۲-دتاثیرکوونکي دغوښتنو سره ورته والی ولري کوم سازمان لپاره څېړنه کوي دهغې سازمان شرایط په نظر کې ونیسي ۳-دامکان وړ وي: داچې څېړنه یوه پروسه ده چې نوي شیان پکې پیداکیږي نو کله چې یو موضوع ډیر جالبه وي وي نوهغې برخه کې دڅېړنې عملي کول امکان ونه لري نو همدا وجه ده چې څېړونکی پروپوزل برابروي پکې داپه ګوته کوي چې دغه څېړنه کې دکوم میتود څخه کار اخیستل شوی یا واخلي.دپروپوزل دلیکلو برخې: داچې پروپوزل څرنګه ولیکل شي په دې تړاوو دوه جوړښتونه شتون لري۱-هغه جوړښت چې په نړیواله کچه ترې ګټه اخیستل کیږي اوشوي ده۲-هغه جوړښتونه چې هرسازمان دځان لپاره بیل بیل جوړ کړي وي. نوټ: هغه پروپوزل چې په نړیوالو انګلیسي کتابونو کې ترې یادونه شوي هغه په خپل وجود کې دعنوان-تایید –څېړنیزه پوښتنه او موخه میتودولوژي –تقسیم اوقات –اواخځلیکونو برخې هریوجلاجلا تشریح کوي. همدارنګه دڅېړنې عنوان او نوم باید ساده او لنډ وي همدارنګه څېړونکی هڅه وکړي چې داسې نوم څېړنې ته ورکړي چې لوستونکو پام ځان خوا ته راوړوي او دې ته اړ شي چې ویې لولي . میتودولوژي *دڅېړنې پروپوزل کې دمیتودولوژي برخه ډیره مهمه ده*دې برخه کې هغه معلومات وي چې څرنګه دغه څېړنه ترسره کړم دکوم میتود څخه ګټه واخلم *همدارنګه په دې برخې کې هغه معلومات وي چې څرنګه معلومات راټولوي او څرنګه یې پروسیس کوي*ددې لپاره چې دغه برخه سمه اوسي نو څېړونکی دڅېړنیز ډیزاین –ګډوانوالو شمیر-اخلاق اړخ او تګ لاره ټول روښانه کول غواړي. تقسیم اوقات دپروپوزل په دې برخه کې څېړونکی دخپلې څېړنې وخت مقابل لورې ته وړاندې کوي چې دغه څېړنه دومره وخت په برکې نیسي.لګښت ؛په دې برخه کې څېړونکی دکوم سازمان لپاره څېړنه کوي یا داسې ارګان وي چې څېړنې مقابل کې څېړونکې ته مزد ورکوي نو څېړونکی باید لګښت منظم لست برابر کړي.اخځلیکونه: برخه: *پروپوزل اخرنۍ برخه اخځلیکونه دي*څېړونکی دکومو منابعو څخه ګټه واخلي هغه باید دلته ذکر کړي.کله چې څېړونکی دخپلې څېړنې لپاره پروپوزل برابروي دلاندې نیمګړتیاوو له کبله نه قبلیږي.۱-موخه روښانه نه وي: کله چې پروپوزل کې دڅېړنې موخه او هدف روښانه نه وي دمقابل لوري لخوا نه قبلیږي۲-کله چې دبیا ټاکل شوی میتود اواړونده موضوع ترمنځ توافق سم نه وي معنا داچې---که دغه میتود وکارول شي نو څېړنه به سمه نه وي۳-کومه موضوع چې ټاکل شوي وي هغه ډیره پراخه وي نوپه ټاکلي وخت کې داناشونې وي چې په اړونده برخه کې څېړنه وکړي یا ==کوم تقسیم اوقات چې جوړشوی وي حقیقت څخه لري وي لکه په یومیاشت کې دافغانستان دولایتونو څخه لومړني لاس معلومات راټولول۴-په ځینو پروپوزلونو کې دمعلوماتو راټولولو تګ لاره سمه نه وي روښانه شوي او هم معلوماتو تحلیل په اړه سم معلومات نه وي راټول شوي چې داهم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دپروپوزل دنه قبليدو سـبب ګرځي. دمتحولونو ټاکل (تشـخيصـول)دمتحولونو ټاکل په څېړنه کې يوه اړينه او مهمه برخه ده دمتحولونو درامنځ ته کولو پروسـه په دواړو کمي او کيفي څېړنو کې شـته خو په کمي څېړنه کې نظر کيفي ته يو څه زيات کارول کيږي. دمتحول او مفکورې ترمنځ فرق مفکوره خپلـه يوه ذهني انځور يـا درکونـه ده٢-دمفکورې او متحول ترمنځ فرق په اندازه والې کې دی کله چې يوه مفکوره اندازه شـي متحول ترې جوړيږي٣-مفکور ترهغې نه اندازه کيږي چې متحول ترې جوړ نه شـي چې متحول بيا داندازې وړدی . متحول : دڅېړنې دبرخوالو هغه ځانګړنه ده چې مختلف قيمتونه اخلي لکه جندر ښـځه او نر دوه قيمتونه دي چې دجندر متحول يي اخلي)عمر عايدات او داسـې نور*يا متحول هغه مفکوره ده چې داندازه کيدو وړ وي *هرمتحول بايد حد اقل دوه قيمتونه واخلي*متحولونه يواځې داندازه کيدولپاره نه کارول کيږي بلکې داهمغه برخه ده چې څېړونکی په کې لاس وهنه هم کولای شـي. يو څېړنه کې څو متحولونه شـتون بايد ولري ځواب: دمتحولونو تعداد هره څېړنه کې دبلې سره فرق کوي چې دغه تعداد هره څېړنه کې دڅېړنيزې موضوع پورې اړه لري کله چې څېړونکی موضـوع وټاکي نوهغې وروسـته دي فکر وکړي چې کوم شـيان دی چې په ترلې متحول تاثير اچوي له هغې وروسـته دي همغه متحولونو په اړه معلومات ورکړل شـي. لنډ ډول: دمتحولونو تعداد دڅېړنې دموضـوع تابع دی په دې معنا که يوه موضـوع دوه متحوله لري خو بله لس متحولونه لري نو څېړونکی بايد هڅه وکړي چې اړونده موضـوع پورې ترلي متحولونـه پـه نظر کې ونيسـي . کـه پـه کومـه څېړنـه کې دمتحولونو تعداد زيات يا کم شـي نوسـتونزه به يي څه وي؟ ځواب داچې څېړونکی غواړي حقيقت ته ځان ورسـوي نو که چيرته دمتحولونو تعداد زيات شـي نواصـلي ځواب څخه کم راځي چې دغه کار دواقعيت دکم اټکلولو سـبب ګرځي خو که دغه تعداد داصـلي حالت څخه کم شـي نو دنورو اټکلونو سـبب ګرځي چې داکار په هغه وخت کې صـورت نيسـي کله چې دوه متحولونه خپل منځ کې يو بل سره خپل منځې اړيکه ولر ي نوټ: کله چې يوه څېړنه کې دمتحولونو شمير زيات وي په همغه اندازه څېړنه او دمعلوماتو تحليل سخت وي

(c) ketabton.com: The Digital Library

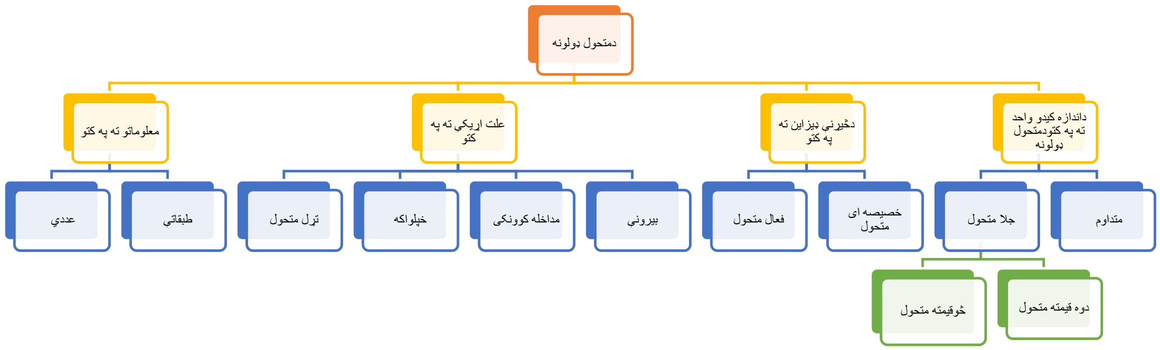

داندازه کیدو واحد ته په کتو دمتحول ډولونه: ۱-متداوم پرله پسي متحول:هغه متحول دی چې اعشـــاریه لرونکي اعداد په خپل وجود کې قبلوي۲-جلا متحول : هغه متحول ته وایی چې خپال وجود کې اعشـاریه دارقیمتونه نه اخلي لکه جندر کې څېړونکي نشـي لیکلای چې نیم سـړی چې جلامتحول بیا په دوه ډوله دی۱-دوه قیمته متحول: هغه متحول ته وایی چې خپل وجود کې فقط دوه قیمته اخلي لکه سړی ښځه هوا اونور۲-څوقیمته متحول : هغه متحول دی چې په خپل وجود کې څو قیمتونه اخلي لکه ذده کړي دولسم ،لیسانس ،ماسټري، او داسـي نور.۲-دڅېړنې ډیزاین ته په کتو دمتحول ډولونه۱-خصیصه اي متحول: هغه متحول دی چې څېړونکی په هغې کې لاس وهنه نشـــي کولای چې دغه متحولونه اکثره دخپلواکه متحول په توګه پیژندل کیږي.لکه جندر عمر۲-فعال متحول: هغه متحول ته ویل کیږي چې څېړونکی په هغې کې لاس وهنه کولای شـــي اویا هغه کنترولولی شـــي۳-معلوماتو ته په کتو دمتحول ډولونه: ا-په دوه ډوله دي چې څینو کې دکمي او کیفي متحول په نوم هم یادشـــوي۱-طبقاتي متحول: هغه متحول چې دیو ګروپ یا یوه کټګورۍ څانګړنو پورې اړه لري مثال: دهو او نه پوښـــتنو ته ځواب ویل۲-عددي متحول : عبارت له هغه متحول څخه ده چې په هغه کې معلومات په عددي ډول وي. لکه ، دبازارموندنې دلګښـــت تاثیرات په تولیدباندې ۴-دعلت اړیکي ته په کتو دمتحول ډولونه : په څلور ډوله دی۱-بیروني متحول: هغه متحولونه دي چې په شـــکل داشـــکالو خپلواک متحول دتاثیر لاندې راولي او اغیز پرې کوي لکه چاپیریال، هوا او داســـي نور۲-مداخله کوونکی متحول: هغه متحول دی چې خپلواکه او تړلي متغییرو ترمنځ اړیکه رامنځ ته کوي۳-خپلواکه متحول: هغه متحول دی چې کوم په یوه پیښـــه حالاتو کې دبدلون راوستلو مسولیت په غاړه لري*خپلواک متحول دتغییر کوونکي متحول په نوم هم یادیږي*کومه څېړنه کې چې خپلواک متحولونه زیات وي په همغه کچه (نیوکې)کچه هم کم

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي خو خپلواکه متحول باید په تړلي متحول تاثیرات ولري مثلا(سوداقتصادي وضعه،کورنۍ تربیه،دخپلواک متحولونو مثالونه دي)۴-تړلی متحول(حاصل متحول)هغه متحولونه دي چې په یوه علمي څیړنه کې دنورو شیانو تغییرات په همدې متحول کې کتل کیږي. تړلي متحول: ته ځکه تړلی متحول وایی چې داخپلواکه متحولونو پورې تړلی وي یا په یوه علمي څیړنه کې پیښه باید یو ه همدغه تړلي متحول تشکیلوي مثال دکارکوونکو مزد دجرایمو کچه داتړلي متحولونه دي. دمتحولونو داندازه ګیرۍ –خپله اندازه کول هغه پروسه ده چې دیو شي اندازه او کمیت په کې پیداکیږي*داندازه کولو نه هدف دلته نومرې(عدد) ورکول دي داچې مونږ دوه ډوله متحولونه لرو یو هغه چې مفعولي شــکل لري په اســانۍ ســره اندازه کیږي. او بل خلکو کې دفاعي بڼه لري اندازه کول یي ســـخت وي نو ددې لپاره لمړی مفکوره په وړو برخو ویشــوو او هغه وړو برخو ته عناصــر پیداکوو او په داســې ډول یي رامنځ کوو چې دښکاره کیدووړ وګرځي*ځینې شیان په اسانۍ سره عدداخلي لکه لوړوالی یا وزن خو ځینې نوریي دعدد په بڼه نه وي لکه (ښـــځه یا نر)نو اوس کله چې متحول په معیاري بڼه عددنه اخلي هغه ته مونږ دلیکنو داصــولو له مخې دمعیار په مټ نومرې ورکوو دمفکورې داندازه کولو لپاره څلورمرحلې شتون لري ۱-مرحله:خپله مفکورې رامنځ ته کول په دې برخه کې څیړونکی دخپلې موضوع په اړه پوهه ترلاسه کوي چې په مفهوم یي پوه شي.۲-قدم دهمدغه ټاکل شــوې مفکورې بعدونه وټاکه: دې برخه کې څیړونکی فکر کوي چې کوم شــیان دغه مفکورې ســره پیوســته دي۳-دبعدونو دمشــخصــولو وروســته داندازه کولو په خاطر غنام (شاخصونه)رامنځ ته کول: شاخصونه: هغه مشخص پوښتنې مقیاسونه دي په کوم سره چې ځواب ورکوونکي پوهه اونظریات اندازه کیږي.۴-په تعلیمي جوړشـــت کې ذده کړې یوه مهمه مفکورو څخه ده نوددذه کړې مفکوره باید په بعدونو وویشـــو لکه۱-پوهه۲-دغه پوهه ځان ســـره ســـاتل۳-دغه ســـاتل شـــوې پوهې څخه په عمل کې ګټه اخیســـتل. داندازه کولو مقیاســونه: مقیاس یوه وســیله یا میکانیزم دی چې دیومتحول په داخل کې دوګړو او شــیانو توپیرونه راپه ګوته کوي چې له یو بل ســـره څومره فرق لري*څیړونکی په مختلفو لارو کولای شي چې متحول اندازه کړي لکه: نومول شوی مقیاس : ترتیبي مقیاس –وقفه لرونکی مقیاس او نســـبتي مقیاس*نومول شـــوی مقیاس او ترتیبي مقیاس دکیفي معلوماتو لپاره او فاصله لرونکی او نسبتي مقیاس دکمي معلوماتو لپاره په کاروړل کیږي نومول شوی مقیاس : یو دســاده ســیســتمونو دمقیاس څخه شــمیرل کیږي*په دغه اااندازه ګیرۍ کې څیړونکی یو متحول په دوه ډلو او برخو ویشـــې او هرې برخې ته ؟؟دلیبل په بڼه ورکوي ورکوي ترڅو هغه وپیژني نومول شوی مقیاس کې کیفي معلومات په کمي معلوماتو بدلوو*دامقیاس دیوشي اړیکه دبل شـــي ســـره نه ښـــایي فقط ددوه برخو توپیر لپاره رامنځ ته کیږي۲-ترتیبي مقیاس :*داترتیب دصـعود څخه دنزول دښــه نه دخراب په لور دلوړ څخه دټیت په لور او په داســې نورو طریقو ســـره ترتیبیږي.*ترتیبي مقیاس کې دمیډیان څخه کاراخیســـتل کیږي۳-وقفه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لرونکی مقیاس په دغه اندازه کې دڅیرونکي دبرخو ترمنځ داصـــولو له مخې مســـاویانه اندازه یو فاصـــله یا وقفه ټاکي*په دغه مقیاس کې دپیل اوپای ټکی معلوم او هره برخه یي په مســـاوي برخو تقســیم شــوي وي همدارنګه په دې مقیاس کې دجمع او تفریق عملیه ســرته رسیږي .نسبتي مقیاس: *دغه میتود کې اندازه دتناسب په واسطه ټاکې *په دغه مقیاس کې احصـــایوي ازمایښـــتونه ترســـره کیږي*دغه مقیاس دنومول شـــوي ترتیبي وقفه لرونکی مقیاســونو دمیتودونو په ګټه اخیســتو رامنځ ته شــوي. فرضــیه جوړول : عمومي معلومات .دفرضـــیې څخه یواځې په کمي معلوماتو کې ګټه اخیســـتل کیږی۲دفرضـــیې څخه موخه دڅیړنیزې ستونزې واضح کول او مشخصول او په هغې باندې تمرکز کول دي۳-په څیړنه کې یو یا څو فرضـــیي رامنځ ته کولای شـــو . فرضـــیي دګومان په مټ رامنځ ته کیږي. دفرضـیي تعریف: فرضـیه دجمعیت دپرامیترو په اړه ادعا یا انګیرنه ده : یا فرضـیه دیوې پیښـې اړیکې اوحالاتو په اړه یو ګمان –انګیرنه ، شـک یا یو نظر دي کوم حقیقت یا واقعیت چې تردې دمه تاته معلوم نه وي دفرضـــیي اهمیت په لاندې ډول دی ۱-فرضـــیه څیړنیزه ستونزه روښانه او مشخصوي۲-دفرضیي رامنځ ته کول څیرونکي سره مرسته کوي چې کوم ډول معلومات راټول او کوم ډول معلوماتو راټوللو څخه ډډه وکړو۴-دفرضیي رامنځ ته کول دڅیرنې اهمیت لوړوي دفرضـــیي ځانګړتیاوی۱-فرضـــیه باید روښـــانه او دقیقه وي څیرونکی باید هڅه وکړي چې فرضیه داسې ترتیب کړي چې دپوهیدو وړوي ۲-فرضیه باید دازمایشت وړوي څیرونکی باید فرضیه داسې ترتیب کړي چې دازمایلو وړ وي۳-فرضیه باید مشخصـه وي څیرونکی باید دا هڅه وکړي چې فرضـیه وړه اومحدوده کړي۴-فرضـیه باید دمتحولونو ترمنځ اړیکه په ګوته کړي. دفرضـــیي ډولونه۱-جهت لرونکې فرضـــیه : عبارت دهغې فرضـــیی څخه دی چې دخپلواک متحول تاثیرات یا دارتباط جهت په تړلي متحول باندې معلوم وي یا ===هغه فرضـــیه ده چې ددوه متحولونو ترمنځ اړیکه (مثبته منفي)بیانوي۲-جهت لرونکې فرضـیه : هغه فرضـیه ده چې دیو متحول اړیکه یا توپیر دبل سره ښایي خو دمتحولونو لار ې نه په ګوته کوي.

پای

۶/۵/۱۴۰۱نیټه

ماسپښنین مهال

یارمحمد شیرزی

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library